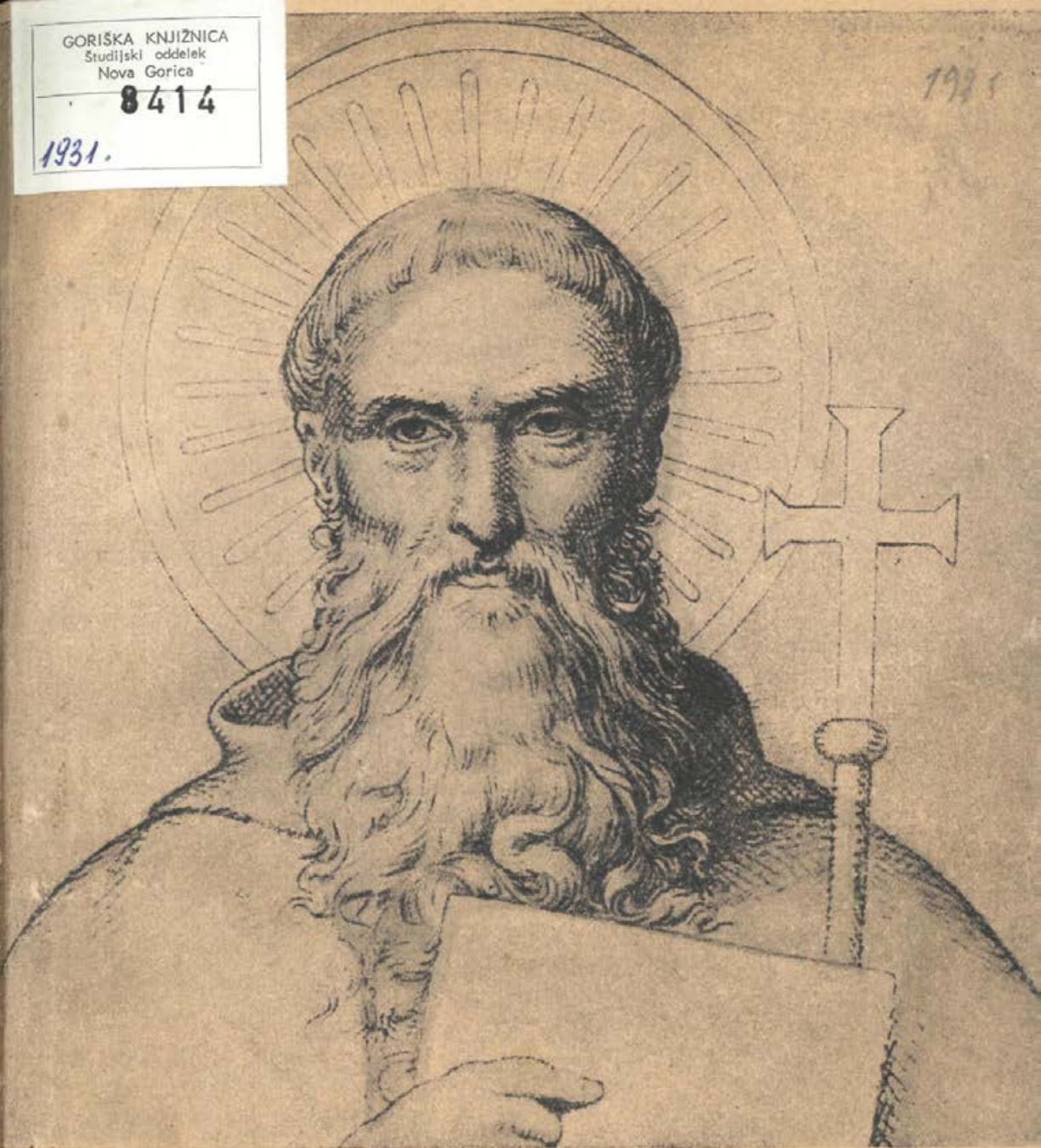

GORIŠKA KNJIŽNICA
Studijski oddelek
Nova Gorica

8414

1931.

1931

KOLEDAR

GORIŠKE MOHORJEVE DRUŽBE

1931

**Z DOVOLJENJEM KNEŽJEGA IN NADŠKOFIJSKEGA
ORDINARIJATA V GORICI.**

**SLIKA NA PLATNICAH JE DELO JOS. MANESA;
MESEČNA ZAGLAVJA NARISAL AKADEM. SLIKAR
FRANC GORŠÉ.**

KOLENDAR

GORIŠKE MOHORJEVE

D R U Ź B E

ZA NAVADNO LETO

1931

8414 / 1931

4201/53 \$

IZDALA IN ZALOŽILA
GORIŠKA MOHORJEVA
DRUŽBA . . . NATISNILA
KATOLIŠKA TISKARNA
V GORICI 1930

Poglavar katoliške cerkve.

Papež Pij XI., rojen 31. maja 1857 v mestu Desio pri Milanu z imenom Ahil Ratti; za mašnika posvečen 20. decembra 1879; apostolski nuncij na Poljskem 6. junija 1919; kardinal in nadškof v Milanu 13. junija 1921; za papeža izvoljen 6. februarja 1922; kronan 12. februarja 1922.

Katoliški vladike v Julijski krajini.

Dr. Frančišek Borja Sedej, nadškof goriški, rojen 10. oktobra 1854 v Cerknem, posvečen za nadškofa v Gorici 25. marca 1906.

Dr. Alojzij Fogar, škof tržaški, rojen 27. januarja 1882 v Pevmi pri Gorici, posvečen za škofa 14. oktobra 1923 v goriški stolnici.

Dr. Trifon Pederzoli, škof poreško-puljski, rojen 28. januarja 1864 v Kotoru, posvečen za škofa 5. oktobra 1913.

Izidor Mihael Sain, škof reški, rojen 22. novembra 1869 v Dajli v Istri, posvečen za škofa na Reki dne 8. avgusta 1926.

Kraljevska rodbina.

Viktor Emanuel III. kralj Italije, rojen 11. novembra 1869, kralj od 29. julija 1900.

Helena, kraljica, rojena kneginja črnogorska 8. jan. 1873, poročena 24. okt. 1896.

Kraljična Jolanda, rojena 1. junija 1901. Poročena z grofom Karlom Calvi di Bergolo.

Kraljična Mafalda, roj. 19. nov. 1902. Poročena s princem Filipom Hesenskim.

Humbert, princ piemontski, prestolonaslednik, rojen 15. septembra 1904.

Kraljična Ivana, rojena 13. novembra 1907., zaročena z bolgarskim kraljem Borisom III.

Kraljična Marija, roj. 26. dec. 1914.

Navadno leto 1931

ima 365 dni (med temi 65 nedelj in praznikov po starem štetju) ter se začne in konča s četrtkom.

Začetek leta 1931.

Občno in državno leto se začne na novega leta dan, 1. januarja.

Cerkveno leto se začne s 1. adventno nedeljo, 29. novembra.

Astronomični letni časi.

Pomlad se začne 21. marca ob 15. uri 07^m — Poletje se začne 22. junija ob 1. uri 28^m — Jesen se začne 24. septembra ob 1. uri 24^m — Zima se začne 22. decembra ob 20. uri 30^m. — Ure se štejejo od 1 do 24, to je od polnoči do polnoči.

Godovinsko število.

Zlato število: 13

Solnčni krog: 8

Nedeljska črka: . . . D

Epakta: IX

Rimsko število: . . . 14

Letni vladar: . . . Jupiter

Cerkveni zapovedani prazniki so razen navadnih nedelj še sledeči:

Novo leto ali obrezovanje Gospodovo, četrtek, 1. januarja.

Sv. trije kralji ali razglašenje Gospodovo, torek, 6. januarja.

Sv. Jožef, ženin D. M., četrtek, 19. marca.

Velika noč ali vstajenje Gospodovo, nedelja 5. aprila.

Kristusov vnebohod, četrtek, 14. maja.

Binkošti ali prihod sv. Duha, nedelja, 24. maja.

Pepelnica ali začetek posta je v sredo, 18. februarja. — Od božiča do pepelnice je 7 tednov in 5 dni, ali 54 dni.

Sv. Rešnje Telo, v četrtek, 4. junija.
Sv. Peter in Pavel, apostola, ponedeljek, 29. junija.

Vnebovzetje Marije Device, sobota, 15. avgusta.

Praznik vseh svetnikov, nedelja, 1. novembra.

Brezmadežno spočetje Marije Device, torek, 8. decembra.

Božič ali rojstvo Gospodovo, petek, 25. decembra.

Pepelnica ali začetek posta je v sredo, 18. februarja. — Od božiča do pepelnice je 7 tednov in 5 dni, ali 54 dni.

Posti in zdržki.

1. Pomladne (postne) kvatre 25., 27. in 28. februarja.
2. Poletne (binkoštna) kvatre 27., 29. in 30. maja.
3. Jesenske kvatre 16., 18. in 19. sept.
4. Zimske (adventne) kvatre 16., 18. in 19. decembra.

1. Dnevi zgolj zdržka (da se ne sme uživati meso, pa se sme večkrat najesti do sita) imajo znamenje *.

2. Dnevi zgolj posta, (se sme uživati meso, pa se sme le enkrat do sita najesti) imajo †.

3. Dnevi strogega posta, (se ne sme uživati meso in se sme le enkrat do sita najesti) imajo ††.

Razen tega naj se vsak vernik ravna po predpisih svoje škofije.

Celodnevni civilni prazniki.

Na celodnevne civilne praznike so zaprti vsi vladni upravni in sodni uradi, šole in de-
narni zavodi. Na te dni ni mogoče napraviti sodnijske izvršbe (eksekucije), ne protestirati me-
nic. Ti dnevi so:

Vse nedelje. — Novo leto. — Sv. trije kralji. — 11. februar, obletnica lateranskih po-
godb. — 21. april, praznik dela. — Vnebohod. — Sv. Rešnje Telo. — 24. maj, obletnica vojne
napovedi. — Sv Peter in Pavel. — Vnebovzetje M. D. — Vsi svetniki. — 4. november,
praznik zmage. — 8. december. — Božič.

Državni prazniki s samo dopoldanskim delavnim urnikom.

8. januarja (rojstni dan kraljice Helene). — Pustni četrtek, ponedeljek, torek. — Vel.
četrtek. — Vel. sobota. — Vel. poned. — 29. julija (obletnica smrti kralja Humberta). —
18. avgusta (god Nj. V. kraljice Helene). — 15. sept. (rojstni dan princa Humberta). — 2.
novembra (verne duše). — 11. nov. (rojstni dan Nj. V. kralja Viktorja Emanuela III.). — 24.
decembra (božični večer). — 31. decembra (Silvestrovo).

Dnevi, ko se izvešajo državne zastave razen gori navedenih:

4. januarja (obletnica smrti prve kraljice Italije). — 9. januarja (smrtni dan kralja
Viktorja Emanuela I.). — 23. marca (ustanovitev prvega fašja). — Prva nedelja v juniju (praz-
nik ustave). — 12. oktobra (obletnica, kar je Kristof Kolumb odkril Ameriko).

Mrki solnca in lune leta 1931.

V letu 1931. bo solnce mrknilo trikrat, luna pa dvakrat. Pri nas bosta vidna le lunina mrka.

Popolni lunin mrk bo 2. aprila, začne se ob 19.23 in konča ob 22.52; viden bo na zapadnem delu Tihega Ocea-
na, v Avstraliji, Aziji, Indijskem oceanu, v Afriki, Evropi, na Atlantskem oceanu in na vzhodu Južne Amerike. —
Drugi popolni lunin mrk bo 26. septembra, začne se ob 18.54 in konča ob 22.42; viden bo na severnem delu Tihega
oceanu, v Avstraliji in Aziji, na Indijskem oceanu v Afriki in Evropi, na Atlantskem oceanu in po južnih delih Južne
Amerike.

Delni solčni mrk bo 17. in 18. aprila; začne se ob 23.57 in konča ob 3.32; viden bo v Aziji in Evropi ter na
Severnem ledenem morju. — Drugi mrk bo 12. septembra, in sicer od 5.13 do 6.09 in bo viden severozapadno v
Severni Ameriki in na vzhodnem koncu Azije. — Tretji mrk bo 11. oktobra ter bo viden od 12.01 do 15.49 v Južni
Ameriki, na južnem Atlantskem oceanu, na Tihem oceanu in na južnem ledenem morju.

Vremenski ključ

s katerim vsakdo lahko zve za vreme celega leta naprej, ako le ve, kdaj se izpremeni luna (t. j.:
ob kateri uri nastopi prvi krajec ☾, ščip ☽, zadnji krajec ☾ in mlaj ☽. — Ta vremenski ključ
je napravil slavni zvezdoslovec J. W. Herschel in dunajska Kmetijska družba ga je l. 1839. spo-
znala za najbolj zanesljivega. Pomeni pa, kadar se izpremeni luna :

Ob uri	Poleti	Pozimi	Ob uri	Poleti	Pozimi
od 24. do 2.	lepo	mrzlo, če ni jugozapadnik	od 12. do 14.	veliko dežja	sneg in dež
od 2. do 4.	mrzlo in dež	sneg in vihar	od 14. do 16.	spremenljivo	lepo in prijetno
od 4. do 6.	dež	sneg in vihar	od 16. do 18.	lepo	lepo
od 6. do 10.	spremenljivo	dež ob severo- zapadniku, sneg ob vzhodniku	od 18. do 22.	lepo ob severu ali zapadniku, dež ob jugu ali jugozapadniku	dež in sneg ob jugu ali zapadniku
od 10. do 12.	veliko dežja	mrzlo in mrzel veter	od 22. do 24.	lepo	lepo

Opomba. — Celo leto se razdeli na dva dela, t. j. na poletje in na zimo; za poletje velja čas od
15. aprila do 16. oktobra, ostali čas pa velja za zimo.

JANUAR G+M+B PROSINEC

1	Četrtek		Novo leto. Obrezovanje Gospodovo.
2	Petek	*	Makarij (Blaženko); Aleksander.
3	Sobota		Genovefa, devica; Anter, papež; Florencij, škof, muč.
4	Nedelja	☉	Ned. po nov. letu. Ime Jezusovo. Tit, šk.; Angela Fol.
5	Ponedeljek		Telesfor, mučenec; Emilijana.
6	Torek		Sv. Trije kralji. Razglašenje Gospodovo.
7	Sreda		Valentin (Zdravko), škof; Lucijan, mučenec.
8	Četrtek		Severin, opat; Teofil, muč.; Eberhard, škof.
9	Petek	*	Julijan in Bazilisa, mučenca.
10	Sobota		Pavel, puščavnik; Viljem, škof; Agaton, papež.
11	Nedelja	€	1. po razgl. Gospodovem. Sv. Družina. Higin, papež.
12	Ponedeljek		Alfred, opat; Arkadij, mučenec; Ernest, škof.
13	Torek		Veronika Mil., devica; Hilarij, cerkveni učenik.
14	Sreda		Feliks (Srečko) Nolanski.
15	Četrtek		Maver, opat; Habakuk; Pavel, puščavnik.
16	Petek	*	Marcel, papež; Bernard, mučenec.
17	Sobota		Anton, puščavnik; Marijan, mučenec; Disdor, muč.
18	Nedelja	☉	2. po razgl. Gospodovem. Sv. Petra stol v Rimu.
19	Ponedeljek		Marij in tovariši, mučenci; Pavel, škof.
20	Torek		Fabijan in Sebastijan, mučenca.
21	Sreda		Neža (Janja), devica, mučenica; Fruktuoz, škof.
22	Četrtek		Vincencij (Vinko), mučenec; Anastazij, mučenec.
23	Petek	*	Zaroka Marije Device.
24	Sobota		Timotej, škof; Evgenij, mučenec; Babila, muč.
25	Nedelja		3. po razgl. Gospodovem. Spreobrnjenje Pavla.
26	Ponedeljek		Polikarp, škof; Pavla, vdova; Alberik, škof.
27	Torek	☽	Janez Zlatoust, cerkveni učenik; Leander, škof.
28	Sreda		Roger, Egidij in Odorik.
29	Četrtek		Frančišek Sal., cerkveni učenik; Valerij, škof.
30	Petek	*	Martina, devica, mučenica; Janez Mil.
31	Sobota		Peter Nol., spoznavavec; Marcela, vdova.

☉ Ščip dne 4. ob 14.15 (sneg).

€ Zadnji krajec dne 11. ob 6.09 (vetr.).

☉ Mlaj dne 18. ob 19.36 (dež in sneg).

☽ Prvi krajec dne 27. ob 1.06 (sneg, viharo).

JANUAR IMA 31 DNI.

Nedelja po novem letu: Jožef in Marija se vrmeta z Detetom iz Egipta. (Mt 2, 19—23.)

1. nedelja po razgl. Gospodovem: Dvanajstletni Jezus v templju. (Lk 2, 42—52.)

2. nedelja po razgl. Gospodovem: O ženitnini v Kani Galilejski. (Jan 2, 1—11.)

3. nedelja po razgl. Gospodovem: Jezus ozdravi stotnikovega hlapca. (Mt 8, 1—13.)

ZAPISKI

Solnce stopi v znamenje *vodnarja* dne 21. ob 1.18. — Dan zraste za 1 uro in 1 minuto.
Dan je dolg od 8 ur 25 minut do 9 ur 26 minut.

DAVKI: Izobešeni so sezname davkoplačevalcev. Dobro jih preglej!

FEBRUAR — SVEČAN

1	Nedelja	1. predpepelnična nedelja. Ignacij (Ognjeslav), škof.
2	Ponedeljek	Svečnica. Darovanje Gospodovo.
3	Torek ☉	Blaž, škof, m.; Oskar, škof; Ansgarij, škof.
4	Sreda	Andrej Korsini, škof; Rembert, mučenec.
5	Četrtek	Agata, devica, mučenica.
6	Petek *	Amand, škof; Doroteja; Tit, škof.
7	Sobota	Romuald, opat; Julijana, vdova; Rihard, spoznavalec.
8	Nedelja	2. predpepelnična nedelja. Janez od Mata; Emilijan.
9	Poned. ☾	Apolonija, devica, muč.; Ciril Aleks., cerkv. učenik.
10	Torek	Sholastika, devica, Sotéra, dev., muč.; Viljem, papež.
11	Sreda	Lurška Mati božja. Viktorija, dev. muč.; Adolf, škof.
12	Četrtek	Sedem sv. Ustanoviteljev; Eulalija, devica, mučenica.
13	Petek *	Katarina Ričijska, devica; Gregorij, papež.
14	Sobota	Valentin (Zdravko), mučenec; Avksencij, opat.
15	Nedelja	3. predpepelnična nedelja. Favstin, muč.; Jordan, sp.
16	Ponedeljek	Julijana, devica, mučenica;
17	Torek ☀	P u s t. Frančišek K.; Gregorij; Kristijan, mučenec.
18	Sreda ††	P e p e l n i c a. Simeon, škof; Flavijan, škof.
19	Četrtek †	Konrad, puščavnik; Julijan, mučenec; Mansuet, škof.
20	Petek ††	Sadot, škof, in tovariši, mučenci; Elevterij, škof.
21	Sobota †	Irena (Miroslava), dev.; Feliks; Maksim; Eleonora, kr.
22	Nedelja	1. postna nedelja. Sv. Petra stol; Margareta Kortonska.
23	Ponedeljek †	Peter Damiani, cerkveni učenik; Romana.
24	Torek †	Matija (Bogdan), apostol; Sergij, muč.
25	Sreda ☽ ††	K v a t r e. Valburga, devica; Feliks (Srečko), papež.
26	Četrtek †	Matilda, devica; Viktor; Aleksander, škof, mučenec.
27	Petek ††	K v a t r e. Gabriel od Žalostne Matere božje.
28	Sobota ††	K v a t r e. Roman; Anton. Fl.; Rajmund.

☉ Ščip dne 3. ob 1.26 (mrzlo).

☾ Zadnji krajec dne 9. ob 17.10 (lepo).

☀ Mlaj dne 17. ob 14.11 (dež in sneg).

☽ Prvi krajec dne 25. ob 17.42 (lepo).

FEBRUAR IMA 28 DNI.

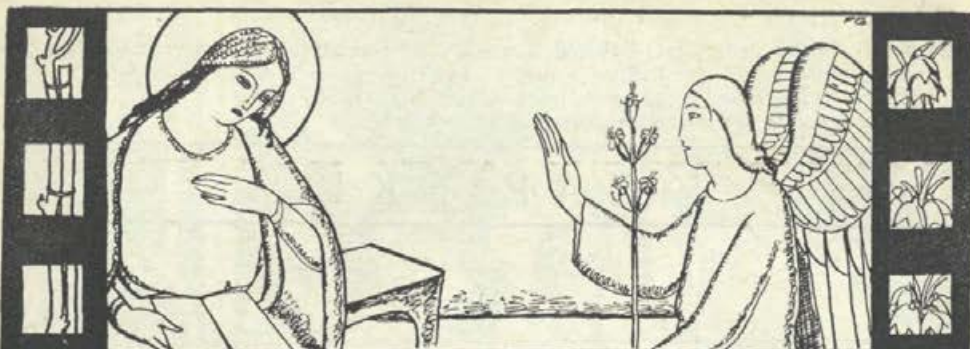
1. predpepelnična nedelja: O delavcih v vinogradu. (Mt 20, 1—16.)
2. predpepelnična nedelja: Prilika o sejavcu in semenu. Lk 8, 4—15.)
3. predpepelnična nedelja: Jezus ozdravi slepca. (Lk 18, 31—43.)
1. postna nedelja: Jezus trikrat skušan. (Mt 4, 1—11.)

Z A P I S K I

Številka dneva	Dan	Ime svetnika	Prejeto svetilo
1	Nedelja	1. postna nedelja: O delavcih v vinogradu.	1. postna nedelja: O delavcih v vinogradu.
2	Četrtek	2. postna nedelja: Prilika o sejavcu in semenu.	2. postna nedelja: Prilika o sejavcu in semenu.
3	Petek	3. postna nedelja: Jezus ozdravi slepca.	3. postna nedelja: Jezus ozdravi slepca.
4	Sobota	1. postna nedelja: Jezus trikrat skušan.	1. postna nedelja: Jezus trikrat skušan.
5	Nevelja	1. postna nedelja: Jezus trikrat skušan.	1. postna nedelja: Jezus trikrat skušan.
6	Četrtek	2. postna nedelja: Prilika o sejavcu in semenu.	2. postna nedelja: Prilika o sejavcu in semenu.
7	Petek	3. postna nedelja: Jezus ozdravi slepca.	3. postna nedelja: Jezus ozdravi slepca.
8	Sobota	1. postna nedelja: Jezus trikrat skušan.	1. postna nedelja: Jezus trikrat skušan.
9	Nedelja	1. postna nedelja: Jezus trikrat skušan.	1. postna nedelja: Jezus trikrat skušan.
10	Četrtek	2. postna nedelja: Prilika o sejavcu in semenu.	2. postna nedelja: Prilika o sejavcu in semenu.
11	Petek	3. postna nedelja: Jezus ozdravi slepca.	3. postna nedelja: Jezus ozdravi slepca.
12	Sobota	1. postna nedelja: Jezus trikrat skušan.	1. postna nedelja: Jezus trikrat skušan.
13	Nedelja	1. postna nedelja: Jezus trikrat skušan.	1. postna nedelja: Jezus trikrat skušan.
14	Četrtek	2. postna nedelja: Prilika o sejavcu in semenu.	2. postna nedelja: Prilika o sejavcu in semenu.
15	Petek	3. postna nedelja: Jezus ozdravi slepca.	3. postna nedelja: Jezus ozdravi slepca.
16	Sobota	1. postna nedelja: Jezus trikrat skušan.	1. postna nedelja: Jezus trikrat skušan.
17	Nedelja	1. postna nedelja: Jezus trikrat skušan.	1. postna nedelja: Jezus trikrat skušan.
18	Četrtek	2. postna nedelja: Prilika o sejavcu in semenu.	2. postna nedelja: Prilika o sejavcu in semenu.
19	Petek	3. postna nedelja: Jezus ozdravi slepca.	3. postna nedelja: Jezus ozdravi slepca.
20	Sobota	1. postna nedelja: Jezus trikrat skušan.	1. postna nedelja: Jezus trikrat skušan.
21	Nedelja	1. postna nedelja: Jezus trikrat skušan.	1. postna nedelja: Jezus trikrat skušan.
22	Četrtek	2. postna nedelja: Prilika o sejavcu in semenu.	2. postna nedelja: Prilika o sejavcu in semenu.
23	Petek	3. postna nedelja: Jezus ozdravi slepca.	3. postna nedelja: Jezus ozdravi slepca.
24	Sobota	1. postna nedelja: Jezus trikrat skušan.	1. postna nedelja: Jezus trikrat skušan.
25	Nedelja	1. postna nedelja: Jezus trikrat skušan.	1. postna nedelja: Jezus trikrat skušan.
26	Četrtek	2. postna nedelja: Prilika o sejavcu in semenu.	2. postna nedelja: Prilika o sejavcu in semenu.
27	Petek	3. postna nedelja: Jezus ozdravi slepca.	3. postna nedelja: Jezus ozdravi slepca.
28	Sobota	1. postna nedelja: Jezus trikrat skušan.	1. postna nedelja: Jezus trikrat skušan.

Solnce stopi v znamenje rib dne 19. ob 15.41. — Dan zraste za 1 uro 27 minut.
 Dan je dolg od 9 ur 29 minut do 10 ur 56 minut.

DAVKI: Prvi obrok plačaj od 10.—18. Sicer doplačaš kazni!

MAREC

SUŠEC

1	Nedelja	2. postna nedelja. Albin (Belko), šk.; Anton. Simplicij, papež; Neža (Janja).
2	Ponedeljek †	
3	Torek †	Kunigunda, ces.; Marin; Andrej, mučenec.
4	Sreda ☉ †	Kazimir; Lucij, papež.
5	Četrtek †	Janez Jožef od Križa; Friderik, opat.
6	Petek ††	Perpetua in Felicita, muč.; Evagri, škof.
7	Sobota †	Tomaž Akvinski, cerkveni učenik.
8	Nedelja	3. postna nedelja. Janez od Boga, spozn.; Filemon, m. Frančiška Riminska; Gregorij.
9	Ponedeljek †	
10	Torek †	40 mučencev; Makarij; Aleksander in Kaj, muč.
11	Sreda € †	Sred postna. Sofronij, šk.; Krištof M.; Eulogij.
12	Četrtek †	Gregorij Veliki, papež; Bernard.
13	Petek ††	Teodora, mučenica; Kristina, mučenica; Rozina, vd.
14	Sobota †	Matilda, kraljica; Pavlina.
15	Nedelja	4. postna (sredpostna). Klemen M., spozn.; Kristofor.
16	Ponedeljek †	Hilarij in Tacijan, mučenca.
17	Torek †	Patrik, škof; Jedert, devica.
18	Sreda †	Ciril Jeruzalem., cerkveni učenik; Edvard, kralj.
19	Četrtek ● †	Jožef, ženin Marije Device.
20	Petek ††	Aleksandra, mučenica; Janez P.
21	Sobota †	Benedikt, opat; Serapion.
22	Nedelja	5. postna (tiha) nedelja. Lea; Katarina Genoveška.
23	Ponedeljek †	Jožef Oriol; Pelagija, mučenica.
24	Torek †	Gabriel, arhangel.
25	Sreda †	Oznanjenje Marije Device. (nezapovedan praznik.)
26	Četrtek †	Emanuel, mučenec; Maksima, muč.; Ludgerij, škof.
27	Petek ☽ ††	Dev. Marija, sedem žal.; Rupert, škof; Janez D., c. u.
28	Sobota †	Janez Kapistran; Sikst III. papež.
29	Nedelja	6. postna (cvetna) nedelja. Ciril, muč.; Bertold, spozn.
30	Ponedeljek †	Janez Klimak, opat; Kvirin.
31	Torek †	Modest, škof krški; Benjamin; Balbina, devica.

☉ Ščip dne 4. ob 11.36 (mrzlo, veter).

€ Zadnji krajec dne 11. ob 6.15 (sneg).

● Mlaj dne 19. ob 8.51 (dež in sneg).

☽ Prvi krajec dne 27. ob 6.04 (mrzlo).

MAREC IMA 31 DNI.

2. postna nedelja: Jezus se na gori izpremeni. (Mt 17, 1—9.)
3. postna nedelja: Jezus izžene hudiča iz mutca. (Lk 11, 14—28.)
4. postna (sredp.) nedelja: Jezus nasiti pet tisoč mož. (Jan 6, 1—15.)
5. postna (tiha) nedelja: Judje hočejo Jezusa kamenati. (Jan 8, 46—59.)
6. postna (cvetna) nedelja: Jezus jezdi slovesno v Jeruzalem, (Mt 21, 1—9.)

Z A P I S K I

Solnce stopi v znamenje *ovna* dne 21, ob 15.07. — Začetek pomladi. — Noč in dan sta enako dolga. — Dan zraste za 1 uro 46 minut. — Dan je dolg od 10 ur 59 minut do 12 ur 45 minut.

DAVKI: Od 1.—8. preglej seznam dodatkov k direktnim davkom!

APRIL — MALI TRAVEN

1	Sreda †	Hugo, škof; Venancij, škof; Teodora, mučenica.
2	Četrtek ☉ †	Veliki četrtek. Frančišek P.; Marija Egipt.
3	Petek ††	Veliki petek. Rihard, škof; Hionija.
4	Sobota ††	Velika sobota. Izidor Sev.
5	Nedelja	Velika noč. Vstaj. Gosp. Vincencij (Vinko); Irena.
6	Ponedeljek	Veliki ponedeljek. Sikst I.; Krescencija.
7	Torek	Herman Jožef; Hegezip; Epifanij.
8	Sreda	Albert, škof; Julija Bill.
9	Četrtek €	Marija Kleofa; Tomaž T.
10	Petek *	Echeiel, prerok; Mehtilda; Marko Bolonjski.
11	Sobota	Leon Vel., papež, cerkveni učenik.
12	Nedelja	1. povelik. (bela) nedelja. Julij I., papež; Angelus.
13	Ponedeljek	Hermenegild, mučenec; Ida.
14	Torek	Justin, mučenec; Valerijan, mučenec; Tiburcij, muč.
15	Sreda	Teodor, muč.; Peter Gonz.; Helena, kraljica.
16	Četrtek	Benedikt Jožef Labre.
17	Petek *	Anicet, papež; Rudolf, mučenec.
18	Sobota ●	Apolonij, mučenec; Antia, muč.; Eleuterij, škof.
19	Nedelja	2. povelikonočna nedelja. Leon IX., papež; Konrad.
20	Ponedeljek	Neža (Janja) Mont., devica; Marcellin, škof; Teodor.
21	Torek	Anzelm, cerkveni učenik; Simeon; Bruno, sp.
22	Sreda	Varstvo sv. Jožefa; Sotér; Leon (Lev), škof.
23	Četrtek	Adalbert (Vojteh), škof, mučenec.
24	Petek *	Jurij, mučenec; Fidelis Sigm., mučenec.
25	Sobota ☽	Marko, evangelist; Ermin.; Evodij in tov. muč.
26	Nedelja	3. povel. Varstvo sv. Jožefa. M. B. dobrega sveta.
27	Ponedeljek	Peter Kanizij; Peregrin; Čita, devica; Anastazij, pap.
28	Torek	Pavel od Križa, spozn.; Vitalij, mučenec.
29	Sreda	Peter, mučenec; Robert, opat; Antonija, devica muč.
30	Četrtek	Katarina Sienska, devica; Marijan, mučenec.

☉ Ščip dne 2. ob 21.06 (spremenljivo).

€ Zadnji krajec dne 9. ob 21.15 (mrzlo).

● Mlaj dne 18. ob 2.00 (lepo, hladno).

☽ Prvi krajec dne 25. ob 14.40 (lepo).

APRIL IMA 30 DNI.

Velikonočna nedelja: Jezus vstane od mrtvih. (Mk 16, 1—7.)

1. povelikonočna nedelja: Jezus se prikaže ob zaprtih durih. (Jan 20, 19—31.)

2. povelikonočna nedelja: Jezus, dobri pastir. (Jan 10, 11—16.)

3. povelikonočna nedelja: Jezus napoveduje svoj odhod. (Jan 16, 16—22.)

Z A P I S K I

1. nedelja	1	
2. nedelja	2	
3. nedelja	3	
4. nedelja	4	
1. povelikonočna nedelja	5	
2. povelikonočna nedelja	6	
3. povelikonočna nedelja	7	
1. nedelja	8	
2. nedelja	9	
3. nedelja	10	
4. nedelja	11	
1. povelikonočna nedelja	12	
2. povelikonočna nedelja	13	
3. povelikonočna nedelja	14	
1. nedelja	15	
2. nedelja	16	
3. nedelja	17	
4. nedelja	18	
1. povelikonočna nedelja	19	
2. povelikonočna nedelja	20	
3. povelikonočna nedelja	21	
1. nedelja	22	
2. nedelja	23	
3. nedelja	24	
4. nedelja	25	
1. povelikonočna nedelja	26	
2. povelikonočna nedelja	27	
3. povelikonočna nedelja	28	
1. nedelja	29	
2. nedelja	30	

Solnce stopi v znamenje *bike* dne 21. ob 2.44. — Dan zraste za 1 uro 39 minut. — Dan je dolg od 12 ur 48 minut do 14 ur 27 minut.

DAVKI: Drugi obrok davkov plačaj od 10.—18. Do 9. pa vložil morebitni rekurz proti odmeri davka, ki je bil naznanjen v januarju!

MAJ — VELIKI TRAVEN

1	Petek *	Filip in Jakob ml., apostola.	
2	Sobota ☉	Atanazij, cerkveni učenik; Sekund.	
3	Nedelja	4. povelikonočna nedelja. Najdenje sv. križa. Aleks. Monika; Florijan (Cvetko). Pij V., papež; Irenej, škof; Angela, mučenica. Janez Ev. pred lateranskimi vrati; Judita. Stanislav, škof, mučenec; Gizela, kr.; Zigmund. Prikazen Mihaela, arhangela. Gregorij Nac.; Beat, spoznavavec.	
4	Ponedeljek		
5	Torek		
6	Sreda		
7	Četrtek		
8	Petek *		
9	Sobota €		
10	Nedelja		5. povelik. (križeva) nedelja. Antonin, škof; Janez Av. Frančišek H.; Mamert, škof. } Križevo. Pankracij, mučenec; Imelda. Servacij, mučenec; Peter Regalat, sp. } Kristusov vnebohod. Bonifacij; Paskal I., papež. Izidor, kmet, spozn.; Zofija. Janez Nepomuk; Ubald, škof.
11	Ponedeljek		
12	Torek		
13	Sreda		
14	Četrtek		
15	Petek *		
16	Sobota		
17	Nedelja ●	6. povelikonočna nedelja. Pashal Bajl.; Bruno, škof. Erik, kralj; Aleksandra, dev.; Venancij, muč. Peter Celestin, papež; Prudencija, dev. Bernardin Sien.; Plavtila; Bazila, dev. muč. Feliks (Srečko) Kantal, sp.; Valent, mučenec. Emil (Milan); Margarita; Roman, opat. Janez K. de R.; Deziderij (Željko), mučenec.	
18	Ponedeljek		
19	Torek		
20	Sreda		
21	Četrtek		
22	Petek *		
23	Sobota ††		
24	Nedelja ☽	Binkošti. Prihod sv. Duha. Marija Dev. pomočn. kr. Binkoštni ponedeljek. Urban; Gregorij VII., papež. Filip Neri, spoznavavec. K v a t r e. Beda (Veda) Čast.; Janez, I., pp. Avguštin, škof; Viljem, opat. K v a t r e. Marija Magdalena; Teodozija, muč. K v a t r e. Ivana Orleanska; Feliks, papež.	
25	Ponedeljek		
26	Torek		
27	Sreda ††		
28	Četrtek		
29	Petek ††		
30	Sobota ††		
31	Nedelja ☉	1. pobink. ned. Presv. Trojica. Angela, dev.; Kocijan.	

☉ Ščip dne 2. ob 6.14 (deževno).

€ Zadnji krajec dne 9. ob 13.48 (dež).

● Mlaj dne 17. ob 16.28 (spremenljivo).

☽ Prvi krajec dne 24. ob 20.39 (lepo).

☉ Ščip dne 31. ob 15.33 (spremenljivo).

MAJ IMA 31 DNI.

4. povelikonočna nedelja: Jezus obeta učencem sv. Duha. (Jan 16, 5—14.)
 5. povelikonočna nedelja: Jezus uči o moči molitve. (Jan 16, 23—30.)
 6. povelikonočna nedelja: O pričevanju sv. Duha. (Jan 15, 26—27; 16, 1—4.)
- Binkoštna nedelja: O sv. Duhu in o ljubezni. (Jan 14, 23—31.)
1. pobinkoštna nedelja: Jezusu je dana vsa oblast. (Mt 28, 18—20.)

ZAPISKI

Solnce stopi v znamenje *dvojčkov* dne 22. ob 2.16. — Dan zraste za 1 uro 16 minut. — Dan je dolg od 14 ur 29 minut do 15 ur 45 minut.

DAVKI: Vloži prošnjo za znižanje davka ali pa za oprostitev, če nisi več v službi, če ne opravljaš več obrti ali pa če moreš kako opravičiti zahtevo po znižanju!

JUNIJ

ROŽNIK

1	Ponedeljek	Fortunat, spoznavavec; Kuño; Juvencij, mučenec.
2	Torek	Erazem, škof; Marcellin, mučenec; Evgen.
3	Sreda	Klotilda, kraljica; Pavla, devica; Oliva, devica.
4	Četrtek	Presveto Rešnje Telo. Kvirin, škof.
5	Petek	Bonifacij, škof; Valerija, mučenica.
6	Sobota	Norbert, škof; Bertrand, škof; Artenij, mučenec
7	Nedelja	2. pobinkoštna nedelja. Robert, op.; Babtista Var.
8	Poned.	Medard, škof; Pacifik; Maksim, škof.
9	Torek	Primož in Felicijan, mučenca; Marija, Mati milosti.
10	Sreda	Margareta, kraljica; Bogomil.
11	Četrtek	Barnaba, apostol; Marcijan, mučenec.
12	Petek	Srce Jezusovo; Janez F.; Leon III., papež.
13	Sobota	Anton Padovanski, spoznavavec; Akvilina, devica.
14	Nedelja	3. pobinkoštna nedelja. Bazilij, c. uč.; Elizej, prerok.
15	Ponedeljek	Vid in tov., m.; Germana.
16	Torek	Jošt, opat; Francišek R.; Bertold.
17	Sreda	Adolf, škof; Nikander; Lavra, devica.
18	Četrtek	Efrem Sirski, cerkveni učenik; Marko in Marcel, muč.
19	Petek	Julijana; Gervazij in Protazij.
20	Sobota	Silverij, papež, mučenec; Florentina, devica.
21	Nedelja	4. pobinkoštna nedelja. Alojzij (Vekoslav), spozn.
22	Ponedeljek	Pavlin Nol., škof; Ahacij.
23	Torek	Agripina, devica, mučenica; Ediltruda, kraljica.
24	Sreda	Kres. Rojstvo Janeza Krstnika.
25	Četrtek	Viljem, opat; Henrik, škof; Prosper, škof.
26	Petek	Janez in Pavel, mučenca.
27	Sobota	Hema (Ema), vdova; Ladislav.
28	Nedelja	5. pobinkoštna nedelja. Irenej, škof; Leon II., papež.
29	Ponedeljek	Peter in Pavel, apostola.
30	Torek	Spomin sv. Pavla; Lucijan.

€ Zadnji krajec dne 8. ob 7.18 (sprem.).

● Mlaj dne 16. ob 4.02 (mrzlo, dež).

Ⓝ Prvi krajec dne 23. ob 1.23 (lepo).

Ⓢ Ščip dne 30. ob 1.47 (lepo).

JUNIJ IMA 30 DNI.

2. pobinkošna nedelja: Prilika o veliki večerji. (Lk 14, 16—24.)
3. pobinkošna nedelja: Prilika o izgubl. ovci in o izgubl. denarju. (Lk 15, 1—10.)
4. pobinkošna nedelja: Čudežni ribji lov. (Lk 5, 1—11.)
5. pobinkošna nedelja: O grehu v misli in besedi. (Mt 5, 20—24.)

Z A P I S K I

Solnce stopi v znamenje *raka* dne 22. ob 10.28. — Začetek poletja. — Dan zraste do 21. za 19 minut in se zopet skrči do 30. za 3 minute. — Najdaljši dan in najkrajša noč. Dan je dolg od 15 ur 46 minut do 16 ur in 2 minuti.

DAVKI: Od 10.—18. Plačaj tretji obrok davka!

JULIJ — MALI SRPAN

1	Sreda	Presveta Rešnja Kri; Teobald.
2	Četrtek	Obiskovanje Marije Device; Oton, škof.
3	Petek *	Leon II., papež; Bernardin; Heliodor, škof.
4	Sobota	Urh, škof; Berta, devica; Lavrijan, škof.
5	Nedelja	6. pobinkoštna nedelja. Ciril in Metod, slov. apostola.
6	Ponedeljek	Izaija, prerok; Bogomila; Dominika (Nedeljka).
7	Torek	Vilibald, škof; Pulherija.
8	Sreda €	Evgenij III.; Elizabeta; Kilijan, škof.
9	Četrtek	Nikolaj in tov., mučenci; Anatolija, devica.
10	Petek *	Amalija; Veronika J., devica; Felicita s 7 sinovi, m.
11	Sobota	Pij I., papež; Olga; Savin, muč.; Sidronij, mučenec.
12	Nedelja	7. pobinkoštna nedelja. Mohor in Fortunat, mučenca.
13	Ponedeljek	Anaklet, papež; Frančišek Solan; Evgenij, škof, muč.
14	Torek	Bonaventura, cerkveni učenik.
15	Sreda ●	Vladimir, kralj; Henrik.
16	Četrtek	Devica Marija Karmelska.
17	Petek *	Aleš, spoznavavec; Marcelina, devica.
18	Sobota	Friderik (Miroslav), mučenec; Kamil Lelijski, sp.
19	Nedelja	8. pobinkoštna ned. Vincencij (Vinko); Aurea (Zlata).
20	Ponedeljek	Margareta, devica, mučenica; Elija, prerok.
21	Torek	Prakseda, devica, mučenica; Danijel, prerok; Olga.
22	Sreda ☽	Marija Magdalena (Majda); Teofil (Filč), mučenec.
23	Četrtek	Apolinarij, škof, mučenec; Liberij, škof.
24	Petek *	Kristina, devica, mučenica; Magd. P.; Roman, muč.
25	Sobota	Jakob (Radoslav) st., apostol; Krištof, mučenec.
26	Nedelja	9. pobinkoštna nedelja. Ana, mati Marije Device.
27	Ponedeljek	Pantaleon, mučenec; Natalija, mučenica.
28	Torek	Viktor (Zmagoslav), papež; Nazarij in tov., muč.
29	Sreda ☽	Marta, devica; Beatrika, mučenica.
30	Četrtek	Abdon in Senen, muč.; Julita, muč.
31	Petek *	Ignacij (Ognjeslav) Lojola.

€ Zadnji krajec dne 8. ob 0.52 (lepo).

● Mlaj dne 15. ob 13.20' (veliko dežja).

☽ Prvi krajec dne 22. ob 6.16 (dež).

☽ Ščip dne 29. ob 13.48 (veliko dežja).

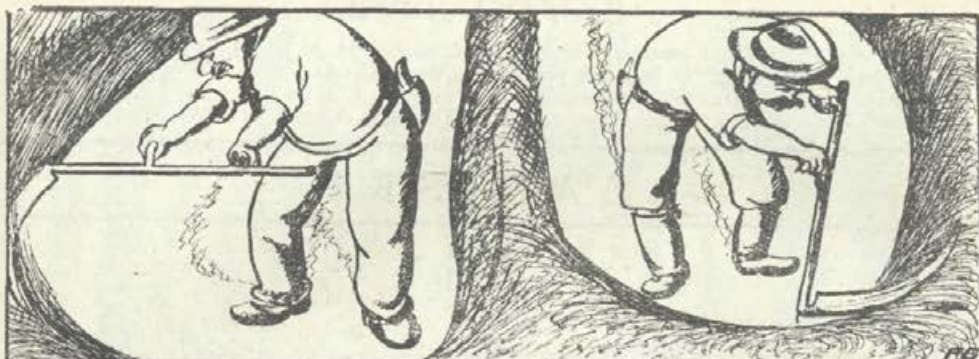
JULIJ IMA 31 DNI.

6. pobinkošna nedelja: Jezus nasiti štiri tisoč mož. (Mk 8, 1—9.)
7. pobinkošna nedelja: O lažnivih prerokih. (Mt 7, 15—21.)
8. pobinkošna nedelja: O krivičnem hišniku. (Lk 16, 1—9.)
9. pobinkošna nedelja: Jezus joka nad Jeruzalemom. (Lk 19, 41—47.)

Z A P I S K I

Solnce stopi v znamenje *leva* dne 23, ob 21.22. — Začetek pasjih dni. — Dan se skrči za 54 minut. — Dan je dolg od 16 ur 2 minuti do 15 ur 8 minut.

DAVKI: Objavljeni so dodatki k direktnim davkom. Vloži utok proti odmeri davka od premečnega bogastva (dohodnine), ako se ti zdi to opravičeno.

AVGUST — VELIKI SRPAN

1	Sobota	Vezi sv. Petra; Makabejski bratje.
2	Nedelja	10. pobinkoštna nedelja. Porciunkula. Alfonz M. L.
3	Ponedeljek	Najdenje sv. Štefana; Lidija.
4	Torek	Dominik (Vladimil), spoz.; Janez Viannei.
5	Sreda	Marija Devica Snežnica; Ožbat, kralj.
6	Četrtek ☾	Gospodovo spremenjenje; Sikst II., papež.
7	Petek *	Kajetan; Donat, škof, mučenec.
8	Sobota	Ciriak in tovariši, mučenci; Miro, škof.
9	Nedelja	11. pobink. nedelja. Roman; Afra, muč.; Peter Faber.
10	Ponedeljek	Lavrencij, mučenec; Pavla, dev. muč.; Hugo, škof.
11	Torek	Suzana, devica, mučenica; Tiburcij; Filomena, d. m.
12	Sreda	Klara, devica; Hilarija, mučenica.
13	Četrtek ☉	Janez Berhmans; Kasijan.
14	Petek *	Evzebij, spoznavavec; Atanazija, vdova.
15	Sobota	Vnebovzetje Marije Device.
16	Nedelja	12. pobinkoštna nedelja. Joahim; Rok, spoznavavec.
17	Ponedeljek	Hiacint, spoznavavec; Julijana, devica; Emilija, dev.
18	Torek	Helena (Jelena), cesarica; Agapit, mučenec.
19	Sreda	Ludovik T., škof; Julij, mučenec; Sebald, spoz.
20	Četrtek ☽	Bernard, opat, cerkveni učenik; Samuel, prerok.
21	Petek *	Ivana Franč. Šantalska, devica.
22	Sobota	Timotej, mučenec; Hipolit, škof.
23	Nedelja	13. pobink. nedelja. Filip (Zdenko) Ben., sp.; Viktor, š.
24	Ponedeljek	Jernej, apostol; Ptolomej, škof.
25	Torek	Ludovik, kr.; Patricija, devica; Genezij, muč.
26	Sreda	Zefirin I., papež; Bernard Of. Samuel, mučenec.
27	Četrtek	Jožef Kal.; Antuza, mučenec; Gerhard, škof.
28	Petek * ☿	Avguštin, cerkveni učenik; Hermes.
29	Sobota	Obglavljenje Janeza Krstnika; Sabina, mučenica.
30	Nedelja	14. pobink. nedelja. Roza Limanska, dev.; Feliks, muč.
31	Ponedeljek	Rajmund (Rajko), spoznavavec. Izabela.

☾ Zadnji krajec dne 6. ob 17.28 (lepo).

☉ Mlaj dne 13. ob 21.27 (lepo, toplo).

☽ Prvi krajec dne 20. ob 12.36 (dež).

☿ Ščip dne 28. ob 4.10 (mrzlo, dež).

AVGUST IMA 31 DNI.

10. pobinkoštna nedelja: Prilika o farizeju in cestinarju. (Lk 18, 9—14.)
 11. pobinkoštna nedelja: Jezus ozdravi gluho nemega. (Mk 7, 31—37.)
 12. pobinkoštna nedelja: Prilika o usmiljenem Samarijanu. (Lk 10, 23—37.)
 13. pobinkoštna nedelja: Jezus ozdravi deset gobavih. (Lk 17, 11—19.)
 14. pobinkoštna nedelja: O božji previdnosti. (Mt 6, 24—33.)

Z A P I S K I

1. nedelja	1
2. nedelja	2
3. nedelja	3
4. nedelja	4
5. nedelja	5
6. nedelja	6
7. nedelja	7
8. nedelja	8
9. nedelja	9
10. nedelja	10
11. nedelja	11
12. nedelja	12
13. nedelja	13
14. nedelja	14
15. nedelja	15
16. nedelja	16
17. nedelja	17
18. nedelja	18
19. nedelja	19
20. nedelja	20
21. nedelja	21
22. nedelja	22
23. nedelja	23
24. nedelja	24
25. nedelja	25
26. nedelja	26
27. nedelja	27
28. nedelja	28
29. nedelja	29
30. nedelja	30
31. nedelja	31

Solnce stopi v znamenje *device* dne 24, ob 4.11. — Konec pasjih dni. — Dan se skrči za 1 uro 34 minut. — Dan je dolg od 15 ur 5 minut do 13 ur 31 minut.

DAVKI: Od 10.—18. plačaj četrti obrok davkov.

SEPTEMBER — KIMAVEC

1	Torek	Egidij (Ilij), opat; Verena.
2	Sreda	Štefan, kralj; Maksima, mučenka.
3	Četrtek	Evfemija; Doroteja in tov.
4	Petek *	Rozalija, devica; Ida, grofica.
5	Sobota €	Lavrencij Just., škof; Viktorin, škof.
6	Nedelja	15. pob. ned. Caharija, pr.; Peregrin; Hermogen, muč.
7	Ponedeljek	Marko in tovariši, muč.; Regina, dev. m.; Bronislava.
8	Torek	Rojstvo Marije Device.
9	Sreda	Peter Klaver, spoznavavec; Serafina; Gorgonij, muč.
10	Četrtek	Nikolaj Toledski, spoznavavec; Pulherija, ces.
11	Petek *	Prot in Hiacint, mučenca.
12	Sobota Ⓞ	Ime Marija; Macedonij, škof; Gvido; Valerijan.
13	Nedelja	16. pobinkoštna nedelja. Frančišek K.; Mavrilič, škof.
14	Ponedeljek	Povišanje sv. križa; Notburga.
15	Torek	M. D. sedem žalosti; Nikom.; Melitina.
16	Sreda ††	K v a t r e. Kornelij, p.; Ljudmila, vdova.
17	Četrtek	Lambert, škof; Hildegarda.
18	Petek ☽ ††	K v a t r e. Jožef K.; Zofija; Tomaž.
19	Sobota ††	K v a t r e. Januarij in tov., muč.; Kostancija, dev. m.
20	Nedelja	17. pobinkoštna nedelja. Evstahij in tovariši, mučenci.
21	Ponedeljek	Matej, apostol in evangelist; Jona, prerok.
22	Torek	Tomaž Vil.; Mavricij.
23	Sreda	Linus, papež; Tekla, muč.
24	Četrtek	Marija Devica, rešiteljica ujetnikov; Gerard, škof, m.
25	Petek *	Kamil in tovariši, muč.; Kleofa; Firmin, škof.
26	Sobota Ⓢ	Ciprijan in Justina, muč.; Vigilij, škof.
27	Nedelja	18. pobink. nedelja. Kozma in Damijan, m.; Kaj, škof.
28	Ponedeljek	Venčeslav, kralj, mučenec.
29	Torek	Mihael, arhangel; Evtihij.
30	Sreda	Hieronim (Jerko); Zofija, devica; Oton.

€ Zadnji krajec dne 5. ob 8.21 (sprem.).

Ⓞ Mlaj dne 12. ob 5.26 (dež, hladno).

☽ Prvi krajec dne 18. ob 21.37 (sprem.).

Ⓢ Ščip dne 26. ob 20.45 (lepo, mrzlo).

SEPTEMBER IMA 30 DNI.

15. pobinkoštna nedelja: Jezus obudi mladeniča v Najmu. (Lk 7, 11—16.)
16. pobinkoštna nedelja: Jezus ozdravi vodeničnega in govori o ponižnosti. (Lk 14, 1—11.)
17. pobinkoštna nedelja: O največji zapovedi. Mesija sin Davidov. (Mt 22, 34—46.)
18. pobinkoštna nedelja: Jezus ozdravi mrtvoudnega. (Mt 9 1—8.)

Z A P I S K I

Solnce stopi v znamenje *tehnice* dne 24. ob 1.24. — Začetek jeseni. — Dan in noč sta enako dolga. — Dan se skrči za 1 uro 40 minut. — Dan je dolg od 13 ur 28 minut do 11 ur 48 minut.

DAVKI: Pred 20. se razobesijo sezname oseb, ki so podvržene davku od premičnega bogastva.

OKTOBER — VINOTOK

1	Četrtek		Remigij, škof; Janez Dukl.; Ludovika, vdova.
2	Petek	*	Angeli varuhi; Leodegar.
3	Sobota		Kandid, muč.; Felicija, d.; Mala Terezija Deteta Jez.
4	Nedelja	€	19. pobink. Rožnega venca. Frančišek Ser.; Edvin.
5	Ponedeljek		Placid in tovariši, mučenci; Gala, vdova.
6	Torek		Brunon, spoznavavec; M. Frančiška.
7	Sreda		Marija Devica, Kraljica sv. rožnega venca; Justina d.
8	Četrtek		Brigita, vdova; Simeon; Benedikta, devica.
9	Petek	*	Dionizij in tovariši, muč.; Rustik; Elevation devica.
10	Sobota		Frančišek Borgia, spoznavavec.
11	Nedelja	☉	20. pobink. nedelja, Aleksander S.; Nikazij; Firmin, š.
12	Ponedeljek		Maksimilijan, škof, mučenec; Serafin, spoznavavec.
13	Torek		Edvard (Slavoljub), kralj; Teofil, škof.
14	Sreda		Kalist, papež; Just, škof.
15	Četrtek		Terezija, devica; Avrelija; Brunon, škof.
16	Petek	*	Gal, opat; Gerard Maj.
17	Sobota		Margareta M. Al.; Hedviga.
18	Nedelja	☽	21. pobink. Posveč. cerkvâ. Luka, evang.; Just, muč.
19	Ponedeljek		Peter Alkant., spoznavavec; Etbin.
20	Torek		Janez Kan., spoznavavec; Felicijan; Vendelin.
21	Sreda		Uršula in tovarišice, muč.; Hilarijon, opat.
22	Četrtek		Kordula, m.; Fides (Vera); Marija Saloma.
23	Petek	*	Klotilda, devica mučenica; Severin, škof.
24	Sobota		Rafael, arhangel; Kristina.
25	Nedelja		22. pobink. Kristus Kralj. Krizant in Darija; Krišpin.
26	Ponedeljek	☉	Evarist, papež, mučenec; Amadej (Bogoljub).
27	Torek		Frumencij, škof; Antonija, dev.; Vincenc; Sabina, m.
28	Sreda		Simon in Juda, apostola; Cirila.
29	Četrtek		Narcis, škof; Ida, devica. Hiacint, mučenec.
30	Petek	*	Alfonz Rodriguez; Angelus.
31	Sobota	††	Volbenk, škof; Krištof; Lucila, dev.

€ Zadnji krajec dne 4. ob 21.15 (sprem.).

☉ Mlaj dne 11. ob 14.06 (spremenljivo).

☽ Prvi krajec dne 18. ob 10.20 (hladno).

☉ Ščip dne 26. ob 14.34 (mrzlo, dež).

OKTOBER IMA 31 DNI.

19. pobinkoštna nedelja: Prilika o kraljevi ženitnini. (Mt 22, 1—14.)
20. pobinkoštna nedelja: Jezus ozdravi sina kraljevega uradnika. (Jan 4, 46—53.)
21. pobinkoštna nedelja: Prilika o usmiljenem hlapcu. (Mt 18, 23—35.)
22. pobinkoštna nedelja: O davku cesarju. (Mt 22, 15—21.)

Z A P I S K I

Solnce stopi v znamenje škorpiljona dne 24. ob 10.15. — Dan se skrči za 1 uro 43 minut.
Dan je dolg od 11 ur 45 minut do 10 ur 1 minute.

DAVKI: Plačaj peti obrok davkov od 10.—18.!

NOVEMBER — LISTOPAD

1	Nedelja	23. pobinkoštna nedelja in praznik vseh svetnikov.
2	Ponedeljek	Spomin vernih duš. Just.
3	Torek €	Viktorin, škof; Hubert, škof.
4	Sreda	Karel Boromejski; Vital; Modesta.
5	Četrtek	Caharija in Elizabeta; Emerik.
6	Petek *	Lenart (Lenko); Jelena.
7	Sobota	Janez Gabriel Perb., muč.; Engelbert, škof.
8	Nedelja	24. pob. Zahvalna nedelja. Klavdij in tovariši, muč.
9	Ponedeljek ●	Teodor (Božidar), mučenec; Teofil (Bogoljub).
10	Torek	Andrej Avelin, spoznavavec; Trifon.
11	Sreda	Martin (Davorin), škof; Mena, muč.;
12	Četrtek	Martin, papež; Avrelij, škof; Livin, škof.
13	Petek *	Stanislav Kostka, spoznavavec.
14	Sobota	Jozafat Kunčević, škof, mučenec; Serapion, muč.
15	Nedelja	25. pob. Varstvo Mar. Dev. Leopold (Levko), kralj.
16	Ponedeljek	Otmar; Neža (Janja) As.
17	Torek ☽	Gregorij Čudodelnik, škof; Saloma, devica.
18	Sreda	Odon, opat; Roman, mučenec; Hilda.
19	Četrtek	Elizabeta, kr.; Poncijan.
20	Petek *	Feliks (Srečko); Edmund.
21	Sobota	Darovanje Marijino; Kolumban.
22	Nedelja	26. pob. nedelja. Cecilija, d., m.; Filemon; Maver, m.
23	Ponedeljek	Klemen (Milivoj); Felicita.
24	Torek	Janez od Križa, spoz.; Flora, devica; Krizogon, muč.
25	Sreda ○	Katarina, devica, mučenica; Jukunda, mučenica.
26	Četrtek	Silvester, opat; Leonard P.; Konrad, škof.
27	Petek *	Virgilij, škof; Bernardin; Valerijan, škof.
28	Sobota	Gregorij III., papež; Jakob M.
29	Nedelja	1. adventna nedelja. Saturnin, muč.; Gelazij, papež.
30	Ponedeljek	Andrej (Hrabroslav), apostol; Konstancij, spoz.

€ Zadnji krajec dne 3. ob 8.18 (sneg).

● Mlaj dne 9. ob 23.55 (lepo).

☽ Prvi krajec dne 17. ob 3.13 (sneg).

⊙ Ščip dne 25. ob 8.10 (mrzlo, veter).

NOVEMBER IMA 30 DNI.

23. pobinkoštna nedelja: Jezus obudi Jajrovo hčer. (Mt 9, 18—26.)
24. pobinkoštna nedelja: O pšenici in ljuljki. (Mt 13, 24—30.)
25. pobinkoštna nedelja: O gorčičnem zrnu. (Mt 13, 31—35.)
26. pobinkoštna nedelja: O razdejanju Jeruzalema in poslednji sodbi. (Mt 24, 15—35.)
I. adventna nedelja: O poslednji sodbi. (Lk 21, 25—33.)

Z A P I S K I

Solnce stopi v znamenje *strelca* dne 23. ob 7.25. — Dan se skrči za 1 uro 17 minut. —
Dan je dolg od 9 ur 59 minut do 8 ur 42 minut.

DECEMBER — GRUDEN

1	Torek	Edmund in tovariši, muč.; Eligij, škof.
2	Sreda	€ Bibiana; Pavlina, muč.; Hiromacij, škof.
3	Četrtek	Francišek Ksaverij, spoznavavec; Lucij, škof.
4	Petek	* Barbara, devica, mučenica; Peter Kriz.
5	Sobota	Saba, opat; Krispin, mučenec.
6	Nedelja	2. adventna nedelja. Miklavž (Nikolaj), škof.
7	Ponedeljek	Ambrozij, škof, cerkveni učenik; Agaton, mučenec.
8	Torek	Brezmadežno spočetje Marije Device.
9	Sreda	● Peter Four.; Delfina; Levkadija, devica, mučenica.
10	Četrtek	Lavretanska Mati božja. Melhiad.
11	Petek	* Damaz, papež; Hugolin.
12	Sobota	Aleksander, muč.; Epimah, muč.; Maksencij, muč.
13	Nedelja	3. adventna nedelja. Lucija, dev., muč.; Otilija, devica.
14	Ponedeljek	Spiridion, opat; Konrad Of.; Nikarij, škof.
15	Torek	Kristina, dekla; Valerijan.
16	Sreda	☾ †† K v a t r e. Albina (Zora), devica, mučenica.
17	Četrtek	Lazar, škof; Vivina, devica.
18	Petek	†† K v a t r e. Gracijan, škof; Teotim, muč.
19	Sobota	† K v a t r e. Urban V.; Favsta; Nemerij, muč.
20	Nedelja	4. adv. nedelja. Evgenij in Makarij, m.; Kristijan, šk.
21	Ponedeljek	Tomaž, apostol; Glicerij, muč.
22	Torek	Demetrij, muč.; Flor, muč.; Spiridijon, muč.
23	Sreda	Viktorija (Zmagoslava); Dagobert.
24	Četrtek	†† Adam in Eva; Hermina; Tarzik.
25	Petek	☉ Božič. Rojstvo Gospodovo.
26	Sobota	Štefan. prvi mučenec.
27	Nedelja	Nedelja po božiču. Janez Evangelist, apostol.
28	Ponedeljek	Nedolžni otročiči; Inocenc, muč.; Kastor, muč.
29	Torek	Tomaž, škof, muč.; David, kralj; Kalist, mučenec.
30	Sreda	Evgenij, škof; Liberij, škof.
31	Četrtek	Silvester, papež; Melanija; Pavlina.

€ Zadnji krajec dne 2. ob 17.51 (lepo).

● Mlaj dne 9. ob 11.17 (mrzlo, veter).

☾ Prvi krajec dne 16. ob 23.43 (lepo).

☉ Ščip dne 25. ob 0.24 (mrzlo, sneg).

DECEMBER IMA 31 DNI.

2. adventna nedelja: Janez Krstnik pošlje svoja učenca do Jezusa. (Mt II, 2—10.)
3. adventna nedelja: Janez Krstnik pričuje o Kristusu. (Jan 1, 19—28.)
4. adventna nedelja: Janez Krstnik poklican v službo predhodnika. (Lk 3, 1—6.)
Nedelja po božiču: Simeon in Ana oznanujeta Gospoda. (Lk 2, 33—40.)

Z A P I S K I

Solnce stopi v znamenje *kozla* dne 22. ob 20.30. — Začetek zime. — Dan se skrči do 21. za 20 minut in zraste do 31. za 4 minute. — Najkrajši dan, najdaljša noč. — Dan je dolg od 8 ur 40 minut do 8 ur 24 minut.

DAVKI: Od 10.—18. plačaj zadnji obrok davkov. V tem mesecu daj potrditi obrtno dovoljenje.

ABECEDNI IMENIK SVETNIKOV IN GODOV.

A.

Abdon (in Senen), m., 30. jul.
 Abraham, očak, 9. okt.
 Ada glej Adelhajda.
 Adalbert (Vojteh), šk., 23. apr.
 Adam (in Eva), p. st., 24. dec.
 Adela glej Adelhajda.
 Adelhajda, vdova, 16. dec.
 Adolf, škof, 11. febr.
 Adolf, spozn., 12. jun.
 Adolf, škof, 17. jun.
 Adrijan, muč., 8. sept.
 Afra, muč., 24. maja.
 Afra, muč., 9. avg.
 Agapa, dev., muč., 5. marca.
 Agapit (Ljubo), muč., 18. avg.
 Agapit, papež, 20. sept.
 Agata (Doroslava), d., 5. febr.
 Agaton, papež, 16. febr.
 Agaton, muč., 7. dec.
 Agripina, dev., muč., 23. jan.
 Ahacij (in tov.), muč., 22. jun.
 Ahilej (in Nerej), m., 12. maja.
 Akvilina, dev., 13. jun.
 Alban (Belo), muč., 21. jun.
 Albert, škof, muč., 8. apr.
 Albert Vel., spozn., 15. nov.
 Albin (Belko), škof, 1. marca.
 Albina, dev., muč., 16. dec.
 Albuin (in Ingenuin), š., 5. feb.
 Aleksander (Šaša), šk., 23. apr.
 Aleksander, pap., m., 3. maja.
 Aleksander Sauli, 11. okt.
 Aleksander, muč., 12. dec.
 Aleksandra, muč., 20. marca.
 Aleksandra, d., m., 18. maja.
 Aleš, spozn., 17. jul.
 Alferij, opat, 12. apr.
 Alfonz, škof, 23. jan.
 Alfonz Lig., škof, 2. avg.
 Alfonz Rodr., spozn., 30. okt.
 Alfred, opat, 12. jan.
 Alojzij Gonzaga, sp., 21. jun.
 Amadej, spozn., 30. marca.
 Amalija (Ljubica), 10. jul.
 Amand, škof, 6. febr.
 Ambrož, šk., cerkv. uč., 7. dec.
 Ambrozij Sien., bl., 20. marca.
 Ana, mati Marije Dev., 26. jul.
 Ana, prerokinja, 1. sept.
 Anaklet, papež, 13. jul.
 Ananija, muč., 25. jan.
 Ananija, muč., 1. dec.
 Anastazij, muč., 22. jan.
 Anastazij, papež, 27. apr.
 Anastazij, muč., 7. sept.
 Anastazija, muč., 6. febr.
 Anastazija, muč., 15. apr.
 Anastazija, dev., 14. avg.
 Anastazija, muč., 25. dec.
 Andrej (Hrabrosł.) K., 4. febr.
 Andrej Bobola, 21. maja.
 Andrej Avelin, spozn., 10. nov.

Andrej, apostol, 30. nov.
 Angela Folinjska, vdova, 4. jan.
 Angela, dev., 10. maja.
 Angela Meriči, dev., 31. maja.
 Angelina, 21. jul.
 Angelus, spozn., 12. apr.
 Angelus, 30. okt.
 Anicet, papež, 17. apr.
 Antia, muč., 18. apr.
 Anton, pušč., 17. jan.
 Anton Padovanski, 13. jun.
 Anton M. Caharija, sp., 5. jul.
 Antonija, dev., muč., 29. apr.
 Antonija, muč., 4. maja.
 Antonija, dev., 27. okt.
 Antonin, škof, 10. maja.
 Antonin, muč., 22. avg.
 Antonin, muč., 2. sept.
 Antonina, muč., 1. marca.
 Antuza, muč., 27. avg.
 Anzelm, šk., cerkv. uč., 21. apr.
 Apolinarij, škof, muč., 23. jul.
 Apolonij, muč., 18. apr.
 Apolonija, dev., muč., 9. febr.
 Arkadij, muč., 12. jan.
 Atanazij, šk., cer. uč., 2. maja.
 Atanazija, vdova, 14. avg.
 Avguštin, šk., ap., 28. maja.
 Avguštin, šk., cer. uč., 28. avg.
 Avrea (Zlata), d., m., 19. jul.
 Avrelij, škof, 12. nov.
 Avrelija, dev., muč., 15. okt.

B.

Baldomir, spozn., 27. febr.
 Baltazar (Bołtežar), kr., 6. jan.
 Bara glej Barbara.
 Barbara, dev., muč., 4. dec.
 Barba, muč., 29. jan.
 Barnaba, apostol, 11. jun.
 Bazilij, škof, cer. uč., 14. jun.
 Bazilisa (in Julijan), m., 9. jan.
 Beatrika, muč., 29. jul.
 Beda (Veda) Čast., 27. maja.
 Belo glej Alban.
 Benedikt, opat, 21. marca.
 Benedikt Niger, spozn., 4. apr.
 Benedikt Jožef, spozn., 16. apr.
 Benedikta, muč., 4. jan.
 Benedikta, dev., 6. maja.
 Benedikta, dev., muč. 8. okt.
 Benigen, muč. 13. febr.
 Benigen, muč., 1. nov.
 Benjamin, muč., 31. marca.
 Benon, škof, 26. jun.
 Benvard (s tov.), škof, 25. okt.
 Benvenuto, škof, 22. marca.
 Berard, muč., 16. jan.
 Bernard, škof, 12. marca.
 Bernard, opat, 20. avg.
 Bernard Ofiški, spoz., 26. avg.
 Bernardin Foški, 27. nov.
 Bernardin Sienski, 20. maja.

Berta, dev., 4. jul.
 Bertold, spozn., 29. marca.
 Bertram, škof, 3. jul.
 Bertrand, patr. oglejski, 6. jun.
 Bibijana, dev. muč., 2. dec.
 Blaž, škof, muč., 3. febr.
 Blaženko glej Makarij.
 Bogdan glej Deodat.
 Bogdan glej Matija.
 Bogo glej Bogomir.
 Bogoljub glej Teofil.
 Bogomil, škof, 10. jun.
 Bogomila, 6. jul.
 Bogomir (Bogo, Božo), 8. nov.
 Bojan glej Mohor.
 Bołtežar glej Baltazar.
 Bonaventura, šk., č. uč., 14. jul.
 Bonifacij, muč., 14. maja.
 Bonifacij, papež, 25. maja.
 Bonifacij, škof, muč., 5. jun.
 Bonifacij, papež, 25. okt.
 Boris, kralj, 2. maja.
 Boštjan glej Sebastijan.
 Božena glej Natalija.
 Božidar glej Teodor.
 Božo glej Bogomir.
 Branimir glej Frančišek.
 Branko glej Frančišek.
 Breda glej Friderika.
 Brezmad, spoč. M. D., 8. dec.
 Brigita, dev., 1. febr.
 Brigita, vdova, 8. okt.
 Bronislava, nuna, 7. sept.
 Brunon, škof, 17. maja.
 Brunon, spozn., 6. okt.
 Budislav glej Gregor.

C.

Caharija, papež, 15. marca.
 Caharija, prerok, 6. sept.
 Caharija (in Elizab.), 5. nov.
 Cecilija, dev., muč., 22. nov.
 Celestin, papež, 6. marca.
 Celestin, papež, 19. maja.
 Cenon, muč., 5. apr.
 Ciprijan, škof, muč., 14. sept.
 Ciprijan (in Kornelij), mučen-
 ca, 16. sept.
 Ciprijan (in Just.), m., 26. sept.
 Ciriak (Larg in Smaragd), m.,
 8. avgusta.
 Ciril Aleksandrijski, š., 9. febr.
 Ciril Jeruzalemski, škof, cer-
 kveni uč., 18. marca.
 Ciril, muč., 29. marca.
 Ciril (in Metod), slovanski ap.,
 5. julija.
 Cirila, muč., 5. jul.
 Cirila, dev., muč., 28. okt.
 Cita, dev., 27. apr.
 Cvetana, Cvetka glej Flora.
 Cvetko glej Florijan.

D.

Damaz, papež, 11. dec.
 Damijan (in Kozma), m., 27. s.
 Daniel (Dana, Danica, Danilo), prerok, 21. jul.
 Daniel (in tov.), muč. 10. okt.
 Danilo glej Daniel.
 Darij, muč., 19. dec.
 Darinka (Martina), 11. nov.
 Darovanje Marijino, 21. nov.
 Davorin glej Martin.
 Demeter, muč., 9. apr.
 Deodat (Bogdan), m., 8. nov.
 Deziderij (Željko), 23. maja.
 Didak Jožef, bl., 21. marca.
 Dinko glej Dominik.
 Dionizij, škof, muč., 9. okt.
 Dizma, desni razb., 25. marca.
 Dobregra sveta D. M., 26. apr.
 Dominik (Vladimil), s., 4. avg.
 Dominika, muč., 6. jul.
 Donat, škof, muč., 7. avg.
 Donat, spozn., 29. okt.
 Dora glej Doroteja.
 Doroslava glej Agata.
 Doroteja (Dora), d., m., 6. febr.
 Doroteja (in tov.), d., 3. sept.
 Dragica glej Karel.
 Drago, spozn., 16. apr.
 Dragotin glej Karel Bor.
 Dula, muč., 25. marca.
 Dušan glej Spiridion.

E.

Eberhard, škof, 8. jan.
 Eberhard, škof, 23. jun.
 Eberhard, škof, 28. nov.
 Echeiel, prerok, 10. apr.
 Edita, dev., 16. sept.
 Edmund, škof, 16. nov.
 Edmund (in tov.), muč., 1. dec.
 Edvard, kralj, muč., 18. marca.
 Edvard, kralj angl., 13. okt.
 Efrem, cerkv. uč., 18. jun.
 Egidij (Roger in Odorik), 28. j.
 Egidij od sv. Jožefa, 7. febr.
 Egidij (Ilij, Tilen), op., 1. sept.
 Eleonora, dev., 21. febr.
 Eleverterij, škof, muč., 20. febr.
 Eleverterij, pap., muč., 26. maja.
 Elija, prerok, 20. jul.
 Elizabeta (Spela), kral., 8. jul.
 Elizabeta (in Caharija), 5. nov.
 Elizabeta, kraljica, 19. nov.
 Elizej, prerok, 14. jun.
 Ema, vdova, 19. apr.
 Emanuel, muč., 26. marca.
 Emeram, škof, muč., 22. sept.
 Emerencijana, d., m., 23. jan.
 Emerik, vojvoda, sp., 5. nov.
 Emigdij, škof, muč., 9. avg.
 Emil (Milan), muč., 22. maja.
 Emilija (Milica), dev., 17. avg.
 Emilijan (Milan), šk., 11. sept.
 Emilijana (Milena), d., 5. jan.
 Engelbert, škof, 7. nov.
 Epimenij, muč., 24. marca.
 Erazem, škof, muč., 2. jun.

Erazma (s tov.), muč., 3. sept.
 Erik, kralj, 18. maja.
 Erna glej Ertruda.
 Ernest, škof, 12. jan.
 Ertruda (Erna), d., 11. sept.
 Etbin, opat, 19. okt.
 Etelbert, kralj, 25. febr.
 Eva (in Ad.), prvi starši, 24. dec.
 Evald, muč., 3. okt.
 Evarist I., papež, muč., 26. okt.
 Evfemija (in tov.), 3. sept.
 Evfrazija, dev., 13. marca.
 Evgenij, muč., 24. jan.
 Evgenij, papež, 8. jul.
 Evgenij (in Makarij), 20. dec.
 Evgenij, škof, 30. dec.
 Evgenija, dev., 25. dec.
 Evalija, dev., muč., 12. febr.
 Evstahij (in tov.), m., 20. sept.
 Evstohija, dev., 13. febr.
 Evstohija, dev., muč., 2. nov.
 Evtihij, m. iz Mez., 14. marca.
 Evtihij, muč., 29. sept.
 Evtihijan, papež, muč., 8. dec.
 Evzebij, muč., 6. marca.
 Evzebij, duh, spozn., 14. avg.
 Evzebij, škof, muč., 16. dec.

F.

Fabij, muč., 31. jul.
 Fabijan (in Sebast.), m., 20. jan.
 Fabiola, vdova, 27. dec.
 Favsta, vdova, 19. marca.
 Favstin (in Jovita), m., 15. febr.
 Felician (in Primož), m., 9. jun.
 Felician, škof, muč., 20. okt.
 Felicita, muč., 7. marca.
 Felicita s 7 sinovi, m., 10. jul.
 Felicita, muč., 23. nov.
 Feliks (Srečko), d., m., 14. jan.
 Feliks, škof, 21. febr.
 Feliks Kantal, spozn., 21. maja.
 Feliks (in Fortunat), 18. jun.
 Feliks (in Nabor), m., 12. jul.
 Feliks Val., spozn., 30. nov.
 Ferdinand, kralj, 30. maja.
 Fides (Vera), dev., m., 1. avg.
 Filemon (in Apolonij), muč., 8. marca.
 Filip (in Jakob), ap., 1. maja.
 Filip Neri, spozn., 26. maja.
 Filip (Zdenko) Benicij, spozn., 23. avg.
 Filomena, dev., 11. avg.
 Firmin, škof, muč., 25. sept.
 Firmin, škof, 11. okt.
 Flavijan, m. (v Rimu), 28. jan.
 Flora (Cvetka, Cvetana), dev., 12. jun.
 Flora, dev., muč., 24. nov.
 Florentin, škof, 16. okt.
 Florentina, dev., 20. jun.
 Florijan (Cvetko), m., 4. maja.
 Fortunat, spozn., 1. jun.
 Fortunat (in Feliks), 18. jun.
 Fortunat (in Mohor), m., 12. jul.
 Francišek (Branimir, Branko) Saleški, šk., cer. uč., 29. jan.

Francišek Kle, muč., 17. febr.
 Francišek Pavl, spozn., 2. apr.
 Francišek Hier., 11. maja.
 Francišek Kar., spozn., 4. jun.
 Francišek Regij, sp., 16. jun.
 Francišek Solan., sp., 24. jul.
 Francišek Kald., sp., 13. sept.
 Francišek Seraf., spozn., 4. okt.
 Francišek Borja, sp., 10. okt.
 Francišek Ksaverij, sp., 3. dec.
 Franciška Rimska, vd., 9. mar.
 Friderik (Mirko, Miroslav), šk., muč., 18. jul.
 Fridolin, opat, 6. marca.
 Frumencij, škof, 27. oktobra.

G.

Gabriel od Žal. M. B., 27. febr.
 Gabriel, nadangel, 24. marca.
 Gaj (in Sotor), p., m., 22. apr.
 Gal, opat, 16. okt.
 Gala, vdova, 5. okt.
 Gaspar (Gašpar), kralj, 6. jan.
 Gavidioz (Veselko), šk., 25. okt.
 Genovefa, dev., 3. jan.
 Gentilij, muč., 5. sept.
 Gerard, muč., 8. marca.
 Gerard, škof, muč., 24. sept.
 Gerard Majella, 16. okt.
 Germana, dev., 15. jun.
 Gervazij (in Prot.), m., 19. jun.
 Gizela, kraljica, opat., 7. maja.
 Godfrid (Bogomir), šk., 8. nov.
 Godhard, škof, 5. maja.
 Gorgonij, muč., 9. sept.
 Gracijan, škof, 18. dec.
 Gregorij, papež, 13. febr.
 Gregorij, papež, 17. febr.
 Gregorij Nis. (Budisl.), škof, 9. marca.
 Gregorij Vel., pap., 12. marca.
 Gregorij Nacijan., šk., 9. maja.
 Gregorij, papež, 25. maja.
 Gregorij Čudodel., šk., 17. nov.
 Gregorij, papež, 28. nov.
 Gvido, spozn., 12. sept.
 Gvidon, opat, 31. marca.

H.

Habakuk, prerok, 15. jun.
 Hadrijan, muč., 8. sept.
 Hedviga (Vika), 17. okt.
 Helena (Jelena, Jelka), 15. apr.
 Helena, dev., 22. maja.
 Helena, mati Konstantina Vel., 1. avgusta.
 Hema, vdova, 27. jun.
 Henrik Suzo, spozn., 2. marca.
 Henrik, kralj, spozn., 15. jul.
 Hermagor (Bojan) glej Mohor.
 Herman Jožef, spozn., 7. apr.
 Hermenegild, muč., 13. apr.
 Hervard, škof, 16. marca.
 Hiacint, spozn., 17. avg.
 Hiacint (in Prot.), m., 11. sept.
 Hiacinta, dev., 30. jan.
 Hiacinta, dev., 6. febr.
 Hieronim Miani, sp., 20. jul.
 Hieronim, cerkv. uč., 30. sept.

Higin, papež, muč., 11. jan.
 Hilarij (Radovan), c. u., 14. jan.
 Hilarij (in Tacijan), 15. marca.
 Hilarija, muč., 12. avg.
 Hilda, 18. novembra.
 Hildegarda, opatinja, 17. sept.
 Hipolit (in Kasijan), m., 13. avg.
 Hipolit, škof, muč., 22. avg.
 Honorij, škof, 30. sept.
 Hrabroslav glej Andrej
 Hrizogon, muč., 24. nov.
 Hugolin (in tov.), m., 13. okt.
 Hugon, škof, 1. apr.
 Hugon, škof, 10. avgusta.

I.

Ida, devica, 13. aprila.
 Ida, grofinja, 4. sept.
 Ida, devica, 29. okt.
 Ignacij (Igo, Ognjeslav), škof,
 muč., 1. februarja.
 Ignacij Lojola, spozn., 31. jul.
 Igo glej Ignacij
 Ime Marijino, 12. sept.
 Ingenuin (in Albuin), 5. febr.
 Inocencij, papež, 22. jun.
 Inocencij, papež, 28. jul.
 Irena (Miroslava), d., 21. febr.
 Irena, dev., muč., 5. apr.
 Irena (s tov.), muč., 18. sept.
 Irenej, škof, 5. maja.
 Irenej, spozn., 28. jun.
 Irenej, škof, muč., 4. jul.
 Irenej, škof, muč., 15. dec.
 Irmina, dev., 24. dec.
 Ivan glej Janez.
 Ivana (Jana Joana) V., 4. febr.
 Ivana Orleanska, d., 30. maja.
 Ivana Frančiška Sant., 21. avg.
 Ivo, spozn., 19. maja.
 Izabela, kraljica, 4. jan.
 Izabela, dev., 31. avg.
 Izaija, prerok, 6. jul.
 Izak, menih, 11. apr.
 Izidor, škof, muč., 2. jan.
 Izidor, škof, cerkv. uč., 4. apr.
 Izidor, kmet, spozn., 15. maja.

J.

Jakob (Radoslav) ml., 1. maja.
 Jakob st., apostol, 25. jul.
 Jakob, pušč., 6. avg.
 Jakob iz Marke, sp., 28. nov.
 Jana glej Ivana.
 Janez Zlatoust, šk., 27. jan.
 Janez Miloščinar, šk., 30. jan.
 Janez Matajski spozn., 8. febr.
 Janez Jož. od Kr., op., 5. marca.
 Janez od Boga, sp., 8. marca.
 Janez Damaščan, 27. marca.
 Janez Kapistran, sp., 28. marca.
 Janez Klimak, opat, 30. marca.
 Janez Ev. p. lat. vrati, 6. maja.
 Janez Kolumbin, bl., 31. jul.
 Janez Sarkander, bl., 17. marca.
 Janez Nepomučan, sp., 16. m.
 Janez de Rossi, sp., 23. maja.
 Janez, papež, muč., 27. maja.

Janez Fakund, spozn., 12. jun.
 Janez Franc, spozn., 16. jun.
 Janez Krstnik, rojstvo, 24. j.;
 obglavljenje, 29. avg.
 Janez (in Pavel), muč., 26. jun.
 Janez Gualbert, opat, 12. jul.
 Janez Berhmans, sp., 13. avg.
 Janez Kancijan, spozn., 20. okt.
 Janez Gabriel Perb. m., 7. nov.
 Janez od Križa, spozn., 24. nov.
 Janez Evangelist, 27. dec.
 Januarij, škof, muč., 19. sept.
 Jedert Brab., dev., 17. marca.
 Jedert, dev., 15. nov.
 Jelena glej Helena.
 Jelislava glej Elizabeta.
 Jelka glej Helena.
 Jernej, apostol, 24. avg.
 Jernej, škof, bl., 19. okt.
 Joahim, oče Marije, 20. marca
 in ned. v osmini Mar. vneb.
 Jona, prerok, 21. sept.
 Jordan, spozn., 15. febr.
 Jošt, opat, 16. jun.
 Jovita (in Favstin), m., 15. febr.
 Jozafat Kunčević, šk. m., 14. n.
 Jožef, ženin M. D., 19. marca.
 Jožef Oriol, 23. marca.
 Jožef Kal., spozn. 27. avg.
 Jožef Kupertin, sp., 18. sept.
 Juda (in Simon), apost. 28. okt.
 Judita, muč., 6. maja.
 Jukund, škof, 14. nov.
 Jukunda, dev., muč., 27. jul.
 Julij, spozn., 31. jan.
 Julija, papež, 12. apr.
 Julij, senator, muč., 19. avg.
 Julij, muč., 1. jul.
 Julij, muč., 20. dec.
 Julija, dev., 22. maja.
 Julija, dev., muč., 10. dec.
 Julijan (in Bazilisa), m., 9. jan.
 Julijan, škof, 28. jan.
 Julijan, škof, 8. febr.
 Julijan, muč., 19. febr.
 Julijana, vdova, 7. febr.
 Julijana, dev., muč., 16. febr.
 Julijana Falk., dev., 19. jun.
 Julijana, dev., muč., 17. avg.
 Juri, muč., 24. apr.
 Just, škof, 28. maja.
 Just, muč., 18. okt.
 Just, muč., 14. julija.
 Just, muč., 2. novembra.
 Justin, muč., 14. apr.
 Justina, dev., muč., 26. sept.

K.

Kajetan, spozn., 7. avg.
 Kalist, papež, muč., 14. okt.
 Kamil Leljiški, spozn., 18. jul.
 Kamil (in tov.), muč., 25. sept.
 Kancijan glej Kocijan.
 Kandid, muč., 3. okt.
 Kanut, kralj, muč., 19. jan.
 Karel (Dragotin) Bor., šk., 4. n.
 Karmelska Mati božja, 16. jul.
 Kasijan (in Hipolit), m., 13. avg.

Kastor, muč., 28. marca.
 Katarina Riči, dev., 13. nov.
 Katarina Gen., 22. marca.
 Katarina Švedska, 22. marca.
 Katarina Sienska, dev., 30. apr.
 Katarina, dev., muč., 25. nov.
 Kazimir, spozn., 4. marca.
 Kilijan, škof, 8. jul.
 Klara, devica, 12. avg.
 Klavdij, muč., 30. okt.
 Klavdij (in Simforijan), muč.,
 8. nov.
 Klemen Mar. Dvorak (Hof-
 bauer), spozn., 15. marca.
 Klemen, papež, muč., 23. nov.
 Klet (in Marcellin), šk., muč.,
 26. apr.
 Klotilda, kraljica, 3. jun.
 Klotilda, dev., muč., 23. okt.
 Kocijan (in tov.) m., 31. maja.
 Kocolan, muč., 13. okt.
 Konrad Plac., pušč., 19. febr.
 Konrad, škof, 26. nov.
 Konstancija, dev., m., 19. sept.
 Konstantin, muč., 29. jan.
 Kordula, dev., muč., 22. okt.
 Kornelij (in Ciprijan), m.,
 16. sept.
 Korona, muč., 14. maja.
 Kozma (in Damijan), m., 27. s.
 Krispin, škof, 19. nov.
 Krispin, muč., 5. dec.
 Kristijan, muč., 17. febr.
 Kristina, dev., muč., 24. jul.
 Kristina, dekla, 15. dec.
 Krištof Milanski, 11. marca.
 Krištof, muč., 25. jul.
 Krištof, 31. okt.
 Krizant (in Darija), m., 25. okt.
 Ksist glej Sikst
 Kunigunda, ces., 3. marca.
 Kuthberg, škof, 20. marca.
 Kvirin, muč., 30. marca.

L.

Ladislav, kralj, 27. jun.
 Lambert, škof, muč., 17. sept.
 Larg (Cirijak in Sm.), m., 8. av.
 Lavra, nuna, 17. jun.
 Lavrencij (Lovro), m., 10. avg.
 Lavrencij Just, škof, 5. sept.
 Lavretanska Mati božja, 10. d.
 Lazar, škof, 17. dec.
 Lea, 22. marca.
 Lenart glej Leonard.
 Leon, papež, c. uč., 11. apr.
 Leon, papež, 19. apr.
 Leon, škof, 22. apr.
 Leon, papež, 28. jun.
 Leon, papež, 3. jul.
 Leonard (Lenart), opat, 6. nov.
 Leonard Portom., sp., 26. nov.
 Leopold Gaj., 2. apr.
 Leopold, vojvoda, sp., 15. nov.
 Lidija, vdova, 3. avg.
 Lin, papež, muč., 23. avg.
 Ljubica glej Amalija.
 Ljubo glej Agapit.

Ljudmila, vdova, 16. sept.
Lovro glej Lavrencij.
Lucij, papež, muč., 4. marca.
Lucija, dev., muč., 13. dec.
Lucijan, muč., 7. jan.
Ludgar, 26. marca
Ludovik Tol., škof., 19. avg.
Ludovik, kralj, 25. avg.
Ludovik Bertr., spozn., 10. okt.
Ludovika Marillac, bl., 15. mar.
Luka, evang., 18. okt.
Lurska M. B., 11. febr.

M.

Magdalena (Majda, Magda) Pa-
ciška, dev., 29. maja.
Magdalena, spokor, 22. jul.
Makarij (Blaženko), Al., opat,
2. jan.
Makarij, škof, 10. marca.
Makarij (in Evgenij), m., 20. dec.
Maksencij, muč., 12. dec.
Maksim, škof, muč., 29. maja.
Maksima, muč., 26. marca.
Maksimilijan, škof, 21. febr.
Maksimilijan, škof, m., 3. okt.
Maksimilijan, škof, m., 12. okt.
Mamert, škof, 11. maja.
Marcel, papež, muč., 16. jan.
Marcela, vdova, 31. jan.
Marcelijan (in Marko), muč.,
18. jun.
Marcelin (in Klet), škof, muč.
26. apr.

Marij (in tov.), muč., 19. jan.
Marije bl. Device govodi:
Zaroka z Jožefom, 23. jan.
Očiščenje (svečnica), 2. feb.
Lurska M. B., 11. febr.
Oznanjenje M. D., 25. marca.
M. B. dobrega sveta, 26. apr.
Pomočnica krist., 24. maja.
Obiskanje Marijino, 2. jul.
Karmelska M. B., 16. jul.
Marija Snežnica, 5. avg.
Vnebovzetje M. D., 15. avg.
Rojstvo M. Device, 8. sept.
Ime Marija, 12. sept.
Marija 7 žalosti, petek po
tih nedelji in tretjo nede-
ljo v septembru.
Rešiteljica ujetnikov, 24. sept.
Rožnenska Kraljica, prvo
nedeljo v oktobru.
Darovanje Marijino, 21. nov.
Brezmad. spočetje, 8. dec.
Lavretanska M. B., 10. dec.
Marija Kleofova, 9. apr.
Marija Magdalena (Majda,
Magda), 22. jul.
Marija Magd. Pazzi, devica,
29. maja.
Marian, muč., 17. jan.
Marian, spozn., 19. avg.
Marijana glej Ana.
Marin, muč., 26. dec.
Marjeta (Meta), d., 28. jan.
Marjeta Kort., spok., 22. febr.
Marjeta, kraljica, 10. jun.

Marjeta Alakok, dev., 17. okt.
Marko, evang., 25. apr.
Marko, m., 18. jun.
Marko (in tov.) muč., 7. sept.
Marta (in tov.), muč., 19. jan.
Marta, dev., 29. jul.
Martin (Davorin), škof, 11. nov.
Martin, papež, muč., 12. nov.
Martina, dev., muč., 30. jan.
Matej, apostol, 21. sept.
Matija (Bogdan), ap. 24. febr.
Matilda, dev., 26. febr.
Matilda, kraljica, 14. marca.
Maver, opat, 15. jan.
Mavricij (in tov.), m., 22. sept.
Medard, škof, 8. jun.
Mehtilaj, dev., 10. apr.
Melanij, škof, 6. jan.
Melhijad, pap., muč., 10. dec.
Melhior, kralj, 6. jan.
Metod (in Ciril), sl. ap., 5. jul.
Mihael, nadangel, 29. sept.
njegova prikazen, 8. maja.
Miklavž glej Nikolaj.
Milan glej Emilijan.
Milena glej Emilijana.
Milica glej Emilija.
Milka glej Ljudmila.
Mirko glej Friderik.
Miro, škof, 8. avg.
Miroslav glej Friderik.
Miroslava glej Irena.
Modest, šk. krški, 31. marca.
Mohor (in Fort.), m., 12. jul.
Monika, vdova, 4. maja.

N.

Nabor (in Feliks), m., 12. jul.
Nada, 24. sept.
Narcis, škof, 29. okt.
Natalija (Božena), m., 27. jul.
Natalija, spozn., 1. dec.
Nazarij, muč., 12. jun.
Nerej (in Ahilej), m., 12. maja.
Neža, dev., muč., 21. jan.
Neža Praška, 2. marca.
Neža, dev., 20. apr.
Nicefor, patriarh, 13. marca.
Nikolaj (in tov.), muč., 9. jul.
Nikolaj Tol., spozn., 10. sept.
Nikolaj (Miklavž), šk., 6. dec.
Nikomedej, muč., 15. sept.
Norbert, škof, 6. jun.
Notburga, dev., 13. sept.

O.

Obglavlj. Jan. Krst., 29. avg.
Obiskanje Marijino, 2. jul.
Očiščenje Marijino, 2. febr.
Odilo, opat, 1. jan.
Odon, opat, 18. nov.
Odonik (Roger in Egid.), 28. jan.
Ognjeslav glej Ignacij.
Olga, 11. julija.
Onezim, muč., 16. febr.
Orest, muč., 9. nov.
Oskar, škof, 3. febr.
Otilija, dev., 13. dec.

Otmar, opat, 16. nov.
Oznanj. Marijino, 25. marca.
Ožbolt, kralj, muč., 5. avg.

P.

Pankracij, muč., 12. maja.
Pantaleon, muč., 27. jul.
Pashal, spozn., 17. maja.
Pastor, spozn., 26. jul.
Patricij (Patrik), šk., 17. marca.
Pavel, prvi pušč., 10. jan.
Pavel od Križa, spozn., 28. apr.
Pavel, škof, 7. jun.
Pavel (in Janez), muč., 26. jun.
Pavel (in Peter), ap., 29. jun.;
Pavlovo spreobrnjenje, 25. jan.
Pavla, vdova, 26. jan.
Pavla, dev., muč., 3. jun.
Pavlin, oglejski škof, 11. jan.
Pavlin Nol., škof, 22. jun.
Pavlina, 14. marca.
Pavlina, muč., 6. jun.
Pavlina, dev., 2. dec.
Pavlina, dev., 31. dec.
Pelagija, muč., 23. marca.
Pelagija, spozn., 17. dec.
Peregrin, spozn., 27. apr.
Peregrin, spozn., 28. jul.
Perpetua (in Fel.), m., 6. marca.
Peter, škof, 9. jan.
Peter Nol., spozn., 31. jan.
Peter Dam., šk., c. u., 23. febr.
Peter Kanizij, 27. apr.
Peter, muč., 29. apr.
Peter Regalat, spoz., 13. maja.
Peter Celestin, pap., 19. maja.
Peter (in tov.), muč., 2. jun.
Peter (in Pavel), ap., 29. jun.
Peter Klaver, spozn., 9. sept.
Peter Alkantara, sp., 19. okt.
Peter Zlatoslov., c. u., 4. dec.
Peter Fourier, škof, 9. dec.
Petra stol (v Rimu), 18. jan.
Petra stol (v Antiohiji), 22. feb.
Petra vezi, 1. avg.
Petronij, škof, 6. sept.
Petronila, dev., 31. maja.
Pij, papež, 5. maja.
Pij, papež, 11. jul.
Placid (in tov.), muč., 5. okt.
Placidia, dev., 11. okt.
Platon, menih, 4. apr.
Polikarp, šk., muč., 26. jan.
Pomočnica kristj., 24. maja.
Poncijan, pap., muč., 19. nov.
Prakseda, dev., 21. jul.
Primož (in Felic.), m., 9. jun.
Priska, dev., muč., 18. jan.
Prokopij, spozn., 27. febr.
Prot (in Hiac.), muč., 11. sept.
Protazij (in Gerv.), m., 19. jun.
Pudencijana, dev., 19. maja.
Pulherija, dev., 7. jul.

R.

Radegunda, kraljica, 13. avg.
Radgand glej Radegunda.
Radovan glej Hilarij.

Rafael, nadangel, 24. okt.
Rajmund Penjaforški, 23. jan.
Rajmund, spozn., 31. avg.
Rane sv. Frančiška, 17. sept.
Regina, dev., muč., 7. sept.
Remigij, škof, 1. okt.
Rihard, kralj, 7. febr.
Rihard, škof, 3. apr.
Robert, opat, 29. apr.
Robert, opat, 7. jun.
Roderik, muč., 13. marca.
Roger (Egidij in Od.), 28. jan.
Rojstvo Marijino, 8. sept.
Rok, spozn., 16. avg.
Roman, opat, 28. febr.
Roman, muč., 9. avg.
Romana, dev., 23. febr.
Romuald, opat, 7. febr.
Roza Limanska, dev., 30. avg.
Rozalija, dev., 4. sept.
Rozina, vdova, 13. marca.
Rožnenska Kraljica, prvo
nedeljo v oktobru.
Rudolf, muč., 17. apr.
Rudolf, škof, 26. jun.
Rudolf (in tov.), muč., 27. jul.
Rupert, škof, 27. marca.

S.

Saba (Šava), muč., 12. apr.
Saba, opat, 5. dec.
Sabina, muč., 29. avg.
Sadot, šk. (in tov.), m., 20. feb.
Saloma Mar., 22. okt.
Salvator, spozn., 18. marca.
Saturnin, muč., 29. nov.
Savin, muč., 11. jul.
Sebastijan (in Fab.), 20. jan.
Sekunda, dev., m., 10. jul.
Senen (in Abdon), m., 30. jul.
Serafin, spozn., 12. okt.
Serapion, škof, 21. marca.
Sergij, muč., 7. okt.
Servacij, škof, 13. maja.
Severin, opat, 8. jan.
Severin, škof, 23. okt.
Severin, škof, 21. dec.
Sholastika, dev., 10. febr.
Sibila, dev., 17. avg.
Sidonij (Zdenko), š., 23. avg.
Sigmund (Žiga), 11. maja.
Sikst, papež, 28. marca.
Sikst, papež, 6. apr.
Sikst, papež, 6. avg.
Silverij, papež, 20. jun.
Silvester, opat, 26. nov.
Silvester, papež, 31. dec.
Simeon, škof, muč., 18. febr.
Simeon, muč., 24. marca.
Simeon, škof, 21. apr.
Simeon, starček, 8. oktobra.
Simforijan (in Klavd.), 8. nov.
Simforoza, muč., 18. jul.
Simon (in Juda), ap., 28. okt.
Simon=otrok, muč., 24. marca.
Simplicij, papež, 2. marca.

Slavka, Slavko glej Alojzij.
Smaragd (Cir, in Larg), 8. avg.
Snežnica Marija, 5. avg.
Sofronij, škof, 11. marca.
Sonja glej Zofija.
Soter (in Gaj), p., m., 22. apr.
Sotéra, dev., muč., 10. febr.
Spiridion (Dušan), op., 14. dec.
Spočetje brezmadežno, 8. dec.
Spomin sv. Pavla, 30. jun.
Sročni glej Feliks.
Stanislav (Stanko), š., 7. maja.
Stanislav Kostka, sp., 13. nov.
Suzana, d., (in Tib.), 11. avg.

Š.

Šaša glej Aleksander.
Štefan, opat, 17. apr.
Štefan, papež, muč., 2. avg.
Štefan, kralj ogrski, 2. sept.
Štefan, prvi mučenec, 26. dec.;
najdenje njegovo, 3. avg.

T.

Tacijan (in Hil.), m., 15. marca.
Tarbula, dev., muč., 22. apr.
Tarzicij, muč., 15. avg.
Tarzila, dev., 24. dec.
Tekla, dev., muč., 23. sept.
Telesfor, papež, muč., 5. jan.
Teobald, pušč., 1. jul.
Teodor (Božidar), sp., 7. jan.
Teodor, muč., 15. apr.
Teodor, muč., 9. nov.
Teodora, muč., 13. marca.
Teodozija, dev., 2. apr.
Teofil (Bogoljub), m., 8. jan.
Teotim (in tov.), m., 18. dec.
Terezija, dev., 15. okt.
Tiburcij (in tov.), m., 14. apr.
Tiburcij (in Suzana), 11. avg.
Ticijan, škof, 3. marca.
Tilen glej Egidij.
Timotej, škof, 24. jan.
Timotej, muč., 22. avg.
Tit, škof, 4. jan.
Tomaž Akv., c. u., 7. marca.
Tomaž Tol., muč., 9. apr.
Tomaž Vilan., škof, 22. sept.
Tomaž, škof, 3. okt.
Tomaž, apostol, 21. dec.
Tomaž, škof, muč., 29. dec.
Trifon, muč., 10. nov.
Turibij, škof, 24. marca.

U.

Ubald, škof, 16. maja.
Udalrik glej Urh.
Urban, papež, 25. maja.
Urban, škof, 7. dec.
Urban, papež, 19. dec.
Uršula (in tov.), dev., 21. okt.
Urh, škof, 4. jul.

V.

Valburga, dev., 25. febr.
Valentin (Zdravko), š., 7. jan.
Valentin, muč., 14. febr.
Valentina, dev., 25. jul.
Valerija, muč., 5. jun.
Valerijan (in tov.), m., 14. apr.
Valerijan, spozn., 12. sept.
Vekoslav glej Alojzij.
Venancij, škof, muč., 1. apr.
Venancij, muč., 18. maja.
Vencleslav, kralj, 28. sept.
Vendelin, spozn., 20. okt.
Venefrida, dev., muč., 3. nov.
Vera glej Fides.
Veronika, dev., 13. jan.
Veronika Jul., dev., 9. jul.
Veselko glej Gaudioz.
Vid, muč., 15. jun.
Vigilij, škof, muč., 26. jan.
Vika glej Hedviga.
Viktor (Zmagosl.), sp., 26. feb.
Viktor, muč., 10. marca.
Viktor, muč., 12. apr.
Viktor, škof, 28. julija.
Viktor, škof, 23. avg.
Viktorija, dev., muč., 11. febr.
Viktorija, muč., 17. nov.
Viktorija, dev., muč., 23. dec.
Viktorin, muč., 25. febr.
Viktorin, škof, muč., 3. avg.
Vilibald, škof, 7. jul.
Vilibrord, škof, 7. nov.
Viljem, papež, 10. febr.
Viljem, opat, 6. apr.
Viljem, škof, 8. jun.
Viljem, opat, 25. jun.
Vincencij (Vinko), m., 22. jan.
Vincencij Fer., spozn., 5. apr.
Vincencij Pavl., sp., 19. jul.
Virgilij, muč., 13. sept.
Virgilij, škof, 27. nov.
Vital, muč., 28. apr.
Vital, muč., 4. nov.
Vivina, dev., 17. dec.
Vladimir, kralj, 15. jul.
Vnebovzetje Marijino, 15. avg.
Vojslava, dev., 27. maja.
Vojteh (Adalbert), š., 23. apr.
Volbenk (Volfg.), šk., 31. okt.

Z.

Zaroka Marijina, 23. jan.
Zdenko glej Sidonij, Filip.
Zdravko glej Valentin.
Zefirin, papež, 26. avg.
Zlata glej Avrea.
Zmagoslav glej Viktor.
Zofija, 15. maja.
Zofija (in tov.), m., 18. sept.
Zofija, vdova, 30. sept.
Zofronij, škof, 11. marca.

Ž.

Žalostna Mati božja, petek po
tih nedelji in 3. ned. v sept.
Željko glej Deziderij.
Žiga glej Sigmund.

Sv. oče Pij XI. blagoslavlja Gor. Mohorjevo družbo.

Goritiensi S. Hermagorae Sodalitati, quae in Religionem Christianam conservandam tutandosque Superiorum in Italia commorantium mores incumbit, peramanter Apostolicam Benedictionem impertimus.

Pij PP. XI
peramanter in Domino

	DRŽAVE	Površina	Prebi- valstvo	Glavna mesta	Prebi- valstvo
	<i>Italške države:</i>				
1	Kraljevina Italija	310.200	41,600.000	Rim	950.000
2	Republika S. Marino	60	12.000	S. Marino	1.650
3	Kneževina Monako	2¼	23.000	Monako	2.500
4	Vatikanska država	1.5	500	Vatikan, mesto	500
	<i>Alpske države:</i>				
5	Republika Avstrija	83.500	6,600.000	Dunaj	1,900.000
6	Zvezna republika Švica	41.300	3,900.000	Bern	105.000
7	Kneževina Liechtenstein	150	19.000	Vaduz	1.400
	<i>Zahodnoevropske države:</i>				
8	Republika Francija	551.000	39,880.000	Pariz	4,700.000
9	Kraljevina Belgija	30.430	7,860.000	Bruselj	775.000
10	Vel. knež. Luksemburg	2.586	260.000	Luksemburg	46.000
11	Kraljevina Španija	498.000	21,350.000	Madrid	750.000
12	Republika Portugalska	88.750	6,050.000	Lizbona	490.000
13	Republika Andora	452	6.000	Andora	800
14	Kraljevina Velika Britanija (Anglija)	244.000	44,827.000	London	7,475.000
15	Svobodna država Irska	69.400	3,175.000	Dublin	400.000
	<i>Srednjeevropske države:</i>				
16	Republika Nemčija	472.000	63,500.000	Berlin	3,800.000
17	Kraljevina Holandija	34.200	7,360.000	Hag	385.000
18	Kraljevina Danska	43.000	3,300.000	Kopenhagen	560.000
19	Republika Češkoslovaška	140.400	13,700.000	Praga	850.000
20	Republika Poljska	388.000	27,250.000	Varšava	930.000
21	Republika Madjarska	93.000	7,980.000	Budimpešta	1,320.000
22	Kraljevina Romunija	294.300	17,500.000	Bukarešta	600.000
23	Svobodno mesto Gdansk	1.925	385.000	Gdansk	207.000
	<i>Balkanske države:</i>				
24	Kraljevina Jugoslavija	249.000	12,600.000	Belgrad	215.000
25	Kraljevina Bolgarija	103.050	4,960.000	Sofija	155.000
26	Republika Grčija	127.330	5,825.000	Atene	300.000
27	Kraljevina Albanija	27.540	810.000	Tirana	10.500
28	Evropska Turčija	27.000	1,600.000	Carigrad	1,200.000
	<i>Skandinavske in baltiške države:</i>				
29	Kraljevina Švedska	448.000	6,650.000	Štokholm	430.000
30	Kraljevina Norveška	390.000	2,750.000	Oslo	260.000
31	Republika Estonska	47.550	1,150.000	Reval	125.000
32	Republika Finska	388.000	3,450.000	Helsingfors	200.000
33	Republika Letonska	65.800	1,900.000	Riga	285.000
34	Republika Litva	55.300	2,350.000	Kovno	95.000
	<i>Vzhodnoevropske države:</i>				
35	Zveza socialističnih sovjetskih republik (evropski del)	4,603.000	111,000.000	Moskva	1,800.000

EVROPSKE DRŽAVE.

Ko prebiramo časopise, naletimo na dogodke iz raznih držav sveta. Posebno pogosto beremo o evropskih državah. Zato podajamo tu nekatere pomembne podatke o državah in narodih v Evropi. Priložena preglednica in zemljevid naj mohorjanom pomagata slediti vse leto dogodkom v Evropi.

1. **Italija** obsega ves Apeninski polotok, otoka Sicilijo in Sardinijo, nekaj manjših otočij v Tirenskem in Jadranskem morju in na dalmatinski obali mesto Zader. Leta 1930. je imela skoro 43 milijonov prebivalcev; letno naraste za okoli 350.000 duš. Povprečno pride na štiriinšestdeset kilometer 139 ljudi, torej je zelo gosto naseljena. Najgostejše je prebivalstvo v napoljski deželi (1650), najredkejše v deželi Sassari na Sardiniji (32). Mest, ki imajo nad 50.000 prebivalcev, je 38, mest z nad 100.000 prebivalci je 18, in sicer Neapelj, Milan, Rim, Turin, Palermo, Genova, Firenze, Trst, Katanija, Bologna, Benetke, Mesina, Livorno, Bari, Padova, Ferara, Taranto in Brešja. Prebivalstvo je katoliške vere; židov je 50.000, protestantov 40 tisoč. Poleg Italijanov živijo v državi še jezičkovne skupine Francozov v dolini Aosta, Slovencev in Hrvatov, Nemcev v Poadižju in Albancev v Južni Italiji.

Kmetijstvo. — 36% je gorate zemlje, 41% gričevja, 22% ravnine. Najrodovitnejši predeli so Padanska ravnina, Kampanija in vzhodni del Sicilije. Italijansko kmetijstvo se mo-

ra v mnogih pokrajinah boriti proti goratemu značaju in proti pomanjkanju vode. Kljub tem težavam hvala trdemu delu italijanskega kmeta napreduje. Glavni pridelki so pšenica (okoli 60 milijonov stotov letno), turšica (25 milj.), sladkorna pesa (20 milj.), krompir (20 milj.), vrtnine (16 milj.). Zelo velik je vinski pridelek, okoli 45 milijonov hl. Važna panoga je tudi produkcija oljčnega olja, ki letno daje okoli 1.900.000 hl. Tudi vrtnine, paradižnice, cvetača, čebula, šparglji itd. donašajo znatne dohodke; samo paradižnice vržejo letno okoli 500 milijonov lir. Sadja se pridelata letno okoli 20 milijonov stotov. Skupna vrednost vrtnin in sadja znaša 4500 milijonov lir, od tega je 1800 milj. lir izvoza! Razven tega se suhega sadja izvozi za 500 milijonov lir. — Tobaka pridelata Italija okoli 400 tisoč stotov, več kot ga pokadi. Važen pridelek je tudi konoplja, ki se je pridelala 6 milijonov stotov in se tudi izvažala.

Živinoreja je dokaj razvita, vendar Italija uvažata letno 25.000 konj, 150.000 goved in za 250.000 stotov zmrzlega mesa, izvažata pa sir, perutnino in jajca. Gozdov ima Italija premalo; lesu za kurjavo je sicer dovolj, a stavbnega lesu uvažata letno okoli 13 milijonov stotov, največ iz Jugoslavije in Avstrije. Nasplošno velja, da se položaj kmetijstva dviga.

Industrija je razvita predvsem v Severni Italiji, kjer ima na razpolago

Rim. Reka Tibera in Angelski grad.

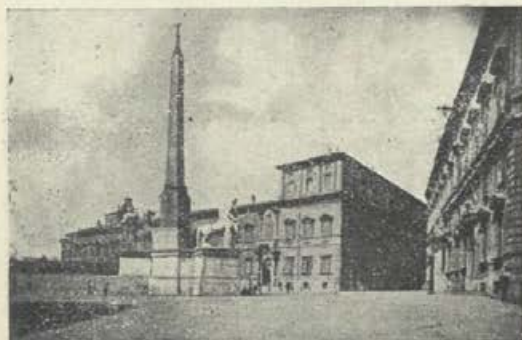
Spomenik Viktorju Emanuelu II.

obilje vodnih sil. Čudovito naglo je narastla električna industrija, ki je v 30 letih pomnožila proizvodnjo električne sile na 40kratno mero, t. j. od 86.000 kilovatov (1898) na 3.500.000 kw (1928). Velikih električnih central je nad 700. S tem je Italija dosegla letni prihranek 2 in pol milijard lir za uvažani premog. Zakaj premoga pridelava Italija malo, z njim krije komaj 4% domače potrebe. — V zvezi s poljedelstvom cvete sladkorna industrija, ki krije domače potrebe, industrija za sadne konzerve, ki izvažata letno za 300 milj. lir. Italija je na rudah revna, zato mora uvažati železo, svinec, mangan, baker, cink. Izvažata pa žvepla (nad 100 milij. letno) in živo srebro; tega pridelava Italija letno okoli 18.000 stotov, nad polovico svetovne proizvodnje. Važna industrijska panoga so kamenolomi. Izvrstne ladjedelnice zamorejo proizvesti letno za 600.000 ton ladij. Močna je avtomobilska industrija; le tvrdka »Fiat« v Turinu izdelava do 60.000 vozov letno. Ena najvažnejših industrij je predilniška, ki pokriva domačo potrebo po oblačilih in še izvažata letno za 2 in pol milijardi blaga. — Trgovska mornarica šteje 225.000 ladij (skupno 3.100.000 ton) za obrežno vožnjo, za zveze v Sredozemskem morju ter s Severno in Južno Ameriko.

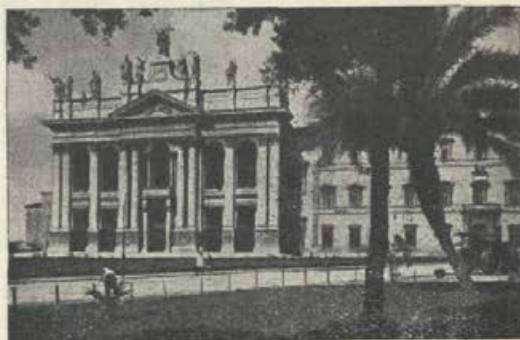
Italija je ustavna kraljevina. Vrhovna ustavna organa sta poleg kralja dva: parlament in Veliki fašistovski svet. Parlament sestoji iz dveh zbornic, senata in poslanske zbornice. Veliki fašistovski svet obstoji iz oseb, ki

jih na predlog ministrskega predsednika imenuje kralj. Načelnik vlade, ministrski predsednik je odgovoren samo kralju. Ministrstev je 13, in sicer zunanje, notranje, za kolonije, pravno, finančno, vojno, pomorsko, za zrakoplovbo, naučno, za javna dela, za narodno gospodarstvo, za promet, za sindikalne korporacije. Načelnik vlade je poveljnik narodne milice za varnost države in predsednik Velikega sveta. Posebna ustavna naprava so državne stanovske sindikalne organizacije, ki urejujejo socialno-gospodarski razvoj posameznih strok in stanov. — Država je razdeljena v 92 dežel. Na čelu dežele stoji prefekt. Občinsko upravo vodijo občinski načelniki, ki jih imenuje vlada.

Italijanske kolonije: 1. Tripolitanija, površina okoli 1.000.000 km², 600.000 Arabcev, 20.000 Italijanov, 15.000 židov. Glavno mesto Tripolis (65.000). — 2. Cirenajka, 600.000 km², 300.000 Arabcev, 10.000 Italijanov, 3700 židov. Glavno mesto Bengazi (30.000). — 3. Eritreja ob Rdečem morju, 119.000 km², preb. 405.000, Arabci, Abesinci, Sudanci, 4500 Italijanov. Abesinci so kristjani koptovske ločine (160.000), ostali so muslimani. Glavno mesto Asmara (16.000). — 4. Somalija ob Indijskem oceanu 500.000 km², Arabcev in Somalijcev 550.000, Italijanov 1000. — 5. Otok Rodos in Dodekanezos. Obsega otok Rodos in 13 drugih otokov v Egejskem morju. Površina 2533 km², prebivalcev 105.000, večinoma Grkov pravoslavne vere. Glavno mesto Rodos (16.000).

Kraljevi grad Kvirinal.

Bazilika sv. Ivana v Lateranu.

2. **San Marino** leži sredi Italije v pokrajini Emilija. Površina 61 km², preb. 12.000. Ustavna republika.

3. **Monako** je drobcena državica pri Nici v Franciji. Obsega 1½ km² s 24.000 prebivalci. Ustavna kneževina.

4. **Vatikanska država** se je osnovala z lateranskimi pogodbami l. 1929. Vlada te države je papež. Upravne posle vodi od njega imenovani gubernator.

5. **Avstrija** je boren ostanek mogočnega cesarske Avstrije. Večji del dežele je gorat. Prebivalstvo je nemško; na Koroškem živi slovenska manjšina (okoli 100.000 duš), na Gradiščanskem hrvatska manjšina (20.000 duš), na Dunaju pa močna češka skupina. Skoro vsi prebivalci so katoliške vere. Avstrija je poljedelska in industrijska dežela. V goratih krajih prevladujeta živinoreja in gozdno gospodarstvo. Najvažnejša industrija so železokopi, elektrarne, jeklarne, strojne tovarne, predilnice, lesne tvornice, papirnice. Avstrija je ustavna zvezna republika. Narodna zbornica sestoji iz poslancev, izvoljenih po splošni in enaki volilni pravici, zvezna zbornica pa iz zastopnikov devetih dežel. Predsednika republike voli parlament.

6. **Švica** leži sredi visokih Alp, vsa gorata, slikovita, z čudalepimi jezeri med snežnimi gorami. Tu bivajo že stoletja družno drug ob drugem trije narodi, Nemci, ki jih je 70 odstotkov, Francozi (20%) in Italijani (9%). Švi-

ca se preživlja predvsem od živinoreje in mlekarstva; toda tudi industrija (urarska, tkanine) je važen vir dohodkov. Zelo veliko ji donese tudi tujski promet. Švica je zveza 25 držav (kantonov), katerih vsaka ima svoj parlament in svojo vlado. Zvezno narodno zbornico volijo vsi polnoletni moški, zvezno stanovsko zbornico pa sestavljajo zastopniki kantonov. Važnejši zakoni se odločajo z ljudskim glasovanjem. Glavno mesto Švice je Bern, bolj poznana pa je krasna Ženeva (147.000 preb.), sedež Zveze narodov.

7. **Lichtenstein** je majcena državica med Avstrijo in Švico. Prebivalci so nemški kmetje. Država nima dolgov, nima vojaštva. Na čelu države stoji knez, ki vlada s parlamentom 15 poslancev, izvoljenih od ljudstva.

8. **Francija** leži med Nemčijo, Italijo, Španijo in Atlantskim oceanom. Na jugu jo pokrivajo visoke gorske planote, na jugovzhodu jo oklepajo Alpe, od Španije jo deli gorska veriga Pirenej. Proti morju pa se širijo ravnine, namakane po obilnih rekah. Če tudi je Francija skoraj dvakrat bolj razsežna od Italije, ima manj prebivalstva. Ljudstvo je (95%) katoliške vere, francoskega jezika, razen nemške manjšine v Alzaciji-Loreni. Francija je kmetiška in industrijska dežela. V kmetijstvu je zaposlenih 8 in pol milijona ljudi. Glavni pridelki so vino (največ med evropskimi državami!), krompir, pšenica, oves, sladkorna pesa, goveda, ovce, konji. Klav-

Dnevni kop železne rude v Erzbergu v Avstriji

Ženeva, sedež Zveze narodov.

no živino še uvažajo. Najvažnejše industrije so premogovna, oblačilna, ječkarne, sladkorne. — Francija je ustavna republika, predsednika volita obe zbornici za dobo 7 let. Parlament sestoji iz narodne zbornice, ki jo voli ljudstvo naravnost, in iz senata, ki ga volijo zastopniki deželnih uprav.

Francija ima velike kolonije v Aziji in Afriki. Obsegajo 14,032.000 km² z 63 milijoni prebivalcev. Največje so Alžir (6,100.000 prebivalcev), Tunis (2,100.000), Zap. Afrika (13,500.000) in Indokitajska (19,500.000).

9. Belgija je najbolj gosto naseljena dežela v Evropi, saj pride na vsak štiri-rijaški kilometer (t. j. prostor 1000 metrov dolg in 1000 metrov širok) 245 ljudi. V Belgiji bivata dva naroda, Valonci, ki govorijo francoski, ter Flamci, ki so germanski rod. Prvih je 3,600.000, drugih 3,800.000. Vsi so katoliške vere. Belgija je pretežno industrijska; v poljedelstvu je zaposlenih 18%, v industriji in rudarstvu 58%, v trgovini in prometu 21% ljudi. Poljedelstvo je na najvišji stopinji in daje v Evropi povprečno največji donos na hektar. Dežela ima bogate premogovnike in železokope. Poleg rudarstva so važne kovinske, predilniške, strojne, steklarske in kemične industrije. — Belgija je ustavna kraljevina; parlament sestoji iz dveh zbornic, ki se volijo po splošni in enaki volilni pravic.

Belgija ima važno kolonijo *Kongo*

Francoska akademija znanosti v Parizu.

v Afriki, ki obsega 2,436.000 km² z 18,000.000 prebivalcev. Tam so bogata ležišča zlata, bakra, diamantov.

10. **Luksemburg** je deželica med Francijo, Nemčijo in Belgijo. Nemci, katoličani. Ima velike rudnike in mogočno industrijo za jeklo (letno 2,100.000 ton) in železo (letno 2,300.000 ton). Luksemburg je ustavna velika vojvodina z eno zbornico.

11. **Španija** je obširna, dokaj redko naseljena država. Na severu jo zapira visoko, slikovito pogorje Pirenejev, na jugu se dvigajo kope »snežnega gorovja« *Sierra Nevada*. Ob vzhodnem robu dežele se razprostirajo cvetoči obmorski predeli; v sredini Španije pa so puste, sušne gorske planote.

V Španiji bivata dva naroda, Španci (Kastilijanci) in narodna manjšina Kataloncev, ki šteje 3 in pol milijone duš. Vere so vsi katoliške. Država je ustavna kraljevina.

Glavni pridelki so vino, sadje, vrtnine, olje. Industrija je malo razvita; nje središče je v Kataloniji, kjer so rudniki in predilnice. Glavno mesto je Madrid, središče bogate Katalonije je Barcelona (625.000).

12. **Portugalska** republika obsega zapadne pokrajine Pirenejskega polotoka; to je hribovita dežela z mnogimi rekami. Ljudstvo je katoliške vere. Poljedelstvo je še zaostalo, industrija šibka, veliko trgovino imajo v rokah Angleži. Dežela izvažajo predvsem vino, protkovino (za zamaške itd.) in ribe. Portugalska ima obširne in važne kolonije v Afriki, ki se pa malo izrabljajo. Glavno mesto je Lizbona, ki leži sredi vrtov in vinogradov ob ustju reke Tago.

13. **Andorra** je majcena državica v pirenejskih gorah na meji med Španijo in Francijo. Nje prebivalci so Katalonci, katoličani, kmetje in pastirji. Šteje 6 občin, katerih vsaka voli 4 poslance v glavni zbor republike. Na čelu države stoji župan. Andorra, ki je že nad 1000 let samostojna, je pod pokroviteljstvom Francije.

14. **Velika Britanija**, ki ji nakratko pravimo Anglija, je otok na skrajnem

zapadu evropske celine. Angleži govorijo jeziki germanskega korena, pomešan z romanskimi prvini. Po veri so večinoma protestanti (anglikanci in kalvinci). Katoličanov je okoli 3 milijone. Anglija živi od industrije, saj je »tvornica za ves svet«. Tu so največji premogovniki sveta, kjer je zaposlenih do 1,240.000 rudarjev. V železokopih in jeklnah navadno dela 1,800.000 ljudi. Angleške tkanine iz volne in bombaža slovijo po vsem svetu. Velike ladjedelnice in strojne tovarne izdelujejo blago, ki gre predvsem po angleškem svetovnem carstvu. V poljedelstvu je zaposlenih komaj dober milijon ljudi; ti umno gojijo po obširnih pašnikih izbrano živino, goveda, ovce, konje, boljša zemlja se porablja za žita in krompir. Dežela pa mora seveda glavni del živil uvažati. Anglija je ustavna kraljevina (že od l. 1215.); parlament ima dve zbornici.

Velika Britanija je srce angleškega svetovnega carstva. Ta svetovna država obsega 38,863.000 km² zemlje (za 125 Italij), v njej prebiva 453 milijonov ljudi, torej dobra četrtina vsega človeštva. Tisti deli te države, ki imajo določeno samostojnost, se imenujejo dominijoni. To so Južna Afrika, Kanada, Avstralija, Nova Zelandija. Največja angleška kolonija je Indija.

15. Irska je otok zapadno od Anglije. Irci so poseben narod keltskega debla, a sedaj govorijo vsi angleški, razen 300.000 gorjanov, ki so ohranili irsko govornico. Irci so katoličani. Prevladuje poljedelstvo; največ sadijo krom-

pirja in ovsa. Zelo je razvita živinoreja, katere proizvodi se izvažajo v bližnjo Anglijo. — Irska je od l. 1927. »svobodna država« z lastnim parlamentom in državno vlado, a ima z Anglijo skupnega kralja, vojaštvo in zunanjo politiko, tako da tvori del angleške svetovne države! Severna Irska (dežela Ulster) pa je naravnost združena z Anglijo. Ulster meri 13.565 km² in ima 1,250.000 prebivalcev.

16. Nemčija leži v srcu Evrope. Nje prebivalci so Nemci; slovanski narod Lužiških Srbov cenijo na 220.000 duš, Poljakov na vzhodni meji je okoli 150 tisoč. Blizu 17 milijonov ljudi biva v velemestih z nad 100.000 prebivalci. Po veri je 65% protestantov, 33% katoličanov, 1% židov. Kmetijski predeli so na jugu v Bavarski ter na vzhodu; težišče industrije je v Porenju ter na Saškem. Nemško kmetijstvo ne krije domačih potreb. V Porurju ob reki Ruhr so bogata ležišča železne rude in premoga ter velikanska kovinska industrija. Zelo razvita je tudi tkalna industrija ter kemična za izdelovanje barv, zdravil itd. — Nemčija je zvezna republika, ki sestoji iz 18 dežel, katerih vsaka ima svoj deželni zbor in deželno vlado. Najvažnejše so Prusija (38 milij. ljudi), Bavarska (7,5 milj.), Saška (5 milj.). Na čelu države stoji predsednik, ki ga voli ljudstvo vsakih 7 let. Državno zbornico volijo po splošni in enaki volilni pravici polnoletni moški in ženske. Državni svet, ki ga sestavljajo zastopniki dežel, ima pravico, da ugovarja postar-

Iz angleške jeklarne: tekoče železo prelivajo.

Kruppove tvornice v Essenu (Porurje).

vam, ki jih sklene državna zbornica. Državno vlado potrjuje in odstavlja državna zbornica. Nemčija je ustavna zvezna republika.

17. Holandska je majhna, a cvetoča država ob obali Severnega morja. To deželo so, lahko rečemo, ustvarili marljivi Holandci; zakaj velik del dežele leži nižje kot morska gladina in kmetje so jo obvarovali, da je morje ni zalilo, le s tem, da so zgradili obsežne jezove. Zato se Holandska tudi imenuje Nizozemska (nižja zemlja). Holandcev je 62% protestantov, 36% katoličanov. Govorijo jezik, soroden nemškemu. Holandska je sila marljivo obdelana; donša pšenico, oves, sladkorno peso; znatni dohodki pritekajo deželi iz gojitve cvetic. Tudi ribištvo, ki se vrši s tisoči motornih čolnov, je zelo dobičkanosno. Močna je industrija za žarnice, ladjedelstvo, margarino. Glavno bogastvo donša Holandski pomorska trgovina, predvsem z lastnimi kolonijami v Indijskem morju, ki štejejo 60 milijonov prebivalcev. Holandska je ustavna kraljevina. Glavno mesto je Hag, najvažnejše mesto pa je Amsterdam (650.000).

18. Danska obsega polotok Jutland med Baltičkim in Severnim morjem ter otoke tam naokoli. Ljudstvo je protestantske vere, zelo naobraženo, kmetje so zelo napredni. Po izvrstnih pašnikih gojijo prvovrstno govejo živino, ki jo izvažajo: mlekarstvo je krasno izpopolnjeno, tako tudi perutninarstvo. Ob obalah je razvito ribištvo. Danci berejo zelo mnogo, podobno kot slovenski kmetje. Danska je ustavna kraljevina z dvema zbornicama.

19. Češkoslovaška republika obsega češko kotlino, moravsko planoto in podgorje med Karpati in Donavo. Dve tretjini prebivalstva tvorijo Čehi in Slovaki (8.900.000), dve slovanski veji. V državi je močna nemška manjšina, ki šteje 3.150.000 ljudi; Madjarov je 650.000, Ukrajincev v Podkarpatski Rusiji 450.000, Poljakov pa 80.000. Skoro polovica prebivalstva živi od poljedelstva, dve petini od industrije

in trgovine. Dežela prideluje žito, (a ga mora še uvažati), hmelj za pivo, sladkorno peso, krompir (za špirit). V zvezi s to produkcijo je zelo razvita poljedeljska industrija, pivovarne, tvornice za sladkor in špirit. Močna in bogata industrija obsega predvsem premožovnike, kovinske tvornice, tkalnice in predilnice, steklarne in tvornice za porcelan. V industriji in trgovini je zaposlenih 5.400.000 ljudi, to je skoro 40 odstotkov prebivalstva. Češkoslovaška je ustavna republika, nje dosmrtni predsednik je Tomaž G. Masaryk.

20. Poljska je vstala po svetovni vojni. Poljakov je 19 milijonov, Ukrajincev 5,5 milijonov, Belorusov 1.200.000, narodnih Židov 1,5 milijonov, Nemcev 1.100.000. Po veri je skoro dve tretjini rimskih katoličanov, 11% grško-katoliških, 10% pravoslavni, 10% židov. Dežela je pretežno kmetiška, kmetov je 60%, v industriji in rudnikih 15%, v trgovini 8% ljudi. Glavni pridelki so krompir, rž, ječmen, pšenica. Živinoreja je srednje razvita. Močna je proizvodnja premoga, petroleja in soli. Poljska ima prehod do morja, kjer je

Pogled na Prago.

na mestu ribiške vasi naglo sezidala novo pristanišče in mesto Gdina prav nasproti Gdanska. — Poljska je ustavná republika z dvema zbornicama; splošna in enaka volilna pravica. Predsednika volita obe zbornici za dobo 7 let.

21. **Madjarska** obsega obširno planjavo na obeh straneh Donave. Prebivalstvo je madjarske narodnosti, razen 300.000 Slovakov na severni meji in 550.000 Nemcev. Katoličanov je dve tretjini, protestantov 21%, kalvincev 6%, židov 6%. Dežela je predvsem kmetiška. Dve petini zemlje je v rokah veleposestva. Izvaža žita in živino. Pa tudi industrija se je po vojni dokaj razvila, posebno premogovniki, sladkorne tovarne, strojne tovarne. Ogrska je ustavna kraljevina. Kralja pà nima, marveč le »državnega skrbnika«, ki nekako zastopa bodočega kralja. Ima dve zbornici, narodno in magnatsko.

22. **Romunija** se je po svetovni vojni zelo povečala, ker je pridobila od Ogrske Sedmograško in del Banata, od Avstrije Bukovino in od Rusije Besarabijo. Romunov je 13 milijonov, Madjarov 2 in pol milijona, Ukrajincev 1 milijon, Nemcev 200.000, Bolgarov 300.000. Pravoslavne vere je 11.600.000 ljudi, grško-kat. 1.600.000, rimsko-katoliških 1.250.000, protestantov 1.100.000, židov 685.000. Romunija je kmetijska dežela, žitnica; bogata je na gozdovih. Važna je petrolejska industrija. — Romunija je ustavna kraljevina. Glavno mesto je Bukarešta,

Tobačno polje v Romuniji.

znamenito po lepih stavbah in razkošnem življenju (»mali Pariz«).

23. **Gdansk** (Danzig) je mesto ob obali Vzhodnega morja, važno pristanišče. Gdansk (z okolico) je ustavna republika pod zaščito Zveze narodov.

24. **Jugoslavija** je nastala z združitvijo kraljevine Srbije s Črnogoro in z onimi deželami Avstro-Ogrske, kjer pretežno bivajo Slovenci, Hrvatje in Srbi. V državi biva 9.600.000 Srbov in Hrvatov, 1 milijon Slovencev, 500.000 Nemcev, 400.000 Madjarov, 500.000 Albancev, 200.000 Romunov, 14.000 Italijanov in nekaj manjših skupin. Pravoslavne vere je 46% prebivalcev, katoliške 40%, mohamedancev 11%. Dežela je predvsem kmetiška, štiri petine prebivalcev je poljedelcev. Glavni izvozni proizvodi so pšenica, turšica, živina, kože, posebno

Na ogrski nižavi.

Trg v Beogradu.

pa les iz velikanskih gozdov, kar gre vse predvsem v Italijo, Avstrijo, Češkoslovaško. Industrija je še v početkih. — Jugoslavija je kraljevina, Začetkom l. 1929. se je ustava preklicala, odtedaj vlada kralj z ministri brez parlamenta.

25. **Bolgarija** se razprostira na jugu reke Donave in obsega ozemlje gorovja Balkana ter del rodovitne traške planjave. Poleg Bolgarov biva v državi turška manjšina, ki šteje pol milijona duš. Pravoslavnih je nad 4 milijone, mohamedancev 700.000, katoličanov 60.000. To je kmečka dežela, ki prideluje posebno žita, tobak, rožno olje, lan. Tudi živinoreja je razvita, izvažajo goveja živina, kože itd. Dobro četrtno dežele pokrivajo gozdovi. Bolgarski kmetje so si zgradili močno denarno in blagovno združništvo, ki je zelo podobno slovenskemu. — Bolgarija je ustavna kraljevina, parlament (narodno sobranje) volijo vsaka štiri leta vsi polnoletni moški.

26. **Grčija** obsega najjužnejši del Balkanskega polotoka, Jonske otoke ter mnoge otoke Egejskega morja. Ljudstvo, potomci starih Grkov, ki so ustvarili podlago za vso evropsko kulturo, danes zelo zaostaja za mnogimi evropskimi narodi. Grki so pravoslavne vere. — V grški Makedoniji biva slovanska manjšina, ki pa se po nasilnem naseljevanju maloazijskih Grkov močno izseljuje. Slovanov je tam še

600.000. Svet je povečini gorat, podobno kraškemu, sušen. Nekateri predeli pa so zelo rodovitni. Izvažajo vino, sadje, živinske pridelke in rude. — Grčija je ustavna republika s parlamentom. V glavnem mestu Atenah je zbrana skoro ena petina vsega prebivalstva.

27. **Albanija** je pretežno gorata dežela, ki se na zapadu razteza ob Jadranskem morju, v notranjosti pa meji na Jugoslavijo in Grčijo. 550.000 Albancev je mohamedanske vere, 160.000 je pravoslavnih, okoli 100.000 katoličanov. Albanci so večinoma pastirji, ki se trdno držijo stoletnih navad. Dežela se hrani predvsem od kozje in ovčje reje; tudi gozdov je veliko. Važni so petrolejski vrelci, ki so jih Angleži in Italijani v zadnjih letih začeli odkrivati in izkoriščati. Izvažajo se kože, volna, jajca, olje. — Albanija je ustavna kraljevina. Glavno mesto je Tirana, najvažnejše mesto pa je Skader s 35.000 prebivalci.

28. **Evropska Turčija** je majhno ozemlje na južnovzhodni konici Balkanskega polotoka. Sredi rodovitne planjave stoji na severu mesto Drinopolje (150.000), na jugu pa ob morskem ožini staroslavni Carigrad. Turčija se je po svetovni vojni spremenila v republiko. Ima glavne dežele v Aziji, kjer stoji tudi nova turška prestolnica Angora.

Bospor v Turčiji, na meji med Evropo in Azijo.

Spomeniki starogrške slave:
Akropolis v Atenah.

29. Švedska je razsežna dežela z redkim prebivalstvom. Švedi so germansko pleme, po veri protestanti. 48% jih je kmetov in ribičev, 32% v industriji in rudnikih, 14% v trgovini in prometu. Glavni pridelki so severna žita. Živinoreja je zelo močna; gojijo konje (728.000), goveda (2.700.000) in prešiče (1.011.000). Dežela je gorata, pokrita z mogočnimi gozdovi. Bogati železni rudniki so podlaga industriji. Strojna, lesna industrija in elektrarne so nje glavne panoge. Švedska je ustavna kraljevina z dvema zbornicama.

30. Norveška je nekaj večja kot Italija, prebivalcev pa ima malo. Norvežani so germansko pleme protestantske vere. Poljedelstvo je borno, rodovitne zemlje komaj 7%. Četrtno dežele pokrivajo gozdovi, zato je lesna industrija najvažnejša. Ribičev je okoli 100.000. Zelo je razvita reja goved, ovc, konj, prašičev. — Švedska je ustavna monarhija z eno zbornico.

31. Estonska je zaživela l. 1918., ko se je odtrgala od Rusije. 90% je Estoncev (finskega debla), ostali so Nemci in Rusi. Po veri je 80% protestantov, 15% pravoslavni. Tri petine je kmetov, skoraj petina industrijskih delavcev. Glavni pridelki so rž, ječmen, oves, krompir, lan. Razvito je ribištvo. Izvažajo predvsem lan, krompir, les, papir, cement; uvažajo kovine, premog, stroje. Estonska je ustavna republika.

32. Finska se je tudi odtrgala od Rusije l. 1917. V njej je 88% Fincev, 10% Švedov, ostali so Rusi in Nemci. Po veri so protestanti. Finska je znatno razsežnejša od Italije, a komaj 7% zemlje je obdelane. Tretjina rodovitne zemlje (gozdovi) je last države. Glavni pridelki so severna žita in pa krompir. Obsežni gozdovi so podlaga za lesno in papirno trgovino, ki dajeta glavni delež za izvozno trgovino. — Finska je republika s parlamentarno vlado.

33. Letonska živi od ruske revolucije dalje. Letoncev je tri četrtine, Rusov 12%, Židov 5%, Nemcev 4%, Poljakov 2%. Po veri je 57% protestantov, 24% katoličanov, 13% pravoslavni, 5% judov. Glavni pridelki so lan, les, severna žita, krompir, usnje. Močno je razvita živinoreja z vzornim mlekarstvom. Na čelu države stoji predsednik, ki ga vsaka tri leta voli narodna zbornica.

34. Litva je nastala po ruski revoluciji. Litavcev, ki so Slovanom sorodno pleme, je 80%, Židov 8%, narodne manjšine Rusov, Letoncev, Nemcev in Poljakov imajo skupno 250.000 duš. Tri četrtine ljudstva je katoliške vere, drugi so pravoslavni, protestanti (Nemci) in judje. Dežela je rodovitna ravnina z bogatimi gozdovi. Nad 80% je kmetov. Pridelujejo krompir in severna žita. Živinoreja srednja. Litva je ustavna demokratska republika; narodna zbornica, ki se voli po splošni in enaki volilni pravici, izbere predsednika republike.

35. Zveza socialističnih sovjetskih republik. Tako se naziva država, ki je naslednica carske Rusije. Vsa država obsega 21.182.000 km² in šteje 152 milijonov prebivalcev; letno se pomnoži za 3 in pol milijone prebivalcev. Zvezo tvorijo štiri države, in sicer Rusija, Ukrajina, Belorusija in Transkavkaška zveza. Politična razdelitev se ne opira na zemljepisno mejo med Evropo in Azijo. Rusija vsebuje vrsto majhnih samostojnih republik in samoupravnih oblasti ter Sibirijo. Ukrajini je priključena samostojna republika moldavska; Bela Rusija je enotna republika; Transkavkaška zveza sestoji iz treh republik. Velikorusov je v Zvezi 82 milijonov, Ukrajincev 26 mil., Belorusov 2,5 mil., torej je Rusov skupno 110 milijonov. Poleg teh naštevava sovjetska statistika še 45 narodnih manjšin, katerih največja so Tatari (7 milij. duš).

DVE POROKI V KRALJEVI HIŠI.

Dne 8. januarja 1930 se je v Rimu vršila slovesna poroka med prestolonaslednikom Humbertom, princem Piemontskim, in med kraljično Marijo Belgijsko. Ko se je kralj Albert Belgijski l. 1914. s svojo vojsko moral umakniti nenadnemu napadu nemških armad, je njegova družina našla zavetje v Italiji. Kraljična Marija je bila tedaj še majhna deklica; a kmalu se je naučila italijanski. Tedaj so se spletle pristrčne zveze med obema kraljevskima rodbinama. Bodoča italijanska kraljica je v cvetu mladosti, ima 23 let.

Poročno slavlje je bilo nekaj posebnega. Poročni obred se je izvršil v pavlinski kapeli kraj Kvirinala, kjer biva kraljevska družina. V sprevedu, ki je spremljal zaročenca k oltarju, so korakali kralj in kraljica Italije, kralj in kraljica Belgije, bolgarski kralj Boris, bivša kraljica Amelija Portugalska, španski prestolonaslednik, angleški kraljevič Jorški, princ Pavel jugoslovanski in še drugih 70 članov raznih vladarskih rodbin. Za njimi je stopal vladni načelnik s spremstvom. Po kratki molitvi je stopil pred klečalnik, na katerem sta klečala zaročenca, kardinal Maffi in ju je poročil. Sledila je slovesna sv. maša, pri kateri je izbran zbor prepeval pesmi, ki jih nalašč za to priliko zložil slavni skladatelj Lorenzo Perosi.

Na trgu pred Kvirinalom je čakala na novoporočence tisočglava množica. Iz stolpiča na kraljevem gradu so izletele trume poštnih golobov — znamenje, da je poroka izvršena. Množice ploskajo in vriskajo od veselja. Ko se prikažeta novica, se dvigne vihar vzklikov in pozdravov. Princ Humbert in njegova žena sta se nato podala v Vatikan, kjer ju je sprejel papež in blagoslovil njudva in ves kraljevski dom. Bog daj srečo!

* * *

Dne 25. oktobra sta se v baziliki v Asisiju poročila kraljična Ivana Savojska in bolgarski kralj Boris III. Boris III., kralj Bolgarov, se je rodil v Sofiji leta 1894. Ima torej 36 let in je

Kraljična Marija in princ Humbert.

najmlajši vladar v Evropi. Šolal se je na gimnaziji v Sofiji, potem je obiskoval vojaško visoko šolo in slednjič študiral pravo. Posebno veselje ima do strojništva; rad osebno vodi železniško lokomotivo. V Sofiji je ustanovil botanični in zoološki vrt, kjer so zbrane redke rastline in živali z obrežja Črnega morja. Leta 1912. se je udeležil prve in druge balkanske vojne. Ko se je l. 1918 moral njegov oče Ferdinand, ki je privedel svojo državo v tabor Nemčije, odpovedati prestolu in zbežati čez mejo, je postal Boris bolgarski kralj. Prevzel je žezlo v najtežjih časih; a v zadnjih dvanajstih letih si je pod njegovo vladavo Bolgarija zacelila mnogo vojnih ran.

Bogata večerja.

Tisto naj povem o slikarju, pol lire je imel v žepu, pa si je vendar privoščil bogato večerjo, kakršna se spodobi takim gospodom.

Pri peku si je kupil žemljo, ga je stala pol lire, vesel je stopil domov.

Doma se je vsedel za mizo; iz predala je vzел kredo in z večšo roko naslikal na mizo prekrasno pečenega kapuna in zraven steklenico zlatega vipavca — divota je bila očem, gledati slikarijo, v ustih pa so se kar zbirale sline.

Potem se je lotil večerje; odprl je nožiček, lepo snažno mu je obrisal kline ob hlače. Košček za koščkom si je rezal žemljo, košček za koščkom jo je počasi in z zbranim duhom zalagal. Pri vsakem zalogaju žemlje pa je zbrisal z mize še kos kapuna. In kadar se mu je zdelo, je še vina zbrisal v steklenici, včasi več, včasi manj, kakršen je bil kos kapuna, ki ga je bil zbrisal, ali bolj masten ali manj — na masten zalogaj zahteva ljubo zdravje izdatnejši požirek! In je zraven cmokal, da je bilo veselje.

Pa ko je bil pospravil žemljo, že tudi ni bilo več kapuna na mizi in ne več zlatega vipavca. In si je slikar pogladil trebuh in dejal: »Hvala Bogu, poceni sem večerjal in dobro!«

Slikar je bil umetnik — umetniki si znajo pomagati.

Iz strahu korajža.

Dva brata sta drvarila v gozdu. Poleti je bilo in vroče. Ožejala sta.

Pa stopita v dolinico, ob njenem koncu je bil mrzel studenec, tesno je bil zagrajen ob straneh s skalami, da ni moglo solnce do njega — zato mu je bila voda hladna. Prvi brat je bil drobne glave, legel je in se napil do mile volje. Potem se je umaknil bratu, ta je imel bučo bolj široko, ušesa košata, težje mu je šlo, da jo je stisnil do vode. Pa ko se je napil, mu nesrečna buča ni mogla nazaj, košati ušesi sta se mu bili zagvozdili za kamenito steno.

Napenjal se je in jokavo stokal: »Ojoj, ojoj!« Brat je bil nevoljen in mu je prigovarjal: »Korajžen bodi! Če ti je šla betica noter, bo šla tudi ven — ta čas se ti ni poredila! Kar butni kvišku!«

Oni pa se je bal za svoja žlahtna ušesa, da se mu ne bi potrgala, in prelepo je prosil brata, naj se ga usmili, ojoj, ojoj, urno naj stopi domov po pomoč in po orodje, da bodo ob strani odkrušili skalo in pomagali glavi iz stiske!

»Sram te bodi — šlapa si!« se je zakregal brat. »Naj pa bo in grem! Toda pazi, v tej hosti so volkovi! Če bo prišla mrcina, varuj se in kriči, da te ne ugrizne!«

»Križana nebesa!« je zajavkal oni. »Kako naj spoznam, da je volk, ko imam glavo v luknji in nič ne vidim?«

»Mrzel gobec ima,« ga pouči brat, »hitro ga boš spoznal, ko se te bo dotaknil!«

Brat se požuri, kakor da hiti domov. Toda stopil je le po sekuro in se takoj vrnil na tihem k studentu.

Oni je slejkoprej ležal klavrno s trebuhom na tleh, z glavo v skalnati pasti in premilo ječal: »Joj ojoj, joj ojoj! Kaj bo! Kaj bo!« Hlače pa je imel vzad raztrgane.

Brata s sekuro je dražila mehkužnost onega. Neslišno se je priplazil tik do njega, gola koža se mu je svetila iz hlač, pa mu je rahlo pritisnil nanjo mrzlo uho sekire.

Pa je neusmiljeno zarjul oni: »Volk, pomagajte, volk!« in je na vso moč mahnil z glavo kvišku. Pa je bila glava že tisti hip rešena iz precepa — le ušesi sta pustili malo kože skalini za spomin.

Včasi je strah ono, kar da korajžo.

O skopem grofu.

Vrh griča stoji imenitna graščina, v graščini je živel imeten grof, star je bil in siten in silno skop. Vsak teden je imel drugega strežaja: nobeden mu ni znal kuhati po volji — ali je bilo

premalo slano ali preveč, ali pretrdo ali premehko, ali premastno ali prepusto, ali prevroče ali prehladno.

Pa se je zgodilo, da je dobil zopet novega strežaja in mu je za južino ukazal, naj skuha dve jajci: skrbno naj pazi, da ne bosta ne pretrdi ne premehki.

»Dobro, Vaša milost,« je odgovoril strežaj, »pazil bom, nič se ne bojte!«

Pa lepo zakuri na ognjišču, pristavi vodo, vanjo dene jajci in ko je voda vrela, je eno jajce vzel, ga olupil in snedel. Ni bilo ne pretrdo ne premehko, nego prav tako, kakršno si je želel gospod grof.

Zadovoljen je stopil pred graščaka in mu postregel. Kuhano jajce je ležalo na belem prtičku, prtiček z jajcem na bahatem krožniku, ta krožnik še na drugem krožniku in sta zraven bila srebrna žlička in srebrn solnik, take so bile manire po imenitnih starih graščinah.

Vpraša ga graščak: »Kje je drugo jajce, he?«

Odvrne strežaj: »Vaša milost, to je drugo jajce!«

»Pa kje je še eno?« zareži graščak.

»Tisto sem pa preizkusil, Vaša milost, da se prepričam, ali bo po Vaši volji, da ne bo ne premehko ne pretrdo!«

»Preizkusil? Kako preizkusil?« se zadere graščak.

Pa je strežaj ročno vzel jajce izpred graščaka, z dlanjo mu ena dve snel lupino in ga porinil v usta: »Ham, ham, takole sem preizkusil, Vaša milost, — ham ham, tako-le!«

Še ena o tem grofu in o drugem.

Bližu tega graščaka je živel drugi graščak, oba sta bila enako imenitna.

Pa je prvi graščak praznoval svoj god in si je prejšnji dan povabil plemenitega soseda na večerjo.

Večerja je bila imenitna: dve mehko kuhani jajci za vsakega, za oba štiri, zraven jajc pa se je ponujala nezimerna čast in je čast bila poglavitna reč in je bila večerja bolj zaradi časti kakor zaradi jedi.

Pa ko se je končala večerja, se je drugi grof v prelepih besedah zahvalil za prečastno povabilo. Prvi pa se je zahvalil za izredno čast, ki jo je plemeniti gospod sosed izkazal tej graščini s posetom, in sta se drug drugemu klajnala noter do praga. Potem pa je dejal prvi, da ne more drugače, nego bo spremlil drugega do njegovega gradu. Drugi pa se je zahvaljeval za nezaslišano čast in si je potem s svoje strani izprosil veliko čast, ali sme prvega zopet spremiti nazaj. To je bilo prvemu preveč časti in se je hvaležno izkazal zanjo tako, da je spremlil imenitnega gosta zopet do njegove graščine in sta od same časti postala bolj in bolj imenitna in sta se častila in spremljala semkaj in tjakaj, da so jima nazadnje od same imenitnosti in časti palci pogledali iz črevljev.

Kmetje pa so ju gledali in so kimali: »Pozna se jima, da sta grofa.«

Ženska glava.

O ženskah so vsake sorte historije, prijazne in hudomušne.

Sami boste videli, med katere spada tale, ki jo pripovedujejo na ženitovanjih in enakih slavnostnih prilikah.

To je bilo takrat, ko sta po svetu hodila Gospod in sveti Peter. Pa sta naletela na žensko in na vraga, ki sta si bila prišla nekaj navskriž in sta se lepo prijazno dajala, on njo z vilami, ona njega z burkljami; ko pa so se vile in burklje druge ob drugih zlomile, sta si z nohti in kremplji bistro skočila v glavi in je ženski v tem boju imenitno služil tudi jezik.

Gospod je ukazal svetemu Petru: »Beži tja in razmiri ju!«

Sveti Peter je imel meč, ni se bal ne vraga ne ženske, pogumno se je zagnal med nju. Tedaj pa sta oba, ženska in vrag, udarila po njem, kdo da ga je prosil in čemu da se vtika v njun posemenek.

Pa je zavrela svetemu Petru kri, zamahnil je z mečem, in flask in flask: obema, vragu in ženi, sta odleteli glavi.

Gospod ga je ostro pokaral: z ognjem da se ne gasi požara, z mečem

da se ne miri prepira! — Velel mu je, naj pri tej priči zopet sestavi odsekani glavi s trupom.

Sveti Peter se je že kesal krvavega dejanja, hitel je, da je slušal Gospoda, in glavi sta se sprijeli s trupoma, rani se takoj zacelili. In sta Gospod in sveti Peter molče nadaljevala svojo pot.

Vrag in ženska pa sta se zopet pobotala in si segla v roko. Ne vem, ali je to prav.

Poglavitna reč pa šele pride.

Sveti Peter se je bil v naglici zmotil in je vragu nataknil žensko glavo, ženski pa vragovo. In sedaj je reč taka: vidiš žensko glavo in ti je všeč, pa ne veš in je včasih res tako, da za žensko glavo tiči vrag.

Botra je treba častiti.

Otroke da ljubi Bog, staršev briga pa je, da jim preskrbe sveti krst in kar je zraven treba.

Pa je tisti dan, ko so pri mesarju Nacku nenadoma imeli rojstvo, grdo lilo z neba. Nacek ni imel doma dežnika — si ga je bila izposodila babica — pa tudi utegnil ni, ker je bil mesar in je baš delal klobase. Pa je stopil kar k sosedu v bajto, da ga naprosi, naj bosta on in njegova žena otroku za botra. Sosed sicer ni bil posebno obrajtan v vasi, govorili so to, govorili so ono. Toda kaj hočeš — lilo je in klobasam se je mudilo, pa si je mislil Nacek: to pot naj bo za botra kar sosed, drugo pot bo kdo boljši!

Sosed in njegova žena se nista branila, še imenitno se jima je zdelo in sta res otroka držala pri krstu. Čez par dni pa se je spodobilo in sta prišla v vas s štruco in kokošjo, da vidita, kako se godi otroku in njegovi materi.

Razgovarjali so se na široko, pa je bil oče Nacek posebno prijaznih besed in je v svoji prijaznosti celo prosil soseda, naj mu ne zameri, da ga je bil nadlegoval za botra. Pa mu je v gostobesedni prijaznosti ušlo in je dejal: »Veste, lilo je tisti dan, lilo. Če ne bi lilo, bi si bil za botra izbral že boljšega.«

Žena je ležala v postelji, vendar je koj zapazila možovo nerodnost. Sitno se ji je zdelo in jo je poizkusila popraviti in je moža pokarala: »Glej se, kakšen si, da kaj takega poveš našemu botrčku v zobe! Če bi bil botrček količkaj pošten človek, pa bi ti lahko zameril!«

Prvi so na vrsti tujil

Živel je graščak, dosti je imel sveta in živine in zaradi sveta in živine tudi dosti družine. — Pri štirih mizah so opoldne južinali, ako ni nanese, da so jim južino prinesli ali pripeljali kar na polje.

Pa pride neki dan graščaku v goste polno gospode, nič se jih ni bil nadejal. Pa sta dobila kuhinja in klet čez glavo dela, da bo tuja gospoda postrežena in pogoščena čim hitreje in čim imenitneje. Kuhalo in peklo, klalo in cvrlo, nastavljalno in točilo se je tisti dan v graščini, da je bilo veselje.

Le ne za družino. Družina je čakala, kdaj bo dobila južino, in ko je bila že tretja ura, so poslali svinjarja v kuhinjo, kaj je in ali so nanje pozabili.

Odgovorila je kuharica, da je ukazal gospod, naj družina počaka; ko se bodo najedli tujci, bo prišla na vrsto družina. Tako je ostalo, tako se je zgodilo.

Mine dan, pride drugo jutro, pa se ni grajskemu svinjarju prav nič mudilo, da bi kakor po navadi odprl domače svinjake in nakrmil žival.

Nego je čakal, da so prej sosedje spustili svoje prašiče. Teh je bilo dosti in so bili vajeni, da so zjutraj prihajali tudi pred graščinsko pristavo, da so stikali za ostanki.

Pa ko se je zbralo tujih prašičev vajeno število, je grajski svinjar lepo postavil korito in pričel vlačiti vanj, kar je bil dobrega skuhal in kar ljubijo prašiči za zajtrk: pomije in repo in korenje in buče in kar še drugega spada k svinjski pojedini. In je bilo pred graščinskim svinjakom kaj veselo kruljenje tujih prašičev, grajski pa so jezno cvilili in se puntali v svinjaku.

To komedijo je z okna videl graščak pa se je razjezil in zakričal: »Svinjar, ali se ti meša? Tujim prašičem daješ jesti, domače pa imaš za prte — koj jih izpusti iz svinjaka!«

Pa je odgovoril svinjar: »Domači naj le počakajo! Najprej se morajo tuj najreži, tako ste Vi ukazali večeraj!«

Pobožna molitev.

Stara Marjana je bila sila pobožna ženska in ni izpustila večera, da ne bi zmolila rožnega venca vse tri dele. Pri sebi v svoji bajti je imela rajnke hčere sinu Pavleta, njemu je bila bajta namenjena po smrti. Ta Pavle ji je moral pri rožnem vencu odgovarjati.

Pa je bil Pavle pravkar prišel od vojakov in se mu je zdelo, da so vsi trije deli rožnega venca vendarle malo predolgi za vsak večer in da bi malo krajša molitev nemara tudi zalegla.

Starka je bila že slabotna pa jo je v molitvi rad prevzel zaspanec, zakinkala je, jagode pa je držala v rokah.

Komaj je dobro zakinkala, že se je Pavle na ves glas prekrizal: »V imenu ... svetega Duha, amen!« In je vstal in si otepel kolena.

Starka se je zbudila. »Mar sem izmolila že vse tri dele?«

»Ste jih, mati, vse tri!«

»Ja ja,« je vzdihnila starka, »hitro mine čas ob rožnem vencu, če ga mož liš s pravo gorečo pobožnostjo.«

Pritrdil je Pavle: »Res je tako, mati! — Spat grem, lahko noč!«

In je šel tja, kjer so vriskali fantje.

Baba in kozarec.

Za zobe je dobra sveta Polona, za oči sveta Lucija, pijancem pa pomaga nemara sveti Šentjanž. Pa je bila žena, ki je preveč rada pila, in se je mož trudil zlepo in zgrdo, da bi ji pijačo odvadil.

Zgodilo se je in je mož videl na semnju kozarec, ki je na dnu imel naslikanega svetega Šentjanža. Pa si je zmisлил mož in je kozarec kupil za ženo, da bi jo svetnikova podoba trajno opominjala k zmernosti.

Žena je bila silno vesela lepega semnja. Hitela je in si natočila — lepo gladko ji je teklo v goltanec. Pohvalila je novi kozarec in se s poljubom in objemom zahvalila možu.

Zapazil pa je mož in ga je bolelo in skrbelo, da je žena odslej še huje pila; kadar si je natočila, vsakikrat je izpraznila kozarec do dna.

Vpraša jo mož: »Ljuba žena, ako ne moreš, da pijačo pustiš, ali ne moreš, da bi pila vsaj počasneje v manjših požirkih, in ne boš vsakikrat kar vse zvrnila vase?«

Pa je žena sklenila roki in premilo dejala: »Oh, preljubi moj mož, ko pa tako silno rada gledam podobo svetega Šentjanža na dnu — daj, privošči mi to pobožno veselje!«

Zapomnil si je mož njene besede in ko je zopet bil semenj, je ženi kupil drugi kozarec, na dnu tega kozarca je bil naslikan sam peklenški vrag z rogovi, rdečimi očmi, dolgim jezikom in težkimi verigami. Kozarec svetega Šentjanža pa ji je skrnil.

Žena se je začudila novemu kozarcu. Toda tudi iz novega kozarca ji ni teklo slabše kakor iz prejšnjega — izpraznila ga je vsakikrat na dušek.

Vzdihnil je mož: »Mar tudi vruga peklenškega tako rada gledaš, kakor prej svetega Šentjanža?«

Odgovorila je žena: »Ne gledam ga ne rada, kaj pa misliš! Toda temu gredemu hudiču rogatemu vendar ne bom puščala kaj v kozarcu — prevelik bi bil greh!«

Kozarec takšen, kozarec drugačen, ko pa je baba ostala ista. Babo bi moral na semnju kupiti drugačno, ne pa kozarec!

Zgodba o veverici.

V butalski hosti se je zgodilo to:

Dva sta cepila drva pa zagledata veverico, gibčno se je sukala drevesu okoli debla, zvedavo si ogledovala ona dva.

Vrže prvi sekiro od sebe in skoči za veverico v drevo, da jo ujame.

Mu zakliče drugi: »Če jo ujameš, si jo bova spekla za malico!«

Veverici ni bilo kaj za obljubljeno to čast. Ročno je smukala z veje na vejo in se nagajivo ozirala: kje si, ki me boš ujel? — Pa ko se ji je približala roka in segla po njej, že je bila na koncu veje in se pognala v drugo drevo.

Zakričal je Butalec: »Čak me, tica prebrisana, koj boš moja!«

Pa je bil Butalec pretežak za vejo in je lopnil doli in na zobe, da mu je kri zalila usta. Veverica pa se je izgubila v hosto — z bogom, srečno pot!

Praznih rok in s krvavo šobo se je vračal drvar k tovarišu.

Temu so se cedile sline, tako se je veselil malice; iz suhih vej je bil zašnetil ogenj in že je bil ušpičil raženj za pečenko. Pa je zagledal onega — brez veverice, pač pa okoli ust krvavega. Pa se je neznansko raztogotil: »Požeruh nevoščljivi, mar se ti je tako mudilo, da si jo požrl kar sirovo?« in mu je ogorčen eno prisolil. Tako vsaj ni bila krvava malica brez soli!

Zaljubljena zgodba županovega sina.

Butalski župan je imel sina, poznalo se je sinu, kakšnega je rodu. Ime mu je bilo vsak dan Jakec, ob nedeljah Jakopè.

Pa je bila nedelja in je šel Jakopè v sosednje Tepanjce pokušat, kakšen kruh peko tamkaj. Sredi poti je stala graščina — hišam, ki so zidane v nadstropja, pravijo Butalci graščine, ljudje v graščinah pa so jim vsi vprek grofje. Pa je sedela pred graščino mlada grofica, lepa je bila kakor milijon petelinov in še ljubo solnce ni moglo drugače, nego je kar plamtelo od ljubezni; in je imela grofica razpet rdeč solnčnik, da se je branila njegovih poljubov.

Kaj tako lepega Jakopè še ni bil videl vse žive dni in se je ob tem pogledu vnelo srce tudi njemu in ni odslej zamudil nobene nedelje, da ne bi prišel mimo, in še je dejal, tudi za naprej da je ne bo, razen če bi se iz oblakov usipala zabeljena kaša — zabeljena kaša preživo škoduje obleki!

Pa je mimo prihajal Jakopè nedeljo za nedeljo in je včasih videl prelepo grofico, včasih je videl njeno sestro, včasih njuno mojškro, pa je zalegla njegovemu srcu ta kakor ona, ker jih ni ločil, rdeče solnčnike pa so imele vse tri.

Tako je hrepenel sedem dolgih let in bi bil od samega hrepenenja shujšal nič koliko, ako mu ne bi bila jed dišala tako neusmiljeno, a je bilo jedi, hvala Bogu, dovolj pri hiši.

V osmem letu pa se je zgodilo, da je Jakopè prelepo grofico srečal sredi v Tepanjcah. Namenjena je bila v cerkev, kočija pa je čakala kraj ceste.

Prevzelo je Jakopèta in je stopil predno in dejal: »Precartana grofica, naj vam povem: jaz sem županov Jakopè iz Butal, že sedem let, osmega pol hrepenim za vami!«

Pa ga je pomerila grofica od glave do tal in morebiti niti ni bila grofica, nego je bila le njena sestra ali njena mojškra, rdeči solnčnik pa je imela in je dejala: »Butalo iz Butal, kdo ti je dovolil, hrepeneti za menoj! Poberi se mi iz luči!«

Vzdihnil je Jakopè: »Joj meni nesrečniku, zakaj sem ji razodel, da hrepenim za njo! Če bi bil molčal, lahko bi hrepenel za njo še sedem let, osmega pol!«

O pijancu in hudi ženi.

Pijanci so smešne prikazni, hude žene takisto, pa utegne biti povest o pijancu in o hudi ženi, obeh vkupe, še posebno smešna — zato naj jo povem!

Bil je pijanec in je imel hudo ženo — prav je tako, saj jo je zaslužil.

Toda je na vse grdo trdil in se rotil, da pije samo iz tega vzroka, ker ima hudo ženo, in le huda žena da ga odvrača od doma in silij v krčmo. Vsak pijanec ima svoj izgovor, zakaj pije, in so vsi izgovori enake dobrote.

Žena pa je dejala, ako je huda, da je huda zato, ker se ji dedec dan na dan in ves ljubi dan poslanja le po krčmah in zapravlja denar, ponoči se pa doma pijan nosi nad prestrašeno družino — kdo naj hvali tako pokoro!

In je tako v vseh družinah, kjer imajo pijanca — ne mož ni kriv, ne žena ni kriva — kakor jima verjameš; morebiti pa sta kriva oba. In rada traja taka reč vse življenje — kakor pravi pregovor: »Pijanec se spreobrne, kadar se v jamo zvrne.«

Z našim pijancem pa je bilo drugače — upam, da je bilo!

Naš pijanec je sedel v krčmi, bila je že pozna noč, z enega komolca se je prekladal na drugega, okorno mu je tekla beseda, nalival je pa le še vase in razkladal svojo pijano modrost pijani družbi.

Pa so se odprla vrata, s trdim korakom je vstopila žena. Hitro ji je našlo oko zakonskega druga. »Koj se mi porberi domov! Da te ni sram, pokora pijana! Doma otroci vekajo, ko nimajo očeta, ti pa tukaj žreš in jim zapravljaš grunt! Ali se ne bojiš božje kazni?«

Mož je bil pošteno nasut. Čutil pa je vendar, da gre sedajle za njegov ugled. Pa je v trudnih možganih iskal in se mu je posrečilo in je našel pravo možato besedo: »Božje kazni se ne bojim, božjo kazen že imam, tebe imam! Hujše ni božje kazni — baba je hudič!«

In je počasi pljunil pod mizo — ta pljunek je spadal k njegovi besedi in je bil kakor pika za stavkom.

Zagrohotali so se pivski bratci, to ga je prijazno pogrelo. Do vrha si je natočil žganja v kozarec, dvignil ga in napil razljučeni ženi: »Na tvoje zdravje, božja kazen!« in ga je zvrnil vase.

Pa mu je manjkal do popolne pijanosti samo še ta kozarec in ko je spet pogledal proti ženi — videl je dve.

Kakor je bil pijan, še bolj se je prestrašil: zdaj ima mesto ene babe dve, dva babja hudiča, dve kazni božji!

Zasklepetali so mu zobje in v zbežgane možgane mu je šinil nejasni strah, kaj, če se zgodi in dobi še tretjo kazen božjo, tretjega babjega hudiča!

Pa si je zakril oči, glava mu je omahnila na mizo in je divje zatulil. In se ni prav nič upiral, ko ga je žena trdo prijala pod pazduho in ga vlekla domov. Vso pot je skesano vzdihoval in se jokal.

Tudi še drugi dan in tretji se je plaho oziral po hiši, kje je druga žena, in je bil zadovoljen, da je ni. In mislim: če je imel še količkaj pameti, je rajši pijačo pustil, nego da se da v nevarnost, da bi ga strahovali kar dve hudiženi: dovolj in preveč je že ena sama.

Pridiga gospoda Primoža.

V neki fari tam na meji so bili ljudje bolj mlačni za božjo reč, za cerkev niso dosti marali, najmanj za pridigo in so med pridigo rajši pod lipo ležali za cerkvijo ali posedali po grobeh, župnik pa je lahko oznanjal božjo besedo praznim klopem. Ime mu je bilo Primož in se je pisal za Konteta.

Pa se je neko nedeljo baš pred pridigo ulila ploha, ta ploha je pomagala, da se je cerkev napolnila z verniki. Všečno to priliko je župnik porabil, pa je svojo pridigo končal takole:

»Preljubi moji farmani! Prosil sem ljubelega Boga in vas je res s ploho napodil v cerkev, da poslušate moje besede. Kaj vam povem — grdo ste zanikrni za božjo reč! Mar se ne bojite Boga? Še mene je strah, ko bom moral za vas odgovarjati gospodu Bogu. Prišel bo sodni dan, rompompom, in me bo vprašal gospod Bog: »Primož Konte, kje so tvoje ovce, da jih ne vidim na svoji desni strani. Kako si opravljal svojo pastirsko slžbo?« Kaj naj tedaj odgovorim gospodu Bogu? Odgovoriti bom moral in bom odgovoril in mi preljubi moji farmani ne smete zameriti in ste sami krivi, da ne bom mogel odgovoriti drugače: »Gospod Bog,« bom rekel, »nobene ovce nimam v fari, prav nobene, same kozle imam in jarce — amen.«

Stolnica oglejskih patrijarhov.

OGLEJ.

Kako veličastno stoji sredi furlanske ravnine oglejska stolnica, mati naših cerkva! Letos je 900 let, kar jo je zgradil oglejski patrijarh Popon. Poromali smo tja na zgodovinski kraj, kjer je apostol naših dežel škof sv. Mohor učil katoliško vero in razpošiljal prve duhovne v dežele, kjer biva zdaj naš rod. Prav pomenljivo je, da so Slovenci imenovali po tem apostolu svojo največjo cerkveno bratovščino, Mohorjevo družbo.

Oglej je danes vasica, kjer bivajo kmetiči in ribiči. V davnini je pa Oglej bil veliko mesto rimskega cesarstva. Ustanovili so ga l. 186. pred Kristusovim rojstvom, ko je rimska država zgradila tam taborišče za 3000 vojakov. Oglej, ki je bil prvotno vojaška trdnjava, se je kmalu izpremenil v veliko in bogato trgovsko mesto. Tedanji pisatelji ga slavijo kot »drugi Rim«. Kipi, dragoceni lišp, mozaiki, orodje in druge umetelne reči, ki so jih v zadnjih 50 letih izkopali na oglejskih poljih, res kažejo, da so morali biti oglejski meščani bogati in izobraženi ljudje.

Ko je Oglej naraščal, so se posebno iz vzhodnih dežel naseljevali v njem trgovci in z njimi sužnji. Oni so bržda prinesli prva semena katoliške vere v mesto. Vemo, da je v začetku 2. stoletja po Kr. r. bila v Ogleju krščanska občina. Prvi škof je bil sveti Mohor (okoli l. 250). Njegova pastirska palica se hrani v zakladnici goriške stolne cerkve. Škof Teodor je sezidal (zraven sedanje bazilike) cerkev; njen tlak, ki je sestavljen iz raznobarnih brušenih kamenčkov, je še ohranjen. Mozaiki kažejo razne prizore iz prvega krščanstva: petelina, ki se bojuje z ostudno kroto (boj krščanstva s paganstvom), ribo in kruh (znamenje sv. evharistije) in druge simbole. Oglejska cerkvena občina je trpela tudi huda preganjanja. Med njenimi mučeniki sta sv. Fortunat in sv. Kancijan, ki imata tudi po naših krajih oltarje. Oglejska škofija je bila zelo znamenita. Sv. Hie-

ronim piše, da »oglejski duhovniki pojejo sladko kot angeli.« Veliki škof sv. Ambrož je tudi bil v Ogleju, kjer je l. 384. vodil zborovanje 32 škofov.

Ko je pa napočila burna doba preseljevanja narodov, je Oglej propadel. Poleti l. 452. so udrli Huni čez Kraš in Vipavsko, tri mesece oblegali Oglej, ga zavzeli in zažgali. Nekaj prebivalcev se je rešilo čez morje na otočič, kjer stoji zdaj Gradež; druge so Huni pobili ali odpeljali v sužnost. Oglej se je sicer polagoma spet dvignil, a le kot mestece. Ker so se prekopi, ki so odvajali vodo v morje, zasuli in so se obmorski nasipi podrli, je začela tod razsajati močvirna mrzlica, malarija. Oglej si ni mogel nikoli več prav opomoči.

Ob zatonu šestega stoletja (l. 598.) je zasedel Furlanijo in Oglej bojevit narod Langobardov. Langobardi so bili tedaj še krivoverci. V oglejski škofiji je nastal razkol. Oglejski nadškof Ivan si je (l. 610.) privzel naslov patrijarha, ker je bil glavar krivoverških škofov. V Gradežu pa je stoloval rimsko-katoliški nadškof. Razkol je prenehal ravno sto let po prihodu Langobardov. V tej dobi so iz Koroške prišli v obsoško deželo prvi voji Slovencev. Oglejski patrijarhi so tedaj stolovali v Čedadu, kjer je bil dvor langobardskih kraljev. Leta 776. pa je Langobarde premagal frankovski kralj (pozneje cesar) Karel Veliki in spremenil te dežele v mejno grofijo, ki so jo vladali njegovi uradniki. Za oglejskega patrijarha je izvolil Pavlina, vnetega in svetega apostola naših dežel. Franki so v bojih z divjimi Avari razširili meje svoje države daleč na vzhod, celo do Drave. Tedaj so se tudi meje oglejskega patrijarhata razširile do Drave, čez večji del ozemlja, kjer danes bivajo Slovenci.

Ugled in moč oglejskih patrijarhov je zelo narastla, ko so kruti Madjari (l. 899., l. 904., l. 923. in l. 942.) pustošili furlansko nižavo. Frankovski mejni grofje so se umaknili iz Čedadu v

Notranjost oglejske stolnice.

Verono. Zdaj je oglejski patrijarh polagoma postal svetni vladar teh zapuščenih dežel. On je pripravljaj vojaško obrambo, dobil od cesarja v dar velika ozemlja in s tem tudi vladarsko oblast nad njimi. Cesar Henrik IV. je podelil patrijarhu Sighartu (1077) grofijo furlansko. Iz patrijarhovitih oskrbnikov, vojskovodij in bivših cesarskih plemičev se je polagoma stvorilo plemstvo oglejske cerkve, ki je bilo živo središče patrijarhove države. Jedro te države je bila vedno furlanska nižina, ki je ostala skoro tri sto petdeset let (1077.—1420.) v oblasti patrijarhov. Polagoma se je država razširila z obširnimi posestvi v Istri in na Kranjskem, tako da je postala mogočna in važna. V tej dobi je bojeviti patrijarh Popon zgradil leta 1030. oglejsko baziliko, vredno središče ob-

širne in važne patrijarhije; ob njej je vstalo novo mestece.

Na vzhodu pa na gorici ob Soči se je pojavila nova politična sila: goriški grofje. Iz Gorice so, oprti na mogočne nemške zaveznike, polagoma širili svoja posestva in svoj vpliv po Vipavskem in ob Soči — pač na škodo oglejskih patrijarhov. Boj med Gorico in Oglejem je s presledki trajal stoletja. Ker so bili patrijarhi zapleteni v vojne in svetne posle, se navadno niso dovolj brigali za cerkveno in versko življenje med svojimi ovčicami. Med redkimi patrijarhi, ki so se zanimali tudi za versko življenje vzhodnih, slovenskih delov svoje nadškofije, je bil Bertold (od l. 1218. do 1251.). Mnogokrat je prepotoval sedanjo Goriško, Kranjsko in Spodnjo Štajersko. V cerkvah in gradovih je zbiral duhovnike, se posvetoval z njimi o cerkvenih zadevah in jih poučeval. Skušal je povzdigniti versko življenje z ustanovitvijo novih samostanov; tedaj so prišli bratje sv. Frančiška (minoriti) v Gorico (l. 1225. pri Starem sv. Antonu), Beljak, Ljubljano, Celje in Ptuj. Bertold je bil svet mož, velik organizator cerkve v naši domačiji. Zelo se je trudil, da bi dvignil Oglej, a zastonj; zato se je l. 1238. preselil v zdravi Videm, kjer so odslej stolovali patrijarhi. Le za velike praznike so hodili v Oglej na božjo službo. Tedaj je Oglej drugič in za zmeraj propadel.

Oglejski patrijarhi so vladali nad našimi deželami še dolgo. Svetno oblast so jim polagoma odjemali goriški grofje in habsburški vladarji na vzhodu, beneška republika na zapadu. Leta 1429. so Benečani zasedli vso Furlanijo in patrijarhove države je bilo konec. Cerkevno oblast pa so patrijarhi obdržali še dolgo. Ker se za svojo velikansko škofijo niso mogli mnogo brigati in ker se je v cerkveni organizaciji razpaslo kupčevanje s službami, je versko življenje zelo propadlo, posebno še, ko so zasedli najvažnejše cerkvene službe tujci, ki ljudskega jezika in značaja niso poznali. Ko je privršal v deželo protestanti-

zem, je našel v neukem ljudstvu in v gnilih cerkvenih razmerah precej tal. Vse te težave so še pomnoževali ostri stoletni spori med Avstrijo in patrijarhi, turški vpadi in druge zmede. Cerkevno življenje se je v naših krajih jelo boljšati šele, ko se je ustanovil arhidijakat v Gorici l. 1574. Protestantovsko krivoverstvo je polagoma izginilo, vzrastel je rod domačih duhovnikov, ki so versko življenje oživili. Oglejski patrijarhat je kot cerkveno središče živel še 200 let, a bil je le senca nekdanje slave. Z ustanovitvijo goriške nadškofije (l. 1752.) in videdske nadškofije je prenehal.

Od stare oglejske slave stoji le še veličastna bazilika. V njej so se nekako odtisnili znamenja stoletij; mozaiki pričajo o živi, zmagoslavni veri prvokrščanske občine; v marmornatih

sarkofagih v stranskih kapelah počivajo mogočni vladarji oglejske države; pred cerkvijo še stoji krstilnik, v katerem so krščevali katehumene; dragoceni kipi in umetniške slike kažejo, kako je tu cvetela krščanska umetnost. V oglejskem muzeju pa se vidijo izkopine iz dobe, ko je bil Oglej še rimski in paganski.

Vredno je, si ogledati Oglej. Iz Gorice te v dobri uri pripelje tja brzovozna tvrdke Ribič, ki vrši avtomobilsko službo po Goriškem. Prav koristno in poučno bi bilo, če bi naši ljudje kdaj poromali tja, kjer je živel in učil naš zavetnik sveti Mohor.

Devet stoletij je preteklo, odkar stoji to krasno svetišče. Nekdaj je bilo srce velike škofije, zdaj je še kamenit spomenik na minula stoletja.

STARODAVNO NARODNO BLAGO, NABRANO NA GORNJEM KRASU. ~~~~~ IVAN JOŽETOV.

Na Krasu pozimi razsaja burja. Ni pa doma na Krasu, ampak se privije iz Vipavske po dveh odprtinah, ki sta na obeh robih pogorja, ki mu Kraševci pravijo »Na vrheh«, to je pogorje, na čigar grebenu je več vasi, najbolj znana je Štjak. Na eni strani pripiha burja od Senadol do Štorij in nadaljuje pot proti Sežani. Druga pot burje je pri Štanjelu in odtam se vije po vsem Krasu. Najbolj močna je burja o svetih treh kraljih dne 6. januarja. Ljudstvo pravi:

»Sveti trije kralji
so zimo pripeljali.
S' jo v Štorjah naložili,
v Štanjelu zvrnili.«

Sveti Anton.

Mraz je hud od treh kraljev tja do tedna pred svečnico. Ljudstvo veli o sv. Antonu (17. januarja):

»Sveti Anton, opat,
ne da orāt ne kopāt.«

V tisti dobi je zemlja zmrzla in kmet res ne more ne orati niti kopati.

Gorjč pa kmetu, ako je januar topel, to se pravi, da ni v tem mesecu prave zime. Kajti v tem primeru pričakuje kmet zime kasneje, ko bi moral že polje obdelovati, a ga bo mraz oviral.

»Če je januar gorak,
bo kmet siromak.«

Kaplja od strehe in od sveče.

Od svečnice znajo kmetje tudi lepo povedati. Ako je svečnica jasna, bo še v postu dosti mraza.

Kaj pa bo, če na svečnico na vse zgodaj dež pada? Takole pravijo:

»Če kane prej od strehe ko od sveče,
se kravi žiher da jesti.«

To se pravi: Ako je dež pred procesijo, ki se vrši s svečami okrog cerkve (več ali manj ob deveti uri), in torej prej kane od strehe kakor od pri-

žgane sveče, kmet lahko da kravi obilno sena; ni treba varčevati, ker bo letina sena dobra.

»Če kane prej od sveče ko od strehe,
treba jasli pomesti
in seno na štalo nesti.«

Ako je torej jutro jasno in pride še le kasneje dež, tisti dan ali poslej, potem naj kmet s senom varčuje, ker se obeta slaba letina.

Janez Čičev je povedal:

»Če je na svečnico lepò,
grabi izpod volòv,
in meči vse na štalo,
to ti bo v hvalo.«

Sveti Valentin.

Sredi februarja začnejo sončni žarki nekoliko greti. Teloh že raste. Dne 14. februarja praznujemo sv. Valentin in kmetje se pozdravljajo:

»Sveti Valentin,
prvi spomladin.«

Sveti Blaž.

Tretjega februarja je sveti Blaž, ki vodi vojsko z zimo:

»Sveti Blaž,
zime gaž.«

Led mora biti.

Okoli sv. Matije je led na Krasu.

»Sveti Matija
led razbija,
če ga pa ni,
ga naredi.«

Pepelnica je dobra prerokinja:

»Če je na pepelnico lepò,
bo do pol posta lepò.«

Dober mož in revna žena.

Na pust si Kraševci kaj boljšega privoščijo: kos klobase, če le morejo. Gospodinje cvrejo fancleje ali pa štravbe. Zato pa je pepelnica res postna: ječmen ali repa. Kraševci pri-merjajo pust s pepelnico ter pravijo:

»Pust je dober mož,
pepelnica je revna žena.«

Marec mora biti suh.

Mesec marec mora biti suh, brez dežja, zato mu pravimo tudi sušec. Žito je v zemlji.

Kmetje pravijo:

»V sušcu se mora žito v prahu valjati,
potem smemo upati dobro letino.«

»Če se žito v sušcu v prahu valja,
se žiher nese v malin.«

Bernarda Tomažič je rekla:

»Slepi oče je v marcu sina prašal: Sin, kakšno je žito? In sin je odgovoril: Mokro. Nato je oče rekel: Pelji samo z enim konjem v malin.

Če pa je oče prašal: Sin, kakšno je žito, in je sin odgovoril: Suho, tedaj je oče rekel: Pelji z dvema v malin.«

To pomeni: ako je v marcu suho, bo dobra letina žita, zato nesejo v malin lahko obilno starega žita, saj bo v kratkem dobra letina; če pa je sušec moker, treba z žitom varčevati.

Kožuh in južina.

Mesec marec prinese pomlad. Vendar ima tudi on še svojo zimo. Staro mater, ki je že šla z ognjišča, se grela pred hišo na soncu in je kožuh že pred tedni odložila, o svetem Gregorju (13. marca) spet zazebe.

Zato pravijo:

»Sveti Gregor gre materi po kožuh.«

Tega svetnika imajo kmečki delavci in sploh vsi ješči ljudje posebno radi. Pozimi so jedli le trikrat na dan, od kosila do večerje niso ničesar dobili, o sv. Gregorju pa, ko morajo že težko delati in se je dan dobro zdaljšal in morajo torej več delati, začnejo gospodinje tudi južino dajati. Zato pravijo:

»Sveti Gregor prinese južino.«

Sv. Jožef.

»Če bo sveti Jožef lepo vreme dal,
bo kmet prav dobro stal.«

Sv. Jožef in sv. Mihael.

Po starem Kraševcu čevljev ni dal čevljarju na dom delati; čevljar doma ni imel nikdar dela, tudi popravljal ni.

Kmetje so čevljarja že davno pred rabo najeli, se z njim dogovorili in ko je prišel čas, je čevljar prišel v hišo, prinesel orodje in delal od zore do pozne v noč. Gospodar mu je dal usnje, ki je bilo od domačega vola, hrano, postlal mu je na senu in dal toliko in toliko denarja na dan. Gospodar je seveda skrbel tudi za luč. Pa kakšno luč so rabili. Ne elektrike, ne petroleja, niti stenja na olje niso rabili, ker je bilo to predrago. Domače lojenke so imeli ali podomače plamenice. Ker so te le malo svetile, so hišni otroci morali po cele ure držati lojenke blizu čevljarja, da je lahko šival.

Luč so začeli rabiti, ko se je dan jel nagibati, rabili je niso več po svetem Jožefu. Zato so rekli:

»Sveti Jožef čevljarjem luč upihne,
sveti Mihael jo spet prižge.«

Velikonočne.

»En žegen mora biti moker:
oljčni ali velikonočni.«

Na oljčnico ali cvetno nedeljo se blagoslovi oljka, na veliko nedeljo pa poleg drugih jedil pirh.

»Eno mora biti mokro: ali oljka ali jajce.«

Pravijo, da

»dež velikega petka nima teka.«

Vreme na veliko nedeljo ima tudi svoj pomen.

»Če je na veliko noč lepò,
bo najbrže do vilje sv. Ivana takò.«

Sveti Juri.

Kras ima kot največjo nasprotnico kmečkega dela — sušo. In sicer sušo, ki vzame pridelke ali pa sploh vso vodo za živino in človeka.

Grozno je na Krasu, kadar morajo reči: Kalovi so prazni, štirne so prazne. Ljudje morajo po ure in ure da leč po vodo zase in za živino.

Pregovor pravi:

»Če sveti Juri (24. aprila) vodnjake in kalove nalije, tisto leto se ni bati za vodo.«

Kar pa se letine tiče, pravijo:

»Svetega Jurja luža
in svetega Vida suša (15. 6.)
naredi dobrega kmeta.«

Znameniti zvonik v Volčjemgradu na Krasu.

Sveti Marko, 25. aprila.

Vedro vreme na dan sv. Marka pomeni, da bo vinska letina dobra. Slabo vreme na dan sv. Marka obeta slabo vinsko letino. Zato bodo Benečani jeseni vodo pili.

»Če ima sv. Marko vreme deževno, ga jeseni perejo v vodi, če pa ima lepo vreme, ga bodo v vinu kòpali.«

Spomladi je za kmeta hudo.

Pridelke je že vse pojedel, zemlja pa še ni novih rodila. Zato pravijo:

»Maj
gleda, ali je v skrinji kaj.«

»V Branici je na križni četrtek (pozna pomlad ali zgodnje poletje) likof od lakote.« Kašče so prazne, zadnje zrno so iz skrinj vzeli. Ljudje so več

krat lačni. Tedaj pa dozoriyo češnje: ljudje jih jedo in še jih prodajajo in si za denar živeža kupijo.

O svetem Vidu je največ češenj, zato pravijo:

»Sveti Vid,
češenj sit.«

Kateri svetnik bolhe prinese.

To je sveti Kocjan, ki ga praznuje mo 31. majnika. O tem času dobimo bolhe. Zato pravijo Kazeljci, ki imajo tega svetnika za sopatrona, da je bolšnik, ki bolhe seje.

Samo na binkošti vstane kruh brez kvasa.

Samo enkrat v letu vstane kruh, tudi če kvasa nimaš, to je na binkoštno jutro. In sicer moraš mesiti od polnoči naprej, najkasneje do sončnega vzhoda. Še letos je jako dosti gospodinj to naredilo. Kraševci pravijo tej prikazni »kvas svetega Duha« ali pa tudi »binkoštni kvas«.

O kresu.

Na vsem Krasu netijo na viljo svetega Ivana Krstnika kresove. Pa ne samo iz navade, ki se je mladina krčevito drži, ampak tudi zaradi tega, da izvedo za vreme za vse leto. Prav zato pridejo h kresovom (v vsaki vasi jih po več netijo) tudi odrastli, da vidijo, kakšen veter je v premoči. Pravijo namreč takole:

»Če na kresno viljo burja piše,
bo vse leto bolj suho. Če pa jug
zmaguje, bo mornik imel besedo do
vilje božične.«

Zato opazujejo plamene, kam se vijejo, ali proti jugu ali proti severu.

Sveti Peter in Pavel.

Tomajci so si pred davnimi stoletji izvolili svetega Petra in Pavla za farna zaščitnika. In imajo tudi največjo cerkev na Krasu. Kakor imajo Rimljani v baziliki sv. Petra in Pavla svojo največjo cerkev, tako so Kraševci posvetili svojo največjo cerkev prvokoma apostolov. Tomaj je tedaj naš »mali Rim«.

Godujemo pa na dan 29. junija. Predpoldne, pravimo, ima god sveti Peter, popoldne pa njegov tovariš sveti Pavel. In Tomajci pejejo:

»Sveti Peter in Pavel
je dal za en bokal,
če Pavel sam bo pil,
se bo Peter jezil.«

Da bi se tedaj ne zamerili ne Petru ne Pavlu, pijejo vsi pravi Tomajci že predpoldne. Pa kaj bi ga ne, saj je njih teran najbolj sloviti!

Sveta Ana in sveti Jakob.

Sveti Jakob se praznuje na 25. julija, sv. Ana pa takoj drugi dan, to je 26. julija. Kraševci pravijo, da se mora repa sejati na sv. Jakoba dan, nikar na sveto Ano.

Pa kako lepo to pojasnijo! Sveti Jakob je hodil daleč po svetu in prišel do Kompostilje na Špansko, kjer je pokopan. Zato ga upodabljajo s popolno palico in gičo v roki. Kraševci pa ima repno seme, ki je zelo drobno, v giči, in z gičo v roki gre sejati. Pa pravijo:

»Sveta Ana
bo repa ana.«

Ako seješ na sv. Ano, boš malo pridelal repe, pridelal morda samo ano (eno).

In še pravijo:

»Jakob ima gičo, Ana je nima.«

Zato treba sejati na dan sv. Jakoba, ne na sv. Ano.

Sv. Marjeta.

Kraševci ji rečejo prav za prav »sveta Margareta« in jo praznujejo 20. julija. Stari Kraševci so samo v tem tednu sejali zelje in ajdo. Pravijo namreč:

»O sveti Margeti, veliki devici,
daj zelje in ajdo kraški zemljici.«

Zreli orehi.

Sveti Lovrenc je v začetku septembra. Takrat pravijo:

»Sveti Lovrenc
oreh žarėnec.«

Oreh je takrat izpogorjen, zrel. Takrat ga klatijo.

Sveta Terezija

ima god 15. oktobra. Kmetje pravijo: »Če je na sveto Terezijo lepo vreme, bo kmet pridelke lahko spravil.«

To se pravi, da bo vreme dolgo lepo, tako da bo kmet lahko vse delo izvršil, grdo vreme ga pri spravljanju ne bo oviralo.

Kaj pa sveti Luka?

Praznuje se 18. dan oktobra meseca. Takrat prihaja ozimna pšenica iz zemlje. Kraševci pravijo:

»Sveti Luka
pšenico iz zemlje kljuka.«

Kdaj se svinje koljejo.

Sveta Katarina ima god 25. novembra in takrat začnejo prašičke klati. Za klanje pa se hoče nožek, ki ga kupijo na kvatrnico v Rihemberku, kjer je sejm. O tem času je konec porok za tisto leto, ker se prve dni decembra prične adventni čas, ko so slovesne ženitve prepovedane. Zato pravi rek:

»Sv. Katarina prinese nožek in poroke zaveže.«

Sv. Neža in kokoši.

Jeseni kokoši nehajo jajca nesti in najbolj draga so jajca tam o božičih. Sveta Neža pride na pomoč. Praznujemo njen god dne 21. januarja. Takrat kokoši spet nekako oživijo in začnejo spet jajca nesti. Kraševci pravijo nekam bolj krepko:

»Dan svete Neže
cibam vse odveže.«

Kdaj smeš les sekati.

Ako hočeš imeti les, da ti bo trajal, ga ne smeš sekati na poljuben dan v tednu. Bog obvari! Les, ki ga usečeš za dneva, ko so svetega Gala ubili, na dan, ko so nedolžne otročiče umorili, na dan, ko so svetega Ivana obglavili, bo v kratkem črviv.

Kateri pa so ti dnevi? Kako se določijo za vsako leto? Le pogledjmo v ko-

ledar za leto 1930. Sveti Gal je 16. oktobra, in sicer bo letos to v četrtek: pri sekanju lesa se torej četrтка brani. Svetega Ivana obglavljenje se letos praznuje (29. avgusta) na petek: tudi v petkih ne sekaj lesa za rabo. Dan nedolžnih otrok (28. decembra) bo v nedeljo: Bog vari, da bi letos na nedeljo les za rabo usekal.

V tekočem letu 1930. ne smeš lesa za rabo sekati v teh dnevih vsakega tedna: v nedeljo, četrtek in petek. Dobri za sekanje so torej dnevi: pondeljek, torek, sreda in sobota.

Stari Janez Čičev mi je povedal: Ornovim na Gradnjah sem voz delal, gospodar je bil usekal les na prepovedan dan, pa je kmalu postal les črviv in voz je šel pozlu. Dolfe je iz Koprive pripeljal dva bresta domov: enega je usekal na pravi dan, drugega na prepovedan dan: prvi je bil dober, drugi pa zanič. Sam se je Dolfe preveril, da je res tako. Tudi France Rezen je hišo pokril. Rabil je popolnoma nov les, a bil je sekan na prepovedan dan. Niti 20 let ni streha držala in revež jo je moral obnoviti.« Tako je Janez Čičev svoje misli potrdil.

Kdaj so urhi okusni.

Kraška »jezera,« to so mlake, močila, kalovi in lokve, kakor pravimo Kraševci, so polne urhov, ki se sicer meščanom studijo, a so prav posebno fina jedača. Lovijo jih ponoči. Ako se človek kalu z lučjo približa, urh ne zbeži, ampak ostane na mestu kakor omamljen in človek ga ima. Gospodinja odreže skok ali stegno, kajti samo to je užitno, in potem pripravi kakor mlade piščance. Okus je prav isti, če ne boljši. Vendar Kraševci urhov dosti ne jemo, ker se večini ta živalca studi.

Pa veste, kdaj so urhi dobri? Ne vse leto, ampak samo štiri mesece, in sicer tiste mesece, ki nimajo črke »r,« to so: maj, junij, julij in avgust. V mesecih, ki imajo črko »r,« urhi niso dobri. Torej se ne jedo v januarju, marcu, aprilu, septembru, oktobru, novembru in decembru.

NA KOPRŠČINI PRED 230 LETI.

Koprski škof Pavel Naldini je leta 1700. spisal knjigo, ki opisuje zgodovino nekaterih istrskih mest in vasi. V prvih štirih poglavjih govori o mestu Kopru (I. in II.), o Piranu (III.) in o Izoli (IV.). Nas bolj zanimati peta in šesta knjiga, ki pripovedujeta o naših vaseh. Iz nje zajemam sledeče poročilo:

Kubed.

Kubed je bil utrjen grad, ki je bil sezidan v obrambo potnikov, ki so hodili po osapski in dekanski dolini, kjer je nanje prežalo vse polno roparjev.

Tudi ko izginejo zidovi gradu, bo trdna podlaga kljubovala vsem časom.

Župnijska cerkev časti sv. Florijana, kateremu je posvečen oltar v glavni kapeli. Posebno lepa je slika, ki je iz l. 1598. in ima krásen okvir, kakor tudi ciborij. Ta ima toliko kipov, toliko zlata, da si ne moremo želeti ne bogatejšega ne večjega. Mnogo znamenitih cerkva je v Istri, a nikaka se ne more meriti z oltarjem te cerkve.

Kubed poseduje še dve drugi lepi cerkvi: na jugu cerkev sv. Mihaela, na zapadu cerkev sv. Mohorja in Fortunatu. V bližini Kubeda se nahaja grad Hrastovlje ob vznožju podpečanskega skalovja. Tu raste tako izoborno vino, da si je priborilo ime »kraljevsko vino,« ki ga svet nima enakega.

Hrastovljski grad je bil velikega vojaškega pomena, ker se tu odpira pot na Kranjsko. Ako niso padle sem prve strele, so se zaslišali tu prvi gromovi. Gospodar tega gradu je postal l. 1581. Leander Zoratti, slaven modrijan in zdravnik; kupil je grad za mnogo denarja od Neansov ali Neanserjev.

Tu sta dve cerkvi. Ena, posvečena Presveti Trojici, je gótska zgradba s tremi ladjami in petimi oltarji (s starinskimi slikarijami). Vsa škofija nima lepše cerkve, ki bi bila ponos vsakemu mestu, nele gradu.

Druga cerkev je posvečena sv. Marku in ima tri oltarje: sv. Marka, sv.

Katarine mučenice in sv. Marine. Baldasar Bonifacio jih je posvetil dne 2. VI. 1658.

V vasi Dol je cerkev sv. Ivana Krstnika, jako lepo in bogato opremljena, v Gradišču pa cerkev sv. Miklavža, ki ima dva oltarja, prava dva bisera. Obe cerkvi v Dolu in v Gradišču imati svoje bratovščine, ki imajo namen, cerkvam pomagati.

Kubedska župnija ima posebne pravice tudi do Marijinega svetišča na Vzročku, ob izviru Rižane, dasi se kraj nahaja že v (pred)loški župniji. V starih časih se je bila prikazala tu čudodelna podoba Matere Božje, ki je izvor vseh milosti. Od vseh krajev so hiteli verniki, ko so doznali to veselo novico na Vzroček častit Mater Božjo. Kubejci niso hoteli biti zadnji. Kaj še! Imeli so posebno svojo bratovščino, ki se je bila združila z ono v Brezovici samo radi tega, da bi mogla lažje pospeševati čast Prebl. Device na Vzročku. Toda kmalu je nastal med bratovščinama prepir in po njih nespozumljenje med župnikoma v Kubedu in v Loki.

V Kopru je bila obravnava pred prelomata Ivanom Ingenerio (za Koper) in Nikolajem Koretom (za Trst), ker Vzroček, Brezovica in Loka so spadle pod Trst, in apostolskim vizitatorjem Avgustinom Valierom, škofom veronskim, poznejšim kardinalom.

Hočemo, da ostaneti obe bratovščini v Brezovici in da ju vodijo ključarji iz Kubeda in iz Brezovice; župnik iz Kubeda ima isto pravico, da tu po svojih obveznostih mašuje, kakor loški župnik. Vsak župnik naj dobi na leto posodo (urno, 30 bokalov) vina.

Sočerga.

Sočerga je jako obljuden kraj. Prvotno je spadala pod Oglej in se je imenovala Sv. Sirik, ker je nastala na razvalinah zemljišča sv. Sira.

Župnijska cerkev, posvečena sv. Justu, se dviga nad hišami in ima visok zvonik. Najlepši je glavni kamniti oltar z rezbami, z zlatom okrašenimi.

Podružnica župnijske cerkve ima na holmu cerkev sv. Kviricija, ob vznožju pa cerkev sv. Evfemije. Prva je umetnostno boljša od druge.

Tu hočem uplesti pripovedko o dvajsetletnem Bertonetu, sinu Kancijana Gamboča iz Gradišča, stanujočem v Movražu. Bilo je l. 1668. dne 22. decembra, ko se je Bertone vračal z lovskim psom domov. Zdajci skoči pes iz ceste v stran, kakor bi bil izsledil divjačino, in gospodar je udere za njim. V hitrih korakih sta prišla do odprtine, ki je bila vhod v podzemsko jamo. Ne da bi mladenič slutil, kaj ga čaka, gre za psom v odprtino in stopa vedno dalje. Zmanjka mu tal in zdrzne se v velikanske podzemskie prostore. Skuša vrniti se, ali tema ga obdaja vsepovsod in zastonj kliče na pomoč. Nihče ga ne sliši, le svoj glas sliši odmevati po veličastnih prostorih. — Doma so ga zastonj pričakovali. Božične praznike so prejekali v bridki žalosti za ponesrečenim in gotovo umrlim sinom. Še le 20. januarja prinese nekdo klobuk ponesrečenca in pravi, da ga je našel pred odprtino. Zdaj je posijal žarek upanja v srce staršev. Takoj se napoti vse polno ljudi z vrvmi in plamenicami do odprtine in srčnejši se previdno spuščajo v notranje prostore. Oče kliče sina po imenu — in ta se odzove. Ni trajalo dolgo in Bertone je bil rešen. Pripovedoval je svojo nezgodo in kako da je bil živ pokopan. Ko so ga vprašali, kako je mogel živeti, je odgovoril, da ni zaužil ničesar razun kapljic, ki so mu od časa do časa kanile na roko ali na ustne. To da je bila njegova hrana in pijača. Vsi so pa vedeli, da je neskončno usmiljeni Bog vzdržal mladeniča na življenju.

Takih jam je na Krasu vse polno.

Truške in Movraž.

Truške, po starem Čeruške, so (pravi Naldini) tretji dekanat na deželi in ležijo na jako prijaznem griču, niso na kupu, temveč imajo posejane hiše med zelenjem in grmičevjem tu in tam. V starih Truškah je bila cerkev Matere božje in posebno na

Grad Hrastovlje pri Kubedu.

25. marca je prihajalo sem od vseh strani mnogo vernikov na božjo pot.

V novih Truškah je cerkev sv. Kancijana, ki ima vsega dovolj, kar župna cerkev potrebuje.

V *Borštu* častijo sv. Roka od 1534. l. V *Žemah*, utrjeni vasiči s starinskim stolpom, se je morala stara cerkev Matere božje povečati, ker je bilo število njenih častilcev silno veliko.

V *Laborju* imajo v cerkvi na glavnem oltarju patrona sv. škofa Martina čudodelnika turskega — na stranskih pa sv. Boštjana in sv. Valentina.

V teh vasicah ni mnogo ognjišč, pa dosti za svetišča gorečih src.

Movraž ima svoje ime od murv. Prebivalci so ravnotako številni kot v Sočergi, toda niso tako velike rasti. Nad Movražem je trdnjava. Vas ima štiri cerkve. Največja v zadnjih letih popravljena je cerkev sv. Petra, prvaka apostolov, ki ima tudi oltar sv. Roka.

Druga cerkev je posvečena sv. Juriju z oltarjem svetih levitov Štefana in Lavrencija.

Tretja cerkev je sezidana v čast Materi božji in je zelo pridno obiskovana. Ob strani se nahaja podoba svete spokornice sv. Marije Magdalene.

Četrta cerkev je posvečena sv. Katarini in ima tudi oltar sv. Križa, znamenja našega odrešenja.

V *Smokvici* je cerkev sv. Marije Magdalene — na stranskih oltarjih se časti presveta Trojica in sv. Anton, opat.

Tu je bila vedno velika pobožnost, Cerkev je bila dvakrat posvečena, ker se je morala temeljito popraviti in povečati, in sicer l. 1422. ter l. 1665.

V *Trebešah* so si prebivalci izvolili jako umestno za patrona usmiljenega vojaka sv. Martina, ki kraljuje v prostori cerkvi.

Na *Trsku* častijo sv. Brigido;
v *Zabaviji* sv. Lucijo (31. 8. 1589.);
v *Popetri* sv. Andreja apostola;
v *Loparju* sv. Rufa na glavnem in sv. Jurija na stranskem oltarju.

Stari zgodovinarji (med temi tudi Manzioli in Petronio) pripovedujejo, da je sv. Rufu tekla zibelka tu in da je tu tudi pokopan. Dolgo časa so tu hranili ostanke svetnikov, dokler jih niso — z dovoljenjem župnikovim — prenesli najpoprej v cerkvico sv. Miklavža blizu Momjana, pozneje pa v župnijsko cerkev momjansko. To se je zgodilo takrat, ko so Genovanci šli kot sovražniki Benečanov na rop sv. ostankov koprskih zaščitnikov sv. Nazarija in sv. Aleksandra in so se Loparci zbal, da pridejo še po ostanke sv. Rufa; zato so jih skrili v neznatno kapelico, ki je ležala nekoliko vstran od glavnih cest in bila zastražena z gozdovi.

Na hribčku med Truškami in Borštom je še cerkvica sv. *Nazarija*, kamor zahajajo verniki zelo pridno, ko hodijo molit na grobove svojih pokojnih, ki se vrstijo okoli cerkvice.

Nedaleč od te v nižini je pa cerkvica sv. *Petra* apostola.

Najbolj častno pa je za te kraje, da je v sedmih vaseh 12 cerkva in 18 bratovščin, ki skrbе za bogočastje.

Marezige in Sv. Anton.

Oba kraja sta si v marsičem podobna. Kraljujeta na višinah, gledata na morje, sta enako oddaljena od mesta, sta rodovitna in zdrava in imata tu in tam posejane hiše, zato zaslužita bolj ime dvorcev kot vasi.

Cerkev v *Marezigah* je posvečena sv. Križu, slavnemu praporu našega zveličanja, in ima razun glavnega še štiri stranske oltarje.

Z veseljem beležim, da je bil tu sedež pobožne duhovske bratovščine od l. 1624. in ob smrti vsakega duhovnika člana so živi darovali za pokojnega več sv. maš. Pozneje je bratovščina sicer prenehala, a se je kmalu obnovila in raztegnila tudi na duhovščino kubedsko.

Pri *Babičih* imajo cerkev sv. Ivana in sv. Pavla, katerih oltarna slika je sicer na lesu, a z zlatom prevlečena. Drugi oltar je posvečen sv. Roku.

Pri *Čenturih* je bila v letu 1637. dne 7. junija posvečena cerkev preblazni Devici Mariji — po gorečnosti Petra Morarija. Tudi tu so bratovščine, ki vzdržujejo bogočastje v cerkvi.

Omeniti moramo še, da je v župni cerkvi sv. Križa v *Marezigah* posebna bratovščina za vse hišne poglavarje občine. Kako umestno je, voditi družine v senci sv. Križa!

Sv. Anton.

Prvotno je ta kraj oskrbovala kubedska duhovščina, a ker se je ljudstvo množilo, je škof Ivan Ingenerio ustanovil l. 1682. posebno župnijo. V glavnem oltarju je slika sv. Antona od znamenitega umetnika Krpača (Carpaccio); cerkev ima še štiri stranske oltarje.

Cerkev in pokopališče sta obdana od močnega zidovja — nele zoper živino temveč tudi zoper roparje, ker je tod važno prehodišče.

Razun župnijske cerkve je še cerkev, posvečena sv. Avguštinu, učeniku sv. cerkve. To svetišče je postavila družina Vida, ki je v strankarskih bojih zoper Friderika Rdečebredca premnogo trpela in po mnogih preganjanjih semkaj zašla (iz *Kremone* v *Koper*).

Oltarna slika bi bila dika vsake mestne cerkve.

Tinjan in Dekani.

Tinjan. Kar se tiče imena, pravijo, da je tu v poganskih časih od Herkuleja bil usmrčen neki razuzdan surovež po imenu Jan, ki ni poznal sra-

mežljivosti in bil tu pokopan. Nad njim se dviga hrib — proti Janu — Antijan — Tinjan.

Drugi trdijo pa, da je ta kraj kakor pred vratmi Italije od strani Germanije in zato, da se je imenoval Ante Januam (pred vrati) — Antijan — Tinjan.

Vas ima 60 ognjišč. Tod piha močna burja, razsaja vihar, stiska suša in tla niso rodovitna, pač pa dozori imenitno vino.

Cerkev je posvečena sv. Mihaelu, ki se časti na glavnem oltarju, stranska oltarja imata sv. Rešnje Telo in sv. Antona. Cerkev ima več srebrnih posod in dragoceno opremljene sv. ostanke.

Nedaleč od te cerkve so za časa kuge vaščani postavili cerkev sv. Marije Magdalene, kjer je bilo pokopališče na kugi umrlih. Tu so bili še štirje oltarji sv. Ivana, Mateja, Boštjana in Roka, in vsak oltar je vzdrževalo posebno društvo.

Na Gorenji Škofiji nimajo cerkve. Škofija pomeni v slovenskem jeziku posest škofovo.

Dekani.

Družina, ki je posedovala ta kraj, se je imenovala Kani (dei Cani) in zato je dobila vas to ime. Sprejela ga je tem raje, ker jo je družina oprostila vseh davkov in desetnin. To pa je storila radi tega, ker je bila na tem, da izumre.

Sedanja cerkev je na mestu starejše in je bila posvečena l. 1493. dne 10. novembra v čast vnebovzete Matere božje. Ta cerkev spada med prve v škofiji.

Na glavnem oltarju se dviga krasna slika M. B. vnebovzete med podobama Janeza Krstnika in apostola Andreja. Lepa je tudi obhajilna miza. Štiri stranski oltarji so: presvetega Rešnjega Telesa, brezmadežnega Spočetja, sv. Boštjana in sv. Roka.

Pod Rozarjem je imela župnija še cerkev sv. Dominike. Na oltarni sliki vidimo sv. Križ s sv. Andrejem in sv. Leonardom. Ta cerkev se je sesula

Kubed v Istri.

pred dvema letoma, in sicer 20. oktobra 1698, pred očmi kaplana, ki se ji je bližal, da bo tu maševal.

Ljudstvo bo gotovo sezidalo še lepšo cerkev.

Med ovčice te župnije spadajo tudi delavci kartuzijanskega samostana v Veseli dolini (Valgiojosa) na ljubljanskem zemljišču — in prebivalci Srednje Škofije.

Rižan.

Ime vasi prihaja od reke Rižane. Stari pisci trdijo, da se je reka poprej imenovala Čisan radi tega, ker so naseljenci prišli sem iz Male Azije in so dali tej reki ime neke reke v pradolovini. Ta reka se je imenovala tudi Formione, kar pomeni zelo kipečo vodo. Ob nji je 20 večkolesnih mlinov in iz vse Istre se v njih zrnje melje.

Cerkev v Rižanu je posvečena Materi božji vnebovzeti in ima tri oltarje (dne 20. sept. l. 1676. jo je posvetil škof Franc Zeno).

V bližini cerkve se nahaja zidovje, ki je za časa kuge zapiralo bolnišnico in pokopališče. Odtod ime Lazaret.

Ob reki se dviga še druga cerkev v čast Materi božji mlinski (Madonna della ruota), ker tu se je zaključila vrsta mlinov. Mnogo romarjev je prihajalo sem in tudi čudeži so se tu godili. Pripoveduje se, da je neki rovinjski mornar ukradel kamen iz cerkvenega zidovja in ga nesel na svojo ladjo, ki je plula po Rižani. Bog je

hotel, da je ladja obtičala v pesku in se ni mogla makniti, dokler se ni kamen vrnil svetišču (l. 1622.).

Na *Spodnji Škofiji* častijo sv. ev. *Mateja* (1673.). Na Velikem rtu (Punta grossa) je več cerkva: Prva sv. *Kancijana*, druga sv. *Katarine*, tretja sv. *Jeronima*, četrta sv. *Petra*.

Na Sorminu imamo ob reki cerkev *Matere božje vrtnice* (della Rosa) in cerkev sv. *Jurija* med oljkami na griču.

Pri *Pobegih* in *Bertokih* je pet cerkva: Prva v čast sv. *Janezu Krstniku*, druga v čast sv. *Mihaela*, tretja sv. *Tomažu apost.* (1325.), četrta sv. *Ubaldu*, peta sv. *Boštjanu*.

V *Kancijanu* je cerkev sv. *Nazarija*, prenovljena l. 1698. Na belo nedeljo drže obletnico.

V *Barbani* je cerkev sv. *Petra* s starinskim samostanom (1535.). Tam je še cerkev sv. *Margarete* in cerkev sv. *Štefana*.

Na vojaškem vežbališču stoji cerkev sv. *Roka*. Na hribu vidimo še cerkev sv. *Viktorja* in ono sv. *Marka*. V *Vilizani* je cerkev sv. *Križa* in v *Provi* cerkev *Matere božje*. V *Semedeli* je cerkev *Matere božje milostljive*, cerkev zaobljubljena, ker tu se je pojavila kuga l. 1630. in v enem letu je prebivalstvo padlo od 5000 na 1500 duš.

Crkavce.

Crkavce, ki se dvigajo na strmini, so imele utrjen grad in močno zidovje in so večkrat odbijale sovražne napade. (Tako l. 1210. in 1450.). Tu dobiš izvrstno vodo in izvrstno olje.

Župna cerkev je posvečena sv. *Mihaelu*. V cerkvi častijo tudi brata mučenca sv. *Ivana* in *Pavla*.

Podružnice so pri sv. *Štefanu* ob *Dragonji*, pri sv. opatu *Mavru* ob gradu, pri sv. *Štefanu* papežu na cesti na *Puče*. Poslednja in prva sta skoro enaki, druga pa tekmuje celo s farno cerkvijo. Cerkev je iz leta 1387. ima podobo čudodelnika sv. opata *Mavra*, cesarice sv. *Helene*, mučenice sv. *Uršule* z devicami mučenicami.

Moška in ženska narodna noša na Koprščini.

Druge cerkve so še pri sv. *Petru*, v *Novi Vasi* in v *Padeni*.

V sv. *Petru*, starinskem gradu, je cerkev s tremi oltarji. Na griču sv. *Duha* stoji cerkev sv. *Duha* (1633.).

V *Novi vasi* je cerkev *Matere božje rožnenske* z dvema oltarjema. Tu se je hranilo v času kuge tudi *Najsvetejše*.

V *Padeni* — so tri cerkve, sv. *Blaža*, sv. *Sabe* in sv. *Katarine*. V prvi je *Najsvetejše*.

Šmarje.

Samostan sv. *Jurija Velikega* v *Bezetkah* je dobil od tržaškega škofa l. 1150., ki je oskrboval koprsko škofijo, *Šmarje* v dar. Radi tega je nastal med samostanom in koprskim kapiteljnom stoletja trajajoč prepir. Končno se je samostan *Šmarju* odpovedal. Cerkev *brezmadežne Matere božje* je bila posvečena l. 1222.

Na cesti v *Koper* je še cerkev sv. *Križa*, kjer se vršijo posebne pobožnosti ob marčnih petkih.

Pomjan in Koštabona.

Pomjan. Nekoč je bilo tu 150 ognjišč in sedaj (l. 1700.) jih je le kakih 30. Prebivalci so mnogo trpeli od čet, ki so sem prihajale plenit od severa, zato so se umikali v nižavo (*Manžan*) in v *Koper*.

Cerkve sv. *Jurija* je bila močno utrjena, slična gradu ali taboru. Na stranskem oltarju na desni strani je bilo *Najsvetejše*, na levi strani oltar sv. *Boštjana* in sv. *Roka*. Cerkev je posvetil škof *Absalon* leta 1222.

Pomjan ima še cerkev Matere božje, kamor se ljudstvo v stiskah zaupno zateka. Na stranskih oltarjih se časti sv. Valentin — in zbor dvanajstih apostolov, ki se napotujejo oznanjevat evangelij vsem narodom. Nahajamo tu še podobo sv. cesarice Helene in sv. ap. Andreja.

Tretja cerkev je cerkev sv. prvega mučenika Štefana; na oltarju vidimo med sv. Štefanom in sv. Antonom op. podobo Matere božje.

Koštabona.

Koštabona ima svoje ime od gradu poganske boginje Bone, h kateri so se bolniki zmotoma za zdravje zatekali. Tu je bil pravi tabor pred razbojniki in sovražniki. Krščanstvo je postavilo cerkev svetima zdravnikoma Kozmi in Damijanu. Tu opazimo kmetsko rojstno hišo svetega spoznavalca Elije, učenca sv. Mohorja in apostola koprškega in istrskega.

V gozdovih okoli Koštabone so se videvali medvedje, jazbeci in divje mačke. Dva bogata izvira bistre žive vode sta velika dobrota za prebivalce Koštabone, Planjav in Puč. Tla so zelo rodovitna.

Župna cerkev sv. *Andreja* ima tri oltarje. Poleg sv. *Andreja* je še stranski oltar Najsvetejšega zakramenta in oltar Matere božje. Cerkev dokazuje spretno umetnike — stavbenike.

Druga cerkev ob vhodu v vas je posvečena sv. *Kozmi* in *Damijanu*. Na glavnem oltarju vidimo kipe Matere božje in svetih zaščitnikov. Stranski oltarji so štirje, med temi sv. *Lucije* in sv. *Elija*. Ljudje prihajajo v to cerkev v velikih množicah na božjo pot k nebeškima zdravnikoma.

Kjer stoji hiša sv. *Elije*, je dvorana s sedežem pobožne bratovščine s podobo sv. *Elija*. (Danes je tu cerkvica sv. *Elija*; op. pisca).

Korte.

V *Korte* prihaja sodnik iz *Izole* v začetku majnika, da prisostvuje izvolitvi »župana«. *Korte* imajo svoje ime od tega, da so sem prihajali bliž-

Slovensko dekle s Kopršćine.

nji prebivalci in tu pretresavali svoje zadeve, kakor po sodiščih.

Župnijska cerkev je posvečena sv. Antonu opatu. Od stranskih oltarjev predstavlja desni Mater božjo med sv. Boštjanom in sv. Rokom, levi pa sv. Marjeto in sv. Antona Padovanskega.

V nižini je še cerkev sv. *Elizabete*, kjer vrši župnik kortski službo božjo.

Prebivalci.

Škof Pavel piše, da so Slovani prišli v Istro v večjem številu l. 637. Mnogi so se zopet izselili, drugi so ostali in zopet so novi prihajali. Niso se vsi precej pokristjanili. Še le za časa Karla Velikega so postali kristjani in se odlikujejo po veliki pobožnosti. Koliko bratovščin imajo, ki podpirajo bogočastje. Imajo pravico (večjo kot drugi narodi), da slišijo ne le pridige v svojem jeziku, temveč tudi službo božjo (sv. mašo, sv. zakramente in druge obrede). Gotovo je, — pravi škof — da se srca prej ganijo po materinščini, ki jo ljudje prejmejo z materinim mlekom. Slovani so izvenredno močni in zdravi, navajeni na trud in naporno delo. Umirajo skoraj izključno le od starosti. Imajo posebno nošo in posebno govorico.

Glavna stvar je, da so Slovani in Italijani edini v sv. veri katoliški.

Naslov knjige je: *Corografia Ecclesiastica o sia descrizione della città e della diocesi di Giustinopoli detto volgarmente Capodistria. Venezia 1700.*

RJAVČEK IN SMRČEK. ~ ~ ~ TONE KNAPOV.

Na lipi pred cerkvijo so kričali vrabci, kot bi imeli semenj. Pa zakaj bi tudi ne, ko je tako lepo kukalo solnce izza gorá! — S svojim vriščem so zbudili zaspanega Štefuca, mežnarja pri sv. Kunigundi. Že dvakrat ga je sunila žena pod rebra, pa se ni zmenil, kričanja vrabcev pa le ni mogel prenesti.

Rjavček in Smrček tekujeta, kdo je hitrejši.

»Ti presneta golazen, kako razgraja. Dobro, da niso medvedi, ker potem bi bilo še več šundra.«

»Molči o medvedih, da ne pridejo,« ga je zavrnila zvesta Urša. »Ali ne veš, da so jih pred kratkim videli v gorah!«

»Ti pa veš o medvedih, ko si jih že tolikokrat videla!«

»Vem ali ne vem! — Le hitro počkaj, čas je žel!«

Štefuc je sprevidel, da je bolje molčati, zato se je počasi skobacal iz postelje, da se tako izogne nadaljnji debati.

Pa le ni bila prazna o medvedih! Na gori v brlogu — »Za krivo bukovco« so rekli — so se bili utaborili. Ni jih bilo regiment, pač pa so bili trije. Sama medvedica in dva mala nagajivca — za Rjavčka in Smrčka ju je klicala dobra mamica. Dobro so se imeli in dobro razumeli.

Tudi našo družinico je vzbudilo solnce. Prvi se je predramil Rjavček. Pomencal si je zaspane oči in pogledal okrog sebe. Videl je, da Smrček in mamica še spita, pa je hotel tudi on malo poležati. Toda ni se mu dalo. V svoji nagajivosti dregne ljubega bratca, da se je takoj zbudil. Bil je slabe volje in malo je manjkalo, da se nista na vse zgodaj spoprijela. Zabranila je mamica medvedica, ki jo je prebudilo razsajanje, in srepro pogledala mala paglavca, češ, bodita vendar pametna. Hitro je pomagalo, da sta se malo umirila. Pozabila sta na prepir in začela skakati okrog medvedice ter se ji dobrikati.

Po zajtrku so šli vsi skupaj na sprehod. Mala paglavca sta počenjala vsake vrste neumnosti. Prekopicavala sta se drug čez drugega, se vlačila za ušesa in letala okrog kot za stavo. Prišli so do majhne trate, njim najljubšega prostora. Stara je sedla na parobek in opazovala, kaj počenjata nadobudna sinčka.

»Oh, koliko skrbi mi delata paglavca,« je začela premišljevat. »Kako je bilo vendar lepo, ko sta še ležala in nista mogla nikamor. Lepo brez skrbi sem bila za njiju, da se ne potolčeta. Pa sedaj! Norita kot dva obsedenca in ni ju moč zadržati. Saj se bosta še počbila. Niti trenutek si ne dasta miru. Prvi trije meseci so bili vendar le najlepší.«

Medtem se je Rjavček, živejši iz-

med obeh, spomnil, da bi malo plezala. Pomignil je Smrčku in že sta začela lesti na precej debelo drevo. Tekmovala sta med sabo, kdo bo hitreje plezal, in pri tem nista pazila, kako visoko sta. Joj, ko ju je mamica zagledala! Kar zamižala je od strahu! Česa si vendar ne zmisli! Ni si ju upala poklicati, še manj pa okregati, samo lahko ju je poklicala. In ko sta tedaj sama zagledala pod sabo precejšnjo globino, je tudi njima zastala kri. Skoro oba hkratu sta zajavkala. Toda to ne bo dosti pomagalo, treba bo splezati nazaj. Nekaj časa sta se ogledovala, kako bi bilo najbolj pripravno, pa sta se vendar ojunačila in začela lesti nazaj. Lepo varno korak za korakom sta se spuščala navzdol. Ko sta stopila na varna tla, sta še vsa v strahu pogledala, kje sta bila, se ozrla na mamico in že sta pozabila na nevarnost. Hop, hop! je šlo po trati.

»Vedno huje,« je tožila mati medvedica sama sebi. »Ta brezskrbnost ju bo še ugonobila. Prav nič jima ni več in sta ravno ušla nevarnosti. Če bo šlo tako naprej, me spravita še v grob. Laže sem ju pustila sama, ko še nista spregledala, kot pa sedaj, ko doraščata. Da bi imela vsaj koga, ki bi mi pomagal paziti. Blagor strini Rjavki, ki ima že toliko odrasle sinove, da ji lahko varujejo malo deco!«

Mala dva se pa nista zmenila za materino skrb, ampak se igrala naprej po svoji pameti. Letala sta, skakala drug čez drugega in se spoprijela kot velika. Postavila sta se na zadnji nogi, se bližala drug drugemu in se metala. Ker pa je bil Rjavček bolj gibčen in močnejši, je kmalu spravil Smrčka na tla. Tega je pa to slednjič ujezilo — zakaj ujezijo se hitro, keď so zelo zamerljivi — in zato se je ves divji zagnal v svojega bratka. Mahal je s šapami na levo in desno, jezno renčal in kazal zobke. Pa tudi Rjavčku je zavrela mlada kri in skavsala bi se bila prav pošteno, da ni posegla vmes medvedka. Zarenčala je, pogledala jezno oba grešnika in že je bil mir. Hkratu sta odnehala in lepo sedla na tla. Rjavček je še hotel vzdi-

Tudi na jezo sta pozabila...

gniti malo šapo, toda videl je, da mami ni po volji pa je opustil to namero.

Tudi na jezo sta pozabila. Kot bi ne bilo nič med njima, sta sedela skupaj. Nekaj časa sta bila pridna, pa ju je zopet prišlo in sta začela od kraja svoje norčije. Stara medvedica ju je pa opazovala in tarnala čez njiju brezskrbnost, toda se natihem veselila, da sta tako živa in zdrava.

Da bi bil videl stari mežnar Štefuc, kako se razumejo in kako se imajo radi, gotovo bi mu prišle solze v oči, ko bi se spomnil na svojo Uršo, ki mu zjutraj še spati ne privošči.

Kal na Kanalskem.

MOŽ S FIGAMI IN Z ROŽO. — AVSENAK BOGOMIR.

Nekje v našem mestu je bilo, tako, da je čisto popolnoma resnično. Mogel bi reči natančno: tam in tam, pa zakaj, ko pa sem videl le eno bežno stvar, ki se je takoj spet izubila in je nekateri niso niti opazili. Povedal bom, izrekel bom, samo zato, da boste videli, ali je resnična.

Na velikem tlakovanem prostoru sredi hiš, kamor se stekajo ceste kakor ženske k studentu, je delal mož. Kosmat je bil, telo je nosil v plečih upognjeno in noge je bil zataknil v škornje. Vozil je s seboj neko vozilo, ki je zelo podobno vozičku kake branjevke. Nadziral je gladino ravne ploskve, ki se je v vse strani dvigala, mesto da bi padala v obzorje; že davno je opazil, da se ta ploskev dviga, čeprav so jo izmerili čisto ravno in tudi je taka. Zdelo se mu je nenadoma, da je v veliki plitvi skledi, na varnem, in bi se skoro nasmehnil. Potem je dobil občutek, da se mora tu nekaj stekati, od vseh strani prihajati skupaj, kopiciti se in goreti. Nekaj takega, kakor je recimo lesketajoč se petrolej ali bencin, ki diši še nevžgan, kakor bi že gorel. Nato je ugotovil, da je to le solnce, ter je čisto točno čutil, da greje od robov, od dvignjenih robov ploskve v sredino.

Na vsej tej ploskvi je bilo poleg stebrov z obločnicami, avtomobilov, vozičkov in ljudi samo par fig, konjskih fig pač. Brez teh sicer ne more biti, toda treba jih je čimprej spraviti stran, ker niso lepe in sploh spadajo drugam. To so čudne stvari s konjskimi figami po mestu. Kakor je morda smešno in nevažno in neumno, nekaj bi bilo treba kdaj reči o njih. Pozimi je gledal vrabce, ki so jih razbrskavali. Takrat mu je prišlo čudno. Saj so to vendar bila polja in žito, koruzna njiva ali travnik z mnogimi cvetočimi bilkami, cvetnimi travami. In tako kratko so jih porabili, kakor vojake v vojni. Zdaj so veterani, odsluženi, upokojeni. Prišli so ob stran. Zgrabilo ga je neprijetno; kakor da sam leži na tisti tlakovani skledi in ga nekdo po-

meta na lopato ter meče v voziček na nekaj mehkega, kadečega in razsipajočega se.

A vrabce ima rad in jim privošči, da so veseli na cesti. Kadar pometa, vozi voziček lahko in počasi po tlaku, metlo, brezovo metlo na dolgem drogu in z dolgimi vejicami, vihti mehko in obzirno, kakor da je na obisku. Na lopato jih spravlja previdno, nežno, da se ne razpočijo, ravno tako jih nalaga; kakor bi hodil med ljubimi ljudmi. Čeprav so že suhe.

Neprijetno je misliti na njivo z žitom in na odpadke na tlaku. A on že dolgo ni bil na žitnem polju in je tudi drugače zelo zadovoljen. Menda še ne bo kmalu umrl in do takrat bo hodil med figami ter bo vdan in srečen. Dobro bo tako.

Pred par tedni so nekje na tem prostoru postavili nizek steber iz cimenta. Na vrhu ima raven krožnik. Steber stoji nekje kar tako sam. Nikjer mu nič ne odgovarja. Ne stoji na sredi, ne v kotu, ne ob strani.

Mož med figami se je začel vznemirjati. Vsak dan je bil gotovo po enkrat tam in je čutil, da nosi ta steber nekaj čudnega. Kaj, če pije njegovo srečo? Slutnja ni nikoli tako bedasta kakor človekova glava; to je natanko vedel.

Nekoč je pririnil z vozičkom do nje in ni prišel mimo. Na cementnem krožniku je bila sveža, razcvetela rdeča roža. Opazil jo je že oddaleč in je takoj prav sigurno vedel, da jo je moral kdo prinesti odkod drugod, ker je bila vsa drugačna ko tukajšnje. Ne preveč polna ali težka ali temna, lističi so bili skoro trdi. Iz nje je dihalo nekaj, kar upijanja, a ne dá biti v opoju, temveč takoj ozdravlja.

Počasi in vedno počasneje je porival voziček s figami in ga ustavil pri stebru. Nič ni mislil in je stegnil umazano roko. Gledal je in se čudil.

Najbrž je bila roža živa. Ko jo je držal v obeh rokah in jo še približal očem, je obrnila cvet kakor petnajsetletna deklica obraz, če si jo stric po-

sadi na kolena. Vstran pogleda, a ni huda, ker v duši čuti, da osrečuje stričev gubasti, ščetinasti obraz. Mož s figami tudi ni bil žalosten tega. Kakor blažen je držal zaklad z obema rokama in mu naravnaval obraz z dlanmi.

Izza ščetin na licu in visečih obrvi so prišle oči ter sijale srečno in globoko kakor praspomin, ki se nena doma slučajno vrne, ko je bil že skoro čisto pozabljen.

Medtem je nezavedno že potiskal voziček dalje, držeč ročaj s trebihom in prestavljal noge v nizkih škornjih.

Zdajci je naglo pogledal krog sebe, kakor da je ukradel dragocenost in jo mora skriti. Tudi na nebo je pogledal, nekam visoko na obzorje in je tam obstal dolgo, kakor bi pil.

Naslednji trenotek je skril rožo za suknjič ali telovnik ali jopo in prijel z obema rokama za ročaj vozička.

Na tlaku je bilo še mnogo nepobranih fig, njihov mož pa je tekkel po stranski ulici.

Hotel sem videti, kam bo ž njo. Začutil me je za seboj. Prestrašen in nedopovedljivo žalosten je v sunku obstal in pokrtil mesto, kjer je imel rožo. Nisem še videl tolike bojazni, kakor je bila v njegovih besedah:

»Gospod, ali ste vi izgubili to rožo?«

Ničesar mu nisem odgovoril.

Odtedaj ga mnogokrat vidim. Navadno gleda visoko na obzorje in skozi kosmatine obraza se mu jasno vidijo oči. Nekje mora imeti rožo še svežo.

POT V ROSELANDE. HENRY BORDEAUX.

Na vežinem pragu pa vpraša doktor Brun, ki je spremil svoja sotovariša, še zadnjikrat s prosečim glasom:

»Torej . . . ni več pomoči?«

Zdravnika se spogledata, kakor da bi bila drug drugemu za pričo o brezuspešnosti takega vprašanja, starejši pa odvrne potrpežljivo:

»Dve injekciji seruma sva izvršila, a brez uspeha. Ne moreva ničesar več, moj ljubi!«

»Ničesar več! Mislita, da bo živel otrok še dolgo?«

»Dolgo? . . .« je ponovil mlajši začudeno, skoraj z bridkim posmehom.

»Morda kakšno uro še.«

»Kakšno uro . . . Da, morda.«

»Nikdar ni mogoče vedeti,« je postavil prvi, ki je bil iz izkušenj bolj obziren. »Vsekakor pa, moj ljubi, otrok ne bo trpel.«

»Hvala vama, gospoda, da sta prišla tako daleč semkaj,« je mrmral doktor Brun, ko sta se tovariša zavijala v gorko odejo na saneh, ki so čakale nanju.

In že je mlajši potegnil uro iz žepa in preračunal čas, ko se vrneta v me-

sto. Kaj ni nocoj božični večer, družinski praznik, ki kliče vse člane družine okoli ognjišča? Mezga sta potegnila, shitela po cesti in nato zdrčala po nji. Doktor Brun pa stoji na pragu, nepremičen in trd, in poslušá nekaj časa enakomerno cingljanje kraguljkov; po poti v snegu pa beže sani, ki so odnesle zadnji up.

Nato se vrne v delavnico. Naglo prelista neke knjige in jih spet odloži; skuša se zbrati, da bi tako izvlekel iz vede kakšno misel, kakšno skrivnost. Dan se je že nagnil. Skozi okno v kotu vidi na eni strani stari grad Fort s hišami in stolpiči in tesnimi ulicami ter most čez Doron, na drugi strani pa neprijetno pokrajino s pobočjem smrek, ki so polne ivja. Čemu je prišel v ta kot Savoje, v ozko dolino, ki jo obdajajo visoke gore? Ti žalostni trenutki so poklicali spomine za seboj; pogledal je nazaj v zadnja leta. Kakor v večini človeških življenj je tudi v njegovem vladala potreba. Poročil se je še mlad in brez vsakega premoženja, ko je bil z dobrim uspehom dovršil zdravniške

nauke. V mestu ni mogel čakati na klijentelo, ki je vsaj v začetku tako počasna. V okraju Fort pa ni bilo že deset let nikakega zdravnika. Kdo naj pokoplje svojo mladost v ta kotiček zemlje z nemilim podnebjem, v redni zimi, slabo plačan za lepoto kratkega poletja, pri sicer delavnih in poštenih, a surovih in nevzgojenih prebivalcih? Zastonj je občina razpisala podporo za zdravnika, da bi se uspešneje pobijala umrljivost otrok.

Ta podpora, mesto brez tekmecev, ugoden gmotni položaj: vse to je dooločilo prihod doktorja Bruna v te kraje. Ljudje pa so ga sprejeli kot rešitelja. Leto pozneje je že ljubil te kraje kot svojo rojstno zemljo. Katarina, njegova žena, ki ni ljubila hrupa in tudi ni stremela po višjih mestih, se je veselila in prepevala ves ljubi dan. Dobila sta tudi lepega in močnega sinka. Zdravnik je lepo našpredoval v svojem poklicu in kmalu ni bilo ne vasi ne sela, kjer bi ne zaobil kakšne bolezni.

Kako slabo mu sedaj plačuje usoda za ves ta trud. Tudi njegovega sinčka malega Ivana je napala davica. Ko je bil zdoma pri drugem bolniku, se je z neizrečeno hitrostjo razširilo vnetje: glas je postal hripav in raskav in položoma ugasnil; pridružil se je kašelj, dihanje je postalo dušljivo in nevarnost vedno večja. Kakšen povratek! Prišel je oddaleč in ves pokrit s snegom. Ustavil se je v mestu, kjer je nakupil božične igrače za otroke: lesenega konjiča in trobenta. Ves radosten je bil na potu, ko je pomislil na družino, na gorak plamen, na goroko juho in na nočni počitek.

»Vendarle!« je zaklicala žena, ko ga je zagledala.

»Kaj pa je?«

»Pridi hitro! ... Ivan ...«

Spoznal je tako, da je bolezen resna, in dal otroku krepkega zdravila. Zjutraj pa, ko ni videl uspeha, je poslal soseda v Albertville k dvema svojima tovarišema in ju prosil za posvet. Iz Albertvilla v Fort je štiri ure hoda. Zdravnika sta prišla šele popoldne. Pokazala sta samo, da ne mo-

reta pomagati. Samo čakati je treba... čakati česa?

Stopil je v sobo k bolniku. Katarina je držala otroka za roko in se sklanjala nâdenj; gledala ga je in mu govorila od časa do časa. Zapuščena na odeji sta ležala leseni konjiček in trobenta. Žena se je ozrla v moža; uganila je, pa je vendar vprašala:

»Kaj sta rekla? Konec je, kaj ne?«

Ponovil je besede starejšega zdravnika:

»Nikdar ni mogoče vedeti.«

»Kaj naj storiva?«

»Ničesar! Čakati treba.«

Sedel ji je nasproti na drugi strani postelje. Mali deček je bil ves utrujen in skoraj brez mrzlice; vse moči so pojemale. Leno je še včasih dvignil trepalnice, pa ni več videl s svojimi nedolžnimi očmi, ki niso razodevale nikakega strahu. Tako majhna stvarca je bil, pa že tako velikega poštena. Vprašal bi se: čemu hoče smrt ravno njega? V grlu ga je dušilo vedno bolj in mrzel pot je silil na čelo. Lahek dih, komaj za spoznanje, je pričal, da je še življenje v njem. Brez moči sta se oči in mati ozirala drug na drugega in molčala.

Prišla je noč. Katarina se je komaj dvignila.

»Kam greš?«

»Luč prižgem.«

»Čemu bo luč?«

»Da ga vidim živeti, dokler še živi ...«

Potem sta spet stopila na prejšnji prostor.

II.

Ob šestih je dekla Marjeta skrbno odprla vrata in rekla gospodarju:

»Neki mož iz Roselande je tu. Hoče govoriti z vami.«

Roselande je vasica, ki je deset kilometrov oddaljena od Forta na drugi strani smrekovega gozda, ki gre čez Doron in cesto.

»Nikogar nočem zdaj videti, Marjeta! Odslovite ga!«

Čez nekaj časa se Marjeta spet vrne.

»Noče oditi. Hoče govoriti z vami.«

Doktor Brun sklene, da se odkriža nadležneža. Bil je kmet, ki se je trdo vratno grel v kuhinji. Sneg, ki je pokrival njegov suknjič, se je na ramenih topil in delal mlakuže na tleh. Ozrl se je s suhim obrazom, na katerem so bile dolga siva brada in prestrašene oči, v zdravnika.

»Vi ste, Rivaz! Kaj pa hočete?«

»Otrok mi je obolel in ne more več dihati.«

»Oh! Pojdem jutri k njemu, jutri zgodaj...«

Mož maje z glavo.

»Brez vas ne učaka dneva.«

»Otrok moj umira. Ne morem nocoj k vam.«

Moža obmolkneti vsak v svoji žalosti.

»Bo že prav tako,« reče naposled Rivaz. »Svojega rešite, mojega pa ne.«

»O, mojega, mojega...«

Spet molk. Prelomi ga kmet:

»Moj ni še izgubljen. Živel je še, ko sem odšel. Ne bom ga videl več.«

»Jutri zgodaj, navsezgodaj pojdem. Obljubim vam.«

»Prepozno.«

»Pustite vendar, naj zatisnem svojemu otroku oči... opolnoči morate da...«

»Če mu pa ne morete več pomagati,« odvrne mož.

Doktorja te besede razdražijo.

»Če ne morem pomagati! Kaj veste? Še vedno živi. Dokler živi, pa ne grem odtod, razumete?«

Kmet je pograbil z obema rokama svoj klobuk, se nekoliko še obotavljal, potem pa stopil k vratom.

»Dva mrliča bosta nocoj,« mrmra skozi brado, ne da bi se upiral temu, kar pač mora priti.

»Poslušajte!« naroča doktor Brun. »Ali je kašelj pogost ali le včasih? Ali je glas že hripav?«

»Spočetka je kašljal več, zdaj pa vedno manj. Je to znamenje dobro?«

»Ne, ne morem zapustiti svojega otroka... razumete? Kako pa diha?«

»Težko... grabi ga za grlo in duši.«

»Kakor Ivana včeraj... Ne morem iti, ne prosite me za to!... Ga duši večkrat?«

»Zopet in zopet.«

»Oh, pomilujem vas!«

»Torej je izgubljen! Pa sem tako želel!«

»Ni sile! Nekaj ur... če se ne kaj spremeni. Poskusiti je treba z injekcijami.«

Kmet se spet oglasi:

»Za vašega ni več pomoči. Rešite vsaj mojega!«

Doktor Brun se ozre s prestrašenimi očmi, potem se pa odloči.

»Počakajte, grem z vami!«

Vrnil se je v sobo. Otrok diha zelo težko; bled je, kakor da bi ne imel kapljice krvi.

»Poslušaj, Katarina! Naj od časa do časa diha v to stekleničico, to je vse.«

»Zakaj praviš to?«

»Ker odidem.«

»Ti odideš? To noč?«

»Mali Rivaz v Roselande je na tem, da umre. Morda pridem še o pravem času.«

»In naš?«

»Življenje našega otroka ni več v človeških rokah.«

»Ne zapusti naju!«

»Moram.«

Vzravnala se je ob postelji, kakor brani volkulja vhod v svoje domovanje.

»Ti ne ljubiš svojega otroka in ne ljubiš svoje žene! Le pojdi!«

»Preljuba!...« je še ugovarjal.

Potem se je sklonil nad otrokom, občutil še gorkoto njegovih lic, ki so bila blede kot vosek, in je hitro, ne da bi se ozrl, da ne bi v preplašenosti izgubil svoje volje, izginil iz sobe.

III.

Na saneh nista spregovorila ni besede. Rivaz je tresel vajeti na trudnem konju, ki so se mu vdirale noge v mehki sneg. Doktor je malomarno položil kovčeg predse na koleni. Pot je šla skozi sotesko, ki so jo zapirale stoletne smreke; v globini je bobnel Doron. Nihajoče svetiljke so razsvetljevale le predmete ob poti: drevesa, skale in včasih kak hudournik.

Naposled obstanejo sani pred osamljeno hišo. Gotovo so kraguljčkom prisluškovali, kajti vrata se takoj odpro in žena s svetiljko v roki se prikaže na pragu.

»Ali je doktor tam?«

»Da.«

Olajšana je vzdihnila in odšla pred obema možema v sobo, kjer je hropel otrok.

Tri črt ure potem je doktor spravil svoje orodje in se pripravil na odhod.

»Rešen je, kaj ne?« vpraša žena.

»Mislim, da je. Jutri pridem spet.«

»Hočete li še to noč nazaj?« vpraša Rivaz.

»Tako!«

»Moj konj je ves utrujen.«

Pomirjen radi otroka je kmet zdaj mislil na svojo žival. Vendar je gignjen ponudil zdravniku zlatnik, katerega je bil skrbno hranil. V veliko začudenje ga je zdravnik odklonil.

»Ne, moj ljubi! Noben človek mi ne more poplačati nocojsnje poti.«

Povratek je bil tih kakor prej. Samo da so na cesti srečali več gruč ljudi s svetiljkami. Gozd je tu in tam zažarel v lučkah. Bili so kmetje, ki so šli z dvignjenimi plamenicami k polnočnici. Nekateri so peli v zboru božično pesem:

Rojeno dete je božje nocoj...

In so klicali za sanmi:

»Srečen božič!«

Doktor Brun ni odgovoril; tudi Rivaz, ki je kipel od radosti, si ni drznil z besedo na dan.

Na razpotju med Roselande in Arêche so svetiljke razžarile v temi veliko razpelo. Kristusovo telo je bilo pokrito s snegom in je trepetalo v mrazu. »Rojeno dete je božje...« je pomislil doktor sočutno.

Po odhodu iz Roselande je šel sicer za svojo žalostjo in svojim notranjim uporom, pa ju ni našel več nedotaknjenih. Neki neznan čut miru in sladkosti in ubranosti se je dvignil v njem in ga povsem obvladal. Misлил je le na malega Ivana, katerega ne najde več s plamenčkom življenja v očeh, in se samemu sebi čudil, da ni mislil več z grenkobo nãnj. Kaj bi bilo z njegovo preteklostjo, ko bi malega Ivana ne bilo na svetu? Sprejel je svoje trpljenje brez ogorčenja, brez upora. Sprejel ga je povsem naravno. Tako ni mogel več obupati in žalost ni bila več neznošna.

Ko je stopil v hišo, je našel ženo brez zavesti na postelji. Z enim samim pogledom pa je videl smrt. Dobrohotno, a vendar oblastno jo je vzbudil:

»Katarina!«

»Tebe ni bilo tu,« je rekla s solzami.

Začudena je zrla na njegov pokojni obraz.

Potem se je obvladala in se privila k njemu, da bi našla moči, ki je ni imela, srčnost do življenja in morda še njegovo ljubezen.

To je, kar je našel doktor Brun na poti v Roselande, ker je izpolnil svojo stanovsko dolžnost.

Iz francoščine preložil Domen.

Stržišče pod Črno prstjo.

Trg v Komnu na Krasu.

TRIJE NAŠI OBRAZI. A. K.

ALOJZIJ GRADNIK.

»Na holmih pisanih trop belih sel,
rdeče strehe, v vrtilih sočni sadi,
na bregih zeleneči vinogradi...«

(*Gradnik: Padajoče zvezde.*)

Takšna so Brda v lepem solnčnem dnevu. Tla, polna pokrajinske lepote in zgodovinskih spominov, dotikališče zapadne kulture z Vzhodom, kateri jo je nanovo oplodil in sprejel od nje stare vrednote.

Gradnik je Bric. Brda so mu dala vse: dom, solnčno mladost, dar pesmi in sijajen pesniški izraz, tisto mehko, gladko tekočo obliko, ki povzroči, da celo miselne njegove pesmi zvenijo otožno in polno. Glede sloga, ki po svoji preprostosti spominja na narodno pesem, je treba povedati, da se lahko meri z najbolj blagoglasnimi verzji tujih jezikov.

Gradnik se je rodil v Medani 3. avgusta 1882. Oče je bil Slovenec, mati Italijanka. Ko je dovršil gimnazijo v Gorici, je šel na Dunaj na vseučilišče poslušat pravoslovne nauke. Zaključil jih je l. 1905. Nato se je posvetil sodniškemu poklicu. Služboval je v Gorici, Pulju in (od l. 1912.) zopet v Gorici. Istre ni mogel pozabiti. Vedno znova se vračajo v njegovih pesmih, prizori in slike iz Istre. Sploh je bil, zvezana s pokrajino, na Gradnika vedno močno vplivala. Med vojno je bil Gradnik zaprt z očetom vred. Obdolžili so ju veleizdaje. Po vojni pa se je vrnil k svojemu poklicu. Bil je sodnik v Cerknem do l. 1920. Takrat je odšel preko meje in sedaj je zopet v sodni službi.

Njegov pesniški svet so Brda, Kras, Istra, naše Gore, ljubezen do domačije in dekleta ter človekovi duševni boji. Kot pesniška oblika mu zelo ugaja sonet, katerega res mojsterski obvladuje. Pa je tudi snov kot nalašč za sonete. V Devinu se spomni lepe Vide, ki je šla v tujino in ni mogla nazaj domov, v Dornbergu misli na nemške gospode, ki so dali kraju ime, a jih danes ni več:

pač morejo uničiti viharji
oblastnih hrastov samujoče glave,
nikdar ne še tako teptane trave.«

V Kobaridu mu pridejo na um pogašni, v Vipolzah ga stari grad napolni z zadoščenjem, ko vidi, da je uslišana kletev po nedolžnem zaprtega kmeta. Gradnik ljubi svojo domačijo in ljudstvo, ki prebiva tod. Mnogoteri sonet je posvetil Bricem in Brdom. Lepe so njegove begunske in ljubavne pesmi, vse polne neke globoko ležeče otožnosti in hrepenenja.

Gradnik je znamenit tudi kot prevajatelj. Prevajal je iz nemščine, italijanščine, francoščine, angleščine, srbohrvaščine, ruščine in španščine. Izmed italijanskih piscev je prevedel Sema Benellija (Ljubezen treh kraljev, Okrutna šala), Mazzinija (Dolžnosti človeka) ter Michelangela (Sonetje). Med najboljše prevode je gotovo treba šteti zbirko kitajskih liričnih pesmi »Kitajska lirika« (1928). Izdal je nad 20 knjig prevodov, a njegova duševna gibčnost še ni izčrpana. Njegov govo mesto v slovenskem slovstvu je zelo častno.

SREČKO KOSOVEL

je po rodu Kraševcevec. Rodil se je v Sežani 18. marca 1904. Njegovo življenje je bilo kratko. V ljudsko šolo je hodil v Tomaju, kjer je bil njegov oče za učitelja. Potem se je vpisal na ljubljansko realko, katero je tudi dovršil. Po maturi je šel na vseučilišče v Ljubljani, kjer je bil skoraj štiri leta slušatelj slovanskega in romanskega jezikoslovja ter umetnostne zgodovine. Proti koncu svojih študij je težko obolel in 27. maja 1926. umrl. Pokopali so ga v Tomaju na Krasu, s katerim je bil kot človek in pesnik tako tesno združen.

Kosovelova pesem je govornica mlade, globoko čuteče duše. Zato poje o svojem Krasu, kakor je Bezruč pel o Šleziji (Bezruča je Kosovel poznal), zato hrepeni po Bogu:

»Dvigni se, duša pobita, steptana,
dvigni, zagori, zapoj do Boga,
da boš kot harfa prijetno ubrana...«

zato premišljuje o življenju in njega vrednosti ter pomenu. Obupa pa ne nikdar; nikdar ne izgubi izpred oči cilja. Včasih se dotakne socialnega zla, drugič pa čuti bližanje novega sveta

»Opolnoči — že čujem transmisije,
nov svet je, drug, ki naša srca pije,
ko tvorničar pijan in sit počiva,
se nam pred dušo topla luč razkriva.«

Srečko Kosovel je v sebi združil hoštenje in prizadevanje dobršnega dela povojne mladine ter je njenemu burnemu gibanju dal vsebino in smer. Da je ostal živ, bi bil morda odločilno vplival na duhovni obraz povojne dobe.

IVAN PREGELJ.

Kdor ga ne pozna, pripovedovalca tolminskih zgodb in dogodivščin, o punktu, ki se je nesrečno zaključil na goriškem Travniku, o križih tolminske duhovščine, ki se je za svoje ovčice ruvala z grofi in celo predstojniki, pesnika solnčnega veselja in zdravega življenja, ki puhti iz »Otrok solnca«! Pa je Pregelj pisal tudi o drugem, o protestantih in njihovem življenju in prepričanju (Bogovec Jernej), o znamenitih slovenskih možeh iz preteklosti (Muznik, P. P. Glavar, S. Jenko), iz življenj katerih je naredil umetnino, veselo pesem ali žaloigro, kakor se je pač življenje tega ali onega resnično končalo. Na obleganje Dunaja po Turkih (1682) je naslonil dijaško zgodbo o Petru Markoviču, istrskega dobrotnika škofa Dobrilo je oveko vočil v »Božjih mejnikih« (ali »Oče, budi volja Tvoja!«, kot se zove ista povest, izdana od goriške Katoliške knjigarne), v »Magistru Antonu« je šel na Kras v protestantske čase. Pisal je skratka o vsem, kar je v slovenski zgodovini lepega od 15. stol. sem. Žalost je zanj močnejša sila in krepkejši vir lepote kot veseleje, čeprav mu tudi vesela in solnčna stran življenja ni neznana (»Otroci solnca« in dr.).

Pregelj se je rodil 27. oktobra 1883. pri Sv. Luciji na Tolminskem. Ker je v ljudski šoli menda pokazal, da je odprte glave, so ga poslali v Gorico. Sprejet je bil v Malo semenišče, kjer je bil takrat za prefekta dr. Anton Mahnič, poznejši krški škof. Pregelj je bil takrat še premajhen, da bi doumel Mahničovo veličino. Videl je v njem najbrž samo strogega učnega predstojnika. Ko je dorascal, je Mahnič odšel na Krk. Vendar je Pregelj pozneje duhovno doživel vso moč in lepoto tistega silovitega in brezobzirnega boja, ki ga je Mahnič začel in izpeljal proti slovenskemu liberalizmu. V »Gloriosi« (nadaljevanje »Otrok solnca«) govori o Mahničevem glasilu »Rimskem katoliku«. Mogočno bo odjeknilo iz teh rdečih sešitkov (»Rimski katolik« je imel rdeče platnice).

Po dovršeni gimnaziji je Pregelj odšel na dunajsko vseučilišče. Potem je postal profesor. Učil je na realki v Idriji ter na gimnaziji v Gorici in Kranju. Sedaj je na gimnaziji v Ljubljani.

Ko je bil še v dijaških letih, je pisal pesmi in podlistke za liste. Nihče pa ni takrat niti slutil, da bo kdaj dosegel tako pesniško višino. Zgodaj se je pokazalo, da je romantik, to je, da pri njem prevladuje čuvstvo ne pa hladni, računajoč razum. Prva zbirka njegovih pesmi je bila »Romantika« (izšla v Gorici l. 1910.). Geslo (motto) te pesniške zbirke je:

Tiha samota — moja ljubav,
temna bridkost — moja radost,
v solzah prečute noči — moji dnevi,
sivi lasje — moja mladost...

Nato je pisal ljudsko povest »Mlada Breda« (1913), ki prav malo ali nič ne kaže na velike pisateljske zmožnosti. Kmalu nato pa je našel pravi predmet, namreč Tolminsko in Tolmince. Zgrabil ga je tolminski punt iz začetka 18. stol. L. 1915. je začel pisati svoje veliko delo »Tlačani«. Študij punta in puntarjev mu je obrnil pozornost na lepote preteklosti. In tako je postal in ostal zgodovinski pisatelj. V njem je močna ljubezen do tolminskih ljudi,

do zemlje in matere, globoka vernost mislečega človeka, ki z razumom trči na nerešljive skrivnosti, katere nato potem odkrije in razvozlja otroška čuvstvena vera in zaupanje v neskončno dobrega Boga. Je pa Pregelj tudi zrazit besedni umetnik, mojster izraza, ki zna svojo zamisel tudi povedati.

Po »Tlačanih« se je razvijal vedno hitreje in silneje. Napisal je tudi nekaj dram: »Azazel« (1923) obravnava svetopisemsko snov o Judežu Iškarjotu, »Katastrofa« in »Berači« pa so vzeti iz današnjega življenja. »Katastrofa« je prav izvirna, kajti dejanje se godi v kinematografu in igralci so gledalci filma. Izvrstne so Pregljeve razprave o slovstvu in posameznih slovstvenih pojavih.

Nedvomno je Ivan Pregelj poleg Cankarja in Finžgarja najmočnejša pisateljska osebnost pri Slovencih 20. stoletja.

Tu - Fu.

NA REKI.

Moj čolnič mirno plove čez vodó;
v gladini jasni zrem njegov odsev.
Oblakov kopa plove čez nebo.
Ko tiho mimo meseca hité,
spet vidim v globočinah jih vodé.
Da čoln po nebu plove, se mi zdi,
in da oblaki so le beli vali.
In zdajci vem: kot se nebo zrcali
v tej vodi, moje ljubice obraz
zrcali v mojem srcu se ves čas.

(Poslovenil A. Gradnik.)

Alojzij Gradnik.

PESEM STAREGA BEGUNCA.

Zakaj te nisem hotel prej poznati?
Zdaj, ko zapuščam te in se bojim,
da morda te za vedno izgubim,
šele spoznavam prav, kaj si mi bila.
Zdaj ko zapuščena in osamela
beže pred mano tvoja bela sela,
in zdaj, ko si se vsa očem že skrila —
zdaj šele ljubim prav te, mati, mati!

VEČERNE SENCE.

Večerne sence padajo na pot
in mrak prihaja. Les šumi. Počasi
umirajo voda in listov glasi
in že je mirno, mirno vsepovsod.

Poišči si, popotnik, v hiši kot,
oči so motne, mokri sivi lasi
in noge trudne; leži, luč ugasi
in stopi v sanj poslednjih tihi brod!

Cilj je izpolnjen, pot je dokončan
in konec upov je in hrepenenja
in konec zmot, bolesti in prevar.

Brod črnobela jadra že razpenja
in že obrača ga koščen krmar,
ki skoro že pripelje te v pristan.

Srečko Kosovel.

PESEM.

Slavček med trnjem
se je zganil
in zapel;
bel cvet divje rože
je zakrvavel...

Trnje zori
sredi belih puščav.
Kot kaplje krvi
dozoreva mu plod,
na belem groblju
kraških planjav —
tam bo moj kot.

Srečko Kosovel.

SVETI ŠTEFAN.

Sveti Štefan, sveti Štefan,
siv njegov obraz je;
nad gorami je sprostrto
gluho dolgočasje.

Tiha kuhinja je polna
vsa potic in vina,
šala greje, svet se smeje,
zbrana je družina.

Samo v mojem srcu žalost
se opila ni. —
Tiho na žerjavici
brinje zadiši.

ONA.

No, pridi, tam je ples in svetel smeh,
glej, ona je poslala povabilo,
oko nje črno te bo pomirilo,
kar iščeš v svetu, najdeš v nje očeh ...

Bilà je tam in tiho je strmela,
kot dobri žamet črne nje oči,
bilà je tam, moj molk je razumela,
ko da v globini z mano govori.

Ta strašni molk — ne moreš se opiti,
ne moreš umreti v čudni ta pokoj,
bolesti ni mogoče pozabiti,
postati človek, človek nad seboj.
Smejati moraš se in govoriti,
a angel smrti kliče: Za menoj! —

PSALM.

O Bog, usmili se moje praznote!
Široko razstrtih sivih dni,
teh široko upajočih oči —
o Bog, usmili se moje samote!

Razstri svoj plašč, razkošno tkan
z zvezdami višnjevih letnih noči,
ko speš mimo nas, in Tvoj plašč šumi
kot sredi morja večnih sanj.

O, stopi v ta stekleni čas!
Kar je prozorno, naj potemni,
vse, kar je blizu, naj se izgubi,
iz višnjevih dalj naj spregovori
kot v čisti sinjini Tvoj beli glas.
Usmili se nas, usmili se nas!

KRIVA VERA NA GORIŠKEM. Prof. RADO BEDNARIK.

Šestnajsto stoletje je srednja Evropa preživela v verskih borbah. Nauki doktorja Martina Lutra so s pomočjo nemških plemičev šli v klasje. Verski razkol med katoliško Cerkvijo in protestanti ali luteranci je razdvajal ljudi tudi po naših tleh. Val krive vere, ki je prihrumel iz Nemčije, je preko Štajerske, Koroške in Kranjske pljusnil tudi v goriško deželo.

Zgodovina luteranskih časov na Goriškem je prav zanimiva, ker odkriva močno, kakšne kulturne razmere so tedaj vladale v naši domačiji. Škoda le, da se o luteranstvu pri nas še ni dodobra vse preiskalo, ker do nekaterih virov ni prav lahko priti.*)

*) Paberki o krivi veri pri nas se dobe v Rutarjevi, Czörnigovi, Grudnovi in Morellijevi zgodovini ter v Kocjančičevi zgodovini goriške nadškofije. Več je zbral marljivi prof. Capuder v Izvestjih goriške mešane gimnazije l. 1909. Listine o luteranskem gibanju so raztresene v arhivu videmske mestne knjižnice, v ljubljanskem in goriškem škofijskem arhivu. Slednje so precej zbrane v knjigi »Documenta historiam Archidieceosios Goritiensis illustrantia.« Gorica 1907. Nekaj jih je tudi v protestantsko pisani zgodovini. W. A. Schmidta »Die Gegenreformation in Görz und Gradisca, Wien 1908«.

Pa že iz zbranega bo pazljiv mohorjan prebral, da je bila v luteranskih časih naša dežela prav pomembna. Saj je prav tu, pred vrati v Italijo, *uplahnil krivoverski val*; drugič pa je treba poudariti tudi važno zgodovinsko pomembnost, ker je ravno širjenje luteranstva dalo *povod za ustanovitev goriške nadškofije* in za zatetje stoletnega oglejskega patriarhata. Pogled na razrvane kulturne, socialne in politične razmere tedanje dobe pa bo pokazal, da so *le v taki razrvanosti srca (in možgani sprejemljivi za take krive nauke.*

Plodna tla za ljuljko.

Če bi posvetno in cerkveno oblastvo nazadnje sicer, kot bomo videli, tako odločno ne udarilo po luterancih, bi se Lutrova kriva vera na Goriškem prav močno ukoreninila. Saj pa so bila za nov proticerkven nauk najbolj plodna tla.

Tu *ni bilo nobene prave cerkvene gosposke*, ki bi trdno branila katoliške nauke. Goriške fare so bile cerkveno podložne oglejskemu patrijarhu, ki je vedno smatral, da mu je Avstrija po krivici odvzela posvetno oblast nad patriarhovino. V cerkvene

razmere, zlasti pri preganjanju krivo-
vercev, so se pa svetna oblastva vedno
vtikala. Tu sta že avstrijska vlada in
oglejski patriarh trčila skupaj. Av-
strija je pa tudi hote krhala patriar-
hov ugled pri duhovščini, ker je ve-
dela, da drže patriarhovo moč po-
koncu le Benetke. Tako je n. pr. sam
nadvojvoda Karel I. 1587. pohvalil go-
riškega naddijakona Andreja Nepo-
koja, ki se je zoperstavljal patriarho-
vemu vizitatorju. Takih slučajev je cel
venec. 3. septembra l. 1568. sporoča
patriarhu njegov generalni vikar Ja-
kob Maracco, da goriški deželni gla-
var ne pusti goriških podložnikov
pred patriarhov sodni stol v Videm,
kjer je tedaj patriarh stoloval. Pač
pa da bi jih pustil, če bi patriarh sto-
loval v Ogleju, na avstrijskih tleh. Ko
se je ustanovil arhidiaconat v Gorici
za avstrijski del patriarhata, je že
prvi arhidijakon Hieronim Catta ho-
tel izvrševati prav škofovsko oblast.
Tudi patriarhovi in cesarski odpo-
slanci za pobijanje protestantizma so
se navadno med sabo le sprli, kdo
ima prvo besedo pri zatiranju krivo-
verstva, medtem ko se je to širilo brez
ovire od zgoraj. L. 1548. sta se pri
prvi vizitaciji sprla odposlanca kralja
Ferdinanda Janez Neusidt, župnik iz
Biljane, in baron Rabattha s patriar-
hovim komisarjem Luko Bizancijem,
škofom iz Kotor. Namesto da bi ko-
misije pobijale nauke predikantov, so
se med sabo še pozneje večkrat le
kregale za prvenstvo pri sejah.

V bogoslovju slabo podkrovana te-
danja duhovščina je odbijala sicer
samo po sebi že oholo plemstvo in
meščane. Slabo moralno življenje ji je
pa tudi priprosto ljudstvo odtujevalo.
Kako naj bi dajali vzgled ovčicam
taki pastirji kot je bil prvaški župnik
Noctua, ki si je doto svojih treh hčera
zabeležil na rob matrik. S svoje vizi-
tacije poroča Pavel Bisantius patriarhu
l. 1580., da ni mogel dobiti duhovnika
za naslednika goriškega arhidijakona,
Ivana Tavčarja, novoposvečenega lju-
bljanskega škofa. Edina dva, ki ni-
mata dosti madežev na sebi, sta še že
imenovani Catta in biljanski župnik.

Vizitator Jernej Porcija je že deset
let prej pisal nadvojvodi, da je na-
šel marsikatero duhovnike, ki so za-
bredli; nič se niso brigali za svoje ov-
čice, marveč bolj za kupčijo in boga-
tijo.*) Večina teh duhovnikov je bila
tujcev; kar je bilo boljših duhov-
skih mest, so jih zasedli plemiči. To
žalostno stanje pa mora pravičen zgo-
dovinar presojeti s splošnega nizkega
moralnega stanje tedanje dobe. Zato
pa tudi ni čuda, da je pri slabih du-
hovnikih Lutrov nauk proti celibatu
(neoženjenosti duhovnikov) našel odo-
bravanja. Toda že tu je treba pribiti,
da so bili glavni borci proti luteran-
stvu ravno naši duhovniki, med temi
posebno trije s Krasa: Urban Tekstor,
Konrad Glušič iz Komna in Janez
Tavčar iz Štanjela, vsi trije pozneje
slavni ljubljanski škofje.

S pomočjo nove vere je pa marsikdo
tudi upal, da se bo lahko nemoteno
okoristil s cerkvenim premoženjem.
Plemiči, patroni farã, so oddajali cer-
kvene službe, dohodke so pa pridržali.
Kakor je delala gospoda, tako so de-
lali tudi cerkveni ključarji (camerari).
V listinah o ustanovitvi goriške nad-
škofije se bere, da so ob raznih praz-
nikih zapravili iz cerkvenega po 15
do 20 zlatov za jed in pijačo. V Štan-
drežu so ob zaključku cerkvenih
računov ubili celega vola. V Kojskem
so ob takih prilikah spraznili po en
sod vina. V Sovodnjah so ključarji
cerkvene njive zastavljali. Šempeter-
ski cerkveni oskrbniki so jih pa kar
prodajali. Ko so dobile občine ukaz,
poslati vsakega desetega ali petega
moža v vojsko, so jih oborožili kar na
račun župne blagajne.

Da se ljudstvo ob takih razmerah
ni držalo cerkvenih zapovedi, nam
priča že ukaz nadvojvode Ferdinanda,
ki je l. 1532. in potem še 1535. in 1554.
ukazal vsem kuratom, naj mu nazna-
nijo vse, ki ne gredo k velikonočni
spovedi. Obenem je bilo iz Gradca
tudi zapovedano javiti vse župljane,
ki se ne drže zapovedanih postnih dni.

*) Kocjančič »Historia archidioeceseos Go-
ritiensis«, Gorica 1875.

Da bi ljudi spravili v cerkev, je Ferdinand ukazal, da se morajo držati zapovedanih praznikov (l. 1554.) in da se ne sme med mašo točiti po krčmah vina in da se ne sme sejmariti.

Lutrovi nauki pa so nalagali tako malo samozatajevanja in obetali toliko lahkih ugodnosti! Vsi naštetih vzroki so pomagali ploditi novo vero.

Slovenski Luter se je.

Komaj devet let po Lutrovem nastopu je že prišel v Oglej luteranski pridigar Schwabe. Prvo seme je padlo. Čez par let namestnik deželnega glavarja Rabatta opozarja akvilejski kapitelj na vikarja v Farri, ki pravi, da se drži prave stare vere in odvrča ljudi od češčenja podob, odpustkov in božjih poti. V središču luteranskih šol na Nemškem so se že l. 1554. učili tudi plemiški sinovi z Goriškega. Prvi je šel tja gor Alex Offer (= Hoffer), sin gospoda v Renčah. Nemški plemiči, izšolani na luteranskih šolah v Tübingenu in Wittenbergu, so bili potem glavni stebri našega luteranstva.

Vendar se pa luteranstvo ni prav razvilo, dokler ni sredi novembra l. 1563. prišel na Goriško prvi slovenski reformator Primož Trubar (1508.-1586.). Na Tržaškem je ta slovenski Luter pridigoval že l. 1530., kjer je bil škof Peter Bonomo njegov glavni podpornik. Pravo agitacijo je pa začel šele zdaj, ko je na povabilo barona Ecka zu Hungersbach (Vogrskega) in s tihim privoljenjem deželnega glavarja grofa Jurija Turna prišel v Gorico krstit Ecčkovega sinčka Hanibala. Trubar je krst opravil kar z navadno vodo. Potem je ostal par tednov v gostoljubni hiši Eckovi, kjer so se luteranski plemiči in meščani zbirali poslušat italijanske in slovenske Trubarjeve pridige. Goreči pridigar je tudi skozi okno hiše (zdaj št. 11. na oglu Raštela in Stolnega trga) govoril zbranim množicam. Posebno ostro je nastopil Trubar proti božji poti na Sv. gori, ki je baš tedaj privabljala ljudi, češ da so romarske cerkve »od tih hudizhevih lezhnivih bab gori

Primož Trubar.

prišle in so k timu ty fary, menihi, cehmoshtri (cehovski mojstri) in mezhnari zarad njih trebuha volo pomagali.

Biljanski župnik je takoj javil v Videm patriarhu, solkansko-goriški župnik Matija Morzina (Mercina) pa cesarju Ferdinandu, kaj dela Trubar. Ko je prišlo povelje, naj Trubarja pošljejo zvezanega na Dunaj, je pridigar zbežal v Rubije v Grad. V čigavi službi je tedaj bil, se ne ve. Vendar se je odslej podpisoval »expredikant v Rubijah«.

Pa tudi v Rubijah ga je dosegel odlok. Toda Trubar je zadnjo nedeljo novembra mirno jahal na oslici skozi Vipavsko dolino in se spotoma parkrat ustavil. V Sv. Križu je na trgu pred kapucinskim samostanom silovito napadal katoliško Cerkev. Navzočih je bilo par sto ljudi, zlasti Vipavcev in Šturcev ter tudi par duhovnikov, ki jim je, kakor piše sam Trubar, »pridiga kar prav dopadla in niso nič proti govorili«. Že to kaže, da so bili duhovi precej zastrupljeni z verskimi novotarijami. Trubar je tudi kljub vsem zapornim poveljem mirno prišel v Ljubljano.

Drugo leto po Trubarjevem odhodu so goriški plemiči pozvali k sebi pri-

digarja Pavla Ostermanna iz Vipave. Določili so mu letno plačo 150 goldinarjev. Pa se je tako slabo obnašal (baje je med obredi iz obhajilnega keliha ženskam napival), da so ga sami stanovi odslovili. Luteranstvo pa je kljub tem slabim vzgledom pridobivalo. Drugi luteranski škof (superintendent) na Kranjskem Sebastjan Krelj, rojen v Vipavi l. 1538., je v Sv. Križu baje že ustanovil luteransko cerkveno občino. Skrivni predikanti so se potikali povsod po deželi: na Krasu je bil Jurij Stradiot, po Tolminskem je hodil Peter Kupljenik, ki je bil na Kozlovem robu zaprt, a je ušel v Čedad. Skoro vsi grajski gospodje so bili vdani protestantstvu in so štitali svoje luteranske podložnike. V Gorici so se luteranci zbirali na Gradu v hiši grofa Attensa poleg cerkvice sv. Duha in so pri shodih tako prepevali, da so motili katoliško mašo. Povsod jim je greben rastel. Že l. 1563. je bil šempeterski kaplan Franc Croco luteran. Norčeval se je javno iz sv. olja in drugih zakramentov; trdnim katoličanom je iz zlobe celo kokoši zastrupljal (Petru Jarcu in Blažu Urbaniču), pa se mu ni nič zgodilo.

Poznejše protireformacijske komisije so odkrile še celo vrsto krivoverških gnezd: Vipava, Rihemberk, Miren, Šempeter, Rubije in vse večje fare ob trgovski cesti iz Trbiža čez Predel ob Soči dol. Temu se pa ni čuditi, če pazno pretresemo razmere. Nadvojvoda Karel, vladar Notranje Avstrije (Štajerske, Koroške, Kranjske in Goriške), je bil namreč v večnem strahu pred Turki. Potreboval je denarja, tega so mu pa z davki plemiči in meščani dovoljevali le tedaj, če jim je potrjeval pravico, da smejo biti kakršne vere hočejo. Državne kuristi so torej silile vladarja, da je nihal: dovolil je verske svoboščine, pa jih zopet preklical. Državne in cerkvene koristi je skušal zediniti na ta način, da je na tridentinskem cerkvenem zboru (1545.-1563.) po svojem odposlancu prosil (l. 1563.), naj dovoli papež v njegovih deželah obhajilo pod dvema podobama (po luteransko) in

Raz okna (X) te hiše na Stolnem trgu v Gorici je pridigal Primož Trubar.

odpravo celibata. Pij IV. je nadvojvodi glede prve točke ugodil, pri drugi se je pa odločno uprl. V januarju leta 1566. je nadvojvoda Karel sporočil goriškemu nadžupniku Mercini, naj ustreže ljudstvu »... in naj nobenemu ne brani obhajila pod obema podobama, marveč naj ga pobožno in voljno podeli, kakor se v krščanski edinosti tudi v drugih naših krajih in deželah vrši...«. Mercina sploh te dispense ni objavil, čeprav je bil sam malo nazadnjen z novim naukom. Bal se je še večjih zmed. Pij V. je pa čez dve leti prvo dovoljenje preklical. Nato je sam Karel prepovedal sploh vse javno delovanje luteranov. Na stanovskem zborovanju v Brucku ob Muri l. 1578. je nadvojvoda zopet zahteval denar za vojno proti Turkom. Stanovi sploh niso hoteli zborovati, dokler ni vladar pristal na prošnjo

plemičev za versko svobodo. Podobno dovoljenje je dal nadvojvoda že l. 1572., češ da »plemstva, njih žen in otrok ne bo silil k nikaki veri.« Pri poznejših ukrepih se je pa nadvojvoda spet izgovarjal, da ni ničesar podpisal. Pri taki neodločnosti je pač Trubarjevo seme lahko kalilo.

Ljuljko trebijo.

Vlada in patriarh so pošiljali vizitatorje, a uspeh je bil odvisen le od njih osebnega dela. L. 1570. je prišel opat iz Moznice v Kanalski dolini grof Jernej Porcija, ki je goriške fare res prepotoval in natančno poročal o položaju. S svojim notarjem Avguštinom Variscom je celo svečnike na oltarju preštel. Njegovo poročilo, ki je ohranjeno v videmski mestni knjižnici, obsega 524 drobno pisanih strani in je v njem marsikaj važnega za zgodovino naše domačije. V njem so popisane vse razvade visokih in nizkih. V goriškem minoritskem samostanu sploh niti ključev ni bilo in so luteransko okuženi redovniki kar ven uhajali. 1. maja je prišel Porcija v Rihemberk, kjer je sam župnik Feuzar (najbrže Bevčar), doma iz Kanala, stal na čelu luteranov in ni pustil opatu niti v cerkev. Vizitator je moral prenočiti v neki krčmi in ne v župnišču. Šele ko je deželni glavar poslal opatu oborožene hlapce v pomoč, si je priboril vstop v cerkev. Pa tu je Feuzar javno priznal, da oznanja »evangeljsko« vero. Zato je moral zapustiti službo. Z njim je šlo iz dežele mnogo drugih duhovnikov, krive vere le osumljeni so pa odšteli globo. Med temi je bil tudi goriški župnik Mrcina, ki je plačal 50 tolarjev v prid revnim nevestam. Pravtako so prijeli tudi tolminskega vikarja Janeza Potrebuježa, ki se je moral v cerkvi latinski in slovenski javno oprati svojih zmot. Kaplan Mihael Nucli (?) je pa ušel. Vizitator Porcija je dobro trebil med pastirji, ni pa imel pooblastila, da bi tudi lajke zagrabil. Našel je pristaše luteranov v Šempetru (čevljar Urbančič, Gregor Gorsa, Janez Kolar, Luka Jorđanus), v Mirnu (Jurij Silič), v Šem-

pasu, dosti v Komnu, v Kanalu (Jakob in Elija pl. Eck, Peter Laithep, Matija Breščak in žena Janeza Ručigoja), v Ročinju, v Cerknem (Gregor Rutar), v Volčah (Luka Postolar) in še 3 osebe iz Bače. Napol luterani, ki se le za povedanih postov ne drže, so bili zlasti v Kobaridu (Janez Binder, Sebastijan in Matej Rinch in Killian Pelliser).

Štiri leta za Porcijem sta prišla v Gorico škof Karel Konrad Glušič in Nikolaj Coreto, prošt pri Gospej Sveti na Koroškem. Na tiho nedeljo sta povabila plemstvo v grad in razglasila nadvojvodov odlok, naj se vsak povrne v pravo vero ali pa zapusti deželo. Meščanom sta vladarjevo voljo sporočila v zakristiji. Mestnemu sodniku in svetovalcem sta pa zabičala, da ne smejo v mesto sprejeti nikogar, ki ne prinese od prejšnjega župnika potrdila, da je pravoveren katoličan. Odločilnejših korakov proti luteranom si niso upali ubrati. Ustanovil se je le goriški arhidiakonat, da bi se kriva vera uspešneje pobijala. Za protireformacijo na Goriškem ima velike zasluge drugi arhidiakon Ivan Tavčar.

Toda seme je že preveč vzkliko. Na zgoraj omenjenem shodu v Brucku je podpisal prošnjo za versko svobodo v imenu goriških stanov (plemičev, duhovnikov in meščanov) Bonaventura pl. Eck, čeprav ni bil pooblaščen in ni o svojem namenu obvestil niti svojih tovarišev v odposlanstvu: nadžupnika Tavčarja in Jakoba Attemsa. Po bruškem zborovanju je luteranska gospoda začela samovoljno nastopati. Vodje luteranov so bili: Formentiniji, Attemsi, Ecki, Orzoni, Turni in Dornbergi. Tedaj je l. 1579. prejel deželni glavar Jurij Turn pismo iz Gradca, da so na cesarja pritisnili papež, španski cesar, bavarski vojvode in cela vrsta nemških škofov, naj na Goriškem zatre luteransko gibanje, če ne, bo udrla v grofijo patriarhova vojska. Zato je glavar dobil povelje, naj plemiče opozori na strogi ukaz: ali v katoliško Cerkev ali iz dežele. V imenu luteranskih plemičev je odgovoril grof Andrej Attems, ki je l. 1579. izjavil, da je »augšburške vere«. Čez par dni so po-

dobno izjavo podpisali še Lenart in Friderik Orzon, Erazem Dornberški in neki Posch von Vigann (Begunjski). Ko sta se tem pridružila še Scipion Attems in Gregor Comär (= Kumar ali Komar), je Karel II. zopet pisal Turnu, da hoče, naj velja za vse podanike na Goriškem le rimsko-katoliška vera; kdor tega noče, naj se pa v enem mesecu izseli. Gospoda je na ta odločni ukrep poslala vojaškega poveljnika goriškega gradu Orzona v Gradec, da bi se sklep omilil. Obenem so prosili štajerske in kranjske stanove, naj se zavzamejo zanje. A nihče ni ničesar opravil in za novo leto 1580. teh krivoverskih plemičev že ni bilo več v Gorici.

Skrivaj je pa še bilo dosti luteranov po deželi. L. 1582. je Germanik Malaspina, papežev poslanik pri nadvojvodi v Gradcu, pisal Ivanu Tavčarju, škofu v Ljubljani, da je določen za vizitatorja v goriški grofiji. V pismu pravi, da se krivoverci širijo v mestu in grofiji goriški ter v trgu Vipavi in sosednjih vaseh. Z vizitacije je Ivan Tavčar poročal nadvojvodi Karlu, da so v Rihemberku prav trdovratni krivoverci; med voditelji škandala so še Avguštin Rob, Matija Payer, Jurij Savinec, Primož Pavlica in Jernej Birsca. Naslednje leto je prepotoval vso grofijo Pavel Bizancij in nasvetoval strožje ukrepe, zlasti za Vipavo. Baron Lantieri je pod kaznijo 1000 cekinov dobil ukaz, da mora luteranstvo iztrebiti. On sam je skrivaj podpiral novo gibanje, zato so ga tudi sami pridigarji nazivali »naš Nikodem«. Ukaz za se je pa le zbal in je 21. marca 1584. pozval v svojo palačo v Gorico na trg sv. Antona 26 oseb, bolj znanih luteranov. Tem je razodel vladarjevo voljo. Trije so prestopili v katoliško cerkev, 23 jih je pa raje z družinami in imetjem zapustilo deželo.

Kljub vsem odlokom je vizitator Jernej Porcija l. 1594. tožil, da je luteranstvo še močno. Zato je nasvetoval vladarju, naj upelje inkvizicijo (redno cerkveno sodišče, ki zaslišuje vse krivoverstva osumljene). Lavantinski

škof Jurij Stobej, namestnik v Gradcu, je nasvet sprejel, a le za Goriško, ker je hotel tu zlomiti glavni val luteranstva.

Zdaj je pa kriva vera že jela zginjati. Malo ostri odloki in malo smrt, pa so padli glavni stebri po vaseh. V rihemberški mrliški knjigi se bere pod letom 1595., da so najbolj trdovratni luterani pomrli, in sicer 29. marca 1594. Hieronimus Fabris (ta je tisti prosluli kovač Jeronim, ki ga vsak pisovalec luteranskih časov pri nas prvega imenuje); pod št. 82 je zapisano, da je 7. oktobra l. 1596. umrl »Sebalduš Kroatha (= Hrvat ?) in je bil zavolj svoje herezije pokopan izven pokopališča; pod št. 88. »umrla je Avgušтина Pezenkhoviza (= Pečenkovica ali žena Pečenkova) 19. decembra 1596. in je pokopana kot krivoverka izven cerkvenega«. Rihemberške mrliške bukve so menda edine, kjer so vpisani zadnji luterani z dežele.

L. 1598. je cesar Ferdinand razposlal odlok, da se morajo izgnati vsi protestantski pridigarji. Naslednje leto je prišel nov ukaz z velikimi kaznimi za tiste, ki skrivajo predikante. Vipavski graščak Gašpar Lanthieri je še l. 1600. pisal prokuratorju jezuitskega kolegija v Ljubljani, da se v Vipavi še skriva kak luteran. L. 1602. sta prišla k nam še dva vizitatorja, škof Ursino de Bertis in baron Gašpar Kobencelj, gospod v Štanjelu in Proseku ter silovit luteranski nasprotnik.

Kolikor je pa še bilo skritega pleva, so ga dodobra zatrli jezuiti, ki so se naselili okoli l. 1615. tudi po naših krajih.

Verski boji so zapustili pri nas dosti sledov. Najbolj vidna sled je ustanovitev goriške nadškofije. Brž po ustanovitvi se je nizko moralno življenje dvignilo in po hudih nevihtah je katoliško življenje v naši deželi krepkeje zaživelo. Luteranstvo ni zrastle iz jedra ljudstva, marveč je bila le v naše kraje prenešena nemška zel in so jo v prvi vrsti presadili na svoje le plemiči in meščani. Zato je moralo usahnuti.

CERKVENO LETO. — MIHA MLEKUŽ, BENEDIKTINEC.

Kdor je že prišel do morja, je gotovo zapazil ob obrežju, posebno pa v pristaniščih, visoke stolpe — morske svetilnike. Ponoči se pobliskava raz njih pramen luči, sedaj bel, potem rdeč, moder ali zelen ter reže pusto sivotemno noč. Z veseljem opazuje ribič v samotnem čolnu tam daleč na morju to igro, a tudi oko in srce osamljenega popotnika na prašni cesti se razveseli, ko ga ošvigne žarek luči. Luč raz morsklega svetilnika je pa že tudi marsikatero ladjo privedla sredi temne, burne noči v varen pristan. Takemu svetilniku bi rad primerjal *cerkveno leto*. Svetiljka vrh stolpa, *srce in glava cerkvenega leta je Kristus*. Od njega izhajajo žarki svetle luči, ki od časa do časa režejo sivo vsakdanjost našega zemskega življenja. Ti svetli žarki so cerkveni prazniki. Ti nas bodrijo in krepijo ter nas vodijo v varen pristan, h Kristusu v večno življenje.

Najstarejši prazniki so *zadnji štirje dnevi velikega tedna*: četrtek, petek, sobota in nedelja. To je edini naš praznik, katerega je še sam Gospod Jezus za časa svojega življenja na zemlji praznoval. Na oni prvi veliki četrtek je namreč jedel skrivnostni kruh svojega telesa ter pil prvič kelih nove zaveze s svojimi učenci. Na veliki petek je nadalje kot edini veliki duhovnik nove zaveze daroval samega sebe na križu Bogu v spraven dar, a v nedeljo zjutraj je slednjič kot zmago slavni kralj strl temo in trohno groba. Spominu na ta dogodek, ki tvori srce in sredico krščanstva, početek ter vzrok našega odrešenja, so posvečeni ne le omenjeni štirje dnevi, temveč tudi *vse nedelje* cerkvenega leta. Nedelja je že v apostolskih časih spodrinila judovski »sv. dan« soboto. Ta dan so redno po vseh cerkvah obhajali sv. mašo »v spomin blaženega trpljenja ter vstajenja od mrtvih našega Gospoda Jezusa Kristusa.«

Petdeset dni po veliki noči praznujemo *binkošti*, t. j. »praznik petdesetega dne.«

Tudi ta praznik je nebesškega izvora. Po Mozesu je Bog sam zapovedal Judom praznovanje teh dveh praznikov. Ker je Kristus v dneh judovske »pashe« (t. j. velike noči, ital. pasqua) umrl in vstal iz groba in ker je sv. Duh prišel na »petdeseti dan,« sta se oba praznika spremenila v krščanska slavnostna dneva. Prve binkošti nove zaveze je praznovala blažena devica Marija skupno z apostoli ter učenci — skupaj okrog 120 oseb — v dvorani zadnje večerje. Velika noč in binkošti onega leta (okoli l. 30. po Kr.) so torej početek vseh krščanskih praznikov, seme, iz katerega se je potem razvilo krasno drevo našega cerkvenega leta.

Čas med Veliko nočjo in binkoštni je povsem posvečen spominu vstalega Zveličarja in je torej le nadaljevanje velikonočnih praznikov. Binkošti z osmino pa so tedaj zaključek in krona teh praznikov, med katerimi brez prenehanja prepevamo alelujo. Tako tudi na praznik Kristusovega vnebohoda ta spev ne utihne, kajti tudi ta je pravzaprav velikonočni praznik.

Če smo smrt in vstajenje Gospodovo praznovali s toliko slovesnostjo, je prav in primerno, da se s posebnim praznikom spomnimo tudi *rojstva Jezusovega*. Na Vzhodu je bil temu spominu posvečen šesti januar, na Zahodu pa na 25. december. Slednjič, koncem 4. stoletja, sta obveljala v vsej Cerkvi oba praznika. Kakor velikonočna tako ima tedaj tudi božična doba sedaj dva velika praznika, božič in razglasenje Gospodovo.

Čas med tema dvema prazničnima dobama je bil spočetka povsem brez praznikov. Le nedelje koncem tednov so delile to enoličnost v enakomerne sedemdnevne člene. Toda to ni trajalo dolgo. Že prav zgodaj so tedni pred Veliko nočjo dobili značaj priprave na največji praznik krščanskega svetega leta. Nastal je *postni čas*, ki je obsegal početkom 4. stol. šest, po-

zneje pa s predpostnim časom devet tednov. Podobno kot Velika noč, je dobil v poznejših stoletjih tudi drugi glavni praznik nove zaveze, božič, svojo štiritedensko pripravljalno dobo: *advent*.

Poleg Kristusa je gotovo imela *blažena devica Marija* največjo vlogo pri odrešenju človeškega rodu. Povsem umevno je torej, da so jo pričeli prvi kristjani polni hvaležnosti častiti ter proslavljati dogodke iz njenega življenja s posebnimi prazniki. Svečnica, ki je bila prvotno bolj Kristusov kot Marijin praznik, je najstarejši med njimi. Pa tudi Marijino vnebovzetje se lahko ponaša s svojo starostjo, vsaj kar se vzhodne cerkve tiče. Vsi drugi Marijini prazniki razun označenja so mnogo mlajši ter so nastali šele v poznem srednjem veku, ko so se zapadni kristjani med križarskimi vojskami поближе seznanili z vzhodno cerkvijo, katera je češčenje Matere božje že od nekdanj močno gojila ter njene praznike z vso slovesnostjo praznovala.

Job po vsej pravici imenuje človeško življenje nepretrgan boj. Ta beseda velja gotovo v še mnogo večji meri o življenju sv. katoliške Cerkve. Vsaka vojska je ponosna na svoje junake, jih proslavlja in poveljuje. Junaki krščanstva pa so v prvi vrsti *mučenci*. Zato ni čuda, da nam že najstarejše cerkvene listine govoré o praznikih na čast mučencev in apostolov. Sv. Štefan kot protomartir t. j. prvak mučencev, praznuje svoj slavnostni dan takoj po Gospodovem rojstvu. Janez Krstnik in Štefan sta edina svetnika, katerih češčenje srečamo v vseh cerkvah na Vzhodu in na Zapadu že početkom 4. stol. Drugače pa je veljala navada, da je vsaka cerkev praznovala le *svoje* mučence in pa take, katerih sv. ostanki so bili shranjeni v dotični deželi. Tekom stoletij je število slovesnih spominov na čast svetnikom močno naraslo, ker so kristjani pričeli praznovati tudi spomin škofov, spoznavalcev, devic in vdov. Prvi med temi je bil sv. Martin, vojak, menih in škof.

Pepelnica nas spominja na minljivost tega sveta.

Pa tudi Gospodovi prazniki, prazniki v spomin Kristusovega trpljenja, Marijini prazniki in drugi spominski dnevi so se v srednjem veku, zlasti pa v 15., 16. in 17. stol. močno namnožili. Taki prazniki, čeprav niso bili zapovedani, so radi svojega velikega števila popolnoma zbrisali lepi sestav cerkvenega leta, ker so marsikatero nedeljo spodrinili, tako da je prišla pred vojsko pri sv. maši ob nedeljah zelena (nedeljska) barva le prav malokdaj do uporabe. Papež Pij X. je zato število praznikov v čast svetnikom zmanjšal.

Sedaj pa še par besed o »zelenih nedeljah.« Čas med binkoštni in adventom, ki obsega 23 do 27 nedelj, tvori nekak most med velikonočnim in božičnim časom. Most pa spada deloma k enemu deloma k drugemu bregu ter veže oba. Tako je tudi s pobinkoštnimi nedeljami. V prvih šestnajstih se kaže močno vpliv velikonočne slavnosti, medtem ko se pri zadnjih desetih vedno razločneje oglašá hrepenenje sv. Cerkve po Kristusu, nebeškem ženinu, ter končni odrešitvi.

Čisto polagoma pridemo tako v advent ter pričnemo novo cerkveno leto.

Kot krasno spleten venec leži sedaj cerkveno leto pred našimi očmi. Zelenje ter mnogobarvne cvetke, bele in rdeče, so v najlepšem redu povezane v popolno enoto. Tekom vsakega leta nam sv. Cerkev predstavlja nele življenje, trpljenje, smrt in vstajenje Gospodovo, temveč podaja nam tudi nakratko vso zgodovino našega odrešenja. Cerkveno leto obsega ves čas od Adamovega ustvarjenja pa do konca sveta. Kot v gledališču ali kinu se pred našimi očmi vsako nedeljo, vsak praznik pojavljajo nove slike. Spomini na velevažne dogodke, njih skrivnostna obnovitev ter opomini k čednostnemu življenju dajejo cerkvenemu letu in sv. liturgiji ono lepoto in mnogoličnost, ki je že

marsikaterega nevernika nagnila k resničnemu, odkritosrčnemu občudovanju.

Cerkveno leto s svojimi slavnostmi, s spokornimi in zadostilnimi dnevi pa ni le nekaj nadvse lepega in sijajnega, temveč tudi nekaj za nas nadvse koristnega. Bog nam namreč deli obilih milosti, če sledimo sv. Cerkvi ter ž njo praznujemo cerkveno leto. Po njem postanemo zopet in zopet deležni neizmernih zaslug Odrešenikovega trpljenja, njegove daritve na križu in njegove sv. smrti. Vrh vsega tega pa cerkveni prazniki še razveseljujejo, kot žarki raz morskega svetilnika sred temne noči, naše srce, lepšajo naše življenje in nam lajšajo bremena ter tako množijo našo srečo, v nemirnem človeškem srcu, ki si prav spočije le v Bogu.

SPOMINI. F. T.

*Kapljice na steklu rosнем
v eno kapljo so se zlele:
rahlo, mehko kot spomini
v dušo mojo so zdrknile.*

*In v spominih oživele
so mi ure dni preteklih
iz mladostnih let brezskrbnih,
žalostne in pa vesele.*

OD KRSTA.

*V mladi duši božji solnček,
v solncu božjem krstne kaplje,
v kapljah sveto prerojenje,
v prerojenju rosa božja,
ki oživlja dušo — cvetko,
presajeno v božji lonček.*

*Župnik, oče božje dece,
otročička so krstili;
botrca, duhovna mati,
so za krščenca molili;
boter — na njegovo zdravje
par kozarcev so popili.*

Babica, otroška štorcklja,
v križevnik so ga odeli,
in pri vratih so domačih
očka in pa prvi bratec
bratca novega z veseljem
in ljubeznijo sprejeli.

Krst: za mater — nova sreča,
za očeta — skrb še ena,
za otroke — veselica,
ker jih čaka za botrinjo
bela, sladka in medena
štruca ali pa potica.

SAMARITANKA.

Zdrav.
Radostnih oči se mu je nasmehljala
tisočkrat,
in skoz okence mu z roko belo je ma-
vsakokrat hala
dekle ljubljena v pozdrav,
ko je bil še močen, čil in zdrav.

Bolan.
Zdaj se nič več mu ne smeje ljuba
deklica,
nič več z roko belo ne pozdravlja
dragica:
ob bolniški postelji stoji edino
zvesta — zlata mamica.

Z BOGOM!

Prišel je ženin vesel,
da bi nevestico vzel
za ženo.

Rosno je bilo okó,
težko je bilo slovo
od mame.

Očku ni drugega mar
kakor okrogli denar
za doto.

Mati pa gleda v srcé,
ve, kaj je bol in gorjé
z otroci.

»Hitro!« jim ženin veli,
»voz že pripravljen stoji,
hej, z Bogom!«

ZLATA POROKA.

Roži dve.
Pol stoletja sta cveteli,
pomlad rožno, leto vroče
jesen plodno doživeli.

Dasi lica ovenela
so obema od starosti,
vendar je pomlad ljubezni
vsako leto oživela.

Zdaj v jeseni plodonosni
ob poroki njuni zlati
vsi domači so prispeli,
nihče noče zaostati.

Prišli skrbni so sinovi,
hčere prišle so z otroki,
da voščili očku, mamci
k zlati njuni bi poroki.

Cvetje, pesmice, voščila
vdano jima so zročili
in pri sveči maši zanju
prav prisrčno so molili.

MED SVEČAMI MRTVAŠKIMI.

*Umrl je oče.
Zbrala se je vsa družina,
da ob postelji mrtvaški
moli vroče za očeta
ter se v bridki boli joče.*

*Bil je dober.
Vse življenje za otroke
svoje hotel je živeti.
»Večni mir naj v Bogu uživa,
luč nebeška naj mu sveti!«*

JEDRO DRUŽABNEGA VPRAŠANJA. SPISAL DRAB.

Doživeli smo dogodek, kakršnega Pustodolci ne pomnijo in ga tudi zlepa ne pozabijo. Menda ne bo škode, če se o njem kaj več razvé po svetu.

Prej kmetije — zdaj tovarne.

Pusti dol, za naših dedov še zagorska kmetska občina, se je razvil v veliko industrijsko in rudarsko središče, brž ko je stekla železnica ob njem. Kjer je prej živelo dobrih sto kmetijskih družin in nekaj kočarjev, vrvi dandanes desetkratna množica obrtnih in industrijskih delavcev ter rudarjev. Pusti dol slovi radi cvetoče industrije daleč okoli; velike tovarniške zgradbe po dolini, lepe hiše trgovcev, krčmarjev in obrtnikov ob cesti nudijo videz blagostanja. Pretežni večini Pustodolcev se pa v resnici godi bolj slabo. Kmetijski življenjski pogoji so v ozadje in se kar gubi, delavstvo pa, ki prevladuje v občini, živi večinoma borno življenje. Zgneteno

biva po slabih stanovanjih, zato je zdravstveno stanje več ko žalostno: dojenči mrjo kupoma radi nedostatne nege in hrane, večje otroke kosé nalezljive bolezni, odrasčajoče in odrasle delavce in posebno delavke pa mori jetika.

Mrka puščoba vlada v Pustem dolu, le o plačilnih dnevih hreščijo po Pustem dolu harmonike in godbeni avtomati; kakor zbesnela se vdaja mladina plesu, pijančevanju in razgrajanju.

Družina — vir sreče ali nesreče.

Na povabilo našega skrbnega župnika je prišel njegov sošolec in prijatelj, zdravnik iz daljnega mesta, da se z župljani pomeni o vzrokih ljudskih bolezni. Po večernicah se je zbralo mnogo mlajših ljudi, tako da je bilo obsežno župnijsko dvorišče nabito.

Predavatelj, mož zrelejših let, je v lahko umevnem govoru razvijal takele misli:

Pusti dol se mu zdi verna, samo še zmanjšana slika naše dežele. Lepa je njena zunanost, v zemlji sami je mnogo zakladov, a ljudstvo trpi na domači rodni zemlji raznovrstne bolezni. Kaj naj spričo tega težavnega stanja pove vedoželjnim, boljše sreče željnim in vrednim poslušalcem, da bodo imeli zares kaj haska od njegovih besed? Ne bo jim opisoval gorja, ki ga lahko povsod vidijo in sami čutijo. Omejiti se hoče samo na eno in edino točko, kaj more in mora vsak posameznik doseči v boju proti družabnim boleznim sploh in posebej za svoje zdravje in boljše življenje, torej za lastno življensko srečo.

Odgovor je kratek in jasen: Navzlic mogočnim zunanjim silam je vsakdo vendar v precejšnji meri sam svoje sreče kovač, mlad človek pa je skorajda svoje nadaljnje usode gospodar! To neverjetno trditev, ki jo je spremeljal ogorčeno začudenje, treba očitno podpreti z neoporečnim dokazom.

Beg v mesta in črez morje.

Poglejmo v življenje našega ljudstva. Kmetijski stan je še oni vir življenske moči, ki iz njega črpajo drugi stanovi svoj naraščaj. Kmetškemu stanu se ne godi davno več dobro. Zapuščajo ga mnogi, ker jim kmetijski dom ne nudi več niti pičlega kruha, še več jih zapušča rodno grudo, ker jim ne prija trdo kmetško delo in se čutijo na kmetih kakor v ojnicah, zato drevé v mesta, industrijske kraje, rudnike in celo v tujino, kamor jih miče lažji zaslužek in svobodno življenje.

Tako se kopiči po mestih, industrijskih krajih in v lukah vedno večja množica mladih delovnih ljudi, ki živé iz rok v usta. Veselo je tako življenje, dokler je človek mlad in sam. A ni dolgo mlad, še manj dolgo je sam, ker se mu silno mudi, da začne živeti v dveh. Kjer sta dva, so prav kmalu trije in brž jih je več. Veselega življenja je kaj hitro konec, zakaj ko raste družina, kakor bi štel, se kopičijo stiske

in nadloge, kakor bi množil. Pričenja se stanovanjska stiska, njo spremljajo bolezni. Zakonska dvojica se resno trudi, da zajezi naraščajoče zlo, a prej ali slej onemore, navadno po prej ona, ki se je podnevi pehala za zaslužkom, ponoči pa z delom za družino. Največkrat zapade jetiki, ki jo reši nadaljnih muk, potem ko je okužila vso družino. Zaman se upira mož, da prepreči popoln polom, zaman išče utehe v krčmi ali žganjarni. Časih se vrši ta žaloigra kako drugače, a pogosto s istim koncem: beda in bolezni.

Postavite družino na trdno podlago!

Dobršen del našega ljudstva je še zdrav in trden, v vseh plasteh in slojih je še mnogo družin, krepkih in čvrstih v gmotnem in нравstvenem pogledu, a gori opisano zlo propadanja se strahotno širi v glavnih in najštevilnejših stanovih, da je obstanek ljudstva zares ogrožen. Ali ni rešitve ali pomoči?

V svojih rokah imamo svojo srečo, a samo pri korenini! Ta korenina je ustanavljanje življenske skupnosti ali zakona, kesneje se sreča kaj rada izmuzne iz rok! Dokler si sam ali sama, že kako živiš, laže ali teže, a nosiš samo svoje nadloge. Mladost sama pomeni nepopisen zaklad! Življenska moč je na višku, prilagodljivost na življenske prilike neomejena. Nikar ne misli, da je življenska združba ali zakon zdravilo zoper kakršnokoli bolezni ali morda pomagalo zoper nesvečni življenski položaj! Zakon je življenska ustanova, ki nudi mnoge ugodnosti in raznovrstne užitke, a se da doseči le za visoko kupnino in vzdrževati z mnogovrstnimi žrtvami. Vsakršna pre nagljenost ali lahkomišelnost se bridko maščuje na potomstvu in zakoncih samih.

Če katera stvar na svetu potrebuje trdne podlage, jo mora imeti zakon, življenska zveza med možem in ženo. Trdno podlago zakonu pa nujno tvorijo: utrjeno zdravje, zanesljivo gmotno stanje, ki omogoča človeka dostojno življenje tudi ob neprilikah, ki nas zadevajo v obliki bolezni ali

nezgod in posebno ob naravnem prirastku družine; nadalje je nujno potrebna *globoka zavest odgovornosti* za vse posledice skupnega življenja v duševnem in telesnem pogledu ter neka *srčna vdanost* obeh drugov, ki je stalna pripravljenost, žrtvovati sebe za drugega. Ako je zakon sklenjen brez katere izmed naštetih podlag, je ugodni potek že resno ogrožen, a če ni dveh osnovnih pogojev, kar je pri mnogih zakonskih zvezah že kar v navadi, je tak zakon *gotovo nesrečen* za potomstvo in zakonca sama.

Pri nas je mnogo bede in bolezni, ki imajo svoj glavni izvor v slabih družinskih razmerah. Družine ne uspevajo povoljno, ker nimajo zadostnih temeljnih pogojev že pri osnovi. Večina družabnega zla korenini v nezadostno osnovani življenski edinici, ki je družabna prvina, to je zakonska zveza med možem in ženo. Brez zadostnega temelja ni varne zgradbe, pač pa ruševine! S tem je podan dokaz, da življenska sreča posameznika in družbe ni odvisna toliko od zunanjih razmer kolikor od svobodne volje nas samih. *Ko sklepa človek zakonsko zvezo, si sam narekuje življensko usodo* in hkrati mnogim drugim!

»Otroke naj prevzame država!«

Ko je zdravnik končal, je priki-malo nekaj očancev in ženic, ki so dremali na prvih klopih, po dvorišču pa je završalo, redko ploskanje je kar oglušelo med silnim vriščem nezadovoljstva in glasnih ugovorov. Župnik se je v svojem varnem kotu muzal in se prijatelju skoroda škodljivo posmihal, češ, otepaj se jih, če moreš, saj si jih sam razdražil.

Prvi se je oglašil za besedo mlad, gosposko oblečen mož, uradnik bolniške blagajne v bližnjem mestecu, in stopivši samozavestno na oder, je govoril s povzdignjenim glasom:

Kako se upa priti kdo med izmozgano delavstvo s tako *zastarelimi nazori*, ki so bili že pred vojno znanstveno ovrženi in s strani zavednega

delavstva odklonjeni? Nazori, ki jih je razvijal predavatelj, pomenijo *duševno trinoštvo*, kakor je bilo običajno v srednjem veku, ki pa jih kapitalisti in drugi buržujci še dandanes vsiljujejo nezavednemu ljudstvu, da ga drže v svoji odvisnosti. Sodoben delavec hoče biti človek, enakovreden drugim stanovom in slojem, zato zahteva zase iste pravice, ki jih uživajo privilegiranci. Glede razmerja *med možem in ženo* zahteva popolno enakopravnost in svobodo za oba dela, *za odgojo otrok pa naj skrbi družba, država* ali kdo drugi, ki ima svojo korist, da ima zadostno človeškega blaga. Dandanes trpi delavstvo neznansko bedo, ker je nevedno in izkoriščano po *kapitalizmu*. Izhod iz vseh stisk, družabnih in zdravstvenih, je jasen: *organizirano delavstvo* vzemi vodstvo svoje usode v lastne roke!

Del poslušalcev je že med govorom glasno odobral vsak poudarek, na koncu pa ploskanje kar ni hotelo nehati.

Zvedavo so se uprli pogledi vseh v predavatelja, češ, kako se izmota iz očitne zagate. Ta pa je stopil v ospredje in mirno odgovarjal.

Priznava, da je sedanji *gospodarski in družabni red krivičen*, ker omogoča izkoriščanje delovnih slojev, zato iskreno želi skorajšnjega uspeha prizadevanju trpečih množic, da se uredi *gospodarstvo* in z njim *družba po pravičnih načelih*. Toda ni hotel predavati o družabnem vprašanju sploh, marveč samo o temeljnem vprašanju ljudskega zdravstva, v kolikor spada v območje vsakogar izmed nas in je družabna naloga in dolžnost nas vseh kot *poedincev*. Kot zdravnik z dolgoletno izkušnjo in opazovanjem ter znanstvenim proučevanjem življenja je prišel do prepričanja, da je temelj vse družabnosti prvinska družba — družina in da je od *kakovosti družine* odvisno uspevanje ali neuspevanje družbe, naroda in države, da imajo tako strašne *družabne bolezni* svoj izvir v boleajočih, zdravstveno koledajočih *družinah*.

Dolžnosti družine.

Družba ima seve kot glavno dolžnost nalogo, da daje družini vsakršno varstvo in ji omogoča ali stvarja zunanje pogoje za povoljno uspevanje. Nasproti tej dolžnosti s strani družbe ima družina svojo dolžnost, da uređita oba zakonska druga vse svoje zakonsko življenje tako, da ne oškodujeta drugih, družbe. Bolehno dekle stopi v zakon, meneč, da si v njem popravi zdravje. V takem zakonu se zdravstveno zlo ne odpravi, pač pa poveča in razpase na druge, tepena je družina, tepena je družba. Zapravljiv fant se poroči, da bo laže živel, ker ima žena doto ali službo. Gospodarski pozlom take družine je neizogiben, z njim beda in bolezn, tudi če bi ji dajala družba še tolikšno rento! Kratkotrajna sla spravi mlada lahkoživca skupaj, meneč, da si ustvarita nebesa na zemlji. Prekmalu pride razočaranje, bridko spoznanje, da sta se motila drug v drugem, nebesa se spremene v pekel z vsemi peklenskimi posledicami. Kako naj družba popravi gorje zakončema, kako naj prepreči zlo, ki prehaja na druge in družbo?

Iz navedenih primerov je menda razvidno, kako napačno in družabno pogubno je načelo, ki ga je proglasil predgovornik o *svobodnem razmerju med možem in ženo*. Usodno je za zakonca in družbo, ako hočeta imeti vsečni del zakonske združbe zase, ne vsečni del pa prepuščata drugim in družbi. Družine ne more nadomestiti nobena druga oblika družbe in prevzeti njenih prvinskih nalog. Zlostne posledice zrahljanih in zrušenih družin vidimo v našem življenju vsepovsod; značilen in strahotno poučen v tem pogledu je velikanski poskus, ki ga je napravila *novodobna Rusija* z uvedbo svobodnega zakona. Neznansko je trpljenje žen, nepregledne tolpe podivjanih; telesno in duševno skvarjenih otrok po mestih povzročajo državnikom že zdaj najhujše skrbi.

Družina je osnova človeške družbe, zato je pred vsako drugo družbo.

Usoda družine je v rokah obeh zakonskih drugov, zato je njuna ne samo osebna in zasebna, marveč tudi družabna dolžnost, da postavita svojo življensko zvezo na trdne in zdrave temelje.

Svobodna ljubezen in prosveta.

Nato je bilo čuti nekaj ploskov, še več godrnjanja. Nastopil je eleganten gospod, ki je tuintam prihajal iz mesta v Pusti dol, in z odvažnim glasom takole govoril:

Sedanje razmere med delavskimi sloji zares niso zadovoljive ne v gmotnem ne v zdravstvenem pogledu. Živimo v *prehodni dobi*, na prelomu starega in v početku novega življenja. Silno smo napredovali v znanju, tehniki in tudi v gospodarstvu, a *zastali so v miselnosti* in življenskih navadah delavci in posebno kmetje. Radi te *zaostalosti* zahteva moderni tok življenja toliko žrtev od njih; propadajo in trpe, ker se zavoljo svoje *starokopitnosti* ne znajo prilagoditi potrebam in zahtevam novodobnega življenja. Navzlic tolikemu napredku v higieni in toliki higienski propagandi v šoli in tisku se *alkoholizem* med nami prav nič ne zmanjšuje, pač pa še nadalje ruši kmetske domove in uničuje delavske družine. Prav tako se *jetika* skoraj nemoteno širi v vseh slojih, isto velja za *spolne bolezni*, ko so vendar znana varnostna sredstva zoper nje in so povsod na razpolago. Saj se da *življenje uživati* brez nevarnosti in škod, a preudarno, to se pravi z uporabljanjem higienskih pripomočkov. Zakon v delavskih in sličnih krogih je mnogokje samo kup bede. To bedo, ki izhaja iz nepremišljenega števila otrok, je kaj lahko *preprečiti* in jo dejansko preprečuje ves civilizirani svet. Samo pri nas in v tako zastalih krajih, kamor še ni prodrla moderna svobodna miselnost in pregnala srednjeveških predsodkov, vladajo obupne razmere v *družinah, polnih siročine in bolezni*. Zato treba našemu ljudstvu predvsem *prosvete in svobode!*

Tudi ta govor je žel mnogo priznana. Vidno vznejevoljen je vstal zdravnik, rekoč, da ni pričakoval takih besed iz ust izobraženca. To, kar je označil govornik z lepimi besedami za novodobno svobodno miselnost, ki naj v primeri s srednjeveškimi predsodki pomeni civilizacijo (omiko) in napredek, je dejansko najbolj *strupeno kužilo*, ki upropašča velike narode in bi prav kmalu zbrisalo s sveta naše ljudstvo, ako bi se ta nevarni strup v njem količkaj razpasel.

Korenina vsega zla.

Zlo, ki nas tako hudo tepe, ni toliko duševna zaostalost ali prosvetna starokopitnost našega kmeta in delavca kolikor čisto novodobna *razbrzdanost* in *nravstveni razkroj*, ki se je pričel v omikanih in takozvanih meščanskih krogih ter se širi pod geslom moderne prosvete kot nevarno kužilo med širše plasti našega ljudstva. *Izživeti se hoče sodobni človek*, in sicer v čutnem uživanju; čim več naslad, zabave in lagodja, tem lepše se mu zdi življenje! To popolnoma *tvarinsko pojmovanje* življenja je dvakrat *zmotno* in trikrat *kvarno*! Že za našo čutno stran vemo, da kdor je, kar more, ne je mnogo, kdor pije, kar more, ne pije dolgo, ker kmalu mora jenjati jesti in piti! Isto je z drugimi čutnimi užitki. Človek pa ni zgolj tvarinsko čutno bitje, važnejši in boljši del v njem je *netvarinske narave*, ta boljši del ima svoj netvarinski, *duhovni red*, ki je čisto drugačen od tvarinsko-čutnega reda in mu je celo v marsičem nasproten. Po tem duhovnem redu *ne smem vsega*, kar morem, marveč samo tisto in toliko, kar in kolikor sme kdo drugi. Ker pa ne maram, da me kdo drugi oškoduje, ga tudi jaz ne smem odškodovati. Iz zavesti te *navadne pravičnosti* sledi nujno tudi zavest *odgovornosti* za lastna dejanja in njih posledice, zavest, da je sleherno dejanje v tem duhovnem redu pravilno ali nepravilno.

Kdor uravnava svoje razmerje do drugega spola *lahkomiselno* ali mor-

da *brezobzirno* do družice ali druga ali celo *sebično* samo po svoji čutni sli, tudi če družica ali drug tako ravnanje pozna in odobrava, *ravna krivično, nenravstveno*, ker s takim ravnanjem oškoduje družico ali druga, potomstvo in družbo, a se hkrati upropašča sam. Najusodnejša pa je, žal, tudi pri nas že močno razširjena zmota, da se more in sme iz spolnega razmerja izluščiti in *uživati naslada* in *preprečiti* nevšečna naravna *posledica* tega razmerja. S pretkanimi in v imenu neke zdravstvene prosvete priporočanimi sredstvi se onemogoča spočetje, v imenu neke človekoljubnosti moré dandanes človeške zarodke kar na debelo in brez vsakega sramu. To *ogabno* in *zločinsko početje*, ki nosi žig moderne civilizacije, se ne da *vršiti brez kazni*. Narava je dobra mati vsem, ki zvesto služijo njenim namenom, za trdo in požrtvovalno delo jim radodarno deli nagrade v obliki pristnega življenskega veselja. Ista narava je tudi neizprosna *maščevalka*, sladostrastnike in podobne življenske nepridiprave, ki ji skušajo zmikati užitke brez dela, *kruto kaznuje* s telesnimi in duševnimi boleznimi, življensko praznoto in gnusom, obupom in samomorom; *narodi* pa, ki gojé raka na svoji korenini, *izumirajo*!

Propali so mogočni in civilizirani narodi ponajveč radi spolne razbrzdanosti, ohranili, pomnožili in osamosvojili so se majhni in zatirani narodi s čvrstim nravnim življenjem, ki se najbolj izraža v zdravih zakonih. Sijajen zgled so nam *Irci*. Ob pičem krompirju in mleku, kruh jim je bil bolj prazniška jed, so Irci vzdržali sedemstoletno politično in gospodarsko sužnost in si priborili državno samostojnost celo proti mogočnim Angležem. Irska žilavost in nezlomljiva življenska sila temelji na njihovem vzornem družinskem življenju. Irec se ne poroča mlad in tudi ne vsak, navadno šele po 30. letu, zelo mnogo jih ostaja neporočenih doma, bratovi ali sestrični družini v pomoč; zato so irske kmetske družine tako

trdne in polne krepkega naraščaja.

Vse naše novodobno življenje, književnost in umetnost je prenasličena poltenosti, poveličevanja spolnega nagona, od povsod se oznanja v prelestnih in sirovih oblikah vodilo, da je *spolno izživetje* vsakogar *pravica*, celo naravna *potreba* in *dolžnost*. Nasproti tej *splošni* in *grozni zablodi* poudarja v imenu resne znanosti stvaroznano in vedno resnično dejstvo, da *spolna zdržnost* ni zdravju *škodljiva*, pač pa koristna in mlademu človeku zelo potrebna. Seveda je težko krotiti spolni nagon onemu, ki ima spolno razbrzdano domišljijo in se vdaja spolnim dražljivostim. Zares *svobodnim* in *čistim dušam* je zdržnost lahka!

Zaključuje odgovor: Mamljivo geslo o svobodnem izživetju je protinaravno in skrajno pogubno. Izobrazbe nam je treba, predvsem *globeke izobrazbe srca* in *navne zavesti*, ki postavlja *dolžnost pred pravico*, *izobrazbe volje*, ki zna *krotiti nagone*, modre zdržnosti v vsem življenju in zmisla požrtvovalnosti, da se ume človek odreči tudi dovoljenim užitkom.

Posebnega odmeva ni bilo po tem odgovoru, le modri meščan se je med prerekanjem s svojimi sosedi užaljeno umeknil z dvorišča.

Zensko stališče.

Na oder je stopila domača učiteljica, sloka postava srednje starosti. S skodrano glavo in velikimi naočniki in z živahnimi kretnjami je razvijala svoje naziranje nekako takole:

Vse lepo, kar je bilo doslej slišati, a zelo *enostransko*, zakaj od vseh strani je bilo poudarjeno samo *moško stališče*, kakor da je žena v vseh teh velevažnih zadevah nič ali pa uvaževanja in omembe nevreden činitelj. In vendar je prav v teh življenskih vprašanjih *žena prva in glavna*, ker prav žena nosi glavni in težji del življenskih nalog, a navzlic temu dejstvu je žena malone brezpravna moževa dekla, pod moževim nasilnim skrbstvom, povsod zapostavljena in iz-

koriščana. Radi tega *poniževalnega stanja* je žena nesamostojna, že kot dekle in kesneje kot poročena žena se mora slepo pokoriti moževi samovolji in sebičnosti. Kjer imajo žene kaj več pravic, tam je alkoholizem omejen, če ne zatrt, in s tem je odpravljeno glavno leglo družabnega in družinskega gorja, tam uživajo žene in otroci zakonito zaščito proti moževi samopašnosti. Ženi je treba priboriti in dati *državljsko enakopravnost*, pa bo rešeno družinsko vprašanje povoljno za ženo in otroke in odstranjen glavni vzrok ljudskih bolezni.

Živahno ploskanje in vzklikanje deklet je završalo po dvorišču in stotine žarečih oči so se zvedavo uprle v zdravnika, ki je bil vidno prav dobre volje.

Veseli ga zelo, je rekel, da se je oglasila tudi zastopnica ženstva, ker ima pri vseh teh zadevah, ki so v razgovoru, žena glavni delež. Bistveno se strinja z zahtevami govornice, priznava, da je sodelovanje žene v javnosti rodilo lepe uspehe v prid družinam, zato želi *pravšnemu ženskemu gibanju razmaha*.

Zakonodaji skoro vseh evropskih držav se pozna, da je izšla iz moških glav in jo izvršujejo moške roke; marsikje zapostavlja ženo ali je ne štiti zadostno pri njenih posebnih nalogah. Izdatno bi trebalo zavarovati *žensko čast* in strogo kazniti njeno onečaščenje. Kako krepko je zavarovana takozvana osebna čast proti žalitvam! In ta je v primeri z žensko neoskrbenostjo kakor prazna lupina v primeri s klenim jedrom. Javno in tajno *vlačugarstvo* je ponižanje ženstva in sramota moškega sveta. Tudi glede *varstva otrok* in njihove *vzgoje* ter splošno obveznih *prosvetnih smernic* bi žensko soodločanje koristilo. Marsikatere *sirovosti*, *krutosti* in *nesramnosti* bi izginile iz našega življenja, iz našega tiska, slovstva, gledališča in javnih prireditvev, ako bi se možko umovanje spajalo z ženskim čuvstvom.

Vendar treba *žensko vprašanje pravilno pojmovati* in smotreno usmeriti.

Zmotna je misel, da sta si mož in žena enaka v življenjeslovnem pogledu, zakaj dejstvo je, da sta *temeljno različna*, a enakovredna. V resnici imata vsak svojo življensko nalogo, vsak ima že od narave poseben telesni in duševni ustroj, kakor je pač tej posebni nalogi najbolj primeren. *Enakovravnost* z moškimi, kakor jo zahtevajo ženske prvoboriteljice tjavendan, pomeni *sužnost*, ker žena ima v življenju *večje* delo in težje naloge, zato ji treba *več* in *posebnih pravic*, ki naj ji to delo omogočajo.

Biti mati je najlepši poklic.

Življenski poklic žene je po vsej njeni naravi *materinstvo* in kar je z materinstvom v bistveni zvezi, kakor gospodinjstvo, vzgoja otrok, skrb za zdravje in udobnost, nega pomoči potrebnih članov družine in kar je sličnega. Ali se more kateri *moški poklic* in vsi moški poklici skupaj *meriti* z odličnostjo tega edinega ženskega poklica? Delo na polju ali v gozdu, v rudniku ali tovarnah, službe pri prometu ali v trgovini ali pisarnah ali tudi posli izobraženca in umetnika, ali je vse to moško življensko pehanje boljše, važnejše ali lepše od pristnega ženskega življenskega dela? Dati otroku življenje, izoblikovati ga v čvrstega in dobrega človeka, nuditi zakonskemu drugu ugodno domovanje, preprečevati bolezni in druge nadloge, nadložnim nuditi sočutno pomoč, kaj na svetu je bolj mikavno ali celo vzvišeno?

Res da je v današnjih razrvanih razmerah kruta borba za obstanek postisnila ženo v raznovrstne pridobitne, ženi neprimerne poklice, kjer se puli z moškimi tekmeči za košček kruha. Dejansko mnogo žen dandanes in tudi sploh ne more priti v svoj pristni materinski poklic, a ker hočejo in morajo živeti, naj se oprijemljejo pridobitnih *poklicev*, ki so z naravnim *ženskim poklicem* miselno in stvarno sorodni, kakor vsa vzgoja in odgoja otrok, vse tako raznovrstne stroke gospodinjstva, nega in oskrba pomoči potrebnih

ter dela usmiljenja. Ženska obrt, živilska in oblačilna industrija tudi imajo še nekaj stika z naravnim ženskim poklicem. Skoraj neobdelano je *torišče za žensko delo* v znanstvenem pogledu in udejstvovanju, kamor ne sili mož, kakor glede duševne in telesne *vzgoje otrok*, glede *stanovanjske higijene* v zvezi z *ljubko domačnostjo*, glede zdrave in tečne, a preproste *hrane*, glede *obleke* in *perila* iz domačega blaga in po domačih vzorcih, glede zelenjadarstva, cvetličarstva, perutninarstva, ko v vseh teh in še drugih strokah capljamo daleč za drugim svetom!

Možakarice in modne šeme.

Usmiljenja vredne so vse ženske, ki se morajo kot matere in žene ukvarjati še s pridobitnim poklicem, da pomagajo možu zaslužiti. *Klavrno-smešne* pa so one, ne več redke *ženske prikazni*, ki se iz neke objestnosti spuščajo z moškimi v tekmo pri delu in sportu, ki posnemajo moške v noši, obleki, kretnjah, navadah in celo ravadah, ki se sramujejo svoje ženskosti, a se ne zavedajo, kako odvratne so moškim radi svoje — opičnosti, zaradi našemljenega fantalinstva. Da je v moških krogih, kjer gmotno vprašanje ni v ospredju, toliko nerazpoloženja za družinsko življenje, so krive ponajveč omenjene *možakarice*, ženske brez ženskosti, deloma pa tudi *modne šeme*, ki pobirajo vsako novost v obleki in lepilih in manirah za velikomestnimi vlačugami. Slabi zgledi, ki jih goje polizobraženi in imovitejši krogi, vplivajo razdejalno naokrog in navzdol kakor kuga.

Šopek za dekleta.

Kaj torej? *Žena, ostani zvesta sama sebi* in svojemu *naravnemu poklicu!* Varuj in neguj svojo *ženskost*, usposabljaljaj se za dobro mater in veščo gospodinjo z znanjem in delom. Če moraš v poklicno delo, drži se poklicev, ki so naravnemu poklicu najbližji!

Ne zaupaj svojega največjega zaklada, ki je v dekliški *nedotaknjenosti*, prav nikomur razen svojemu poročencu drugu, sicer doživiš trpka razočaranja. Dekleta, *dvignite svojo ceno* in *življensko vrednost*, ne poročajte se na lep videz in mamne obljube, svojo usodo zaupajte samo možem, ki vam nudijo *dovolj vidnega jamstva* za srečen zakon v osebnem in stvarnem pogledu, to je resno in trezno življenje in vsaj skromna sredstva za dostojno družinsko življenje. *Boljše je ostati samica* kakor se manj ugodno ali celo slabo poročiti. V predavanjih vedno poudarjam dekletom: Boljše in lažje življenje ima zadnja hribovska dekleta kakor žena še tako bogatega lahkoživca ali celo razbrzdanca. Slovenska dekleta, od vas samih je najbolj odvisna vaša lastna sreča in sreča slovenskega ljudstva.

Izkušnje strica Jurija.

Zavladala je tišina, kakor iz presečenja ali zadrege. Že je hotel starejšina zaključiti pomenek, kar jo primaha na oder kmetski možak v pristni hribovski noši in prične:

»Stric Jurij sem, z Drenovega vrha doma, dve uri odtod v hribih pod Sinojo goro. Sinoči sem bral, da bo danes predavanje o zdravju pri vas, pa sem prišel, ker še zmerom rad slišim kaj novega. Slišal sem dosti in močno mi je všeč, da ne vem, kako bi pohvalil. Morda bo najbolje, če povem, kar sem skusil sam.

Fant sem še zmerom, nosim pa že sedem in pol križev, a kakor vidite, na ravnih plečih čisto lahko, zobe imam še vse, in če treba razposajenemu fantičku pokazati domov ali pa razgnati objestno gručo na semnju ali žegnanju, opravi kar sam in golih rok. Pa me po navadi rajši ubogajo na besedo. Da pa ne bi katera teh brhkih punčar tu pred mano mislila, da sem prišel v Pusti dol neveste iskat, povem ven in naprej, da se ne ženim. Zato, dekleta, ne zamerite staremu fantu, ki če temle mladim vrstnikom povedati svojo življensko zgodbo.

Gori na Drenovem vrhu nas je bila polna hiša otrok, jaz sem bil najstarejši. *Garati je moral vsak* izmed nas, ko je dobro shodil, a lakote in drugih nadlog ni bilo pri hiši. Ko sem se vrnil od vojakov, mi je bilo nekam *dolgočasno*. Zmenila sva se z Urško iz Leskove drage, da se vzameva. Pri očetu sem slabo naletel. Hotel sem, naj mi da prikupljeni del kmetije v doto in malin v Močilniku v najem. Oče pa: *Kmetije ne bom drobil*, melje pa naj, kdor ni več za kmeta. *Bajtarjev* pa je že *preveč!* Jaz: Pa bi se doma oženil? Oče: *Potrpi*, da bom jaz za v kot. Tudi mati ne potrebuje še pomočnice, še manj naslednice. Užaljen sem odšel v Ameriko, naročivši Urški, naj pride z vsemi papirji za menoj, ko dobi pismo.

Amerika je bila takrat huda, najrajši bi se vrnil domov za hlapca, ko bi me ne bilo sram. Grozno smo gurali, izprva v rudniku, potem v plavžu, šele čez leta sem dobil lažje delo v tovarni, ko sem znal jezik. Z leti sem si prihranil toliko, da sem si kupil farmo in plačal več ko pol kupnine. Od doma so mi pisali, naj pridem prevzet kmetijo, ker je oče obozel. Ošabno sem odgovoril, da imam boljše kmetijo sam v Ameriki. Pozval sem tudi Urško, da je prišel najin čas in naj se pripelje čez lužo na poroko. Ona pa je pisala, da je mati umrla, da je pri hiši toliko mlajših bratov in sester, ki jim mora *nadomestovati mater*, dokler ne bo kako drugače. In dolgo ni hotelo biti drugače, starejši brat se je poročil na dobro kmetijo, mlajši pa je šel po vojaški službi k orožnikom, ker mu ni dišalo hribovsko delo. Jaz sem se čakanja naveličal, prodal sem farmo z lepim dobičkom, lotil se trgovine z žitom in sporočil Urški, da naj me ne čaka več.

Izprva mi je šlo tudi v trgovini prav srečno, a nisem bil kos sleparjem, ki so me opeharili za večji del premoženja. Lotilo se me je *domotožje* in prišel sem domov, da začnem novo življenje z denarjem, ki sem ga imel zadosti za nakup kake gostilne ali tr-

govine. Doma je gospodaril brat, Urška pa, ki me je čakala še nekaj let, se je poročila s svakom, ko ji je umrla sestra, pustivši tri majhne otročke. Kaj sem hotel? Imel sem že polpeti križ, druge Urše se mi ni več ljubilo iskati, in ostal sem *pri bratu za strica*. Hvalim Boga, da se je tako izteklo.

Na bratovem domu imam kot stric svojo sobico na podstrešju, nisem ne gospodar ne hlapec, a na boljsem ko oba. Nimam gospodarjevih skrbi, na delo me ne gonijo, saj zagrabim sam, kjer vidim potrebo. Še zdaj jim ni treba hlapca pri hiši, radi plačila se z bratom ne prepirava, odrine mi več, kakor bi mogel zahtevati, ker sluti, da dajem ta denar v hranilnik. Dva tička sem jim pomagal razpeljati iz gnezda, eden pase duše v tolminskih hribih, drugi meri ceste in gradi mostove vsepovsod. Sicer me imajo vsi mladi v časti kakor očeta. Bil sem na romanju v Rimu, Lurdu in Sveti deželi, šel sem z našimi ljudmi v Padovo in Benetke, ne da bi kaj zamudil. Še radi vidijo, da grem, ker navadno vzamem koga od njih s seboj in domov ne prihajam praznih rok. Knjig imam doma precej in nekaj listov, da kratkočasim sebe in druge pozimi ali ob slabem vremenu. Ko je pri naši podružnici žeganje, jo mahnem kot zaveden fant po šopek k Urši v Leskovo drago, kjer me njen mož sprejme in pogosti kot neugnanega ženina.

Ko gledam okoli sebe, vidim prav

malo svojih vrstnikov več, tu in tam je še kak sključen dedec, nadložen preužitkar na hribovski kmetiji; *kar jih je šlo v svet, jih je strlo življenje že zdavnaj*, za njimi je ostala kopa siročine, kakršne vidim pri vas na kupe. Zato, dragi Pustodolci, mi lahko verjamete, kar vam povem za slovo: ko bi prišel še enkrat na svet, bi prav nič ne kolovratil po svetu, ampak ostal bi *trdovratno doma za strica*.

Završalo je po dvorišču veselo vzklikanje in ploskanje, navihani hribovec jo je nagloma odkuril, češ, da je daleč na Drenov hrib.

* * *

Vstal je starejšina in izrekel zahvalo zdravniku za predavanje in pojasnila, pa tudi drugim govornikom za poživljajočo pobudo, da se je globoko vprašanje tako temeljito in vsestransko razčistilo. Ta pomenek je prinesel osvetlitev starih in najglobljih življenskih resnic v novi luči. Želi le in prosi predavatelja, naj spravi vse te bežno izražene misli v pisani obliki med ljudi, da bodo mogli vsobsežno tvarino še enkrat in podrobno predelati. Naj bi predavateljeve misli prekvasile in prerodile mladino v Pustem dolu in po vsej deželi.

Nekaj ljudi je odšlo, večinoma pa so ostali in poslušali petje zbrane mladine. Prekmalu se je oglasil večerni zvon, po skupni molitvi se je dvorišče izpraznilo. Zdelo se je, da je bil tisti nedeljski večer v Pustem dolu bolj miren in svečan.

Vojaško pokopališče pod Višjo goro v Kanalski dolini.

Romarska cerkev na Planinski gori.

LEGENDA O PTIČJEM GNEZDU. SELMA LAGERLÖF.

Puščavnik Hatto je stal v samoti in molil Boga. Vihralo je in njegova dolga brada in njegovi kodrasti lasje so frfotali okoli njega, kakor plapolajo šopi trave v vetru okoli nadzidka stare razvaline. Pa ni odmaknil lasi

»Stezal je svoje koščene roke k nebu«...

raz oči in ni utaknil brade za pas; njegove roke so bile sklenjene k molitvi. Od jutranje zore je stezal svoje koščene in dlakaste roke k nebu, kakor steza drevo neutrudno svoje veje, in je tako hotel ostati do večera. Nekaj velikega je hotel izprositi.

Bil je mož, ki je skusil v svetu veliko zvijač in hudobij. Sam je nekdanj preganjal in mučil in tudi sam doživel preganjanja in muke drugih, mnogo

več nego je moglo prenesti njegovo srce. Zato je šel v veliko puščavo, si tam skopal votlino na bregu reke in postal svet mož, čigar molitve so našle uslišanje pri božjem prestolu.

Puščavnik Hatto je stal na bregu pred votlino in molil veliko molitev svojega življenja. Prosil je Boga, naj kmalu pošlje dan poslednje sodbe na ta hudobni svet. Klical je angele s trobentami, naj naznanijo že konec vladave vseh pregreh. Klical je valove krvavega morja, naj potope krivico. Klical je kugo, naj napolni grobišča z grmadami teles.

Daleč naokoli je bila neizmerna puščava. Le tam nad bregom reke je stala stara vrba s kratkim deblom, ki se je zgoraj razširilo v bulo, podobno glavi, iz katere so poganjale nove, svežozelene veje. Vsako jesen so ji stanovalci v nižavi, ki so bili ubogi z lesom, porezali te poganjke; vsako pomlad pa je drevo spet pognalo gibčne veje, ki so v viharnih dneh frfotalile in se vile okoli drevesa, kakor so delali puščavnikovi lasje in brada.

Dvoje pastiričič, ki sta si vsako leto gradili gnezdo med kvišku štrlečimi vejami vrbe, je hotelo ravno tega dne začeti svoje delo. Med divje razbičanimi vejami pa nista mogli najti zašišja. Prileteli sta z bilkami in koreninskimi lakni in suhim trsjem, pa sta morali spet odleteti. Ptička sta zagledala starega puščavnika, ki je ravnokar prosil Boga, naj sedemkrat pomnoži ta vihar, da razmeče gnezdice malih ptic in raztrga orlovo gnezdo.

Danes živeti si ne moremo predstavititi, kako ves mahovit in posušen, grčav, črn in človeku nepodoben je bil takle star puščavnik. Koža se je tako oprijemala čela in lic, da je glava sličila mrliški črepinji; le plamenček v globokih očeh je pričal, da živi. V kvišku stegnjeni goli roki se je videlo le par tenkih kosti, prevlečenih z nagrbnčeno, trdo in skorjasto kožo. Ogrnjen je bil s starim, tesno zapetim in črnim plaščem. Puščavnik je bil že ves ožgan od solnca in že črn od

nesnage. Svetli so bili le lasje in brada, katere sta obdelovala solnce in dež, dokler niso naposled postali sivo-zeleni kakor vrbovi listi na spodnji strani.

Ptička, ki sta ga obletavala, iščoč prostora za gnezdece, sta mislila, da je puščavnik Hatto stara vrba, kateri sta sekira in žaga še prizanesli. Večkrat sta ga obkrožila, odletela pa se spet vrnila; zapomnila pa sta si pot do njega in tudi preračunala nevarnosti roparic in viharja. Lega sicer ni bila ugodna, pa sta se vendar odločila za to vrbo, ki je bila bliže reki in trsju, ki je bilo zanj šramba in žitnica. Kakor strela je pal ptiček izpod neba in položil suho koreninasto lakno v stegnjeno roko puščavnika.

Vihar se je ravnokar polegel in tako je koreninica ostala v puščavnikovi roki, kajti Hatto ni prekinil molitve. »Pridi kmalu, o Gospod!« je molil, »in pokončaj že ta popačeni svet, da ne bodo ljudje dan za dnem huje grešili. Reši še nerojeno življenje, živim tako ni več rešitve!«

Pa je spet potegnil vihar in odnesel bilko iz velike koščene roke. Ptička sta se spet povrnili in poskusila trdneje zažozditi podlago novega doma med puščavnikove prste. Pa je padel okoren in umazan palec na koreninico in jo pridržal, štiri prsti so se še zaokrožili nad dlan, da je nastal tih izdolbek, v katerem se je lahko gradilo. Puščavnik pa je molil naprej:

»Gospod! Kje so ognjeni oblaki, ki so pokončali Sodomo? Kdaj odpreš zatvornice neba, ki so dvignile Noeovo barko na goro Ararat? Ali ni še izčrpana mera tvoje potrpežljivosti in ni skodelica tvoje milosti prazna? O Gospod, kdaj vendar prideš iz odprtega neba?«

In v mrzličnih sanjah je Hatto videl dan poslednje sodbe. Tla so se tresla, nebo je gorelo. Pod rdečim nebom je videl črne oblake bežečih ptic. po zemlji pa se je valila čeda bežečih živali. Ko je bila duša polna teh slik, so oči sledile poletu drobnih ptičkov, ki sta bliskoma letala semintja in za-

dovoljno čivkajoč položila novo bilko za svoje gnezdece.

Puščavnik pa se ni zganil. Zaobljubil se je, da bo ves dan stal in držal stegnjene svoje roke in tako prisilil Boga, da ga usliši. Čim trudneje je

»Ptička sta piletela na roko...«

bilo telo, tem živahnejše so bile prikazni, ki so polnile možgane. Slišal je, kako so se rušili zidovi mest in kako so se podirala stanovanja ljudi. Kričeče in prepadene so drvele množice mimo, za njimi pa so se podili angeli maščevalci, visoke, s srebrom okovane postave z ostrimi, a lepimi obličji; jezdili so na črnih konjih in vihteli biče, spletene iz belih strel.

Drobna ptička sta pridno gradila in tesarila ves dan, delo je zelo napredovalo. Na gričasti pustinji s trdim muhičem in ob bregu reke z ločjem ni manjkalo gradiva. Nista počivala opoldne, ne po malici. Zvečer

sta od pridnosti in veselja letala sem in tja in še preden je napočil večer, je bil dom že pri podstrešju.

Roka drži gnezdo, v katerem čivkajo mladiči.

Puščavnikov pogled pa se je bolj in bolj upiral v ptička. Tekal je z očmi za njunim poletom, ju ozmerjal, če sta napravila kaj nespametnega, in se jezil, če jima je veter kaj poškodil; ne mogel bi pa prenesti, če bi se nekoliko odpočila.

Tako je solnce ugasnilo, ptička pa sta poiskala nočno zavetje v ločju.

Kdor gre zvečer čez puščavjo, naj se sklone, da bo njegov obraz v eni črti z grički zemlje; na svetlem nočnem nebu bo videl prečudno sliko. Sove z velikimi, okroglimi perutnicami smukajo čez polje, nevidne za onega, ki stoji. Po tleh krožijo kače, gibčne in hitre, z drobnimi glavicami na upognjenih vratovih, ki so podobni labudovim. Velike krastače lezejo le-

no mimo, zajci in povodne podgane beže pred roparicami, lisica skače za netopirjem, ki podi komarje čez reko. Zdi se, da je vsak hribček oživel. Drobna ptička pa spita na majavem trstu, zavarovana pred vsako nevarnostjo; sovražnik namreč ne more priti, ne da bi voda zašumela ali ločje strepetalo in ju vzbudilo.

Ko je vstalo jutro, sta ptička najprej mislila, da so bili dogodki večerajšnjega dne samo lepe sanje.

Zapomnila pa sta si bila kraj in sta poletela naravnost proti gnezdecu, katera pa ni bilo več. Ozirala sta se po puščavi in se dvignila višje v zrak, da bi bolje videla. O gnezdu in drevesu ni bilo sledu. Sedla sta naposled na kamenčke ob reki in premišljevala. Mahala sta z dolgima repkoma in obračala glavicami. Kam sta neki izginila drevo in gnezdo?

Kakor hitro pa se je vzdignilo solnce iznad gozdnega obronka onkraj reke, je prišlo njiju drevo in se nasadilo na isto mesto, kjer je stalo prejšnjega dne. Bilo je ravnotako črno in grčasto kakor prej in je nosilo gnezdece na dolgi, suhi in stegnjeni veji.

Ptička sta začela spet z delom in se nista zmenila za nešteta čudesa v naravi.

Puščavnik Hatto pa, ki je bil prepodil male otroke od svoje votline in jim povedal, da bi bilo bolje zanje, ko bi nikdar ne videli solnčne luči; on, ki je bil planil v močvirje, da bi obsul vesele in mlade ljudi, ki so pluli v čolnih po reki navzgor, s psokami; on, pred katerega mrkim pogledom so pastirji varovali svoje čede: on se ni vrnil na svoje mesto ob reki radi dveh drobnih ptičkov. Vedel pa je, da nele vsaka črka v svetem pismu, ampak tudi vse, kar dopusti Bog v naravi, ima skrivnostni pomen. Razumel je, kaj naj pomeni to, da gradi dvoje pastiric gnezdo v njegovi roki: Bog je hotel, da stoji z dvignjenima rokama v molitvi, dokler ne vzgojita ptička mladičev. Če to spolni, bo uslišan.

Tega dne pa ni videl več toliko pri-

kazni o sodnem dnevu. Nasprotno pa se je vedno bolj pozorno oziral na ptička. Videl je gnezdo dovršeno. Mala stavbenika sta letala okoli njega in si ga ogledovala. Nastrgala sta nekoliko mahu na resnični vrbi in sta gnezdo ovila zunaj ž njim. Potem sta prinesla mehke travice, samica pa si je že iztrgala puh iz lastnih prsi in oblekla gnezdice od znotraj; takšna je bila oprava in oprema.

Kmetje, ki so se bali pogubne moči, ki so jo imele puščavnikove molitve pri božjem prestolu, so mu nosili kruh in mleko, da bi tako potolažili njegovo jezo. Prišli so tudi sedaj in ga našli nepremično stoječega in z gnezdom v rokah.

»Glejte, kako pobožni mož ljubi živalce,« so rekli in se ga niso več bali, ampak so dvignili posodo k njegovim ustnicam in mu dali kruh v usta. Ko je pojedel in popil, je spet ljudi s trdimi besedami zapodil; oni pa pa so se le smehljali njegovim psovkam.

Puščavnik je svoje telo popolnoma podvrigel svoji volji. Z lakoto in z udarci, s klečanjem in nočnim bdenjem si ga je pokoril. Zdaj so jeklene trde mišice držale dneve in tedne roke iztegnjene navzgor. Ko je samica ležala na jajcih in ni zapustila gnezda, se tudi puščavnik ni več vrnil v votlino. Sedel je z iztegnjenima rokama in spal; med njegovimi prijatelji v puščavi so bili pač taki, ki so dovršili še večje reči.

Privadil se je tema dvema drobnima in nemirnima ptičkovima očesoma, ki sta gledali iznad roba gnezda. Varoval je gnezdece pred točo in dežjem, kakor je pač mogel in znal.

Nekega dne pa je samica zapustila jajčka. Obe pastirici sedita na robu gnezda, mahata z repkom in se posvečujeta; vsa sta srečna, ker se tudi v gnezdu oglašata boječča čivkanje. In hitro zbežita na predrzen lov po mušicah.

Mušico za mušico ulovita in prinesejo domov zanje, ki čivkajo v njegovih roki. Ko pa je hrana tu, je to čiv-

kanje najhujše. To pa pobožnega moža moti v molitvi.

Polagoma, polagoma se zdaj niža roka v sklepah, ki se skoraj niso več pregibali, in njegove svetle oči strme doli v gnezdo.

Nikdar ni še videl kaj tako grdega in revnega: majhna, gola telesca z redkim puhom, majhne oči, nič moči za polet, le šest široko odprtih kljunčkov.

Samemu sebi se čudi, da jih je trpel. Starih dveh seveda ni nikdar izvzel od velikega pogina; ko je pa sedaj še prosil Boga, naj reši svet pokončanja, je molče storil izjemo za teh šest nebogljenčkov.

Ko so mu torej kmetice spet prinesle jedi, se jim ni več zahvalil s psovkami. Potreben je bil tem malčkom, zato je bil vesel, da ga niso ljudje pustili umreti od lakote.

Kmalu se je vseh šest glavic ozrlo čez gnezdni rob. Puščavnikova roka se je večkrat ponižala do njegovih oči. Videl je, kako poganja perje iz teles, kako se odpirajo oči, kako se telesa krožijo. Srečni dediči lepote, ki jo daje narava krilatim prebivalcem zraku, so mu postali kmalu vsi ljubki.

Medtem so puščavniku prošnje za pokončevanje sveta vedno težje prihajale iz ust. Verjel je v zagotovilo božje, da se to zgodi, ko bodo ptički godni. Stal je pa tu in iskal izhoda pred svojim Gospodom; kajti teh šest malčkov, katere je obvaroval, sedaj ni mogel več žrtvovati.

Prej je bilo drugače: ni imel ničesar, kar bi štel za svojo lastnino. Ljubezen malih in zapuščenih, katero kaže mali otrok velikim in nevarnim ljudem, je prišla v njegovo srce, da je postal neodločen.

Včasih je hotelo vreči celo gnezdo v reko; mislil je, da so bitja, ki smejo umreti brez skrbi in greha, zavidanja vredna. Ali ni varoval malčkov pred roparicami in mrazom, pred lakotjo in vsemi mogočimi nevarnostmi življenja? Ko je ravno premišljal o tem, je padel jastreb na gnezdo, da bi zadržal malčke. Hatto je z levico pogra-

bil predrzneža, ga zavihtel v krogu čez glavo in ga vrgel z vso močjo svoje jeze v reko.

In ptički so izleteli...

In je prišel dan, ko so malčki postali godni. Samica se je trudila, da bi malčke potisnila na rob gnezda, samec pa je letal okoli njih in jih vabil na polet. Ko so se pa trdovratno bali, sta oba odletela proč in jim kazala vse umetnosti letanja. Bijoča s perutnicami, sta jima pokazala razne zavinke, potem sta se dvignila kakor škrjančka pod nebo in tam nepremično obvisela.

Mladiči pa so bili še vedno svoje glavni. Hatto se ni mogel več zadržati. Narahlo jih je potisnil s prstom in tako odločil njih polet. Kakor netopirji letè negotovo in trepetaje po zraku, padajo in se spet dvigajo, razumevajo vso umetnost in se spet vračajo v gnezdo. Vsa srečna in ponosna priletita stara dva nazaj; Hatto pa se muza.

Saj je vendar to reč on odločil.

Ravno je začel premišljevati: ali bi ne tudi ljubi Bog našel kak izhod?

Če je prav pomislil, je morda tudi Gospod Bog držal to zemljo kakor veliko ptičje gnezdo v svoji desnici in morda vzljubil one, ki na nji stanujejo in bivajo, te revne otroke zemlje. Morda se je usmilil teh, katere je sklenil pokončati, kakor se je on, Hatto, usmilil teh malih ptičkov.

Seveda so bili ti puščavnikovi ptički boljši, mnogo boljši kakor ljudje, vendar je mogel razumeti, da ima Bog še vendar srce tudi zanje.

Ko je bilo naslednjega dne gnezdo prazno, se je grenkoba osamelosti postalila puščavnikovega srca. Leno je padla roka ob njegovi strani in zdelo se mu je, da je vsa narava poslušnila, da bi zaslišala trombo sodnega dne. V tem trenutku pa so se vse ptičke vrnilo in mu sedle na glavo in na ramena, kajti njega se niso bale. In takrat je posvetil žarek v zmedene možgane puščavnikove: saj sem povešil roko, vsak dan bolj sem jo povešal, da bi ptičke videl.

Ko je tako stal in ga je vseh šest ptičkov obletavalno in obkrožalo, je veselo pokimal nekemu, katerega ni videl: »Prost si,« je rekel, »prost si. Nisem držal besede, tudi Tebi ni treba, da jo držiš!«

In zdelo se mu je, da so gore prenehale se tresti in da je reka legla mirno k počitku v svojo strugo.

Prevedel Peter Butkovič. — Izvirne podobe v les izrezal France Gorše (1930).

Malo pred Tridentom sem lačen in užejan potrkal na vrata revne hiše, da poiščem nekoliko vode. Na prvi udarec ni odgovoril nihče; spet sem potrkal in znotraj je čvrst glas vprašal:

- Kaj želite?
- Malo vode.
- Kar naprej.

Odrinil sem vrata in vstopil. Soba je bila nizka, ozka. Omet je bil tu omažeževan z velikimi lisami vlage, tam spet odkrušen in napihnjjen. Nasproti vratom na steni na gorski strani je okrogla plošča svežega apna; in nad njo visi ženska obleka in razpelo. Na desni stoji veliko ognjišče, odprto do tal; sredi sobe je miza, tu in tam kaka stolica, okrašena z neokretnimi rezbarijami na naslanjalu. Pri ognjišču je sklonjen sedel mož orjaških oblik; kožo je imel rjavo, kolikor more biti koža Evropejca, ustnice temno goreče, med njimi pa se je bleščala sklenina močnih in belih zob; črno oko je švigalo sem ter tja. Bil je oblečen v srajco kostanjeve barve in v podobne hlače, ki so mu segale do kolen. Njegove meče usnjate barve so bile gole do gležnjev, noga je brodira v velikanskih čevljih z lesenimi, ožebljanimi podplati. Glavo mu je pokrivala čepica iz modre volne, pod katero so črni lasje nakodrani in blesteči padali proti ramam. Z rezilom iz belega, upogljivega lesa je rezal turšično polento, ki se je še kadila. Na drugi strani ognjišča sta dva krepka, napol gola in umazana fanta pogledovala z enim očesom mene, z drugim polento; na njihovih obrazih se je bralo veliko začudenje in še večji tek.

Ko je vrgel fantoma njun delež polente, se je mož dvignil, opral kožarec, vlil vanj vode iz steklenice, ga položil na mizico in zagodrnjal:

— Pijte.

Pil sem, se zahvalil in hotel oditi; toda v videzu one sobe, v obličju tega moža in v njegovi jasni želji, da se me osvobodi, je ležalo nekaj, kar je dra-

žilo mojo radovednost, da se mi je zahotelo pokramljati. Iskal sem kako pretvezo.

— Ne bi imeli malo mleka, dobrega, kakršnega morate imeti tu na Tridentinskem?

Mož je z glavo pritrdil.

Eden od dečkov je šel ven. Ob udarcu vrat, ki so se zaprla, se je odkrušil kos ometa in padel s suhim truščem pa dvignil droben prah.

Mož je molčal. Skoro sem se kesal, da nisem bil odšel; lahko bi se slišala muha, kako leti. Molk je pretrgalo škripanje vrat. Deček se je vrnil s skodelico iz črnega lesa, polno topliga, dišečega mleka.

Popil sem ga na dušek in ko sem odložil skodelico, sem vzkliknil:

— Kako dobro mleko!

Toda mož ni odgovoril. Nejevoljno sem dodal:

— Je li vaše?

— Da.

— In ... koliko stane?

— Nič.

— Kako nič?

— Nič.

— Prav, pa tako ...

In sem vzel iz denarnice eno liro:

— Na, deček, — sem dejal, — daj jo mami.

Da ne bi bil nikoli tega dejal! Mož je naslonil dlani na senca, stisnil in stresnil glavo, jo potem nagnil na prsa, se polagoma dvignil in zamrmral:

— Nimata več mame.

Razumel sem, da sem storil nezumnost; prijel sem gorjana za roko:

— Potrpajte z menoj, — sem rekel.

Ne vem, ali je bilo, ker sem ga stisnil za roko, ali radi ganjenega glasu, da me je gorjan pogledal z iskajočo paznostjo človeka, ki razbira iz potez znano obličje. In četudi sem bil gotov, da se nikoli preje nisva videla, se je zdelo, da je prepoznal prijatelja. Kolika mu je ob mojem vstopu v hišo bila na obrazu brati želja po molku, kolika sedaj želja po pomenku. Vame je namesto radovednosti stopilo

usmiljenje; videl sem, da mož trpi, hotel sem, da si da duška.

Mračilo se je. Dečka sta se v kotu zabavala. Gorjan je odprl vrata, sedel na eno stopnic in globoko vzdihnil:

— In sem ji rekel, naj gre z nami!

— Koliko je, odkar vas je zadela ta nesreča?

— Drugi teden bo en mesec.

— In na čem je umrla?

Zmajal je z glavo in dejal:

— Če je imela šest in dvajset let in je bila zdrava in krepka kot jaz! — Pomolčal je pa nadaljeval:

— Bilo je pet dni, kar je padalo kot iz škafa. Adiža je začela bučati. Nekega jutra vstanem in pravim: »Marija, poženem živino v hrib, včasi ni mogoče vedeti . . . Če bo še deževalo in voda udere v hlev, ubogi mi! Otroške vzamem jaz s sabo.« Mi pravi: »Pusti, no, saj se že jasni!« »Vendar jih ponesem,« pravim. Nisem še prišel do teh vrat, ko sem pogledal tja in ugledal črne velikanske oblake, ki so drveli drug za drugim. Pravim: »Bolje bo, če prideš tudi ti.« — »Pa kako hočeš, naj to storim, sveta Devica, z otrokom na prsih? Dežuje, mráz je . . . Ne vidiš, kako ob ognju trepeče? Pa pomisli — tam gori!« — In ni šla. Gnal sem živino k staji, ki je na planini. Da bi se zjasnilo, kaj pak . . . Deževalo je, deževalo in se je zdelo, da nam voda vzdigne zemljo izpod nog. S hriba prihaja v dolino potoček, ki gre prav tu za našo hišo. Proti večeru vidim, kako narašča in me prav nekaj vleče, naj grem doli . . . Kaj naj storim? Naj ženem živino nazaj? Naj ta uboga bitja pustim sama tam doli? In bil je potop. Stopim iz koč, voda mi pri sestopu pokriva čevlje. Pravim si: »Naprej!« obesim si dečka za vrat in se napravim nazdol. Napravil sem kakih dvajset korakov, ko sem začul za sabo hrušč; voda je valila s seboj smrekova debla, ki so posekana ležala na hribu. Iskal sem znano stezico; ni je bilo več razločiti. Dvignil se je močan veter, ki mi je premetaval otroka na rokah.

Hrušč je naraščal in z vrha so se

jele pomikati zemlja, drevesa, skale in drčati po strmini. Ko sem iskal rešitve, se mi je zdel pekel. »Zbogom,« — sem rekel, — »zmelje nas.« —

— Pa vendar sem se vlekel naprej. Hudournik se je širil, voda je drla nazdol, podirajoč vse. Jaz pa naprej . . . Hipoma pa se je začul velik trušč; obstal sem za hip . . . pa jo poznam, Adižo,*) in brž sem vedel, da je bila ona. Res se je čulo tuljenje vode, kakor ko se zaganja proti nasipom. Uboga moja žena! — sem rekel in jo priporočil sveti Devici. Nisem še končal moliti zdravemarije, ko so se razlegli zamolkli udarci proti hiši. Trajali so morda deset minut — in potem krik! »Mama, mama!« sta zavpila otročiča. Jaz nisem rekel nič, a sem planil na vrat na nos kar naprej, sem padal, vstajal, da ne vem, kdo me je nesel . . . Ko sem prišel na sto korakov do hiše, ni bilo več mogoče naprej, voda mi je segala do vratu. Poklical sem: »Marija, Marija!« — Toda nihče mi ni odgovoril.

Jokal je. Zahodni veter je mračno vršal po gorovju in zdelo se je, da kakor nevidne orgle spremlja ihtenje nesrečnega vdovca.

— Do zore — je nadaljeval — sem stal v vodi z otrokoma, ki sta premočena trepetala in jokala. Do zore sem klical ubogo ženo in bolj ko sem jo klical, bolj mi je ginilo upanje, da jo zaslišim odgovoriti. Zarana se je voda znižala in prišel sem semkaj v hišo. Pomislite malo: vrnete se domov, pustili ste bili ženo in otroka in ne najdete nobenega. In če jih niste našli, pomeni to, da so mrtvi, utopljeni . . . ker, ker — da, ker tu umirajo ljudje ali od vode ali od ognja.

In z očmi je pokazal na daljno vas pred nami, Salorno, ki jo je bil leta štiriinpetdesetega skoraj do tal uničil požar.

— Pa kako se je zgodilo?

— Tako, da je Adiža predrla nasipe, voda je pridrla sem in zlomila vrata. Ker Marija po moji misli ni

*) Adiža je reka, ki teče iz tirolskih Alp v Jadransko morje.

mogla uteči skozi vrata, je skušala s kladivom izbiti odprtino v steno, ki je obrnjena proti hribu, da bi se rešila z otrokom nanj. Ko je odprla luknjo v zidu, je voda vdrla od dveh strani in odnesla vse. Ko sem se vrnil, je bil v tej sobi vrtinec. Tistale obleka, ki visi na zidu, je vse, kar mi je ostalo; našel sem jo zamotano v polju na trnjevem grmu.

— Torej vam je največjo škodo napravil hudournik?

— Gotovo. Pred valovjem reke se je bilo lahko rešiti v hrib, najsi je tudi Adiža ono noč zahtevala nekaj ljudi; toda te so vsaj našli, moje pa nismo nikoli mogli najti. Kdo ve, kam jo je zanesla voda? In ko grem mimo pokopališča, ne morem niti reči: »Marija, potrpi, saj prej ali slej pridem tudi jaz tja.«

— In otrok?

— Otroka sem našel tu spodaj na ravnini. Jasno je, da ga ji je voda odnesla. Zakaj ona ga gotovo ni izpuстила. Trupelce, polno modrih odrtin, je ležalo na kupu ločja. Moj Bog, kaj sem zagrešil!

Dvignil se je, solze so mu tekle po licih. Šel je k steni, kjer je visela oble-

ka, položil vodoravno nanjo komolec in nanj glavo. Obrnil sem se k otroku: spala sta.

Malo zatem sem odšel in zavil v hrib. Ob podnožju ni bilo skoro ni sledu o rašči. Polja so bila pokrita z gruščem. Velikanski kupi suhega listja, ki jih je vlažni pesek držal kot cement, so se zdeli podobni zapuščenim gnezdrom orjaških ptičev. Nekatera redka drevesca so se sklanjala pod težo blata, ki jih je pokrivalo. Tu in tam so iz grušča štrlela debla dreves, ki jih je bila izpulila voda, odlomki stolic, miz, kmetijskih predmetov.

Iskal sem hudournik. Po dolbini med dvema velikima skalama je skromno teklo med otrebki par curkov vode.

Teh par curkov vode je tedaj bil oni hudournik, ki je umoril gorjanovo ženo. Ko se snegovi pod dihom južnega vetra stopijo ali ko se nevihta razširi po vrhovih gora, se ti slapiči, tolažba in veselje popotnikovo, spremenijo v tuleče hudournike in prinašajo na pobočja, poslikana s cvetlicami, bledico samote in smrti.

Taki so zlokobni slapovi gorâ.

(Iz italijansčine preložil Gregor Hrašnik.)

Dekliška Marijina družba v Kortah v Istri.

SV. AVGUŠTIN.

Letos je tisoč pet sto let, kar hrani zemlja njegovo truplo. »Svetniki živijo«, je napisal. In sveti Avguštin res živi in nam tudi v današnji dobi važne reči pove.

Avguštin je v svoji starostni dobi videl, kako se je zrušilo rimsko cesarstvo. Leta 410. so germanski Goti zasedli Rim. Ponosno zidovje cesarske prestolice se je zdrčilo, templji bogov so padli. Izobraženi pagani so kazali na to razsulo in klicali: »To je delo boga kristjanov, ki nas ne čuva, kakor so nas naši bogovi, ki so dali Rimu moč in slavo nad vsemi narodi!«

Tedaj je prijel starček Avguštin za pero in napisal v brambo resnice knjigo »O božji državi«. V njej razlaga, da sta na svetu dve državi: božja in zemska. Božja država je sveta Cerkev, duhovno kraljestvo duš, ki na vekomaj ne mine. Zemska država pa prav živi in raste le, dokler pravi: »Moja slava in kronitelj moje glave si Ti, večni Bog.« Zemski Rim je padel, ker rimski cesarji in ljudstvo niso hoteli priznati božje države, ker so preganjali Cerkev. Bog je njih prevzetno, pokvarjeno gospostvo kaznoval z razsulom. Stoji pa drugi, večni Rim, božja Cerkev, ki ni iz kamenja in lesa, nima obsežnih otočij in ne močnih zidovij. Ta Rim ne pade, dokler ne padejo Rimljani... dokler so duše, ki živijo iz Boga. —

Avguštinov čas je bil viharen. Rodil se je l. 353. Tedaj je preteklo komaj še 40 let, odkar je Cerkev stopila iz katakomb v svobodo. Še so živeli kristjani, ki so na telesih nosili znamenja mučilnega orodja. Pa že čaka novo trpljenje. Ko je Avguštinu osem let, nastopi cesar Julijan Odpadnik. Zopet je poganstvo državna vera. Zopet je krščanstvo pritisnjeno ob tla. Poganska država ugrabi marsikatero cerkev, preganja duhovnike, izriva kristjane iz državnih služb, krščanske učitelje iz šol. Mali Avguštin se ne zaveda še tega, pozneje zre z

občudovanjem na učitelja govorništva Viktorina, ki so mu, ko je bil še pagan, v posebno priznanje postavili spomenik na rimskem forumu, a se sedaj kot kristjan umakne s svojega sijajnega mesta. Državljan božje države! Državljeni paganske, zemske države pišejo knjige proti krščanstvu, proti Kristusu in proti Cerkvi. Julijan hoče pozidati jeruzalemski tempelj Kristusu v zasmeh. Zaman. Pade. Umirajoč mora priznati: »Galilejec, zmagal si.«

Nastopijo novi cesarji. V vrsti njih samih se bori zemsko z božjim. Mladi cesar Gracian, — štiri leta starejši od Avguština, — pade l. 383. objokovan od sv. Ambroža — od Avguština še ne. Še je bil samo zemljan. — Morilec Maksimin zgubi prestol v bitki pri Ogleju pet let nato. Oglejska mestna drhal je vlačila njegovo truplo po kamenitih cestah mesta. — Bilo je eno leto po Avguštinovem spreobrnjenju in krstu. — L. 392. nov umor: Umor mladega cesarja Valentinijana II. Dve leti nato padeta v bitki v Vipavski dolini njegov morilec general Arbogast in tega poganski cesar bivši govornik Evgenij. Zgodovina pravi, da si je krščanstvo s to zmago — l. 394. »Ad aquas frigidas,« ob mrzli vodi v Vipavski dolini — zagotovilo končno vlado nad rimskim poganstvom. V posameznih dušah, za posamezne duše je še vedno trajal boj (traja še danes). Tudi v vrsti cesarjev. V letih starčka Avguština, l. 425. da cesar Valentin II. nekemu Ivanu, ki si je hotel nadeti cesarsko krono, odsekati roko in ga pusti peljati na oslu jezdečega v oglejsko gledališče Oglejčanom v zabavo. — Tak je Avguštinov čas, burna, divja doba, polna zmed in borbe.

V tej burni dobi je Avguštin visoko dvigal zastavo božje države. Končno pa le leži na smrtni postelji v svoji škofijski prestolici Hipo in moli sporne psalme, nabite na steno. Mesto je napolnjeno z begunci, hrane ni, po

manjkanje raste. Ob mestno obzidje pa butajo naskoki arijanskih Vandalov. Tako je umrl 28. avgusta 430. — Leto nato je sovražnik mesto upepelil. Avguštinov grob in njegova knjižnica sta čudežno ostala . . .

* * *

To so bili časi sv. Avguština. In danes? . . . Svetovna vojska, Rusija, Kitajska, Indija, Egipt, Palestina, Španija, južnoameriške države, kamor splava pogled, povsod se gibajo države, narodi, družabne plasti. Boj pravice s krivico, ljubezni z sovraštvom. Slednjič in zadnjič: boj med božjo in pogansko državo. Tresejo se podlage, na kojih stojijo družina in šola, narod in družba, vsa kultura. Tako je danes, podobno je bilo v Avguštinovi dobi.

Družinsko življenje. Poglejmo samo to, kar pove Avguštin v sebi in svojih starših v svojih Izpovedih. Oče Patricij je bil pogan, ki se pa ni brigal niti za svoje poganske bogove. Versko brezbrizen »se je posvetoval bolj s svojo častihlepnostjo ko s svojim premoženjem« in imel le en smoter: da bi videl sina učenega in slavnega. Nič čudnega, če je dušo mladega Avguština »prerastlo trnje slabih poželenj in ni bilo roke, ki bi ga izrula.« Nasprotno! Oče »pijan nevidnega vina svoje k nizkemu nagnjene volje« je z zgledom in z besedo to slabo rast celo gojil. Mati Monika, krščanska žena, je trepetala za sina. Skrivala ga je z vso gorečnostjo opominjala. »Smatral sem vse kot babje čenče in mislil, da bi me moralo biti sram, če

bi jo slušal.« Koliko Avguštinov je danes, koliko očetov Patricijev, kako malo krščanskih Monik! In vendar se vrši boj med zemskim in nebeškim tudi v družinah, danes kot tedaj!

Šola. Kaj naj reče o njej deček, ki ga vlečejo igre, predvsem žoga? — Materinščino, latinski jezik, »sem se naučil iz ust dojljke, ob šalah in pri igri. Učil sem se je ne radi sile, iz notranjega nagnenja, iz ljubezni.«

Učenje tujih jezikov, grščine, mu je »grenki žolč,« računstvo »dolgočasna lajna.« »Če pa nisem bil priden, sem jih dobil.« — Razumljivo, da mu je vsaka laž dobra, da se izogne šoli, da izmika doma sadje in sladkarije, da z njimi privabi s seboj na igrišče bolj boječe tovariše. — Koliko Avguštinov — fantinov je danes! Pozneje je Avguštin, že blizu petdesetleten, — to opisoval in zapisal sodbo, ki bi jo morali premišljevati starši in učitelji: »Glej moj Bog, kako pazijo na pravila za besede in zloge, ki jih je utemeljila govorica, medtem ko ne upoštevajo večnih zakonov, ki so pot k zveličanju. Učijo in uče se pravila, kako se izgovori beseda »člověk«; kdor ne zna, vzbudi več ogorčenja, kot če proti božji zapovedi sovraži sočloveka.«

Kakšno je bilo potem javno življenje družbe v Avguštinovem času, v času notranjih in zunanjih vojska, o tem naj govorita le dve dejstvi zgodovinarja Salvijana: Ko so Vandali napadali Kartago, je del meščanov branil obzidje, ostali so sedeli v gledališču. Kriki ranjenih in umirajočih

Bazilika sv. Pavla izven rimskih vrat.

Slavolok cesarja Konstantina v Rimu

pred mestnimi vrati in rjojenje gledalcev se je mešalo v skupen zbor groze. — V istem mestu se ni mogel prikazati na javnem trgu menih ali puščavnik, ne da bi ga grobo ozmerjali in celo napadli.

* * *

Tak je bil čas sv. Avguščina. Velikanski boj med božjim in zemskim, med resnico in zmoto, med pravico in krivico, med uživanjem in čednostjo. Divjal je v Avguštinu samem, Avguštin je bil sam otrok svojega časa.

Dolgo časa je trajal boj. Slednjič je prišel trenutek zmage. Avguštin, prej pogan, potem krivoverec, se je odločil in videl svojo pot, kot je bral v pismu sv. Pavla, ko je zaslišal glas: Vzemi in beri: »Ne živite v nečistosti in nesramnosti, ne v prepiru in nevoščljivosti, ampak nadenite si Gospoda Jezusa Kristusa.« (Rim. 13, 13). Po Kristusu je našel Boga, po Bogu mir, večnost. Bog, mir, večnost. Trojnost, ki stoji vedno nasproti: času, nemiru in svetu. Kraljestvo božje proti kraljestvu zla.

VIRGILIUS. — OB 2000-LETNICI NJEGOVEGA ROJSTVA.

Že pred dvema tisočletji je bil stari Rim središče svetovne kulture. Posebno se je razcvetela latinska knji-

kratko narišemo življenje in delo tega velikana.

Virgilius se je rodil v vasiči Andes blizu Mantove. Sporočilo pravi, da je njegova mati Magia Pollo neke noči sanjala, da drži v naročju vejico lovora. Ko je drugo jutro šla z možem v mesto, je po poti sredi njiv in oraníc povila dečka — bodočega pesnika. Kakor da se je že tu pokazala silna ljubezen do kmečke zemlje in božje narave, ki je vse dni gorela v Virgiliusu!

Darovitega dečka so starši poslali v šole, kjer se je učil govorništva in prava. Toda že zgodaj so iz mladega srca začele vreti krasne pesmi; kmalu so jih javno predavali v rimskih gledališčih in mladenič je brž zaslovel. Ko je dovršil šole, se je vrnil domov in kmetoval. Toda v dobi burnih državljanskih bojev je dvakrat izgubil posestvo in si rešil življenje le s tem, da je preplaval reko. Zbežal je z očetom na posestvo svojega učitelja Sirona. Tedaj se je zanj zavzel znameniti Maecenas in dosegel, da je cesar Oktavijan Avgust daroval pesniku krasno posestvo blizu Neapeljna. Maecenas je bil bogat rimski plemič, ki je požrtvovalno podpiral umetnike; zato še danes pravimo podpirateljem lepih umetnosti »mecên.« Virgilius je v neapeljskem zatišju mirno živel in

ževnost, ki je za časa rimskih cesarjev doživela »zlato dobo« in nam zapustila vrsto neminljivih del pesnikov, zgodovinarjev in modroslovcev. Med pesniki je bil eden največjih Publius Virgilius Maro. Rodil se je leta 70. pred Kristusovim rojstvom, torej ravno pred 2000 leti. Njegova pesniška dela so večno sveža in lepa. Ne samo njegova domovina Italija, marveč ves omikani svet je letos slavil njegov jubilej. Zato tudi mi na

pesnil. Često je prihajal na cesarski dvor v Rimu, kjer je užival poseben ugled.

V Neapelju je Virgilius spesnil svoja glavna dela. »Enejida« je juška pripovedna pesnitev v 12 spevih, ki opisuje življenje in boje ustanoviteljev Rima ter slavi moč in veličino domovine. »Bucolica« so pastirske pesmi po grškem vzorcu; v tej vrsti pesnitev se izraža hrepenenje meščanskega človeka po tihi, priprosti sreči kmečkega življenja. Najznamenitejše delo Virgiliusa pa je »Georgica.« Ta sestoji iz štirih knjig v verzih; prva opisuje poljedelstvo, druga čebelarstvo, tretja živinorejo, četrta sadjarstvo. Tu pesnik podaja nauke za gospodarje, a vsi so prežeti z milo poezijo in s silno ljubavjo do zemlje. V dobi, ko so drvele kmečke množice z dežele v mesto, je Virgilius s čudovito močjo svojega genija uporabil v pesnitvi »Georgica« čar in srečo kmetiškega dela.

»Kmetje ne vedo o svoji sreči, ker niso okusili življenja v mestu, kjer ni miru ne tišine ne poštenja, kar se vse na selih najde.«

»Georgica« je biser svetovne književnosti, ljubek in mogočen slavospev zdravemu, priprostemu življenju kmeta.

V 51. letu življenja se je Virgilius podal na potovanje v Malo Azijo. V Atenah ga je srečal cesar Oktavijan in ga, ker je bil videti slaboten, odpeljal nazaj v Italijo. Toda po poti je obolel na solnčarici in izdihnil v mestu Brindisi v Kalabriji l. 19. pred Kr. r. Pokopali so ga blizu Neapeljna in mu na grobni kamen vklesali napis, ki si ga je sam zložil:

»Mantova me je rodila; Kalabrija mi je vzela življenje; zdaj me mrtvega hrani Neapelj; opeval sem travnike, polja in vojskovodje.«

Virgilius je bil velikan, pesnik pluga in meča.

RAK.

DR. L. SIMONITI.

V dnevnem časopisju se ponavljajo vesti, ki poročajo o širjenju raka. Ob enem pa prihajajo poročila o novih iznajdbah, s katerimi se zdravi ta grozna bolezen. Žal da so te zadnje vesti zelo netočne in največkrat nesresnične. Gotovo je rak bolezen, ki danes med ljudmi povzroča največ opravičenega strahu. Mislim zatorej, da ne bo odveč, če se bomo natančneje seznanili tudi s to, za današnji čas in človeštvo važno boleznijo. Skušali si bomo čisto domače odgovoriti na nekatera vprašanja.

Kaj je rak? Rak je izrastlina, nova tvorba. Kaj pa je izrastlina? Izrastlina je samostojno rastoča, nova tvorba organizma. Med novimi tvorbami organizma, izrastlinami, ločimo dvoje vrst: *mile* in *zle* tvorbe. Med prve prištevamo bradavice, ki so izrastki neke vrhnje plasti v naši koži; k tem spadajo tudi polipi v nosu, razna »znamenja« v naši koži in druge

take običajno neškodljive tvorbe. Mile tvorbe je lahko odstraniti in ozdraviti. Med zle tvorbe pa prištevamo mesnik ali sarkom in rak ali karcinom. Prvi se imenuje mesnik zato, ker je ta izrastlina v prerezu podobna mesu. Ta nova tvorba izhaja iz veznega tkiva ali staničja in se navadno pojavlja pri še rastočih ljudeh. Ni tako razširjena kakor rak, a je po svoji zlosti raku enakovredna. Rak pa nastaja zelo rad na koži ali še raje na sluznicah, toliko zunanjih (na nosu, ustnih), kakor notranjih (na želodcu, črevju, maternici). Rak nastopa raje pri starejših in odraslih ljudeh, niso pa izredni slučaji, ko si rak izbere za žrtev tudi mlajšega človeka.

Ta izrastlina navadno zelo hitro raste. Raste kot celota, brezobzirno se zariva s svojimi koreninami v okolico in izpodriva zdravo tkivo. Rakovo prodiranje je podobno rasti korenin v zemlji, tako da s svojimi izrastki

premreži vso okolico. Ko ta izrastlina zadene na svoji poti krvno žilo, jo predre in nebroj celic raka vdre v krvni tok in se začne širiti tudi v oddaljene dele telesa. Tam stvari nekake naselbine, ki potem lahko samostojno nadaljujejo svoje pogubonosno delo. Rakove celice se zelo hitro širijo tudi po mezigovnicah; tako obolijo bližnje in oddaljene žleze. Ni ga mesta, ni organa v človeškem telesu, kjer bi rak ne mogel začetí svojega uničevalnega delovanja. Ker ožilje nima časa, da bi se v novostvorjenem tkivu tako hitro razpredlo, kot se stvarja ta nova tvorba, zato začne rak na teh mestih, kjer nima dovolj hraniva, razpadati. Tako se stvorijo grde razjedline ali uljesa, ki izločajo umazano, gnoju podobno tekočino. Nekateri organi človeškega telesa posebno radi obolijo na tej strašni bolezni: pri moških želodec in požiralnik, pri ženskah maternica in prsne žleze. Še enkrat bi pa rad pripomnil, da ni na telesu dela, kjer bi se rak ne mogel pokazati. V začetku je rak zelo neznamenit izrastek: majhna hrasta, majhna ranica, ki ne boli, ki zelo rada krvavi in je človek skoroda ne opazi.

Počasi se začne bohotneje razrasti v soseščino. V začetku mali izrastek se poveča, postane oteklina, bula, ki zelo rada krvavi in se z nikakimi sredstvi noče ozdraviti. Vsaka taka oteklina, vsaka taka hrasta, ki traja dalj časa in ki se večja in razraste v še zdravo tkivo ter tvori z njim vredno, trdo, nepremično celoto, je zelo sumljiva. V takem slučaju je nujen zdravniški svet; morebiti takojšnja zdravniška pomoč pomaga. Ko so že otekle bližnje žleze bezgavke in so rakove celice že prišle v kri, je morebitna operacija navadno že prepozna. Poleg te zle rasti izločuje od raka poškodovano tkivo še hude notranje strupe (toksine), ki zastrupljajo vse bolnikovo telo. Tak bolnik dobi značilen izraz na obrazu: je rumenkasto blede barve, vidi se mu, da ga obdela zelo huda bolezen. Moči mu vidno pešajo, tek do jedi mu izgine, volja ošibi, dan za dnem hujša, da se mu

takorekoč vidi, kako hitro pada njegova življenska sila. Splošno pešanje in hiranje mu zmanjša še ostalo odpornost organizma. Bolečine se javijo šele tedaj, ko se je bolezen lotila živčevja. Ker rak v začetku svojega postojanja nič ne boli, je težko pravčasno spoznati bolezen; prav to je nevarna posebnost raka. Če bi bilo vnetje slepega črevesa (slepiča) prav tako brez bolečin kot je rak, bi bila čisto gotovo tudi ta bolezen zelo nevarna. Najvažnejša naloga današnjega zdravilstva je pač ta, da dobimo zanesljiv način za spoznanje in ugotovitev raka že takoj v prvi stopnji. Če se bo zdravnikom to posrečilo, bodo gotovo rešili človeštvo ene najhujših bolezni. Običajno so le bolečine one, ki privedejo bolnika k zdravniku; prejšnje slabosti, hiranje pripisuje bolnik čisto svojeglavno drugim vzrokom. Rak na požiralniku in v želodcu ovira ter včasih prepreči uživanje hrane, tako da bolnik umre od lakote. Bolniki končajo po večmesečnem, včasih celo po parletnem trpljenju ob izkrvavljenju ali radi notranje zastrupitve.

Kako nastane rak? Kdo je njega povzročitelj? Kakšne so okoliščine, ki omogočajo nastoj raka?

Že dalj časa se znanost bavi s temi vprašanji, a do gotovih uspehov danes še ni prišla. Po mnogih državah imamo velike znanstvene zavode, ki se bavijo izključno s proučevanjem raka. Države trošijo velikanske vsote za pobijanje te bolezni. Zelo različne so bile in so še vedno domneve, s katerimi se skušajo razjasniti vzroki raka. Najprvo so obdolžili prehrano, pitno vodo, kraj, podnebje, način življenja vobče, kot vzroke te bolezni. Druga domneva, ki ima v znanstvenem svetu precej zaslonbe, pravi, da povzročajo raka razvojne motnje. Precejšnja važnost se pripisuje dednosti; ne v tem zmislu, da se bolezen naravnost podeduje, ampak, da se podeduje neko *nagnenje* do te bolezni. Vidimo namreč, da so slučajni raka v marsikaterih družinah v vzporednih in zaporednih vrstah mnogo

bolj pogosti kot v drugih. Tudi starostno opešanje samo na sebi so dolžili kot povod raku. Ko so odkrili bakterije, ki so povzročitelji najrazličnejših nalezljivih bolezni, so raziskovalci domnevali, da tudi neznan tak bakterij povzroča to bolezen. Raziskovalec Doyen je že pred dobrimi dvajsetimi leti mislil, da je našel mikrobo raka. Nbroj drugih učenjakov je na tej podlagi skušalo rešiti to vprašanje. A do sedaj tudi na tem polju ni prišlo še do gotovosti, pravega povzročitelja še niso našli. Vsekakor pa so za nastanek raka važni razni dražljaji, ki zadevajo, drugo eno in isto mesto dalj časa. Morarnji, čijih lice je izpostavljeno vsem vremenskim neprilikam, dobijo zelo pogosto raka na obrazu. Pri kadilcih piparjih se pritakne rak zelo rad na onem delu spodnje ustnice, kjer leta in desetletja tišči pipica; v požiralniku se usede rak najraje sredi prsi, tam kjer je najožje mesto in kjer neprežvečeni, trdi grizljaji največkrat odrgnejo sluznico. Rak se pogosto ugnezdi ob prehodu požiralnika v želodec, tam kjer želodec prehaja v črevo, in na vseh onih mestih, kjer je cev ožja in zavita. Ravno tako v danki, kjer se nabira blato. Dostikrat se napravi na jeziku (posebno pogosto ob straneh) nekaka zatrdlina, ki ne povzroča nobenih bolečin. Mislijo, da so krivi temu nastalemu raku gnili zobje, ker po stalnem dotiku in drugnjenu ob gnilo zobovje se iz male sluznične poškodbe na jeziku razvije pravi rak z vsemi groznimi posledicami.

Kakšno je torej stališče današnjega zdravilstva glede raka? Do česa so privedli poizkusi učenjakov? Kakšni so praktični uspehi? V zadnjih dveh desetletjih so raziskavanja o vzrokih raka precej napredovala. Na eni strani se je dognalo, da se z domačo rejo pospešuje nastoj raka pri malih sesalcih, na pr. miših, s katerimi se najraje delajo poizkusi. Obstojata nekaka dedna razpoložnost za obolenje na raku, ki se podeduje po istih zakonih kot se podedujejo drugi telesni znaki.

Drugič se je pokazalo, da se nastoj raka lahko povzroči z različnimi posnovnimi (kroničnimi) dražljaji, ne samo s fizičnimi (dotikom, pritiskom itd.) ampak tudi s kemičnimi (s katranom, anilinovimi snovmi, dolgotrajnim obsevanjem z Röntgenovimi žarki, kakor tudi z radijevimi žarki); raka končno umetno povzročijo z vcepljenjem nekaterih zajedavcev (parasitov). Ti paraziti povzročijo kronično vnetje, iz katerega se lahko razvije rak.

Uporaba röntgenovih žarkov pri zdravljenju raka v želodcu.

Kar se zdravljenja tiče, je stališče današnjega zdravilstva sledeče. Ker nam povzročitelj te bolezni ni še znan, zatorej je tudi borba proti njej zelo težavna in ne zmeraj združena z važnimi uspehi. Danes poznamo le tri sredstva, katerih se zdravnik poslužuje pri zdravljenju raka. V prvi vrsti pride v poštev pravočasna operacija, ki v začetku bolezni lahko reši bolniku življenje. Drugi dve sredstvi sta Röntgenovi žarki in radij. Te dve sredstvi sta omejeni le na nekatere vrste raka in se uporabljati le pri zgodnjih oblikah, dokler se rak še ni razrastle in stvoril že prej omenjenih naselbin. Pravilo, ki naj velja, je tole: Čimprej se pride bolnik zdraviti, tem več verjetnosti je, da bo ozdravel. Če zdravnik prepozno operira, s tem bolnikovo stanje le poslabša in pospeši bolezen in konec. S pravočasnim, zgodnjim zdravljenjem bolnik olajša

kirurgu delo in tudi bolnik operacijo lažje prestane, ker je njegovo telo še dovolj močno in še ne popolnoma zastrupljeno. Tudi se rak edino le v početku lahko popolnoma izreže. Pozneje je že stvoril naselbine, ki bolezen po nekaj mesecih ponovijo. Boizen pa se navadno vedno huje po navlja.

KAKO SE RAZVIJAJO EVROPSKI NARODI? M. M.

Evropa je oni del naše zemlje, ki je najgosteje obljuden. Njeno prebivalstvo pa ni enotno, temveč sestavljeno iz raznih narodov in plemen. Sorodni narodi tvorijo takozvane narodne družine. Od teh stanujejo Romani v južni in zapadni Evropi, Germani v sredini ter deloma v zahodno-severnih krajih, Slovani pa večinoma po velikanskih ravninah vzhodne Evrope. Zanimivo je opazovati razvoj teh narodov od l. 1800., od časa velike francoske revolucije, pa do danes.

Pričetkom 19. stoletja je prebivalo v Evropi približno 180 milijonov ljudi. Dobra tretina teh so bili Romani, skoraj tretina Germani, a niti dve sedmini Slovani. Skoraj šesti del vsega evropskega prebivalstva (okrog 27 milijonov) so tvorili Francozi. Francoska je bila tedaj med vsemi kulturnimi evropskimi državami najmočnejša.

Koncem 19. stoletja je znašalo število vseh Evropejcev približno 370 milijonov, torej nekaj več kot dvakrat toliko kot sto let poprej. Od teh je bilo nekaj čez $\frac{7}{24}$ Romanov (okoli 110 milij.), približno $\frac{8}{24}$ Germanov (okoli 120 milij.), skoraj $\frac{8}{24}$ Slovanov (115 milij.), tako da so bile v onih letih te tri narodne družine skoraj enako močne. Ostanek (25 milij.) so tvorili drugi manjši narodi (Madjari, Grki, Judje, Turki ter razna finsko-mongolska plemena). Ker izmed vseh slovanski narodi najhitreje rasejo, stojijo sedaj po številu Slovani v Evropi na prvem mestu. Mednarodni statistični urad pri »Zvezi narodov« je koncem leta 1928. cenil evropsko prebivalstvo na 478 milijonov. Tedaj je znašalo število Slovanov skoraj 164 milij., torej

Torej splošno zdravo življenje. Zgodnje spoznanje ter takojšnja operacija so nam edina zanesljiva sredstva, ki jih lahko z uspehom uporabljamo v obrambnem zdravljenju proti raku, dokler ne poznamo njegovega pravega povzročitelja ter morebitnega zdravila, ki bi gotovo z uspehom delovalo proti njemu.

dobro tretino vseh Evropejcev. Germanov je bilo nekaj čez 148 milij., Romanov pa okrog 128 milij.

Po vojni so se razmere v Italiji, Španiji ter Romuniji močno zboljšale. Izseljevanje ni več tako močno, umrljivost se je znižala, medtem ko je število rojstev le neznatno padlo. Sedaj rasejo torej latinski narodi v Evropi nekoliko hitreje kot pred vojno, medtem ko je nasprotno število rojstev med germaškimi narodi hudo padlo. Nemški ter deloma tudi angleški rodoljubi se radi tega močno znebirajo ter pravijo, da bosta tudi Nemčija in Anglija kmalu tako daleč kot Francija, kjer je bilo leta 1929. število mrličev za dobrih 70.000 višje od števila novorojencev. Naravni dorastek pri Slovanih se drži v glavnem še vedno na predvojni višini, da ga deloma celo prekaša, ker se število smrtnih slučajev nekoliko zmanjšuje. Naravni dorastek slovanskih narodov v zadnjih letih celo presega višino dorastka vseh ostalih evropskih narodov skupaj.

Zanimivo je primerjati demografski razvoj v Italiji in Franciji. Leta 1872. je štela združena Italija le okrog 26.8 milijonov prebivalcev, medtem ko so jih istega leta v Franciji našteali dobrih 36. Dandanes pa ima Italija čez $41\frac{1}{2}$ milijonov ljudi, a Francija še ni dosegla 41 milijonov, čeprav se je po vojni tja priselilo blizu 2 milijona tujerodcev. Francija je razmeroma prav malo obljudena, manj celo kot gorata Švica, njeni sosedi pa, Nemčija in Italija, imate velike skrbi, kako naj preživljate svoje preobilno prebivalstvo. Toda močni, zdravi narodi v zgodovini zmagujejo.

SVEŽI KOLAČKI.

MIRKO KUNČIČ.

PESEM O ZLATU.

Mamica moja je strašno bogata.
Nima zlatá — in je vendar vsa zlata:
zlate so njene oči,
zlati so njeni lasjé,
zlate so njene besede,
zlato je njeno srcé.

Vse to bogastvo mi vsak dan pokla-
nja,
kadar ljubeče nad mano se sklanja.
Kadar me boža, poljublja gorkó —
nihče na svetu bogat ni tako!

Mamica moja je strašno bogata.
Revna, preprosta je — in vendar vsa
zlata:
zlate so roke, ki kruhek mi režejo,
zlate so, kadar mi bolnemu strežejo;
zlat je vsak njen pogled, vsak njen
nasmeh,
zlata celo — vsaka solza v očeh...

Vse to bogastvo nekoč grobokop
z mamico mrtvo bo dal v hladen grob.
Jaz pa še vedno dovolj bom bogat:
saj bo spomin nanjo tudi ves zlat...

KOKOŠJA ZGODBA.

Petelin planil je na plot, priklical s
presunljivim glasom skupaj kokošji
rod in mu oznanil:

»Kukuru in kikiri,
putke moje zveste!
Odprite ušesa in oči —
moj god je jutri, veste.

Spodobi se, da proslavimo pred-
večer tega znamenitega zgodovins-
skega dogodka na tak način, da bo
svetal na veke nanj spomin.

Ker bi nam pa zabavo to greniti
utegnil, fuj in fej, onga — naš sitni
gospodar Andrej, sem sklenil in ukre-
nil, da daleč proč praznujemo to reč
od doma:

v samotni hosti.

Vse je že pripravljeno: povabljeni
so odlični gosti, prepeval nam bo žabji
zbor, bakljado slavnostno prevzele so
kresnice, a miške v polžje hiške bodo
nam nosile krače in potice. Odmore

krajšali nam bodo godci in sladili de-
beli vinski sodci.

Lepo bo, oj, lepo tako, kot še nikjer
nikoli ni biló!

Kukuru in kikiri,
putke moje zveste!
Zapríte ušesa in oči —
zdaj vse že dobro veste.

Le brž, le brž pripravite se zdaj na
pot! Dan se niža, mrak se bliža —
kmalu pojdemo odtod.«

»Kokodak in kokoko,
kajpak, kajpak pojdemo!«

so putke v en glas zavriščale in — en,
dva, tri! se praznje preoblekle in —
en, dva, tri! jo naskrivaj z dvorišča,
kjer so hude dekle, popihale... Ve-
sele odbrzele so za petelinom proti
hosti, kjer zbrani bili že so brezšte-
vilni gosti.

Hej, in so v mrak kresnice = plame-
nice zablíščale in žabe v zboru veli-
častno zaregljale:

»Rega, rega, kvak-kvakon,
zbor je naš ubran kot zvon.
Slavlencu današnjemu
pojemo na čast, juhu!

Naj še mnogo let živi
in skrbi za putke svoje,
naj prelepi 'kikiri'
svoj na sodni dan še poje.
Živijo, rega, rega, kvak —
mili naš rojak!«

Hej, in je vino pljusnilo kot slap
rdeč iz sodcev in so poskočno zahre-
ščali instrumenti godcev:

»Holadrija, holadrom,
čindaraša, bum in bom,
mtadrata, mtadra,
drumladi, oh — ja!«

Do dna srca je ganjen naš petelin
bil. Vzel čašo vinca rujnega je v
kremplje in napil:

»Kukuru in kikiri,
ljubi moji gosti!
Od srca pozdravljeni
v tej prelepi hosti!

To današnje slavlje
solze vabi mi v oči . . .
Hvala vam! Na zdravje!
Kikirikiki!»

Zaploskali govorniku so gostje z
vnemo divjo in kot obsedeni vsevprek
rjovel:

»Živijo! Živijo!»

Nato spet banda v vrišč in šum je
zaigrala:

»Bum — bum — bum!»

So gostje židane se volje spoprijeli,
poskočno se po taktu — en, dva, en,
dva — zavrteli . . .

Vse tja do polnoči — napitnice in
holadri. Kokoške rajale so kakor
blazne, s sladčicami polnile si že-
lodčke prazne — vse tja, vse tja do
polnoči. Potem pijane so vsekrižem
obležale in pospale — — —

Takrat, takrat pa, jojmene, ko tat
prikradla se iz hoste je lisica Zvito-
repka nepovabljena k njim v goste in
mogočno dokončala slavnostno go-
stijo: zavila je po vrsti vsem ko-
škam vrat . . .

Tako je, vidite, prijatelji, če pete-
linček Potepinček z godci in sodci
vinskimi svoj god slavi!

JANEZKOVO POTOVANJE NA LUNO.

Janezek je nekega dne dobil v roke
časopis in se poglobil v čitanje obšir-
nega članka o vsemirskih raketnih
aeroplanih. — Veste, to so aeroplani,
ki so zgrajeni tako, da se v njih raketa
za raketo sama vžge in žene aeroplan
z neznansko brzino proti nebu. Jane-
zek je čital tudi o nekem učenjaku,
ki namerava v takem aeroplanu od-
potovati na — luno. Čeprav je Janezek
bore malo razumel od vsega, kar je
čital, je odsihdob vendar noč in dan
sanjaril, kako bi bilo lepo, če bi imel
tak aeroplan in bi v njem odjadral na
luno. Gori je zlata, srebra in diaman-
tov in kdo ve kaj še vsega bajé — nič
koliko. »Ohjej,« je vzdihnil Janezek,
»ohjej, da bi imel tak aeroplan . . . !
Potem bi bil najsrečnejši človek na
zemlji — oziroma na luni . . .«

In se je čudovita reč zgodila, da je
Janezek res kar na lepem dobil ra-
ketni aeroplan v dar. Naskrivaj, tako,
da očka in mama o tem sploh nič ve-
dela nista, je ob solnčnem vzhodu se-
del vanj, pritisnil na skrivnosten
gumb in — bums! se je s strahovitim
pokom vžgala prva raketa in pognala
aeroplan visoko v zrak . . .

Janezku je kar sapo zapiralo, tako
neznansko je letálo brzelo proti nebu.
Rrresk! — bums! — rrresk! — se je
vžigala raketa za raketo in razdalja
med aeroplanom in luno se je z vsa-
kim hipom manjšala. Rrresk —
bums!! — rrresk!!! . . . Aeroplan je dr-
vel kakor pobesnena zver.

Še nekaj sekund — in že je bila luna
Janezku tik pred nosom.

Tedaj pa se je, o strahota, z grozan-
skim pokom — rrrrrresk!!!! — vžgala
poslednja raketa in razgnala aeroplan
na milijon koscev.

Janezek je obupno zakričal in za-
krilil z rokami v brezkončno praznino.
Z bliskovito naglico je začel padati
navzdol. Padal je vedno globje . . .
vedno globje . . . Sekunde so bile
dolge kakor leta, minute neskončne
kakor večnost. Padal je in padal, in že
je mislil, da ne bo nikoli več videl
zemlje.

Pa ga je nenadoma obšla smrtna
groza: zagledal je pod seboj neizmer-
no gladino morja in v njem krokodile
z grozeče zevajočimi žreli . . .

Še en grozotno presunljiv krik in
Janezek je padel naravnost — — — s
postelje na tla, zakaj vse to o poto-
vanju z raketnim aeroplanom na luno
se mu je bilo samo sanjalo . . .

VEČER.

»Aj, mar so zvezdice padle z nebá?«
Vsevprek čez rosne poljane in trate
plavajo lučke srebrne in zlate.
Vetrec poredno se z njimi igra.

Aj, niso zvezdice padle z nebá.
Z murnčki sestre kresnice svatujejo,
vigled zeleno svečano praznujejo.
Zbor žabjih grl vmes reglja.

Lep je, prelep je ta božji večer.
Ves je kot pravljica, ves je kot sanja.
Z zlatimi strunami v srca pozvanja:
»Božji lepoti ni konca nikjer — —«

POLŽ — KONJIČEK.

Škratec polža je zajezdil:
»Hi, konjiček, hi!
Pojdeva na svatovanje,
holadrijadri!«
»»Kdo se ženi?«« — »Žaba Rega
z žabjekom Kvakvakom.
Hi! v galop! — da bova prej tam
kakor svatje z vlakom.«
»Bova!« polžek je pokimal
in se spustil v tek
in je dirjal kakor vihra
čez polje in breg.
Zdajle, hej, sta že na cilju,
zdajle, hihhi —
ko Kvakvak že davno s svojo
Rego v grobu spi...

NACEK PACEK.

Nacek pacek pisal pismo:
»Očka moj!
To Ti piše iz Gorice
sinko Tvoj:
Zadnje čase strašno priden
sem postal.
Kakšno mi zato darilo
boš poslal?«

Očka pismo čital, brundal:
»Lej ga, lej —
tale da je vzor učenca?
Fuj in fejl!
Same packe, same čačke
v pismu so ...
Nacek pacek, v dar ti pošljem —
figico!«

NA CVETNO NEDELJO.

Vzpel škrjanček se je v zrak
in zletel čez holmce
dramit, klicat iz noči
zlato božje solnce.
In je vstalo ... en, dva tri! —
okence odprlo
in s pogledom svetlim se
v širni svet ozrlo — —

Hej, fantički, zdaj pa brž
butarice v roko!
V parih odkorakajmo
čez zeleno loko.
K farni cerkvi na grič
vabijo zvonovi ...
Tam že čakajo na nas
božji blagoslovi.

USPAVANKA.

Aja tutaja,
Majdica naša nič več ne nagaja.
Očke zapira, zaspančkala bo,
k zvezdam odplavala bo pod nebó.
Tam jo že čakajo
angeli beli.
Vso noč z njo rajali
bodo in peli.
Zdravja in solnca
bodo ji dali,
potlej jo tiho
nazaj pripeljali.
Hej, to bo mamica zjutraj pogledala,
ko ji bo punčka srečna povedala,
da je priromala, aja tutaja,
s solncem srebrnim — naravnost iz
raja ...

MI.

Mi smo fantički
z rdečimi lički.
Židane volje
gremo na polje,
ko za gorami
jutro se zdrami.
Tam do večera
vriskamo, rajamo.
zlate pomladi
praznik obhajamo.
Komur je žalost
legla v srce,
v rožno poljano
z nami naj gre.
Hej, mi fantički
z rdečimi lički —
hitro pričaramo
vse mu nazaj:
srečo odbeglo,
radost in maj...

MIŠKE ŽALUJEJO.

»Kaj bo, kaj bo z nami, oh!
Očka Mišek je umrl...
Me smo strašno žalostne.
Kdo nam zdaj bo orehe trl?
Kaj bo, kaj bo z nami, oh!
Mamica ne zmore vsega.
In povrh še bolna je...
Bridko, joj, pogreša njega.
Kaj bo, kaj bo z nami, oh!
Kdo nas z dobrim sirčkom hranil
bo poslej sirotice,
kdo pred zlobnim mucem branil?«
Muc pred luknjico preži,
temno gleda kot skovir:
»Kaj bo, kaj bo z vami, oh? —
Vse požrl bom, pa bo mir!«

VOŠČILO ZA GOD.

Očka moj! Za god ti voščim
mного sreče in veselja.
Naj ta dan se izpolni ti
vsaka drobna srčna želja.
Tale skromni šopek sprejmi
v znak hvaležnosti globoke
za vse, kar storile zame
so te tvoje dobre roke.
Očka moj! Ljubezen moja
ne usahne kakor cvet;
še nad grobom ti bo klila — —
Bog te živi še sto let!

Bratec in sestrica (M. Gaspari).

Ivan Albreht.

MUREN IN PETELIN.

Bibi bibi bibica,
kje je naša Anica?
Ančka na stezici,
muren na gredici,
Ančka murna se boji,
muren strže: ričiri.

Tam za plotom, kokodak,
gre petelin korenjak,
vrat iztegne, zamiži:
»Putke, kure, jarčke tri,
hitro semkaj, kikiri,
Ančka murna se boji!«

Bibi bibi bibica,
zgrabi murna jezica,
črno gleda, kobaca,
k petelinu odskaklja:
»Dober dan, gospod kokot,
kam vas danes pelje pot?«

Zdaj petelin velikan
s krikom plane v drugo stran:
»Črna zver gre, kikiri,
putke, kure, jarčke tri!
Jadrno vse za menoj,
čaka nas še strašen boj!«

Muren gleda, se smeji:
 »Figa-mož, čiri, čiri!«
 Bibi bibi bibica,
 kaj pa mala Anica?
 Ančka sede na gredico,
 putkam pravi to resnico:
 »Mnogo groma, nič dežjá,
 takšno je, kar se bahá!«

NORO LETO.

Noro leto — čudno leto:
 šilo je dobilo dleto,
 slak se je presukal v dreto,
 leska ima za mladiče
 same hruškove cepiče,
 ljulika rodi pšenico
 in bodeč osat potico.
 Čoln srebrn po medu plava,
 zlata je nad njim zastava,
 trije krepki v njem čolnarji.
 Prvi ima zlata vesla,
 drugi zlato zajemalko,
 tretji zlate žlice tri:
 prvi tebi, drugi meni,
 tretji zase obdrži.
 Pride šilo, se zapiči,
 dleto vanj se zadletiči,
 med posreblje, čolnič zmane,
 da nam vsem nič ne ostane.
 Kar povijmo v slak in dreto
 to budalo — noro leto!

Mirko Kunčič.

VELIKAN TELEBAN IN TONČEK MAKARONČEK.

I.

Živel je sredi črne šume na Žalostni gori velikan Teleban. Bil vam je hrust, da se je z mlinskimi kamni kakor z drobnimi žogami igral in je strica kosmatinca z lahkoto kakor drobno dete v naročju pestoval. Večji je bil od največjega drevesa, močnejši od najmočnejšega slona. Kadar se mu je za hotelo kaditi, je izruval smreko, si sklatil zvezdo z neba in si prižgal z njo pipo, deset metrov dolgo. In je kadil, da se je vsa Žalostna gora zavela v gost, neprodiren dim in so se ljudje v dolini plaho križali, misleč, da prihaja dim naravnost iz pekla.

Drugače pa je bil velikan Teleban kaj dobrodušen in pravičen možakar in ni nikomur storil zlega.

V vasici pod Žalostno goro pa je živel pobič, ki vam je bil tak malič, da se je komaj komaj na pručko (stoličko) stare mame skobacal in komaj dvignil drobno muco s tal. Ime mu je bilo Tonček Makaronček. Jako rad je pasel očetove gosi na vrtu — še rajši pa lenobo za pečjo.

II.

Nekega dne je Tonček Makaronček spet pasel gosi. A namesto da bi bil skrbno pazil nanje, je brezskrbno legel v travo in zadremal. To priliko so izkoristile tri najlepše očetovi gosi, ki so veselo dejale »adijo, zbogom!« — in se niso več vrnile.

Očka se je razsrdil, da nikoli tega. Zgrabil je z levico zanikrnega pobiča za vrat, v desnico pa vzel tenko leskovo šibo in zapel z njo po zadnji Tončkovi plati ono prelepo starodavno pesemco, ki se s »švrk, švrk« začne in z »veee, veee« neha.

Da Tončku ta »prelepa« pesemca ni bila kdo ve kako všeč, si lahko mislite. Togotno je opletal z rokami in nogami okoli sebe in se na vse načine skušal izviti trdim očetovim pestem. Pa je bilo vse zastonj.

Ko se je razjarjenemu očetu zdelo naposled kazni dovolj, je posadil malega grešnika v temen kot in mu zagrozil:

»Da se mi ne ganeš z mesta, če ne bova znova zaplesala!«

Tonček Makaronček je kljubovalno vtaknil palec v usta in trmasto pogledal v tla. Ko pa je oče s trdimi koraki odšel iz izbe in osorno zaloputnil vrata za seboj, je Tonček Makaronček planil pokoncu, napravil ljuto užaljen obraz, pokazal jezik za njim in požugal:

»Na, na — boš ti mene kregal in tepel! Saj veš kako! Nikoli več se me ne boš dotaknil, da veš, nikoli več!«

Ko je tako dal duška svoji strašni ihtii, se je splazil nazaj v kot, si podprl glavo s pestmi in jel tiho premišljevatii svojo žalostno usodo. Kar mi-

lo se mu je storilo pri srcu, ko se je spomnil svoje neznatne postavice...

Ovbe, ovbe, kako je to hudo! Vsa vas ga pomilovalno gleda po strani, paglavci mu kažejo osle in se mu posmehljivo pačijo v obraz, celo petelinček na gnoju, se mu zdi, ga prezirljivo premotri od nog do glave, kadar koli ga zagleda, in zakriči: »Koliko pa te je v hlačah, revše ubogo, koliko? Pomeri se no z menoj, pomeri, če se upaš, kikiriki!« ...

Ohjej, le zakaj je tako majhen in zanič? Ohjej, le zakaj ni tako velik in močan, kot je velikan Teleban? Hu, ali bi se potem maščeval za vse ponižanje in krivico! Tako bi premlatil to vaško drhal, da bi bilo grdo! A kaj pravim vaško drhal — očetu bi šele pokazal, očetu! Z obrestmi bi mu vrnil vse bunke, ki jih je kdaj od njega prejel...

Tako je kahal Tonček Makaronček črno jezo in maščevalne naklepe v sebi in stiskal pesti. Od hude žalosti vso noč ni mogel zatisniti očesa.

III.

Zjutraj na vse rano, ko so v hiši še vsi spali, je v Tončku Makarončku nenadoma dozorel odločen sklep. Neopaženo je odkoracal iz sobe na vrt, z vrta na cesto, s ceste pa naravnost — na Žalostno goro k velikanu Telebanu, da mu potoži svoje težave in gorje.

Velikan Teleban je ležal vznak na mehkem mahu in piskal in smrčal predse, da se je tresla vsa Žalostna gora.

Tonček Makaronček je hrabro prihlačal do njega, splezal na njegova orjaška prsa in ga narahlo pocukal za močocene brke:

»Hoj, hoj, velikan Teleban, zbu-di se!«

»Grrr . . . grrr . . .« je velikan Teleban nevljudno in nedostojno smrčal dalje.

Tonček Makaronček ga je pocukal močneje:

»Hoj, hoj, velikan Teleban, zbu-di se!«

»Ph!« je velikan Teleban srdito pihnil predse, misleč, da mu je sedla drobna muha na brke — in Tonček Makaronček je kakor peresce odletel v zrak in obvisel med vejami visoke smreke.

»Ovbe, ovbe,« je začel tam na vsa usta tarnati in kričati, »ovbe, ovbe, velikan Teleban, reši me!«

Velikan Teleban je presenečen odprl oči in prisluhnil.

»Hm, hm,« je zabrundal z globokim basom, »hm, hm, kaj pa je ta ptiček, ki tako čudno poje? Dajmo, dajmo, poglejmo!«

In se je vzel pokoncu in se radovedno nagnil k smreki, na kateri je klavrno čepel naš junak. In se je od srca zagrohotal:

»Hohoho, sapradimiš, kdo pa si ti, drobljanec? In kaj delaš tukaj?«

»Tonček Makaronček sem,« mu je prijateljsko povedal pobič in pristavil: »Sem prišel pogledat, kako se kaj imaš. In nekaj bi te rad prosil.«

»Kaj pa takega, kaj?« je bil močno radoveden velikan Teleban.

»Tako sem majhen in slaboten,« mu je jel zaupno tožiti Tonček Makaronček, »da se me upa že vsak frkolin našeškati. Rad bi postal velik in močan kot si ti. Daj, daj, moj ljubi Teleban, stori, da bom iz maliča postal velikan! Potlej se bom najprej strašno maščeval nad očetom, ki me je včeraj s šibo po zadnji plati namazal. Tako ga bom premlatil, da bo pomnil! Daj, daj, velikan Teleban, usliši mi prošnjo! Do smrti ti bom hvaležen.«

Velikan Teleban se je najprej neznanško zavzel, potlej je malo pomolčal, malo pomislil, zabrundal par nerazumljivih besed v brke in dejal:

»Naj bo, pobič! Postal boš velikan. Če boš pa potem kaj bolj srečen in zadovoljen, močno dvomim.«

Rekši je zgrabil Tončka Makarončka z desnico za noge, z levico pa za glavo in ga jel tebi nič meni nič kakor harmoniko raztezati.

Tonček Makaronček je od bolečine divje zatulil. Čisto razločno je slišal, kako mu pokajo, kako se mu kakor gumijasti trakovi raztezajo v telesu

kosti in postajajo vse tanjše . . . vse tanjše . . . Preden je utegnil naštetih do dvajset — je postal visok kakor velik Teleban. A strah in groza: *sama kosť in koža ga je bila. Roke in noge so mu bile tanke kot prekle, v život pa ga je bilo tudi komaj toliko, da bi ga mogel človek s prsti obeh rok obseči.*

»Ovbe,« je zajavkal in si v studu zakril oči, »ovbe, velikan Teleban, kaj si napravil iz mene! Zdaj sem grši od poljskega strašila.«

»Ne morem pomagati,« je resno in strogo odgovoril velikan Teleban. »Kar si želel, si postal. Saj vendar ne morem iz takega drobljanca napraviti velikana in debeluharja obenem. Pojdi zdaj, pokora suha, — in Bog s teboj!«

IV.

Ves razočaran in obupan je Tonček Makaronček z velikanskimi koraki odhlačal z Žalostne gore nazaj proti vasi.

Ko so ga vaški otročaji od daleč zagledali, so se jim naježili lasje. Z divjimi kiki »bežimo, bežimo, divji

mož gre!« so se razkropili na vse strani . . .

Tončka Makarončka je bilo sram, da bi se bil najraje v zemljo pogreznil. Sklonil je glavo nizko na prsa in zavil proti rodni hiši. Srđ na očeta se je v njem že davno podel. Ni več mislil na maščevanje. Samo eno prijazno, ljubečo besedo bi mu še rad v slovo izrekel in ga prosil odpuščanja, preden bi odromal dalje v svet . . .

Ko je bil od očetove hiše oddaljen samo še par korakov, je stopil oče na prag.

»Očka!« je gorko in prisrčno zaklical Tonček Makaronček, razprostrl roke in mu hotel skesano planiti naproti.

Oče pa ga ni več poznal. Niti v sanjah si ne bi mogel predstavljati v tem koščnem strašilu svojega mašlega, zanikrnega — in vendar tako ljubljenešega sina . . . Prekrižal se je ves prestrašen ter se spustil za drugimi vaščani v beg — — —

Tonček Makaronček je ostal v vasi sam. Do smrti žalosten in nesrečen je sedel na streho rodne hiše, si zakril z dlanjo obraz in se bridko bridko zjokal . . .

PET SPOMINČIC ZA DEKLICE. ANICA S.

I.

Ko deklica doraste v dekle, navadno dobi svojo sobo, če je le prostora v hiši. To je prvi začetek samostojnega gospodinjstva, pa morda začetek samosvojega življenja. Deklica, ki raste, je kakor roža nežna in rahločutna. Koliko misli in želja, koliko veselja, skrbi in žalosti se rodi, z njimi pa tudi nove težave. Zato je potreba dekletu, da je večkrat sama, da za kako uro pogleda v svojo dušo in tako spozna samo sebe, se utrjuje in pripravlja za bodočnost.

Ko dekle dobi svojo sobo, dobi svoj svet, ki ga bo po svojem okusu uređila in okrasila. Seveda si ne misli kupovati ničesar novega, saj se tudi iz revnega pohištva da narediti lepo. V

sobi je postelja, omara ali obešalnik, mogoče mizica, stol, ena ali več podob — pa je dovolj. Dekle skrbi, da je vedno vse čisto. Zid bo morda tudi sama pobelila, tla se tudi kmalu oribajo, posteljnina bo vedno snažna in bela, saj vode je veliko in solnca je tudi dovolj. Če nimaš omare, imaš gotovo obešalnik, če ga ni, pa prosi brata, očeta, ali koga drugega, naj ti ga naredi. Seveda se obleke na obešalniku prašijo in kvarijo, zato skrbi, da bodo vedno pokrite z rjuho ali prtom. Nad posteljo dekleta pogostoma obesijo podobo, ki predstavlja njihovo zaščitnico. To je zelo lepa navada, ker ob pogledu nanjo si priklieš v spomin življenje svoje zavetnice in zvečer lepo pomoliš ob

Dekle v naši narodni noši.

njej. Okno dekliške sobice pa je navadno dekletov ponos; večkrat se vršijo po naših vaseh kar tekme, katera bo imela na oknu lepše cvetice.

Ne pozabi nageljnov in roženkavta, ki se s potaknjenci lepo množijo; tudi gorečnice so zelo lepe in hvaležne, ker cvetejo skoro vse leto. Šipe pa lepo okraši z belimi zaveskami. Zimski večeri so zelo dolgi in ob pogovorih se da marsikaj narediti. Na pravi si zavesce, okrašene z narodnimi motivi v živih barvah. To daje sobici zelo prijazno in čedno lice.

Le take sobe so prijetno zatočišče deklici, ki jo kaj teži ali pa kaj prav izredno veseli. Tudi za kramljanje so pripravne, in prijateljica bo zelo rada

prišla k tebi, če boš imela tako čedno sobico.

II.

Zimski večer je. Zunaj piha burja in je začelo snežiti; na ognjišču pa veselo poje velik ogenj. Krog njega so se zbrala dekleta, da se bodo nocoj pri Marici malce pomenile.

Nekaj jih plete, ta krpa, ona pa veze.

Marica dela krasen prt, veze ga v živih barvah, vzorec je čisto naš. Tako lepo se prelivajo barve ob svetlobi ognja, da dekleta večkrat vržejo na njega poglede. Tinka preneha s svojim delom in pravi: »Marica, tvoj prt postaja vedno lepši, počasi se bomo vse

privadile tem narodnim vezeninam in jih bomo zljubile.« »Seveda jih boste« — pravi Marica — kakor sem jih jaz. Ko je moja teta učiteljica govorila o naših vezeninah, sem se ji skoro posmehovala, češ, da kakšne so vendar naše vezenine, morda drugačne od drugih? Pa me nekega dne pokliče v svojo sobo in odpre predal omare, ki je bil sicer vedno zaprt. Ko bi ve videle, koliko bogastva se je usulo iz njega. Prti, prtički, zavese, blazine, bluze, vse vezene in v kakšnih barvah! »Vidiš,« mi je rekla teta, »to so naše vezenine!« in mi je pričela govoriti, kako so naši pradedje in prababice sami risali rože, srčka, ptiče in vse spletali v lepe motive, ki so jih potem vezilje (to so bile dekleta, ki so vezla po naročilu in za plačilo) v živih barvah vezle na kožuhe, rute, prte, itd.

Tudi pohištvo so imeli naši predniki okrašeno s svojimi pristinimi risbami. Večkrat so naslikali na vrata omar razne slike, svetniške pa tudi druge. Takih omar ni več pri nas, ostale so nam le starinske, rezljane skrinje, še tistih ni veliko, ker jih meščani radi kupujejo. Oni pač znajo ceniti njihovo vrednost, mi pa, ki nismo o tem poučeni, jih dajemo za majhen denar. To ni prav, da prodajamo naše domače umetnine, naj si gospodje kupujejo drugje, saj imajo dovolj denarja. Me pa ostanimo pri našem.«

»Res je,« — se oglasi Tončka, — »mene je prav jeza lomila, ko je zadnjič neki gospodič pri nas vprašal, ali imamo kakšno staro sliko, na steklo slikano. Naša mati je brž pritrčila, prinesla iz sobe tisto našo staro sliko svete Trojice, ki je tako lepo visela nad njeno in očetovo posteljo, jo obrisala s predpasnikom in mu jo pokazala. Že je segel v žep, da jo bo plačal, pa sem jaz rekla, da je ne damo, da je spomin na našega starega očeta. Mati je bila tudi zadovoljna, ko sem jo prosila, naj bi podobo raje dodala k moji bali.«

»Tako moramo vedno delati« — je zopet začela Marica — »bodimo me čuvarice naših zakladov. Če hočemo

obleko okrasiti, sezimo po naših vezeninah, sobo opremimo z našimi starinskimi omarami in skrinjami, če jih imamo. Tudi naših noš ne pozabimo, saj jih lahko malo popravimo, pa bodo tudi našemu času primerne. Nanje se lepo prilega stara ruta in kdor ima, se lahko lepo postavi s starinskim nakitom: uhani, verižico in prsno zaponko. Škoda, da vse to pri nas izginja.«

III.

Micka Rokova je brihten deklíč. Vsak se rad ž njo ustavi, ker vsakomur kakšno krepko pove. Tudi otroci jo imajo radi. Ko jo zagledajo, stečejo k njej in jo prosijo za pravljico. »Mar mislite, da jih iz vreče mečem.« Pa jih odžene. Kdo bi vedno govoril!

Zakaj zna Micka toliko povedati? »Tudi jaz bi znala,« — pravi Rozalka Mežnarjeva — »če bi imela toliko knjig kot ona.«

Res ima Micka veliko knjig. V svoji izbi ima polico in na njej so lepo razvrščene knjige. V petih letih jih je veliko nabrala. Vse Mohorjeve; če ji je v mestu ostalo kaj denarja, je šla v knjigarno in pogledala, kaj bi koristnega kupila. Pa je polagoma nakupila poučne knjige o zdravju in za prvo pomoč v raznih nezgodah; tudi knjigo o zdravnih zeliščih je vzela in je z njo poleti nabrala vsakovrstnih zelišč, da ga je imela pozimi za čaje. Ker so sosede o tem vedele, so jo večkrat prosile, naj da prgišče kamilce, peščico borovnic, ščepec bezga, ker je Pepčku slabo, ker stari oče močno kašlja. Če je zbolela živina, so tudi večkrat pribežali k njej, naj pogleda v tiste bukve, ki pišejo, kako se zdravi živina. Zimski večeri so dolgi in mladi ljudje radi čitajo ob ognju ali na peči. In posebno pozimi je Micka posojevala mnogo knjig. Bila je zelo natančna, vse knjige je skrbno zavila v močan papir in vsakemu je posebej naročila, naj pazi, da knjige ne pomaže in strga, ker sicer jo bo plačal. Tudi sama je pazila na to: če se je kakšen izmed mlajših bratcev ali

sestric približal knjigam, ga je zelo krepko odgnala. Dobra knjiga je dragocena, velja toliko kakor dober učitelj; človeka pouči, ga zabava in mu govori o velikem svetu, o deželah, ki jih še nikoli ni videl, o ljudeh, ki živijo svoje življenje zelo daleč. Vse je dobro znati, ker tako postanemo tudi drugim koristni. Tako misli Micka in že hrani denar za nove knjige.

IV.

Spominjam se, da se nisem z dekleti nikoli tako zabavala kakor zvečer. Šle smo ven iz vasi na trato. Pa nismo sedle. Kaj bi človek sedel, trava je mehka, zrak svež, luna sveti — —. Juhej! »Ti loviš!« me udari Marička — pa smo vse skočile. To je bilo letanja in smeha! Pa so vendar ta dekleta ves dan delale na polju, kuhale, pestovale, prale. Rekle so, da se telo spočije, če malo poskače tako prosto in v tako veliki družbi. Res je, telo, ki ves dan dela vedno iste gibe, otopi, postane trdo, gibčno le za nekatera dela. Da postane telo prožno in lahko, je treba, da telovadi. Kdor telovadi, ni potrebno, da ima posebno obleko, čevlje, orodje in učitelja. Telovadba za dekleta, ki hočejo biti zdrave in krepke, je zelo priprosta in nič ne stane. Imela sem prijateljico, ki mi je po težkem porodu tožila, da se je v svoji mladosti preveč zanemarila. Zdravnik ji je rekel, da če bi za svoje telo poskrbela s telovadbo, z izprehodi, kopanjem, bi zelo malo trpela. Dekletovo telo je zibelka bodočega življenja, zato je dolžna zanj poskrbeti o pravem času. Zdravniki priporočajo skakanje čez vrv kot zelo koristno. Dve deklici držita vrvico vsaka na svojem koncu in v primerni razdalji in jo vrtita, vrv mora udarjati ob tla; deklica pa, ki skače na sredi, poskoči vsakokrat, ko vrvica udari ob tla. Najprej skači z obema nogama skupaj, nato skoči tako, da polagaš na tla eno nogo za drugo itd.

Tekanje tudi zelo dobro stori, pospeši dihanje in utrjuje vse mišice, razgiblje celo telo in spravi v dobro voljo.

Da utrdiš trebušne mišice, ki so za bodočo mater posebno važne, delaj sledečo vajo: zjutraj, ko vstaneš, ali zvečer, preden greš počivat, lezi vznak na tla in porini stopala pod omaro. Skleni roke pod tilnik in počasi sedi, ne da bi krčila nog, in približaj glavo, kolikor moreš, h kolénom. Potem pa lezi počasi nazaj. Začetkom boš to vajo zelo težko delala in te bo drugi dan vse bolelo, a polagoma ne boš več čutila bolečin in vaje boš z lahkoto opravljala. Za dekleta sta važni tudi sledeči vaji: lezi na tla, dvigni obe nogi iztegnjeni in navpično, drži pete skupaj in skleni roke pod glavo. Ostani tako, da šteješ do deset, nato položi noge počasi zopet na tla, dvigni trup in položi roki med koleni. Nato deni roke zopet pod tilnik in vajo ponavljaj večkrat.

Lezi na tla, dvigni stisnjeni in ravni nogi zopet visoko in kroži z njima. Peti drži vedno skupaj stisnjeni.

To naj delajo tudi ona dekleta, ki so preveč debela. Debelemu dekletu je vedno nerodno v družbi. Večkrat pa si pomaga z napačnimi sredstvi. Poznala sem dekle, ki ji je bila prirojena debelost v veliko žalost. Kako si pomagati? Začela je stradati. Njeno telo pa, ki je potrebovalo hrane, je kmalu opešalo, obraz ji je dobil čudno oster izraz, koža je visela na njem, lotila se je je bolezen in je na jetiki umrla. Jej zmerno, kar je tvojemu telesu in tvojemu delu primerno, telovadi, hodi veliko, plavaj, pa boš dobila vitko, a vendar krepko in zdravo telo. Jej malo kruha in močnatih jedi in veliko zelenjave in jabolok.

V.

Na onih prtih, ki visijo po zidovih v kuhinjah, vidiš večkrat ta napis: »Največja sreča za moža — je žena, ki dobro kuhat' zna«. Upajmo, da ni to popolnoma resnično, žena mora biti možu več kot samo dobra kuharica. Vendar je zelo važno, da se dekleta brigajo tudi za kuhanje. Če mati zboli, prime takoj za lonce in pripravi dobro kosilo, da moški ne godrnjajo. V hiši ali pri sosedu krstijo in bi radi napra-

vili kaj dobrega, pa jim lahko ti poma-
gaš. Seveda vsaka ne more v gospo-
dinjsko šolo, zato so pa knjige, da te
poučijo o kuharski umetnosti. Za naše
razmere ni potrebno, da znaš kdo ve
kako fine stvari pripravljati. Dovolj,
da znaš dobro pripraviti domače jedi
in nekaj takih, ki spadajo k prazni-
kom. Prav dobra kuhinjska knjiga je
»Družinska kuhinja«, ki jo je izdala
Goriška Mohorjeva družba.

Če si pa ustanoviš družino, je še
važneje, da znaš kuhati. Od dobre
in snažne kuhe zavisi zdravje moža in
otrok. Pride bolezen in zopet je ku-
hanje važno. Dobro kosilo za praznike
še bolj povzdigne praznik in vsa dru-
žina je vesela okoli tečnih jedi. Na
vse to pa se moraš že v dekleški dobi
pripraviti. Prosi mater, naj pusti tebi
kuhati, naj ona za nekaj časa počiva
in uči, ker le z vajo se boš privadila.

LESENO SRČECE.

ST. KIEDRZYNSKI.

I.

Janka so vsa dekleta v vasi rade vi-
dele. Bržda zato, ker ni maral ni ene
od njih.

Ej, to ti je bil fant, ta Janko! Lep
kot naslikan; ni mu bilo para v vsej
dolini... Visok in vitek kot bor... In
oči globoke brez dna. Če bi se katero-
sibodi deklet zagledalo v te oči, bi ne
vedelo več, kje ima glavo... Tak je
bil Janko.

Vrhu tega je znal Janko izdelati to-
liko lepih reči iz lesa in jih pisano po-
slikati. Ko pa je v mesečini kje sedel
in zasviral na piščal, je bilo, kot da ga
spremljajo slavci. Vsaj tako so deklet-
ta pravila...

Vaški fantje pa Janka nikakor niso
mogli. Govorili so, da mu manjka ena
deska v hišici sredi glave. No, to so
seveda pravili iz ljubosumja... Zakaj
vsa dekleta so norela za njim.

II.

Kadar je Janko v mesečini zasviral,
se je posebno spomladi večkrat zgo-
dilo, da nobeno deklet v vasi ni moglo
zaspati... Zdaj se je iz te zdaj iz one
koče prikradel dekleč, se oprezno pri-
bližala Janku in mu šepnila:

»Ah, kako lepo godeš, Janko...«

Ali pa:

»Povej, komu sviraš to pesem,
Janko?«

»Ali je res, da si nevarno za-
ljubljen?«

»Kakopala!«

»In katera je? Kako se kliče tvoja
draga?«

Na to vprašanje je navadno pretrgal
sviranje in rekel: »Noč,« drugi »Zor-
ra,« tretji »Tema« in tako dalje... Po-
tem je pobegnil, pustivši deklet v mra-
ku in bolesten negotovosti.

III.

Tam okoli velike noči so se dekleta
odločila, da zadevo razčistijo, pa naj
bo kar če. Zvedeti morajo, kdo je Jan-
kovo deklet. Zmenile so se in se sku-
paj spustile iskat Janka...

Zalotile so ga, ko je barval snežno-
bela jajca. V tem je bil mojster, da
mu je bilo treba iskati para.

»Janko, lepi Janko!« so zagnale vse
v en glas, ena od njih pa je nadalje-
vala: »Pa povej nam vendar že, kate-
ro ljubiš... In če ne poveš resnice, ti
vržemo v ogenj najlepšo piščalo...
Bomo, boš videl. Že vemo, kje jo hra-
niš.«

S takimi in podobnimi grožnjami so
še nekaj časa pritiskale na Janka. Ni-
so mu pustile, da bi zinil. Slednjič je
dejal:

»Ej, poslušajte me! Na veliko noč,
ko pridete iz cerkve, zberite se vse,
kolikor vas je, pri vaškem vodnjaku.
Prinesem vam košarico piruhov. V
enem od njih bo lepo leseno srčece.
Srčece je iz lipovine, jaz sem ga iz-
rezljal. Tisti, ki najde to srčece, po-
klonim svojo ljubezen; vse moje živ-
ljenje bo njeno. Pa vedite, da ni ni-

kogar v vasi, ki bi imel tako ljubeče srce kot jaz.«

Dekleta so se jela razhajati, vesele te obljube, a ljubosumne druga na drugo...

»Govori, kakor da bi se res malce skregal s pametjo.«

»Take čudne je pravil.«

»Pa kaj čem, ko vsako noč sanjam o njegovih očeh!«

»Jaz tudi!«

»Zares, jaz tudi!«

IV.

Na veliko noč so se dekleta zbrala na dogovorjenem mestu. Janko je prišel in res prinesel obečane piruhe. Kako lepo so bili poslikani! Ne veš, kateri je lepši: na enem je rdeče cvetje, na drugem smrekova vejica, na tretjem nežni, južni zimzelen. Zdele se je, da je vsako jajce ovito s svežim, pravim listjem in cvetjem.

»Izbirajte!«

Z drhtečimi rokami so dekleta začela izbirati. Ko je katera izbrala piruh, ga je brž razbila, da pogleda, ali ne bo v njem našla lesenega srčeca...

Samo ena teh deklet se nikakor ni mogla odločiti, da uniči prekrasno pisano luskino. Vsa očarana je gledala v čudovite slike.

»Pa kaj je s tabo, Jelka... Zakaj ne odpreš jajca? Če se tudi pri tebi ne najde leseno srčece, mora ono biti v katerem onih jajc, ki so še ostala v košari.«

»Oh, žal mi je, pogledjte, kako je čudovito poslikano, prekrasno! Bilo bi škoda, kako škoda!«

Nato jo je Janko prijel za roko. Pogledal ji je naravnost v oči, da je zardela do ušes, in ji nalahko rekel:

»Glej, tebe ljubim!«

(Preložil Gregor Hrastnik.)

NASVETI ZA GOSPODINJE. — MARTA URŠIČEVA.

1. Kako pereš belo volneno blago.

Vodo segrej in nareži vanjo nekoliko mila (najboljše je glicerino), pusti, da prevrne in jo nato ohladi. V tej milnici operi volnenino, ne da bi jo drgnila (ker bi s tem postala sestast), potem jo izperi najprej v mlačni in nato v mrzli vodi; vodo rahlo iztisni ter razobesi blago nalahko v senco. Pripomba: Volnena blaga ne peri v vroči vodi, ker bi postalo temno in trd. Ako hočeš, da se volna (bela ali barvana) ne skrči, operi jo v salmijaku (2 dkg salmijaka na 4—5 l vode), nato jo večkrat izperi v mlačni vodi.

2. Kako pereš barvano volnenino.

Barvano volnenino moraš sortirati, to je: ne smeš prati v eni in isti vodi različno barvanega blaga. Najprej operi blago v vroči milnici. Vsak posamezen kos deni v škafo z deževnico ali mlačno vodo in blago večkrat izplakni. Da osvežiš barvo, prideni zadnji vodi nekoliko kisa ($\frac{1}{4}$ l kisa na $\frac{3}{4}$ l vode). Za modro, rjavo ali zeleno volnenino prideni vodi, v kateri izplakuješ, nekoliko plavila (perlina).

Volneno blago s svetlim dnom, ki je postalo cunjasto, najprej operi v milnici in izplakni. Zadnji vodi primešaj sledeče:

skuhaš žlico škroba, dodaj nekoliko voska, pusti, da se ohladi, in razredči z veliko količino vode.

Temnejšo volnenino izplakni v vodi, ki ji primešaj arabskega gumija (2 dkg gumija na 2 l vode).

Cunjasto črno in rjavo blago namoči v pivu.

Črne svilene obleke osvežiš tako: obleko obrni narobe, poškropi jo s špiritom in jo nato zlikaj.

3. Kako očistiš svilo.

Svilene rute (za glavo ali vrat) operi, ne da bi jih prej namočila, v kuhani glicerino milnici; ako je svila močno zamazana, prideni milnici nekoliko mrzlega luga. Svilene kose izperi najprej v gorki, nato v mrzli vodi, ki si ji primešala nekoliko kisa.

Rute razobesi v senco, da se nekoliko osuše; še vlažne zlikaj narobe. Ako hočeš, da bo svila nekoliko trda, prideni okisani vodi košček sladkorja ali raztopljenega gumija.

Mesto milnice lahko rabiš krompirjevo vodo. Krompir olup in ga nastrgaj, vlij nanj krop in pusti nekaj časa na štedilniku. Tekočino

precedi skozi platneno krpo in operi v njej svilo. Izplakni jo po zgornjem navodilu.

Svilene obleke in trakave lahko opereš takole: deni v dve posodi gorko vodo in ji primešaj nekoliko salmijaka. Ko opereš svilo v salmijakovi vodi, položi jo v vodo s kisom in nato še v čisto, mlačno vodo, ki ji primešaj par žlic raztopljenega gumija (za črno svilo vzemi mesto gumija nekoliko špirta in piva).

Surovo svilo operi v krompirjevi vodi ter jo izplakni v vodi, kateri si primešala nekoliko ruskega čaja. Nato jo posuši v senci. Suho posuši v vodo s špiritom, zavij jo v platneno krpo ali v brisačo; še vlažno zlikaj narobe.

Mastne svilene ovratnice (šerpe, kravate) in trakove za klobuke osnažiš z rumenjakom. Nato izperi jih z mlačno vodo in jih zlikaj.

4. Pomivanje in snaženje kuhinjske posode.

Takoj po jedi se mora gospodinja lotiti kaj neprijetnega dela — pomivanja posode. Da si delo olajšaš in da ne bo zdravju škodljivo, ravnaj tako:

Vso posodo, — (razen jeklenih nožev in vilic) spravi takoj po uporabi v primeren škaf ali skledo in jo napolni z mrzlo vodo. Nože in vilice obriši z navadnim papirjem, da ne zarjave. Ako kuhaš na štedilniku, ne puščaj kraj štedilnika umazanih, praznih loncev, ker bi se vse, kar je ostalo v loncu, v najkrajšem času osušilo in ga potem težko pomiješ. Ko si lonec odrabila, napolni ga takoj z vodo. To naj velja posebno takrat, ko moraš pustiti umazano posodo nekaj časa ležati. Preden začneš pomivati, je naravno, da mrzlo vodo odliješ in naliješ vročo vodo in pomivaš kot običajno.

Za tvoje zdravje pa je važno sledeče:

Ako le mogoče, ne pomivaj posode stoje in tudi ne na pre nizkem stolu. Sključenje telesa po jedi škodi delujočim prebavnim organom. Posledica je, da te prične boleti v hrbtu, kolku in v križu. Tudi noge kaj rade otečejo. Zato je najprimerneje, da pomivaš sedé, pri majhni mizici, ki naj ti sega, ako sediš, do prs. V mizi je lahko predal za skledo in pomivalno orodje. Tudi stol naj bo primerno visok.

Da pride sedenje pri pomivanju do veljave, moraš sedeti od začetka do konca dela. Zato je potrebno, da zložiš že prej vso umazano posodo na mesto, kjer jo sedé lahko dosežeš, in si pripraviš prostor, kamor čisto posodo z lah- koto odlagaš.

5. Kurjava v domu.

S kurjavo štediš najbolj takole:

1. da imaš pravilno zidan štedilnik in peč;
2. da kuriš pravilno in o pravem času.

Štedilnik mora imeti predvsem pravilno visoko odprtino, kamor polagaš kurjavo. Pri majhnih štedilnikih naj bo odprtina — ki sega od mreže do vrhnje plošče — visoka 15—16 cm, pri srednjih 17—18, pri velikih štedilnikih 20—22 cm.

Tudi mreža (gradela) naj ne bo prevelika, ker bi plamen uhajal na vse strani. Za srednje-veliko družino zadostuje, ako je mreža široka 12×25 cm.

Z majhnimi izdatki si štedilnik lahko tako pripraviš, da ti bo doprinesel veliko prihranka.

Napačno je, ako polagaš lonec v odprtino. Pri pravilni štedilnikovi odprtini je to skoro nemogoče, ker bi lonec pritiskal na kurjavo; posledica bi bila ta, da slabo gori. Lonec pusti vse vrhu plošče. Ko pričneš kuhati, zakuri štedilnik tako dobro, da se plošča ugreje in bo po loncih vse vrelo; ko že zavre, kuri polagoma.

Vsak dan moraš mrežo očistiti in odstraniti pepel. To je prvi pogoj, ako hočeš, da bo dobro gorelo. Isto velja tudi za peči.

Peči kuri tako:

Navadna lončena peč. — Vzemi približno 1/2 kg drobno razsekanega lesa, prav malo papirja in zakuri. Ko je les vžgan, vsuj v peč še 2 kg premoga ali pa drvi. Ko se dobro vžge in ako dimnik preveč vleče, zapahni pri zadržanih (vratcih, ključu). Po potrebi nasuj še premoga. Pomni: ako hočeš, da bo peč gorkoto držala in da boš s kurjavo štedila, naj bo mreža pokrita s kurivom.

Lončene peči brez mreže. — Te peči imajo eno samo odprtino. Kurijo se navadno s premogom, z lesom ali z ogljem »briket«. Priporočljivo je, da poskrbiš tudi tem pečem mrežo, da se kurjava loči od pepela in tako bolje gori. Kuri kot navadno lončeno peč.

Železne peči. — Vsakokrat ko zakuriš železno peč, moraš mrežo očistiti in odstraniti pepel. V železni peči povzročajo odpadki kuriva neprijeten duh. Vse odprtine se morajo dobro zapirati.

Za navadne železne peči kakor tudi za novejšje ameriške železne peči naj velja: ko zakuriš, napolni peč do tri četrtine s kurivom in pusti, da se ugreje, potem kurivo polagoma in po potrebi dodaj.

MARIJA, POMOČNICA KRISTJANOV.

To sliko je izvršil v romarski cerkvi na Svetih Višarjah akademični slikar Tone Kralj. Slika je na 8 metrov širokem loku med ladjo in presbiterijem. Predstavlja Marijo, ki se nadnaravno velika prikaže iz modrih nebeskih daljav. Plašč ima razgrnjen, da sprejme v svoje zavetje trpeče, bolne na duši in na telesu. K njej prihajajo romarji. Z leve strani neseta oče in sin bolno mater; za njimi se stiskajo še trije člani družine. Na desni prihajajo kruljevi z berglami, slepec, mati z bolnim detetom in drugi siromaki, ki nesejo pred Marijo svojegorje. »Marija, k tebi uboge reve — mi zapuščeni vpijemo!« — Poleg te glavne slike je Tone Kraljizvršil na Sv. Višarjah še sedem drugih stenskih slik, ki so biseri cerkvene umetnosti.

CERKVENI RAZGLED.

Pred božičem leta 1929. je katoliški svet slavil zlato mašo vladajočega papeža Pija XI. Dne 20. decembra je papež prvič izšel iz Vatikanskega mesta in se podal v stolnico sv. Ivana v Lateranu, da daruje zlato sv. mašo na istem oltarju, kjer je pred 50 leti opravil novo mašo. S tem izhodom iz prostovoljnega jetništva je papeštvo vidno zaključilo 60letni boj med Cerkvijo in italijansko državo. Že preje, dne 5. decembra, je bil papež slovesno sprejel italijansko vladarsko dvojico. Lateranske pogodbe so vstopile v veljavo in se začele izvajati. Italija je ustanovila svoje poslaništvo na papeškem dvoru in papež je imenoval svojega poslanika pri kraljevini Italiji v osebi kardinala Borgoncini-Duca.

Jeseni 1930. je katoličane v Italiji močno razveselila vladna odredba, da se uvede krščanski nauk v srednje šole, na gimnazije, tehnične zavode, trgovske šole itd. Po čemer so italijanski katoličani skozi 60 let zastoj hrepeneli, se je zdaj uresničilo. Katoliški starši so v vesti dolžni, da svoje otroke, ki študirajo na srednjih šolah, prigrasijo k verouku.

Vladajoči papež je lani izdal dve važni okrožnici na katoliški svet. Prva poudarja važnost duhovnih vaj za lajike. Duhovne vaje so studenec, v katerem se duša okopa, očisti madežev in utrdi za svetejše življenje. Po raznih katoliških deželah so zgradili posebne domove, kjer se stalno vršijo duhovne vaje za razne stanove, za delavce, dijake, kmete, odvetnike in zdravnike itd. Ti domovi so pravi blagoslov za vso deželo. — Še važnejša je papeževa okrožnica o krščanski vzgoji, ki točno določa osnovne pravice staršev in cerkve do vzgoje otrok. Ta okrožnica je posebno prav prišla v času, ko so nazoni o pravi vzgoji otrok tako zmešani, da si na pr. sovjetska Rusija prisvaja pravico, da otroke lahko odvzame staršem in jih brezbožno vzgaja. Pa tudi nekatere druge države mislijo, da so otroci dr-

Državni tajnik kardinal Evgen Pacelli.

žavno blago in jemljejo staršem in cerkvi pravice, ki jim gredo po naravnem pravu. Proti vsem tem zmotam papež glasno in jasno oznanja krščansko resnico.

Lanskega leta se je v vrhovnem vodstvu cerkve izvršila važna izmena. 82letni kardinal Peter Gasparri, papežev državni tajnik, se je podal v pokoj. Služil je dvema papežema; pod Benediktom XV. je z varno roko krmaril v vojnem viharju, pod Pijem XI. je dočakal rešitev rimskega vprašanja. Papež je na njegovo mesto poklical kardinala Pacellija, ki je bil do tedaj nuncij (papežev poslanik) v Nemčiji.

Cerkev ima v sebi žive moči, razširja se in nosi božje oznanilo vsem narodom. Glavno središče za misijonsko delo »Ustanova za širjenje vere«, kamor se stekajo misijonski prispevki katoliškega sveta, je v letu

1929. nabralo 54 milijonov lir. Največji delež so dali ameriški katoličani. V slovenskem delu goriške nadškofije se je zbralo 51.000 lir, kar za naše borne razmere pač ni malo. Bog naj to žrtev našemu ljudstvu blagoslovi! Upanja misijonstva se posebno obračajo na Kitajsko, kjer je kljub notranjim vojnem število katoličanov zadnjih leta znatno narastlo. Kitajci so spet dobili dva domača škofa, Evarista in Jožefa Čanga. Kitajsko ljudstvo, ki vidi, kako je Cerkev ne le z besedo, ampak v dejanju pravična »mati vseh narodov«, dobivajo zaupanje vanjo. Nova kitajska vlada je katoliško vero priznala za enakopravno z drugimi. Žal da so razbojniške tolpe uničile razne misijonske naselbine; krščanstvo na Kitajskem je pridobilo nove mučence, lajike, misijonarje in dva škofa.

Preganjanje kristjanov v Mehiki, ki je trajalo tri leta, se je lani končalo. Ko se je na papežev poziv dvignil katoliški svet in ostro ugovarjal proti mehikanski vladi, se je ta morala vdati. Dne 22. junija 1929 se je po odobrenju sv. očeta podpisala pravna pogodba med Cerkvijo in vlado mehiške republike. Cerkve so se odprle, služba božja se je začela spet vršiti, pregnani škofje in duhovniki so se povrnil na svoja mesta. Triletni boj v Mehiki je dokazal, kako silna je moč Cerkve, ki nima ne orožja ne vojsk, a zmaguje, ko gre, vodena po svetem Duhu, v borbo za pravično stvar.

Spomladi 1929. je preteklo 100 let, odkar je angleški kralj Jurij IV. podpisal »zakon o osvobojenju katoličanov«. Ta dan je bil za angleške katoličane velik praznik. Nad tri sto let so bili angleški katoličani državljani nižje vrste, izključeni od vseh državnih služb in preganjani. Z osvobodilnim zakonom jim je po stoletjih mučeništva napočila doba verske svobode in napredka.

V preteklem letu je krščanstvo doživelo bridke stvari posebno v Rusiji. Ruski komunisti so prav s satansko

zlobo in vnemo pomnožili preganjanje vsake vere. Boljševiki so zaprli 202 škofa in več tisoč duhovnikov; l. 1929. so zatvorili nad 500 cerkva; nekaj so jih spremenili v brezbožne shodnice in muzeje, nekaj pa podrli. Duhovniki po postavi nimajo političnih pravic in zato prejemajo manj živeža kot polnovredni državljani; v Rusiji se namreč delijo najvažnejša živila na izkaznice. Do 18. leta se otroci ne smejo poučevati v verskih naukih; učitelj, ki bi to storil, se kaznuje z ječo do enega leta. Boljševiško preganjanje kristjanov je namerjeno proti vsemu ljudstvu, proti vernim delavcem in vernim kmetom prav tako kot proti vernim uradnikom, duhovnikom itd. Boljševiki so ustanovili za boj proti veri posebno društvo »Zvezo brezbožnikov«. Vodijo jo komunisti, podpira jo vlada. »Zveza brezbožnikov« izdaja tednik »Brezbožnik«, ki je namenjen za kmete in ima 90.000 naročnikov. Vsakih 14 dni izide »Brezbožnik s podobami«; razen tega izhaja list »Antireligioznik« (»Proti verec«), ki je namenjen za bolj izobražene. Za razna ljudstva Sovjetske unije izdajajo brezbožniki nad 100 časopisov, ki naj rušijo vero. Leta 1929. je samo glavna knjižna zaloga »Zveze brezbožnikov« razpečala nad 300 raznih spisov v nakladi 4.500.000 knjig. »Zveza brezbožnikov« je štela l. 1929. nad pol milijona članov. Po vaseh delujejo »brezbožne celice«, t. j. majhne skupine 3—10 oseb, ki se pečajo samo s hujskanjem proti veri in proti duhovnikom. Delo brezbožnikov ima velike uspehe posebno med mladino. Zveza komunistične mladine (»komsomolci«) šteje 1.700.000 članov; pri društvih »Rdeči pionirji« pa je včlanjenih 3 milijone in pol šolskih otrok. Ta društva, učitelji, šolske knjige, otroški časopisi, vse zasramuje Boga in šunta nežne otroke proti veri.

Boljševiki silovito sovražijo družino. Državne postave krščanskega zakona ne priznavajo. Civilni zakon skleneta zaročenca pred državnim uradnikom; kakor tam zakon skle-

neta, tako ga lahko razdereta. Danes poroka, jutri razporoka. Boljševiška postava smatra zakon za pogodbo, ki se lahko odpove. Položaj žene se je zavoljo tega zelo poslabšal. Ko se je mož naveliča, jo lahko odslovi. Število sirot iz porušenih družin gre na milijone.

Boljševiki, kjer morejo, vpeljujejo skupno odrejo otrok, ki jih tako iztrgajo iz družinskega življenja. V novih mestih in stanovanjskih hišah, ki jih gradi država, imajo zasnovane skupne delavnice in spalnice, zraven pa otroške domove.

Ali se svet za to kaj zmeni? Svet teži za poslovnimi dobički in gre hladno mimo strašanskih zločinov na ruskem ljudstvu. Toda nekdo drugi se je dvignil: naš sveti oče Pij XI. Na svečnicu I. 1930. je objavil odločno pismo o Rusiji, ki je sprožilo veliko gibanje po vsem vernem svetu. Papež v pismu ugotavlja, kaj je že vse poskusil, da se val rdečega sovraštva zajezi in ruska cerkev obvarje. Boljševiki pa njegovih prošenj in predlogov niso hoteli poslušati. Papež se spominja ruskih škofov Slokana in Frisona, mnogih duhovnikov in redovnic, ki hirajo v strašnem pregnanstvu na Soloveckih otokih in po ječah; blagoslavlja rusko krščansko ljudstvo, ki sredi divjega preganjanja trdno in zvesto hrani svetinje vere v Kristusa. Papež je pozval vesoljno Cerkev, naj se z njim v duhu združi, ko bo na praznik sv. Jožefa daroval spravno daritve za Rusijo. Po vsem svetu je završalo. Papeževemu protestu proti boljševiškemu zatiranju Cerkve so se pridružili milijoni vernih ljudi. Tudi pravoslavni škofje in protestantski cerkveni voditelji so papežev poziv pozdravili. Glavar ruske pravoslavne cerkve nadškof Sergij pa je pod grožnjami boljševikov napisal izjavo, ki pravi, da se Cerkev v Rusiji ne godi nikaka krivica... Toda razvaline cerkva in tisoči zaprtih in izgnanih duhovnikov pričajo, da boljševiki kristjane grozovito preganjajo.

Toda če v Rusiji Cerkev trpi, se marsikje drugod sme veseliti. Medna-

rodni evharistični kongres, ki se je v maju vršil v Kartagi v Afriki, je vžgal v tisočih novo ljubezen do presv. Evharistije. Vršil se je v domovini sv. Avguština, na tleh, namočenih s krvjo krščanskih mučencev. Glavne slovesnosti so se vršile na kraju, kjer se je nekdanj dvigalo staroslavno mesto Kartago, v amfiteatru. Zgodovina prča, da je na tem igrišču umrlo za svojo vero več kot 20 tisoč kristjanov. Kongresu je predsedoval odposlanec sv. očeta kardinal Lépicier; obdajalo ga je 7 kardinalov, 60 škofov in 200 menihov iz reda belih očetov, ki deluje med afriškimi mohamedanci. Najlepše je bilo, ko je prikoralo v amfiteater na tisoče belo oblečenih dečkov s palmovimi vejami v rokah, ki so prepevali evharistične pesmi in skupno prejeli sv. obhajilo. To je bil začetek kongresa. Glavno zborovanje pa se je vršilo na vrhu griča Brysa, ki se dviga nad amfiteatom. Tu je slavni francoski pisatelj Louis Bertrand (ki je spisal znamenito knjigo »Sanguis martyrum,« ki jo mohorjani poznajo,) opisal zborovalcem slavno prošlost krščanske Afrike. Poudaril je, da so stotisoči, ki se vsako leto zbirajo na mednarodnem evharističnem kongresu, živ dokaz, da ljubezen do evharističnega Kristusa plameni v milijonih src. Katoliško krščanstvo postaja zopet mogočno, dejavno gibanje, ki bo spet prenovilo obličje zmedenega, nesrečnega sveta. Posamezni narodi, ki so poslali močna zastopstva, Italijani, Francozi, Nemci, Čehi in Slovaki, Poljaki, Holandci, Angleži, Amerikanci so zborovali v posebnih narodnih odsekih, kjer so se molitve in govori vršili v materinskem jeziku. Evharistični kongres se je zaključil s sprevedom, ki se je posikal mimo amfiteatra na vrh hriba Byrsa. V sprevedu je korakalo, moleč in prepevaje svete pesmi, nad 40.000 ljudi. Na planici vrhu hriba, odkoder se vidi zelena ravnina z mestom Tunisom, razvaline Kartaga in neizmerna gladina Sredozemskega morja, se je vršila sveta maša. Potem je nastopil slovesni trenutek poslednjega blago-

slova. Tisoči pokleknejo. Na tribuni dvigne kardinal Lépiciér monštranco z Najsvetejšim in blagoslovi klečeče trume, njih družine, njih želje in namene, blagoslovi vesoljni svet. Sinovi raznih narodov kleče drug ob drugem, vsi goreči od iste ljubezni do evharističnega Kristusa. Naj bi ta sveta ljubezen, ta »skupnost v lomljenju kruha« združila vse narode v pravični, bratski ljubavi!

Krasen nov cvet na drevesu Cerkve je lajični apostolat. Sv. oče želi, naj ne samo duhovniki apostolsko delajo, marveč naj tudi svetni ljudje duhovnikom pomagajo pri delu za reševanje duš. Že za časa apostolov so neduhovniki vneto pomagali pri širjenju božjega kraljestva.

Popolnoma jasno govori o apostolstvu delu kristjanov apostol Pavel, ki pravi, da je apostolsko delo dolžnost, prava »služba« vsakega kristjana, ko piše kristjanom o »izvrševanju njihove službe pri gradbi

telesa Kristusovega, da vsi dospemo k enotnosti v veri in k spoznanju Sinu Božjega, v popolno moštvo, v zrelost moške dobe Kristusove.« Apostolsko delo je služba, ki jo kristjan prevzame že s krstom in za katero pridobi posebno milost pri sv. birmi. To je služba, katera vsakomur nalaga odgovornost, da po svojih močeh sodeluje s Cerkvijo pri širjenju božjega kraljestva, pri delu za poveličanje Kristusovo v osebnem življenju, v družinskem krogu, v vasi in mestu, v narodu in državi, vsepovsod. To apostolsko delo vršijo pri nas Marijine družbe, ki so visoke šole za vzgojo krščanskih značajev; apostolsko delo vrši Družba za krščanski nauk, ki skrbi, da se vsi otroci nauče katoliških resnic; apostolska dela bo Bog zapisal v zlate knjige mnogim skromnim dušam, ki tiho delajo za dobro stvar, z življenjem, dejanjem, besedo, molitvijo. Bog daj, da bi se ta tiha katoliška rast v naših deželah okrepila!

Kardinal Lépiciér na mednarodnem evharističnem kongresu podeli blagoslov z Najsvetejšim.

PREROKOVANJE STARE ŠEMBIJLE ZA L. 1931.

Stara Šembilja ima dar, da vidi v zrcalu ljudi in dogodke, ki se bodo zgodili v bodočnosti, in njena prerokovanja se res in popolnoma izpolnijo. Zato bodimo prepričani, da se bo vse, kar je ta modra žena za leto 1931. napovedala, prav zares zgodilo. Nje preroški reki se pa glasijo:

Prvič. O vremenu v tem letu.

Med vahtami in veliko nočjo bo padlo več snega kot med kresom in Šmarnom.

Zima bo tako mila, da Soča v Rusiji ne bo zmrznila.

Zato pa bo poletje tako vroče in se bodo vse vode tako posušile, da boš lahko po suhem šel iz Gorice v Trst — vsaj če pojdeš črez mostove.

Meglo bo začutil v glavi tisti, ki se preveč napije rebule. Slana pa bo pomorila nekaj lepih rožic na plesih.

Kdor pa ima hudo ženo, bo vsak dan čutil slabo vreme. Nevihta pa bo, ko bo pijanec prišel poln domov; in ta krat bo tudi treskalo.

Drugič. O letini.

Na Vipavskem bo trta bolje obrožila kot v Čičariji, na Tolminskem pa bo vinska letina prav šibka.

Jabolka ne bodo več rastle na drevju, ampak na vejah; to je čudna reč in vendar bo marsikateri izmed vas, brumni poslušavci, moral ugrizniti v kako kislo jabolko.

Črešnje bodo, kakor lansko leto, slajše od lesnik.

Marsikak grozd bo visel tako visoko, da boste morali pustiti, naj visi, četudi se vam bodo po njem sline cedile.

Pšenica in rž bosta nastavila precej zrnja. Pa vendar bodo mnogi politiki prazno slamo mlatili.

Huda reč bo ta, da na mnogih drevesih listje ne bo pognalo, posebno ne na smrekah, jelkah in borovcih.

Trava bo to leto tako močno pogajnjala, da jo bodo mnogi modri možički slišali rasti.

Vsa letošnja žetev tobaka bo v ognju zgorela; zavarovalnice zoper požarno škodo pa ne bodo za to plačale prav nobene odškodnine.

Stara Šembilja, ki sem vsa zemljišča zastavila, ne bom letos prav nič pridejala in bom, če se vsa moja prerokovanja izpolnijo, kar bo res in gotovo, jeseni pri mohorjanih pobirke jemala.

Tretjič. O cenah v letu 1930.

Pšenica bo bolj poceni, če je bo več in če vse gospodične in gospe, ki želijo vitke postave biti, ne bodo jedle ni skorcije kruha.

Če bodo vse tatove obesili, bo cena konoplji zrasla.

Ako pa bodo v tem letu vsi osli seno jedli, se bo cena na vso mero zvišala.

V stiski bo tudi letos dober svet drag.

Če bodo vsi Slovenci toliko pili, kot stara Šembilja, bo konec vinske krize, ker bodo vsi Slovenci pomrli od srčne kapi, vnetja ledvic in ležanja po jarkih.

Četrtrič. O vojski in puntih.

To leto bo prišla velika vojska med mišmi in mačkami, med mačkami in psi, med psi in zajci, pa še huda vojska med vodo in ognjem.

Vojska bo med pijanci v gostilni; pa bo prišla policija in bo sklenila mir.

Bolj majhne praske bodo na mnogih krajih: med taščo in snaho, med dolžniki in upniki, med starimi in mladimi. To pa mora biti, da odvetnikom ni treba zapreti pisarn in da sodniki ne postanejo brezposelni.

Nemiri bodo izbruhnili v loncu, ko bo grah v njem začel vreti. Punt pa bo počil v želodcu, če se boš preveč najedel klobas in zelja in to zalil z mostom.

Največji nemir bo v stari Šembilji, ko bo hudo žejna pa suha ko berač.

To so prerokovanja sloveče modrice Šembilje, in kot smo že zatrdili, z mirnim srcem in železnim prepričanjem pričakujemo, da se bodo vsa popolnoma izpolnila.

ZANKE V BESEDI IN SLIKI. DOMEN.

ZANKE.

I. Kaj je to?

1. Nima nog, pa je noč in dan na nogah.
2. Nima ne mesa ne kosti, pa ima vendar pet prstov.
3. Ničesar ni zakrivil, pa ga vendar ljudje zapirajo.
4. Za enega je dosti, za dva preveč, za tri nič.
5. Ni živo, nima ne ust ne zob, pa je najtrše reči.

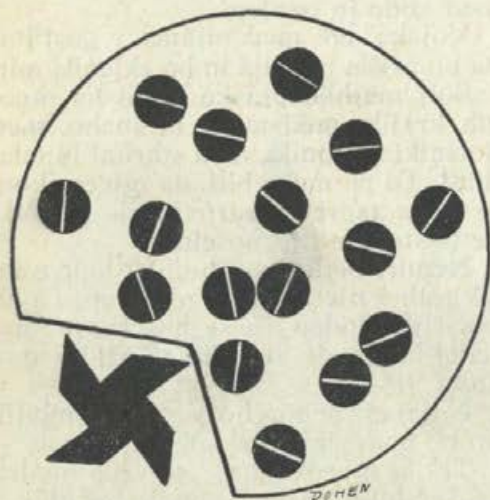
II. Kaj pa to?

1. Kaj se čevljarju najbolj gnusi?
2. Kaj bo pred sodnim dnevom?
3. Kaj je najbližje za kravo?
4. Kaj ima moder mož vedno pred očmi?
5. Kaj manjka na njivi, ko je že vse zorano?

III. Kako je to?

1. Kako dolgo so ljudje ob nedeljah v cerkvi?
2. Kako najlažje zabraniš, da se ti čevljev ne pošvedra?
3. Kako zabraniš, da ti miši ne pojedjo žita?

KRIŽEC IN PIKA.

Položi križec med pike tako, da se ta nobene pike ne dotakne in bo povsod obdan od njih.

4. Kako napolniš z eno vrečo žita dve vreči?
5. Kako moreš sto ljudi peljati na enem vozu v mesto?

IV. Zakaj je tako?

1. Zakaj olikan človek ne je klobase s prsti?
2. Zakaj ne dežuje dva dni zaporedoma?
3. Zakaj so vse bolhe črne?
4. Zakaj so lasje prej sivi nego brada?
5. Zakaj petelin zameži, kadar poje?

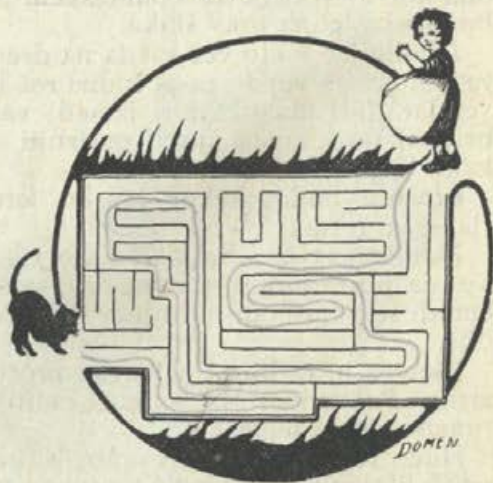
V. Kdo je to?

1. Kdo je vedno pod streho, pa je vendar moker?
2. Kdo hodi vse življenje po glavi?
3. Kdo živi od dima?
4. Kdo je v hiši brez glave?
5. Pridnost je mati modrosti, kdo pa je hči?

VI. Kateri je ta?

1. Katerega človeka ne gane tudi najljepša godba?
2. Katerega človeka noben brivec ne more ostriči?
3. Kateri svetniki so najvišji?
4. Katerega jezika se najlažje naučimo?
5. Katere zobe dobi človek najzadnje?

ZMOTNE POTI.

Po kateri poti pride deklica do mačke?

Kako se zanke razvozljajo, najdete na strani 138.

O PRISTOJBINAH.

Pristojbine se plačujejo pri registrskem uradu, kamor je treba predložiti vsako pogodbo najkasneje 20 dni po njeni izstavitvi. Spisov, ki niso bili predloženi pravočasno v registracijo, ne moremo uveljaviti pred sodnijo, dokler ni bila izvršena registracija in plačana poleg pristojbine še velika kazen.

1. NAJVAŽNEJŠE O MENICAH.

Izterjevalno postopanje pri neplačanih menicah je zelo hitro. V nekaj dneh ima menični dolžnik rubež v hiši. Zato sedemkrat dobro premisli, preden podpišeš menico! Glede na pristojbine razlikujemo:

a) menice, ki zapadejo v plačilo najkasneje v 4 mesecih;

b) menice, kojih zapadlost leži med 4 in 6 meseci;

c) menice, ki zapadejo v plačilo po 6 mesecih;

č) menice, na katerih ni dneva zapadlosti (bianco = menice).

Pristojbine za menice pod c) in č) so enake. Pri menicah pod č) označimo zapadlost na sledeče načine:

1. na vpogled (a vista). Taka menica zapade v plačilo takoj, ko jo upnik predloži dolžniku.

2. določeno število dni ali mesecev po vpogledu. Če je plačilni dan n. pr. 1 mesec po vpogledu, jo mora dolžnik plačati 1 mesec po osem dnevu, ko mu je bila predložena na vpogled. Dan predložitve na vpogled mora dolžnik označiti in potrditi na menici s svojim podpisom.

Menični upnik mora menice z zapadlostjo pod 1) in 2) predložiti dolžniku najkasneje v 1 letu po dnevu izstavitve, sicer izgubi pravico do regresa, če menični dolžnik odreče plačilo.

3. menica in bianco. Na taki menici ostane prostor, kjer se napiše dan zapadlosti, prazen. Menični upnik predloži menico v plačilo, kadar hoče; izpolniti mu je treba le dan zapadlosti. Takih menic se moramo zelo varovati, posebno če ne vemo natančno, s kom imamo opravka.

Potrdila o prejemu menične svote ni treba še posebej kolkovati, ker je kolek že vštet v ceni menice.

Spodaj navedene pristojbine veljajo za menice izstavljenе in plačljive v tuzemstvu, kakor tudi za menice, ki so bile izstavljenе v inozemstvu in so plačljive v tuzemstvu, a niso bile v inozemstvu kolkovane

Za menice izstavljenе v tuzemstvu in plačljive v inozemstvu, dalje za menice izstavljenе in kolkovane v inozemstvu a plačljive v tuzemstvu, se plača le polovična pristojbina.

a) Menice, ki zapadejo v 4 mesecih, stanejo:

za zneske do L 200.—	L —,30
za zneske od L 200.01 do L 400.—	L —,50
za zneske od L 400.01 do L 600.—	L —,70
za zneske od L 600.01 do L 800.—	L —,90
za zneske od L 800.01 do L 1000.—	L 1.10

za zneske nad L 1000.— se plača L 1.— od vsakih L 1000.— ali odlomka od L 1000.—.

b) Menice, ki zapadejo med 4 in 6 meseci, stanejo:

za zneske do L 200.—	L —,50
za zneske od L 200.01 do L 400.—	L —,90
za zneske od L 400.01 do L 600.—	L 1.30
za zneske od L 600.01 do L 800.—	L 1.70
za zneske od L 800.01 do L 1000.—	L 2.10

za zneske nad L 1000.— se plača L 2.— od vsakih 1000 lir ali odlomka od 1000 lir.

c) č) Menice z zapadlostjo nad 6 mesecev in menice in bianco stanejo:

za zneske do L 200.—	L —,90
za zneske od L 200.01 do L 400.—	L 1.30
za zneske od L 400.01 do L 600.—	L 2.50
za zneske od L 600.01 do L 800.—	L 3.30
za zneske od L 800.01 do L 1000.—	L 4.10

za zneske nad L 1000.— se plača L 4.— od vsakih 1000 lir ali odlomka od 1000 lir.

Pri vseh menicah nad L 1000.— je treba do plačati še stalno pristojbino L —,10 za kolek pobotnice.

Nepravilno kolkovane menice nimajo pravne veljave.

2. KNJIGE.

Trgovski zakon predpisuje sledeče knjige:

1. *Dnevnik* (Libro giornale).

Vsako polo (4 strani) kolkujemo s kolkom 10 st. Ta kolek prepečati registrski urad.

Prvo vidiranje pri tribunalu oziroma preturi stane:

do 200 strani	L 10.—
od 201 do 400 strani	L 12.—
nad 400 strani	L 35.—

Letno vidiranje:

do 200 strani	L 6.—
od 201 do 400 strani	L 12.—
nad 400 strani	L 35.—

2. *Inventarna knjiga* (Libro degli inventari).

Pristojbine za kolkovanje in vidiranje so enake kakor za dnevnik. Inventarne knjige pa ni treba predlagati v letno vidiranje.

3. *Kopirna knjiga* (Copialelettere).

Kolek do 400 znaša L 3.—.

Za vsakih nadaljnih 100 strani ali odlomek 100 strani L 1.—.

Vidiranje pred začetkom rabe za vsakih 100 strani oziroma odlomek od 100 strani L 3.—.

Kopirna knjiga se ne predlaga v letno vidiranje. Zadruga morajo imeti poleg navedenih knjig še:

1. *knjigo deležev*; 2. *zapisnik sej načelstva in nadzorstva*; 3. *zapisnik občnih zborov*.

Za kolkovanje in vidiranje veljajo ista določila kakor za inventarno knjigo.

Vse ostale najrazličnejše knjige, ki jih imajo trgovci ali zadruga, so proste pristojbin in vdiranja.

3. *Hranilne knjižice kolkujemo*, da nalepimo na vsako polo (4 strani) kolek za 50 stotink.

Knjižice tekočih računov in posojilne knjižice kolkujemo, če ne obsegajo več kakor 5 pol, s kolkom za L 2.—; če obsegajo več kot 5 pol, kolkujemo vsako polo (4 strani) s 50 stot. Kos leke prepečati registrski urad.

4. *Računske izvlečke*, prepise računov, obvestila o bremenopisih in dobropisih na tekočem računu, potrdila o pravilnosti računskega izvlečka, kolkujemo s stalno pristojbino 20 st.

5. *Potrdila*, pobotnice, račune, sezname in podobne listine med zasebniki, zasebniki in trgovci, kolkujemo:

za zneske do L 100.— s kolkom L —.10; za zneske od L 100.01 do L 1000.— s kolkom L —.50; za zneske od L 1000.01 do L 3000.— s kolkom L 1.—; za zneske od L 3000.01 do L 6000.— s kolkom L 2.—; za zneske od L 6000.01 do L 10000.— s kolkom L 3.— itd. za vsakih 1000 lir ali odlomek od 1000 lir 30 stot. več. Kolek je treba vedno zaokrožiti na lire na vzgor. Za zneske nad 200.000 lir velja stalna pristojbina 60 lir.

6. *Prometne pristojbine (tassa scambio).*

S 1. julijem 1930. se je zvišala prometna pristojbina na izmenjavo blaga med trgovci, industrijanci in obrtniki s pol odstotka na eden in pol odstotka, dočim so ostali v bistvu vsi prejšnji predpisi glede prometnih pristojbin nespremenjeni, tako da se tudi še nadalje plačuje za neobhodne življenske potrebščine navaden kolek.

Odmera prometnih pristojbin je sledeča:

Zneski do L 10.— so prosti prometnega davka, prilepimo le navaden kolek za 10 stotink;

za zneske do L 20.—	kolek L —.30
za zneske do L 40.—	kolek L —.60
za zneske do L 60.—	kolek L —.90
za zneske do L 80.—	kolek L 1.20

za zneske do L 100.—	kolek L 1.50
za zneske do L 200.—	kolek L 3.—
za zneske do L 300.—	kolek L 4.50
za zneske do L 400.—	kolek L 6.—
za zneske do L 500.—	kolek L 7.50

itd. za vsakih nadaljnih L 100.— ali odlomek L 100, se doplača kolek L 1.50.

Če prometna pristojbina presega L 500.—, se mora plačati po poštnem tek. računu na pristojni registrski urad. Plačilo mora izvršiti izstavitelj računa.

Važno je, da mora trgovec izstaviti, najkasneje peti dan od dneva izročitve ali odpošiljatve blaga, pravilno kolkovan račun v dveh izvodih, katerih enega izroči kupcu.

Odposlani kakor tudi prejeti računi morajo biti opremljeni s (tekočo) številko. Hraniti jih morata kupec in prodajalec za dobo petih let.

Potrdila o plačilu računa ali zneska na račun, napisana na pravilno kolkovanem računu, so prosta vsakega nadaljnega kolka.

Prometna pristojbina se računa tudi od zneska zaračunane ovojnine ali predplačanih prevoznih stroškov. Za ovojnino in prevoz v zvezi z blagom, ki je prosto prometnega davka, se ne plača prometna pristojbina, temveč se računa navaden kolek.

Tudi blago, ki se vporabi v podjetju samem, je podvrženo prometni pristojbini (n. pr. pisarniške potrebščine).

Izmenjava blaga med centralo in podružnicami ni podvržena prometni pristojbini. Morajo pa biti podružnice pravilno vpisane v seznamu trgovske zbornice.

Blago, namenjeno za izvoz v inozemstvo, je prosto prometne pristojbine, vendar moraš prilepiti na račun navaden kolek.

Vsak trgovec, obrtnik, industrijalec, trgovska družba ali zadruga, ki je vpisana v davčnih seznamih v kategoriji B za obdačljiv dohodek v znesku nad L 15.000.—, mora otvoriti poštno-tekoči račun in vinkulirati v korist finančne uprave kavicjo v znesku L 500.— oziroma L 1000.— če obdačljivi dohodek v kategoriji B presega L 25.000.—.

Za les in živino veljajo posebna določila, ki se pa mnogokrat spreminjajo.

POŠTNE PRISTOJBINE

za kraljestvo, kolonije, ljudovlado S. Marino

<i>Pisma</i> , navadna za vsakih 15 gramov	L —.50
» v kraju samem za vsakih 15 gramov	» —.25
» naslovljena vojakom (izvzemaši častnike) in za županstva za vsakih 15 gramov	» —.25
<i>Dopisnice</i> , z daljšim besedilom	» —.30
<i>Dopisnice</i> z daljšim besedilom v kraju in dopisnice naslovljene vojakom	» —.15
» s plačanim odgovorom	» —.60
» s plačanim odgovorom v kraju	» —.30

» s samim podpisom in datumom	» —.10
<i>Razglednice</i> , z ne več ko 5 besedami	» —.20
» z več ko 5 besedami v kraju ali poslane vojakom	» —.20
» z več ko 5 besedami izven kraja	» —.30
<i>Posetke</i> (vizitke) z ne več ko 5 besedami	» —.20
<i>Obvestila</i> o rojstvu, smrti, poroki in slična	» —.15
<i>Trgovski računi</i> odprti, ki ne presegajo 15 gramov	» —.25

<i>Tiskovine</i> za vsakih 50 gr (do največje teže 2 kg) » —10	<i>Pristojbina za shrambo</i> zavojev na pošti pri navadnih zavojih dnevno vendar le do najvišje vsote L 5. » —25
<i>Vzorci</i> brez vrednosti za prvih 100 gr » —35	<i>Pristojbina</i> ista pri zavojih z naved. vrednostjo dnevno » —40
» brez vrednosti za vsakih nadaljnjih 50 gramov (do največje teže 350 gramov) » —15	do najvišje vsote L 8.
<i>Ekspressna pristojbina</i> , poleg običajne pristojbine » 1.25	Brezplačno hrani pošta zavoje le tri dni.
Ekspresne pošiljatve se dostavljajo brezplačno le v mejah obveznega pošt. okrožja, izven tega se dostavljajo proti sledečim potninam: a) do 500 m » —30	Odškodnina za izgubljene navadne zavoje znaša L 25.
b) nad 500 m za vsak km ali del istega » —60	<i>Poštna nakaznica</i> do L 25 » —40
Te potnine se pri slabem vremenu in za nočni čas zvišajo do dvojnega zneska.	» od L 25 do L 50 » —80
<i>Priporočitev</i> (rakomandacija) poleg običaj. pristojbin » 1.25	» od L 50 do L 100 » 1.20
(Odšk. za izgubl. priporoč. pošiljatve znaša L 25.)	» od L 100 do L 200 » 2.—
<i>Priporočitev</i> za dopisnice in tiskovine » —60	» za vsakih nadalj. L 100.— ali ulomek » —50
<i>Zavarovanje pisem</i> (denarnih), poleg običajne pristojbine in pristojbine za priporočitev za prvih L 200 » —80	» naslovlj. vojakom z najvišjim zneskom L 25 » —20
za vsakih nadaljnjih L 100 (ali odloomek) » —30	<i>Brzjavne nakaznice</i> poleg običajnih pristojbin za navadno nakaznico in za brzjavko še » —50
Zavaruje se lahko do zneska L 1000 pri pošt. uradih II. razreda do L 500.	Najvišja dovoljena svota L 1000.
<i>Povratnice</i> (ricevute di ritorno) . . . » —60	<i>Reklamacije</i> priporočenih in zavarovanih pisem, nakaznic in zavojev » —40
<i>Povzetje</i> , stalna pristojbina . . . » —50	<i>Pismene prošnje</i> za vrnitev ali premembo naslova že odposlanih pošiljatev itd. » —60
<i>Za poštno ležeče</i> pošiljatve razen običajnih pristojbin še » —15	<i>Poštna legitimacije</i> » 2.—
ako te pristojbine ne plača odpošiljatelj, plača naslovljenec . . . » —30	<i>Splošna določila</i> . Nefrankirana pisma, nefrankirane dopisnice z daljšim besedilom, nefrankirani trgovski računi, rokopisi in vzorci plačajo globo, ki znaša dvojn. vsoto pristojbine. Nezadostno frankirani pa plačajo globo dvojn. vsote primanjkljaja. Nefrankiranih ali nezadostno frankiranih dopisnic ali razglednic, ki ne obsegajo več ko 5 besed besedila, pošta sploh ne odpošilja, kakor tudi drugih pošiljatev, ki zgoraj niso navedene.
<i>Zavoji</i> do teže 1 kg » 2.50	Poštroležeča pisma morajo imeti pravi naslov prejemnika in ne izmišljenega. Naslovljena morajo biti na prejemnike, ki so dosegli 18. leto.
» do teže 3 kg » 5.—	<i>Brzjavke</i> , navadne 25 st. za besedo » najmanj (10 besed) . . . » 2.—
» do teže 5 kg » 7.50	» za vsako nadaljno besedo » 0.25
» do teže 10 kg (vse brez nav. vedbe vrednosti) » 12.50	» nujne plačajo trikratni znesek (10 besed) . . . » 6.—
Pri zavojih večje obsežnosti 50% doplačila. Zavoji nad 10 kg se ne sprejmejo, tako tudi ne zavoji, ki so manjši kot 1 dm ³ .	» za vsako nadaljno besedo » 0.75
Nujni zavoji do 1 kg » 7.50	<i>Brzjavna nakaznica</i> (poleg 25 stot. za vsako besedo) . . . » 3.—
» » » 3 kg » 15.—	<i>Brzjavna nujna</i> nakaznica plača stalni znesek » 9.—
» » » 5 kg » 22.50	in 75 stot. za vsako bes.
Nad 5 kg težki zavoji se ne sprejemajo. Obsežnejši do 50% donlačila.	<i>Navadno obvestilo</i> , da je došla brzjavka na svoj naslov . . . » 2.—
<i>Zavarovanje zavojev</i> , poleg običajne pristojbine za prvih L 200 » 1.—	<i>Nujno obvestilo</i> » 6.—
» za vsakih nadalj. L 100 ali ulomek istih . . . » —50	<i>Navadno obvestilo</i> za brzjavno nakaznico » 3.—
Zavarovani zavoji morajo biti zašiti v platno in šivi gosto zapечатeni.	<i>Nujno obvestilo</i> » 9.—
<i>Povzetje</i> pri zavojih do L 100 . . . » —60	

POŠTNI PROMET Z INOZEMSTVOM.

<i>Navadna pisma v Jugoslavije, Avstrijo, Češko-Slovaško, Rumunijo in Ogrsko za prvih 20 gramov</i>	L 1.—
<i>za vsakih nadaljnjih 20 gramov</i>	» —.75
<i>Dopisnice v te države</i>	» —.60
<i>S plačanim odgovorom</i>	» 1.20
<i>Za Albanijo veljajo za pisma, dopisnice in priporočitve iste pristojbine kakor za notranjost kraljestva.</i>	

PRISTOJBINE ZA DRUGE DRŽAVE.

<i>Pisma do 20 gramov</i>	L 1.25
<i>» za vsakih nadaljnjih 20 gramov</i>	» —.75
<i>Dopisnice</i>	» —.75
<i>» s plačanim odgovorom</i>	» 1.50
<i>Razglednice s samim podpisom</i>	» —.25
<i>» z daljšim besedilom</i>	» —.75
<i>Posetnice (5 besed) in druga olvestila o rojstvu, smrti, poroki</i>	» —.25
<i>Rokopisi do 50 gr.</i>	» 1.25
<i>» za vsakih nadaljnjih 50 gr. (do največ 2 kg.)</i>	» —.25
<i>Vzorci do 100 gr.</i>	» —.50
<i>» za vsakih nadaljnjih 50 gr. do najvišje teže 500 gr.</i>	» —.25

<i>Tiskovine za vsakih 50 gr (do 2 kg)</i>	» —.25
<i>Priporočitev za pisma, dopisnice, tiskovine</i>	» 1.25
<i>Povratnice</i>	» 1.25
<i>Trgovske fakture odprte, do 20 g</i>	» 1.—
<i>Reklamacije</i>	» 2.25
<i>Prošnje za spremembo naslova itd.</i>	» 2.—
<i>Ekspressi</i>	» 2.50
<i>Povzetje (poleg sorazmerne pristojbine L —.50 za vsakih 100 lir in ulomek)</i>	» 1.—
<i>Poštne legitimacije</i>	» 5.—
<i>Pristojbina za poštroležeče pošiljke, ako plača odpošiljatelj</i>	» —.20
<i>» ako jo plača prejemnik</i>	» —.30
<i>Zavarovalnina za vsakih 100 lir</i>	» 1.—
<i>Pristojbine za zavoje niso za vse države enake.</i>	
<i>Vsa pojasnila glede pristojbin in potrebnih listin se dobe pri poštних uradih.</i>	
<i>Nujni poštni zavoji do 5 kg se lahko pošiljajo v Avstrijo, Belgijo, Češko-Slovaško, Dansko, Gdansko, Finsko, Nemčijo, Norveško, Nizozemsko, Jugoslavijo, Švedsko, Švicco in Ogrsko. Pristojbine so trikratne, torej L 22.50 — 45.— — 67.50. Obsežnejši zavoji L 30.— — 60.— — L 90.—.</i>	

SEJMI.

Ajdovščina — 10. januarja, 10. februarja, 10. marca, 10. aprila, 10. maja, 25. maja, 24. junija, 10. julija, 10. avgusta, 10. sept., 10. okt., 10. nov., 10. dec. Če je ta dan nedelja, se vrši sejem in trg dan pozneje. — *Akvileja (Oglej)* — 26. do 28. marca, 11. do 13. julija, 19. do 21. decembra. — *Avče* — nedeljo po 5. avgustu. — *Bazovica* — 20. dne vsakega meseca. — *Bitinje* — dan sv. Ane 26. julija. — *Boljunec* — 24. junija in 1. septembra. — *Bovec* — 19. marca, 4. julija in 29. septembra. — *Breginj* — prvi četrtek aprila in prvi četrtek oktobra. — *Brestovica* — 28. aprila, 3. julija, 17. oktobra. — *Buje* — zadnji torek v mesecu. — *Buzet* — tretji četrtek v mesecu. — *Cerkno* — sredpoini ponedeljek, zadnji ponedeljek v maju, prvi ponedeljek septembra in novembra. — *Cerovo* — 25. aprila, 16. maja, 26. junija, 12. julija, 16. avgusta. — *Cres* — 5. do 7. avgusta. — *Čepovan* — 24. junija, nedelja po 18. oktobru. — *Červinjan* — ponedeljek po sv. Martinu 3 dni. — *Črniče* — prvo nedeljo po sv. Vidu. — *Črni vrh* — sv. Jurija dan, nedeljo po sv. Marjeti, ponedeljek po malem Šmarnu, nedeljo po sv. Martinu. — *Dežani* — 9. marca, 9. jun., 9. septembra, 9. decembra (živinski semnji). — *Devin* — 24. junija (konjski semnji). — *Divača* — 26. dan vsakega meseca. — *Dolna* — 4. julija. — *Dol-Otlica* — 25. maja (živinski), 6. septembra (živ.), 1. nedelja sept. (kramarski). — *Dorn-*

berg — 15. sept. in vsakega 4. dne v mesecu (živ. in kramar. sejmi). — *Goče* — dan sv. Andreja (prašiči). — *Gorica* — vsak drugi in zadnji četrtek v mesecu, 16. marca osem dni, 24. avgusta 14 dni, 1. okt. osem dni, ponedeljek po sv. Andreju 14 dni. — *Gorjansko* — prvo nedeljo po sv. Mohorju. — *Gradišče ob Soči* — vsak drugi torek, 20. januarja, zadnjo soboto v mesecu, osem dni po veliki noči. — *Herspelje* — vsak drugi dan v mesecu. — *Hrastovlje* — na praznik sv. Treh kraljev. — *Ildrija* — velikonočno sredo (kram.); 16. maja (živ. in kram.); 15. okt. (živ. in kram.); 4. dec. živ. in kram.); 21. dec. (samo kram.) — *Ilirska Bistrica* — prvi poned. meseca junija, poned. po sv. Juriju, prvi ponedeljek po malem Šmarnu, ponedeljek po sv. Martinu. — *Jelsane* — 1. aprila. — *Kanal* — ponedeljek pred sv. Martinom, 19. marca sv. Jožefa dan (novl.). — *Klana* — na dan sv. Roka, 16. avg., dan sv. Jeronima, 30. septembra. — *Kobarid* — 9. marca, 13. junija, dan po rojstvu M. D. in ponedeljek po zahv. nedelji. — *Kojsko* — ponedeljek po sv. Juriju, poned. po posv. cerkva. — *Komen* — na dan sv. Jurija 24. apr., sv. Tilha (v Svetem), mal. Šmarna (v Tomaževici), sv. Ivana (v Volčjem gradu), sv. Križa (v Ivanjem gradu). — *Koper* — 21. septembra, 21. oktobra. — *Krmin* — 25. junija in 8. septembra po tri dni, vsak prvi petek v mesecu živinski trg. — *Kubed* — drugi poned. po roženovski nedelji, ponedeljek po sv. Martinu. — *Labinj (Albona)* — 29.

junija, 8. oktobra. — *Log* (pod Mangartom) — dan sv. Stefana, prvo nedeljo v avgustu. — *Log* (pri Vipavi) — 15. avgusta, 8. septembra. — *Lokev* — veliki ponedeljek, 9. novembra. — *Lokovec* — sv. Petra in Pavla in prvo ned. okt. — *Matenja vas* — 24. jun. — *Marezige* — 4. nov. — *Milje* (Muggia) — 26. jun., 7., 8. in 9. okt. — *Monfalcone* (Tržič) — 20. marca in 6. decembra po dva dni. — *Moščenice* — 2. februarja, 29. novembra. — *Naborjet* — ponedeljek pred Vsemi svetimi. — *Nabrežina* — 5. aprila, 17. septembra, 27. oktobra. — *Novi Grad* (Castelnuovo) — 8. aprila, 8. junija, 27. novembra. — *Osp* — zadnjo nedeljo junija, prvo nedeljo novembra. — *Pazin* — 13. februarja, 2. avgusta, 6. oktobra, 6. decembra. — *Piran* — 24. aprila in 15. septembra po dva dni. — *Planina* — sv. Jurija dan, 12. julija, sv. Roka, sv. Andreja. — *Podgrad* (Istra) — 27. decembra. — *Podraga* — v nedeljo po sv. Mohorju. — *Pontabelj* — 8. septembra. — *Poreč* (Parenzo) — 21. novembra. — *Postojna* — 2. jan., 1. febr., 1. marca, 1. aprila, 1. maja, ponedeljek po vnebohodu, 1. junija, 1. julija, 1. avg., 24. avg., 1. sept., 1. okt., 18. okt., 2. nov., 1. dec., 3. dec. — *Povirje* — poned. po sv. Antonu Padov. in po sv. Frančišku Ksav. — *Prem* — ponedeljek po sv. Gregorju, ponedeljek pred malim Šmarnom, ponedeljek po sv. Uršuli. — *Prosek* — sv. Martina dan, 11. novembra, ako je ta dan nedelja, pa dan poprej. — *Rakitna* — ponedeljek pred sv. Gregorjem, četrtek po sv. Juriju, sv. Medarda, ponedeljek pred sv. Simonom in Judo. — *Renče* — prvi ponedeljek v septembru. — *Ricanje* — sv. Jožefa dan. — *Rihemberg* — vsako 1. nedeljo po kvatrah: nedeljo po sv. Urhu (4. julija). — *Ročinj* — 30. novembra. — *Rovinj* (Rovigno) — 11. do 20. novembra. — *Senožeče* — četrtek po binkoštih, ponedeljek po kvat. nedelji v septembru. — *Sežana* — dne 12. in 22. vsakega meseca (živ. semenj). 3. maja, 14. sept., 3. nov. V slučaju praznika se vrši semenj naslednji dan. — *Slap* pri Vipavi 22. novembra, sv. Lucije dan. — *Slavina* — *Prestranek* — 24. junija (v Matenji vasi). — *Slivje* — 15. aprila, 26. septembra. — *Sorica* — sv. Luke dan (živinski sejm). — *Spodnja Idrija* — 17. marca, 3. maja, 16. avg. ponedeljek po rožninski nedelji, 11. novembra. — *Sveto pri Komnu* — 1. septembra. — *Sv. Anton* (pri Koprju) ponedeljek po sv. Antonu Pad., 20. oktobra. — *Sv. Križ-Cesta* — 5. febr., 23. aprila, 2. avg., 14. sept., 5. nov., 26. dec., ponedeljek po Sv. Rešnjem Telesu. — *Sv. Lucija* (pri Tolminu) 14. februarja, sv. Lucije dan, torek po veliki noči, torek po binkoštih, v nedeljo po 25. juliju, po 28. oktobru in 13. novembra. — *Sv. Mihael* (Nadanje Selo) — 30. novembra. — *Šmarje* — v tednu po jesenskih kvatrah, 3. febr., 22. nov. — *Šmarje pri Koprju* — 24. aprila, 8. sept. — *Štanjel* — 7. jan., 21. maja, 30. jun., 22. avgusta. — *Šturje* — 1. februarja, ponedeljek po beli nedelji, v sredo po nedelji rožn. venca. — *Št. Peter na Krasu* — dne 10. vsakega meseca (živinski in kramarski sejmi). Ako je ta dan nedelja ali praznik, pa dan pozneje.

To so živinski in kramarski sejmi, tudi za kofnje in prešiče. Na praznik sv. Petra in Pavla velik kramarski sejm. — *Št. Vid pri Vipavi* — 14. marca, sv. Vida dan. — *Št. Viška gora* — sv. Jožefa, sv. Vida, 15. junija, sv. Petra in Pavla. — *Tolmin* — 23. aprila, 21. septembra nedelja po Rešn. Telesu, sv. Matevža 21. sept. in 16. vsakega meseca. — *Tomaj* — 29. junija. — *Trbiž* — prvo soboto v aprilu in okt., 30. junija, 16. oktobra. — *Tribuša* (Dolenja) — sv. Jakoba dan. — *Trenta* — sv. Ane dan, 8. septembra. — *Trnovo - Bistrica* — 16. febr., 16. aprila, 16. junija, 16. avg., 16. okt., 16. dec., ponedeljek po sv. treh kraljih, po sv. Petru in Pavlu in 19. oktobra. — *Turjak* (Monfalcone) — 20. aprila, 10. oktobra, 9. decembra po dva dni. — *Ukve* — zadnji ponedeljek v marcu in septembru. — *Unc* — prvi ponedeljek v marcu (živinski sejm). — *Vipava* — mesečni sejmi 20. vsakega meseca; pustni ponedeljek. — *Volče* — nedelja po Kresu in 6. nov. — *Vodnjan* — 10. avgusta, 13. decembra. — *Volosko* — 16. maja, 26. julija, 16. avgusta. — *Vremski Britof* — 15. avg. — *Vrh* (Idrija) — ponedeljek po tretji nedelji po veliki noči, 27. julija, 9. septembra. — *Vrhpolje* (pri Vipavi) — 22. januarja, sv. Primoža dan. — *Zagorje* — 10. marca, torek po binkoštih, 17. septembra, kvatni ponedeljek pred božičem.

„DRUŽINA“

Mesečnik za slovenske družine.

Stane leto 14 lir — s krojno prilogo 18 lir.

»Družina« prinaša lepe povesti slovenskih pisateljev in novele ter črtice velikih pisateljev raznih narodov.

»Družina« prinaša poljudne članke o domači zgodovini, naravoslovju, slike iz sveta, potopise in druga zanimiva poročila.

»Družina« je svetovalec gospodarju in gospodinji, ker nudi nasvete za hišo, kuhinjo, vrt in gospodinjstvo.

»Družina« odpira široko obzorje mladim in starim in nudi srcu ognja za veselo in plemenito življenje.

Naročite »Družino« na naslov:

Uprava „DRUŽINE“ - Gorica

GORIZIA — RIVA PIAZZUTTA 18.

Naš naslov:

Goriška Mohorjeva družba - Gorizia - Riva Piazzutta.

GORIŠKA MOHORJEVA DRUŽBA.

PRAVILA

GORIŠKE MOHORJEVE DRUŽBE.

Namen bratovščine.

§ 1. Namen bratovščine Mohorjeve družbe je vzgajati slovensko ljudstvo, prebivajoče v Italiji, po načelih katoliške prosvete, pospeševati v njem versko in нравno življenje, sploh ohraniti in širiti v njem katoliško vero.

V ta namen se bodo izdajale in razširjevale dobre knjige, spisane v slovenskem jeziku v duhu katoliške vere.

O pristopu udov.

§ 2. V to bratovščino sme vstopiti vsak katoliški kristjan kateregakoli stanu ali spola, da le more in hoče sodelovati družbene dolžnosti.

Član bratovščine postane, kdor se prijavi osebno ali pismeno pri krajevnem poverjeniku bratovščine ali pa če ga sprejme osrednji odbor, ki vpiše njegovo ime v glavno bratovsko knjigo.

Kdor se je v to družbo sprejel, ostane njen ud tako dolgo, dosler sam očitno ne naznani svoje volje, da stopi iz družbe, pri kakem predstojniku (poverjeniku), ali pri osrednjem odboru, ali dokler ga osrednji odbor iz bratovščine ne izključi, zlasti če zanemarja bratovske (družbine) dolžnosti.

Dolžnosti udov.

§ 3. a) Vsak ud naj vsak dan moli en »Oče naš«, eno »Češčeno Marijo«, in zraven naj pristavi besede: »Sveti Mohor, prosí Boga za nas!« z namenom, da se katoliška vera sploh, posebno pa med slovenskim ljudstvom ohrani in razširja.

b) Udje duhovniki naj pa vrhu tega tudi mašujejo za vse žive in mrtve ude, če le morejo na praznik sv. Mohorja, to je 12. julija.

c) Vsak ud plača od odbora določeno letnino, da zamore družba po svojem posebnem namenu delovati.

č) Vsak ud se zaveže, da si bo po svoji moči prizadeval, da se razširijo med verniki dobre knjige. Vendar ta dolžnost ne veže pod grehom.

Koristi in pravice udov.

§ 4. a) Ud, ki spolnuje dolžnosti, more zaslužiti nepopolne ali popolne odpustke, ki jih je naklonila sv. stolica tej bratovščini — kakor podobnim drugim družbam: — Vsak mesec se v Gorici daruje sv. maša za žive in pokojne ude. Vrhutega so udje deležni vseh dobrih del ter zasluženi celokupne bratovščine ter vseh udov.

b) Od vseh knjig, ki jih za ude izda bratovščina, dobi vsak ud za plačani znesek po en iztis.

c) Vsak ud ima pravico priporočiti družbenemu odboru, naj izda take spise, ki se mu zdijo za ljudstvo potrebni ali koristni.

Vodstvo bratovščine.

§ 5. Bratovščina ima svoje krajne poverjenike (župnik, kurat, vikar), dekanijske poverjenike ter osrednji odbor.

V vsaki dekaniji izvoli slovenska duhovščina na dekanijskega poverjenika za vso dekanijo ter krajnega poverjenika (župnik, kurat, vikar) za posamezne duhovnije.

V slučaju, da se iz kakršnegakoli vzroka ni mogla izvršiti izvolitev dekanijskega in krajnega poverjenika v času, določenem od družbinega predsednika, imenuje poverjenike odbor.

Vsi dekanijski poverjeniki, ki jih skliče starosta med njimi, izvolijo izmed sebe osrednji družbeni odbor, in sicer predsednika ter 4 člane. Osrednji odbor pa mora potrditi pristojni prem. škof, ki je po cerkvenih postavah nadzornik bratovščine.

Osrednji odbor, ki naj ima po možnosti sedež v Gorici, vodi celokupno družbo.

Krajni poverjeniki pobirajo udno ter jo pošiljajo osrednjemu odboru ter delijo med ude knjige, ki jih izda bratovščina.

Osrednji odbor daje udom vsako leto račun o oskrbovanju družbinega premoženja ter o drugih poslih, ki se tičejo družbe.

Ta pravila je odobrila knezo-nadškofijski ordinarjat.

Št. 3994/23.

Gorica, 16. novembra 1923.

† FRANCISEK BORJA, nadškof.

LISTNICA

GORIŠKE MOHORJEVE DRUŽBE.

»Goriški Mohorjevi družbi«, ki ima namen, ohraniti krščansko vero in varovati značajno нравnost Slovencev, prebivajočih v Italiji, posdelimo v vso ljubeznivo apostolski blagoslov.«

Tako se glasi poslanica, s katero je sv. oče Pij XI. blagoslovil našo bratovščino. In reči moramo, da je blagoslov božje Cerkve spremljal družbo skozi vsa njena leta, ki jih je že sedem. Vdano se zahvaljujemo našemu prevzvišenemu knezu in nadškofu goriškemu drju Frančišku Borji Sedeju za podporo, ki jo daje naši bratovščini, in milostnim škofom Julijske krajine, ki jo duhovščini priporočajo. Bog plačaj tudi čč. gg. poverjenikom, ki se trudijo, da pride katoliška knjiga v naše družine.

V preteklem poslovnem letu so umrli sledeči gospodje poverjeniki:

Čargo Angel, vikar v Sovodnjah; Goljevšček Božidar, kaplan v Postojni; Ivančič Matija, vikar v Gabrijah; Jelovčan Pavel, kurat v Livku; Kos Josp, kurat v Otaležu; Likar Jožef, župni upravitelj v Vrabčah; Pavlin Alojzij, vikar v Vojščici; Pospšil Franc, župnik v Munah; Pahor Peter, vikar v Brestovici.

Gospod, daj jim večni mir!

KNJIGE ZA LETO 1931.

Letos je Goriška Mohorjeva družba izdala sledeče knjige:

Kot redni družbeni dar za ude:

1. *Sirote*, povest, spisal Narte Velikonja. V njej pisatelj pretresljivo popisuje usodo sirot na kmetih, temne in solčne strani kmetijskega življenja.

2. *Delavci*, povest, spisal Slavko Savinšek. Pisatelj je tu upodobil življenje in stremenje delavcev v velikem industrijskem središču. Krščanski nazor o vzajemnosti stanov in o pravični ureditvi človeške družbe se tu bori z napadalnimi, prevratnimi poskusi protiverskega socializma. Nad tem bojem stoji in deluje pristo, a po globoki veri močno dekle Breda, ki z žrtvijo svojega življenja pokaže, da le životvorna ljubezen rešuje in preraja ljudi.

3. *Mati uči otroka moliti*. V svoji najnovejši okrožnici o mladinski vzgoji je sv. oče Pij XI. povedal: V prvi vrsti je za vzgojo boga samega določena družina. Vzgoja v lepo urejeni krščanski družini je nasplošno najtrajnejša in najuspešnejša. Sv. oče toži, kako družinska vzgoja vidno peša in propada, posebno se po krivdi staršev, ki se premalto brigajo za to, da bi z zgledom in besedo učili otroke krščansko živeti. To brezbriznost — pravi sv. oče — naj duhovniki v pridigah in krščanskem nauku ostro grajajo; tudi naj starše opozarjajo na veliko odgovornost pred Bogom, če bje svoje dolžnosti glede vzgoje otrok zanemarjali. — Tako se glasi navodilo sv. očeta. Odbor Goriške Mohorjeve družbe je sklenil, da izda v smislu te okrožnice knjižico, iz katere naj starši, starejši bratje in sestre itd. poučujejo otročice prve verske resnice in glavne molitve.

4. *Nove postavbe*. Razlaga najvažnejših poglavij italijanskega civilnega prava. Prvi del. Spisal dr. Josip Bitežnik. — S prvim julijem 1929. je v Julijski krajini stopilo v veljavo italijansko civilno pravo. Od mnogih strani so prihajale na odbor prošnje, naj izda knjigo, ki bi razložila poglobljene določbe novega prava. V tej knjigi je pisatelj podomače razložil najvažnejše reči iz osebnega, družinskega in dnevnega prava. Ta knjiga bo našim udom gotovo koristila in jim dajala pojasnila. Skrbno naj jo shranijo.

5. *Koledar za l. 1931*. Tu ga imate; mislimo, da smemo trditi, da je domač, poljuden, koristen.

Goriška Mohorjeva družba je poleg teh izdala še štiri dodatne knjige za doplačilo. Te knjige so:

1. *»Družinska kuhinja«*, spisala Marta Uršičeva. Vsebuje 500 receptov za pripravo prostih in prazničnih jedil. Cena za ude 4 lire, v knjigarnah 5 lir.

2. *»Klasje«*, mladinska čitanka. Uredil dr. Anton Kacin. Vsebuje 157 pesmi in pripovedi iz slovenske književnosti. Cena za ude 5 lir, v knjigarnah 6 lir.

3. *»Rešenik«*, povest iz francoske revolucije, spisal Jules Verne, slovenski povedal Gregor Hrastrnik. Cena 2 liri.

4. *»Gospodovi dnevi«*, cerkvene pesmarice II. del, Obsega nad 100 izvernih mašnih, obhajilnih in blagoslovnih pesmi. Cena za ude 10 lir.

KNJIGE ZA LETO 1932.

Udje bodo prihodnje leto prejeli sledeče knjige:

1. *Koledar za l. 1932*.

2. *Kmečke zgodbe*, povesti, spisal Ivo Šorli.

3. *Velika povest*.

4. *Mlado zorenje*. Poučne zgodbe za dorasajočo mladino, spisal Ciril Metod Pečnik. Ta knjiga bo kajipot za vzgojo krščanskega značaja.

Prosimo č. gg. poverjenike, da do velike noči naberejo ude in nam jih javijo.

U D N I N A.

ITALIJA:

Udje, ki se zglase pri poverjenikih, plačajo 6 lir; ob prejemu knjig morajo povrniti poverjenikom prevozne stroške za knjige.

Posamezne ude sprejema tudi uprava. Udnina znaša 6 lir, s poštnino L 7,50, s poštnino in priporočitvijo L 8,75.

JUGOSLAVIJA:

Udnina Din 30.—; priporočitev Din 4.— več. Pesmarica Din 56.—. Poštnina in priporočitev je všteta v teh zneskih. Vse zneske je treba poslati na račun štev. 20.446 pri Poštni hranilnici v Ljubljani.

Udnina za ostalo Evropo znaša L 12.—; za prekomorske države pa L 13.—.

NAŠA ZAVAROVALNICA

„L'UNION“

Je ustanovljena l. 1828. in ena največjih na svetu.

Generalni zastopnik **AVGUST RAVNIK GORICA**
via Barzellini 2

ZANKE REŠENE.

I.

1. Podkev.
2. Rokavica.
3. Denar.
4. Skrivnost.
5. Rja.

II.

1. Osla, ki jo pljuje.
2. Noč.
3. Rep.
4. Nos.
5. Zemlja, ki jo plug odnese.

III.

1. Dokler sta dva — človeka.
2. Hodiš bos.
3. Spečeš kruh.
4. Če polno vrečo postaviš v prazno.
5. Če jih večkrat pelješ.

IV.

1. Ker jo je z ustmi.
2. Ker je noč vmes.
3. Ker imajo vedno žalost v družini.
4. Ker so starejši.
5. Ker zna pesem že iz glave.

V.

1. Jezik v ustih.
2. Žebelj pod čevljem.
3. Dimnikar.
4. Kdor gleda skozi okno.
5. Modrost.

VI.

1. Gluhega.
2. Pokritega.
3. Tisti, ki so na konju (Sv. Jurij).
4. Materinega.
5. Zlate zobe.

Svetovavec

žepni koledar za gospodarje, trgovce, obrtnike in zadruga za leto 1931., je izšel v založbi KATOLIŠKE KNJIGARNE v Gorici. Zahtevajte ga pri domačem trgovcu ali pa pišite ponj na naslov: Libreria Cattolica, Gorizia, Piazza Vittoria 11.

KATOLIŠKA

TISKARNA

V GORICI

IZVRŠUJE

tiskanje računov, raznih blokov, naslovov tvrdke na pismih in ovitkih, vizitk in sploh vseh tiskarskih del

TISKA PO NAROČILU

KNJIGE IN REGISTRE
ZA TRGOVCE IN ZADRUGE

KNJIGOVEZNICA

Izvršuje točno in solidno vezavo knjig in registrov

Naročila pošljite na naslov:

Tipografia Cattolica - Riva Piazzutta 18
ali pa na knjigarno:

Libreria Cattolica - Piazza Vittoria št. 11

Največja manufakturna trgovina v GORICI

RUGGERO VENUTI CORSO VERDI 19
TELEFON šte. 95

Nove znižane cene!

Cene zelo ugodne!

ZOBOZDRAVNIŠKI ATELJE
ADOLF KOLL,

ZOBOTEHNIK
ODLIKOVAN L. 1924

Gorica, Corso Vitt. Em. III. št. 11

prvo nadstropje
posluje od 9. do 12. dopoldne
in od 2. do 5. popoldne

Kmečka banka

registrovana zadruga z omejeno zavezo

v Gorici, Piazza E. De Amicis (prej Koren) št. 12, sprejema hranilne vloge ter jih obrestuje po 4 $\frac{1}{2}$ %, večje na daljšo odpoved, vezane vloge po dogovoru. Davek plačuje zasvod sam — Dovoljuje svojim članom posojila na menice in vknjižbe pod ugodnimi pogoji. — Uradne ure za stranke od 9.—12. in od 15.—17. Ob nedeljah in praznikih je urad zaprt.

Kmetovalci, pozor!

Najrazličnejša semena, izbrane vrste žita, umetna gnojila in različna sredstva za uničevanje mrčesa, kakor tudi Jullien, najprikladnejše sredstvo za čiščenje vina, dobite pri

TVRDKI JOŽEF VALLI V GORICI
PIAZZA DELLA VITTORIA ŠT. 24 — TEL. 168

ZDRAVNIK

dr. Gresic Adalberto

mladi (starejši sin),

sprejema vedno v svojem
ambulatoriju

V GORICI,

na Travniku (Piazza Vittoria) št. 14/I,
nad lekarno Cristofoletti.

DOMAČA GOSTILNA

„AL CAVALLINO“

GORICA — VIALE XXIV MAGGIO 18

(nasproti sodnije).

PRISTNA DOMAČA VINA,
MRZLE IN GORKE JEDI.

HLEV in SHRAMBA ZA KOLESA!

Naborniki! V naši hiši so vojaški nabori.

Barvarna

za obleke, sukno, pletenine

Čiščenje

na suho

Tintoria Comense (Barvarna Como)

LA REDENTA

GORICA - Via Stretta

Kemična

pralnica

Obdeluje

in barva

kože za kožuho

Prenavija po novi modi moške klobuke in usnjate jopiče.

13. Goriški AL GRAN RIBASSO 13.

PIAZZA ED. DE AMICIS **NA KORNU 13** se priporoča cenjenim odjemalcem za obilen obisk. **PIAZZA ED. DE AMICIS**
Na novo založene trgovine z **MANUFAKTURO.**

RUDOLF KOLL

zobodravniški atelje

ustanovljen l. 1892.

odlikovan z najvišjimi odlikovanji iz Londona, Pariza, Dunaja, Gorice, Vidma in St. Louisa.

Sprejema

od 9.—12. in

od 14.—17.

GORICA

Via Arcivescovado 1

Zdravnik

dr. G. Gregoric

za notranje bolezni

sprejema vsak dan

od 10.—12. in od 3.—4. ure

V GORICI, Corso G. Verdi 23.

Modni salon

Velika izbora jesenskih in zimskih klobukov zadnjih novosti.

Preoblikovanje in popravila po naročilu.

Gorica, via Mazzini 6 (ex via Municipio)

PETRA MOZETIČEVA.

Prodajalna čevljev

URŠIČ BENJAMIN, Gorica, Via Rastello št. 4

priporoča svojo bogato zalogo čevljev. Ročni izdelki iz lastne delavnice in tvorniški čevlji. Trpežno, pristno in ceno blago.

CENTRALNA POSOJILNICA

GORICA, Corso G. Verdi 32, I. nadst.

Hranilne vloge se obrestujejo po 4 $\frac{1}{4}$ %, večje vloge po dogovoru. Davek plača posojilnica. Posojila se dajejo na vknjižbo po 6 $\frac{1}{4}$ %, na menice po 6 $\frac{1}{2}$ %. — **URADNE URE:** vsak dan razen nedelj in praznikov od 8.—12., pop. od 3.—5.; ob sobotah popoldne je urad zaprt.

Tvrdba

Teod. Kribar - Gorica

CORSO G. VERDI ŠT. 32

priporoča svojim starim odjemalcem domače in inozemsko blago vseh vrst, posebno veliko izbero črnega sukna za čast. duhovščino in platno znanih Regenhart & Raymann za cerkvene prte. Perilo za neveste od najnavadnejših do najfinjših vrst in vse potrebno za njihovo popolno blago solidno opremo. Cene zmerno.

Sokol & Comp.

Dnevni avtomobilni prevoz blaga iz Gorice v Trst in nazaj. Podjetje sprejema tudi vsakovrstni prevoz blaga v katerikoli kraj.

Sedež: v GORICI, Via Codelli 14 - Telefon št. 140; Garaža: Via Trieste 4 - Telef. 153. Postajališče: v TRSTU, Via Mazzini 13, Custerlina. Telef. št. 4027.

Trgovina čevljev

TRAMPUŠ & KOKELJ

Gorica — Via Rastello

Ima v zalogi veliko izbero ličnih čevljev za vsak stan — izdelke lastne delavnice. Zelo znani so dvakrat šivani čevlji z dvojnimi podplatom, ki so radi nepremočljivosti zelo iskani.

Primerna izbora tovarniških čevljev. Cene nizke! Blago zelo dobro!

Emilio Wokulat & C. - GORICA

Corso Vitt. Em. III in vogel Via Barzellini - Telef. 3-47.

priporoča svoje izvrstne fotografske aparate vsake velikosti in cene ter ~~privočne~~ gramofone z najmodernejšimi ploščami. — Izključno zastopstvo svetovne znamke plošč „Voce del padrone“ in velika izbira plošč „Columbia“, „Odeon“ itd.

V zalogi so tudi plošče slovenskih pesmi.

Prodaja tudi na obroke!

TRGOVINA ČEVLJEV AND. ČOTAR, GORICA

Via Rastello 34

Solidno blago.

Cene nizke.

Zobnizdravnik

Dr. L. Mermolja

sprejema

v Gorici

Piazza Vittoria št. 5-II
na Travniku

Zdravnik

Dr. L. Simoniti,

bivši asistent goriške bolnišnice,

sprejema

vsak dan od 9.—12. in od 3.—4.

GORICA

Piazza della Vittoria št. 6/II (Travnik)

(nasproti lekarne Cristofoletti.)

G. CARLOTTO

GORICA

Stolni trg 3

Piazza Cavour - Tel. 137

IZBRANA zelenjadna in
travniška semena

Zaloga semenskih žit
in umetnih gnojil

Ljudska posojilnica v Šempetru v Gorici

registrovana zadruga z neomejeno zavezo

Obrestuje hranilne vloge po najugodnejši obrestni meri, vezane vloge po dogovoru ter brez vsakega odbitka. Svoje prostore ima za cerkvijo v lastni hiši, zidani pred vojno iz lastnih sredstev. Poleg jamstva, ki ga nudi lastna hiša, JAMČIJO pri Ljudski posojilnici, kot zadrugi z neomejenim jamstvom, ZA VLOGE VSI ČLANI S SVOJIM PREMOŽENJEM, ki presega večkratno vrednost vseh vlog.

HRANILNE VLOGE PRESEGAJO L 1.500.000.—

Ustanovljena l. 1896.

Čekovni račun: št. 11/5282.

Svetovavec

žepni koledar za gospodarje, trgovce, obrtnike in zadrage za leto 1931., je izšel v založbi KATOLIŠKE KNJIGARNE v GORICI. Zahtevajte ga pri domačem trgovcu ali pa pišite ponj na naslov: **Libreria Cattolica**, Gorizia, Piazza Vittoria 11.

Zdravnica

dr. Vilma Dominco

sprejema od 10.-12. in od 15.-16. ure

GORICA - Corso Vitt. Em. III. št. 59.

PRENOČIŠČA - PROSTORI NOVI!

Staroznana gostilna

„AL BON FURLAN“

(JOSIP ŠFILIGOJ)

GORICA — VIA S. GIOVANNI 8

Izvrstno vipavsko, briško belo in črno vino, teran. — Gorka jedila ob vsakem času.

Oprava snažna, Postrežba najboljša.

Zaloga vina v Gorici

Via Formica 1 (tik Korna),

Ima bela in črna vina po razmeroma nizkih cenah !! *Se priporoča*

PIREC JOŽEF, naslednik „Vinarske zveze“

FAGANELJ STANKO

avt. stavbeni podjetnik in sodno zapriseženi cenilec.

Vrtojba 190 - (Gorica)

Izvršuje vsa dela, spadajoča v stavbeno stroko ter sprejema v vodstvo in odgovornost dela, izdeluje vsakovrstne načrte, proračune — cenitve stavb in zemljišč za amortizacijska posojila.

Zdravnik

dr. Gresic Emil, oče,

sprejema

vedno v svojem ambulatoriju

V G O R I C I,

Piazza Vittoria št. 5 (na Travniku)

(na isti strani kot je cerkev.)

Zdravnik

dr. Gresic Emil, sin,

občinski zdravnik,

sprejema

V Č E P O V A N U.

◀ ZALOGA VINA IN ŽGANJA ▶

BRATA ABUJA

Gorica, Via S. Antonio 4

Najboljši ter najcenejši

so le posnemalniki

DIABOLO

Največja svetovna tvrdka A. B. Pump Separ — Stockholm, Švedska — izdeluje najmodernejšo in dolgotrajno posnemalnike in pinje, ima najugodnejše plačilne pogoje in najdaljše polno jamstvo.

Iščejo se krajevni zastopniki.

Za pojasnila pišite

Jonson - Gorizia

Casella postale 25

Kdor ne ve, kaj je posnemalnik DIABOLO, naj vpraša!

Zahtevajte brezplačne cenike!

Kdor želi večji dohodek, naj kupi »DIABOLO!«

Velika izbera KLOBUKOV

za gospe in gospodične
Otilija Calligaris-Pinich

GORICA -- Via Mameli št. 4

Popravlja slamnikov in drugih klobukov.

Lasna izdelovalnica !!

Brusar in nožar G. TEMIL

GORICA — VIA G. CARDUCCI št. 4 — GORICA

Delavnica na električno gonilno silo z bogato izbero in zalogo nožev, škarij, brivnih nožev, najelegantnejših žepnih nožev, bergamskih osel ter sploh vseh rezil. — Brusi britve in žepne nože, škarje, mesarske in knjigoveške ter vse druge nože in rezila. — Za izvršena dela jamči.

Omenjena dela, kakor tudi popravila vseh operacijskih predmetov, izvršuje lastnik sam. — Prodaja tudi toaletne predmete

KABINET ROENTGEN

Primarij

Dr. A. De Fiori

Gorica, Corso Vitt. Eman. III. 6.

Sprejema od 9.—12. in od 2.—4.

Trgovina z jestvinami
ANGEL KODRIČ

GORICA

VIA MORELLI ŠTEV. 7

Blago dobro in sveže.

Postrežba točna.

Odlikovani
zobozdravniški ambulatorij
R. Brezigar
sprejema
v Gorici

Piazza Vittoria 17/1 (Travnik)
(zraven kinematografa)

Gostilna
„Alla Primavera“
Peter Murovec
GORICA — VIA CORNO št. 14.

Izvrstna bela in črna vipavska in
briška vina ter kraški teran.

Cene zmerni!

Postrežba točna!

Pripomočke proti kvarjenju vina,
proti najrazličnejšim škodljivcem
sadnega drevja, itd. kakor tudi
najizbranejša semena ter mlekar-
ske potrebščine dobiš pri trvdri

„VINOAGRARIA“

::: Piazza della Vittoria 4 :::

GORICA,

(Na Travniku 4)

ANTON KOREN nasl.

Gorica - Via Carducci 4

Velika zaloga stekla, porcelana, šip in kuhinjske posode ter sploh vseh v to stroko spadajočih predmetov. Gostilničarjem na posodo; mizarjem na šipe poseben popust.

Na debelo!

Na drobno!

KATOLIŠKA KNJIGARNA

Pisarniške in
šolske potrebščine

Slike

navadne in umetniške, majhne in velike stenske.

Knjige

šolske, nabožne, zabavne in poučne; kipi, molitveniki, nabožni predmeti.

Naslov:

Libreria Cattolica

GORIZIA

Piazza della Vittoria 11

Telefon šte. 335

Modni časopisi. Velika
izbera razglednic.

Papir

pisarniški, pisemski, za maslo, ovojni i. t. d.

Sveče

liturgične, voščene I.a, stearinke, nočne i. t. d.

Slikanice za miklavževa in božična darila. Jaslice, božični okraski.

Goriška Mohorjeva družba

(Sodalizio di S. Ermacora)

Gorica - Riva Piazzutta - Gorizia

Poštni ček. rač. Trst 11-105 - Ljubljana 20446

	Cena za 1 izvod	Cena za 1 izv. s poštnino	
		Italija	inozem.
	Lir	Lir	
Koledar za l. 1925.	4.—	5.10	7.—
» » » 1926.	3.—	4.10	6.—
» » » 1927.	4.—	5.—	5.80
» » » 1928.	4.—	4.80	5.40
» » » 1929.	4.—	4.80	5.40
» » » 1930.	4.—	4.80	5.40
» » » 1931.	4.—	4.80	5.40
Danilevski-Benkovič: Na Indijo, zgodovinski roman	5.—	5.50	5.80
Bertrand-Rejec: Sanguis martyrum, roman iz mučeništva prvih kristjanov	4.—	4.60	5.—
Rais-Bradač: Preužitkarji, povest iz domačega življenja	3.—	3.30	3.60
Jaklič Franc: Nevesta s Korinja, dolenska povest	2.—	2.30	2.60
Meško Ksaver: Legende o sv. Frančišku	3.—	3.30	3.60
Kralj dr. J.: Socijalna čitanka, zbornik poljudnih spisov o socijalnem vprašanju	3.—	3.40	3.70
Križar Ivan: Luč v temi, (knjiga opisuje pot peterih velikih duhov k Bogu)	2.—	2.30	2.60
P. P.: Kolački, otroška čitanka s podobami	1.50	1.80	2.—
Terčelj Filip: Za domačim ognjiščem, druž. vzgojna čitanka	2.—	2.30	2.50
Zgodbe sv. pisma stare zaveze, s podobami	1.—	1.40	1.70
Zgodbe sv. pisma nove zaveze, s podobami	2.—	2.30	2.50
Rustja inž. Jos.: Gospodarska čitanka, zbirka gosp. nauk	8.—	8.60	9.—
Rustja inž. Jos.: Travništvo	2.—	2.40	3.—
Ravnik dr. Anton: Kako zdravimo živino, s podobami	3.—	3.40	3.70
Rustja inž. Jos.: Sadjarstvo	3.—	3.40	3.70
Sienkiewicz: Quo vadis I. in II. del skupaj	14.—	16.—	18.—
Sienkiewicz: Quo vadis II. del	6.—	7.—	8.—
Vodopivec: Božji spevi, 92 pesmi za cerkveno leto, vezano	12.—	12.—	16.—
Vodopivec: Gospodov dan, mašne in blagosl. pesmi, vez.	14.—	14.—	18.—
Ivan Trinko: Naši paglavci, povestice iz beneškega pogorja	2.—	2.40	2.80
Slavko Savinšek: Delavci, povest	2.—	2.50	3.—
Narte Velikonja: Sirote, povest	1.50	1.70	1.90
Filip Terčelj: Mati uči otroka moliti, verski nauki	1.50	1.80	2.10
Dr. Jos. Bitežnik: Nove postave, razlaga italijanskega civilnega zakonika	3.50	4.20	4.90
Dr. Ant. Karin: Klasje, mladinska čitanka	6.—	6.70	7.40
Maria Uršičeva: Družinska kuhinja, 500 receptov	5.—	5.40	5.80
Jules Verne: Rešeni, povest iz francoske revolucije	2.—	2.40	2.80

Knjige se pošiljajo samo, če se plača v naprej. — Za nepriporočene pošiljke ne sprejema družba nikake odgovornosti. — Naročniki iz tuzemstva lahko pošljejo znesek v nepokvarjenih poštnih znamkah.